

SUTHIPARITHAT JOURNAL

วารสารสุทธิปริทัศน์

ปีที่ 35 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2564

(THAI - JOURNAL CITATION INDEX CENTER: TCI 2)

ISSN 2730-2717 (online)

ISSN 2730-2709 (print)

VOL 35 NO.3 July - September 2021

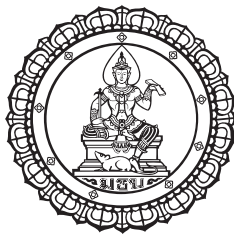
dpujournal@dpu.ac.th

[/suthiparithat](https://www.facebook.com/suthiparithat)

www.dpu.ac.th/dpurc/journal

วารสารสุทธิปริทัศน์

SUTHIPARITHAT JOURNAL

ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๔
Volume 35 Numbar 3 July - September 2021

ISSN 2730-2717 (Online)

ISSN 2730-2709 (Print)

<http://www.dpu.ac.th/duprc/journal>

วารสารสุทธิปริทัศน์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพจาก
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย กลุ่มที่ 2 (Thai - Journal Citation Index Center: TCI 2)
ประกาศ ณ วันที่ 10 มกราคม 2563

เจ้าของ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทร. 02-954-7300 (อัตโนมัติ 30 หมายเลข) ต่อ 646
Dhurakij Pundit University 110/1-4 Prachachen Road Laksi, Bangkok 10210
Telephone 02-954-7300 (Automatic 30 Number) # 646

คณะที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
	รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
	รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย์ เพ็ชรรักษ์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
	คณบดีทุกคณะ/วิทยาลัย	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

บรรณาธิการ	ดร.ภูมิพัฒน์ พงศ์พดุมกุล	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
-------------------	--------------------------	-------------------------

กองบรรณาธิการบุคคลภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริวัศมี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญจนา ลิขิตตันศิริกุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปริยา วิบูลย์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปิตินันต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา คณะสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี เหล่าพัดจัน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข้มทอง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ดร.พุมวิทย์ บุญนา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ดร.สินาด ตรีวรรณไชย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ทัศนะข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารสุทธิปริทัศน์ เป็นทัศนะวิจารณ์อิสระทางคณะผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับทัศนะ
ข้อคิดเห็นเหล่านั้นแต่ประการใด ลิขสิทธิ์บทความของผู้เขียนและวารสารสุทธิปริทัศน์ และได้รับการสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย
The View Expressed in each Article are Solely those of Author(s).

กองบรรณาธิการบุคคลภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิดา จิตรน้อมรัตน์
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตย์ เพ็ชรรักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน แสงพิกุล
รองศาสตราจารย์ ฟินิจ ทิพย์มณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทันทกานต์ ดวงรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิวัจน์ พิมลศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันนอร์ จะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช คำสุพรหม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิสรณ์ พงศ์ยี่หล้า

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

กองการจัดการ

ปัทมพร โพนโส
สุตารัตน์ ชำภักตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ออกแบบรูปเล่ม/จัดหน้า

ทัตพิชา บุญคล้าย

กำหนดออก

ราย 3 เดือน ฉบับละ 550 บาท

E-mail: dpujournal@dpu.ac.th

จัดจำหน่าย

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

โทร. 02-954-7300 ต่อ 415

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

โทร. 02-954-7300 ต่อ 136

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์
ศาสตราจารย์ ดร.ทวีป ศิริวิทย์
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ลินทร์ตันศิริกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ชาติไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวดี บุญลือ
รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุดสังข์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ ศิริประกอบ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรียา วิบูลย์เศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี
รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรหม ชมงาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มาพะ ขิตตะสังคะ
รองศาสตราจารย์ ดร.เริงชัย ต้นสุชาติ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัศกดิ์ สุนทรไชย
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒน์ พุกเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุดาว เลิศวิสุทธิไพบูลย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวารี นามวงศ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสยาม
มหาวิทยาลัยนเรศวร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายนอก (ต่อ)

รองศาสตราจารย์ ยุทธนา ธรรมเจริญ

รองศาสตราจารย์ วิรัช สงวนวงศ์วาน

รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย

รองศาสตราจารย์ ศิริพร ลัจจานันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรศุทธิ์ ขอฟงกลาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานดา บุญโสธรสถิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา สว่างคง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิตศร เทอดเผ่าพงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คม คัมภีรานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวรรณ ปลั่งพงษ์พันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยมงคล ผลแก้ว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชานนท์ โกมุทพุดพิงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ฤกษ์เจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนศักดิ์ สายจำปา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงคินี จันทรจรัส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงนันท์ ศุภศิริพงษ์ชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำฝน ไส้ตรูไกล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบา สิทธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยจิรา ชีรเวทย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา กองจันทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลอย สิบวิเศษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลภา ปิตินันต์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พริ้งดา ไบโลว์ส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาตาลักษณ์ เสรมะกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพล วิเชียรอินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศศิริ บวรกิตติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณรพี บานชื่นวิจิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ จงวิไลเกษม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แววตา เตชาทวีวรรณ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยรังสิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยพะเยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

พระนครเหนือ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[illegible]

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความภายใน (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิฏฐิรัตน์ พิมลศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัทธนันท์ เพชรเชิดชู

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินสุดา ลีธีรวัชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลีลา เตีย่งสูงเนิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร รัตนเศรษฐ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาวัลย์ อินทร์ชำนาญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช คำสุพรหม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คิระนันท์ คิวพิทักษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิสรณ์ พงศ์ยี่หล้า

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ทองेम

ดร.จิราพร ชมสวน

ดร.พงษ์ภิญโญ แม่นโกศล

ดร.พสุธิดา ตันตราจิณ

ดร.มนต์ ขอบเจริญ

ดร.รชฏ ขำบุญ

ดร.วาสนา วิสฤตภา

ดร.สุรวิ ศุนาลัย

ดร.อาทร จิตสุนทรชัยกุล

Mr. Stephen Cannell

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สารบัญ Contents

บทความวิชาการ

- ลักษณะทางภาษาบางประการที่พบใน พระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน 1
SOME OF THE LANGUAGE CHARACTERISTICS OF KING CHULALONGKORN'S
ROYAL TRAVEL WRITING, KLAI BAN
นพาวรรณ ใจสุข*, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ**
Napawan Jaisook, Wilaisak Kingkham***
-

- หลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย 21
THE PRINCIPLE OF DEFINING CRIMINAL OFFENSE AND
PRINCIPLES OF DEFINING CRIMINAL PENLTY IN ENACTING LAWS
อัจฉริยา ชุตินันท์*
*Achariya Chutinun**
-

บทความวิจัย

- การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 44
แปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ อำเภอปานธิ จังหวัดลำพูน
Lesson Learned for the Strategy Development of Enhancing of the Gold Color
Longan Flesh Processing Community Enterprise Management in Ban Thi
Sub-District, Ban Thi, Lamphun Province
อริย์รัช อักษรทับ*, อีสริ แพทย์เจริญ**
Aritat Aksornatap, Isaree Baedcharoen***
ชาญวิทย์ จาตุประยูร***, วุฒิพงษ์ ฉั่วตระกูล****
*Chanvit Jatuprayoon***, Wutthipong Chuatrakul*****
-

- การประเมินผลการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือ 62
ระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
UNDERGRADUATE EDUCATIONAL EVALUATION PROJECT THE MEMORANDUM
OF UNDERSTANDING BETWEEN MINISTRY AND INTERIOR WITH SUKHOTHAI
THAMMATHIRAT OPEN UNIVERSITY
ศศิธร กาญจนสุวรรณ*, ณรงค์ ทีปประชัย*, อนันดา สันฐิติวณิช***
Sasiton Kanchanasuvarna, Narong Teeprachai**, Ananda Santhitiwanich****
-

สารบัญ Contents

การปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์กร CULTIVATING INTERGRITY CULTURES FOR THE PREVENTION AND SUPPRESSION OF CORRUPTION <i>ทิฏฐิรัตน์ พิมลศรี*, ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี**</i> <i>Titirut Phimolsri*, Sirapatsorn Wongthongdee**</i> <i>นิติพล ธาระรูป***, ณัฐวดี ลิ้มเลิศเจริญวนิช****</i> <i>Nitiphol Thararoop***, Natthavadee Limledjalearnvanit****</i>	81
การเป็นผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล AN ENTREPRENEURSHIP IN THE DIGITAL ECONOMY ERA <i>ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์*, ปิยะวิทย์ ทิพรส**</i> <i>Sivanun Sivapitak*, Piyavit Thipbharos**</i>	98
การศึกษาเกลือสินเธาว์สู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกลือสปาเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสุขภาพโดยใช้กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน: อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา THE STUDY OF HOW SALT SPA IS PROCESSED FROM ROCK SALT FROM HEALTH TOURISM BY USING ACTIVITIES PARTICIPATED BY THE LOCAL COMMUNITY: KHAM THALE SO DISTRICT NAKHON RATCHASIMA PROVINCE <i>ภัทรลภา บุตรดาเลิศ*</i> <i>Patlapa Buddalerd*</i>	114
การสร้างแบบจำลองทำนายความสำเร็จเพื่อสนับสนุนการปรับปรุงระบบ การจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทย SUCCESS PREDICTION MODELING FOR SUPPORT THE REVAMP OF COMPULSORY ENERGY MANAGEMENT SYSTEM IN THAILAND <i>ปัญญวัฒน์ โกมุทบุตร*, ปิยะวิทย์ ทิพรส**</i> <i>Panyawat Gomutbutra*, Piyavit Thipbharos**</i> <i>ศิริเดช คำสุพรหม***, ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์****</i> <i>Siridech Kumsuprom***, Sivanun Sivapitak****</i>	132

สารบัญ Contents

ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจและความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี EMOTIONAL STABILITY, ADVERSITY QUOTIENT, EMPOWERMENT AND JOY AT WORK OF PRIVATE GENERAL EDUCATION SCHOOL TEACHERS IN MUEANG DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE <i>ปกรณ์ รัตนทรัพย์ศิริ*, อธิพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน**</i> <i>Pakorn Rattanasubsiri*, Theepat Wongkumsin**</i>	155
ความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย SUSTAINABILITY OF RUBBER FARMER IN THAILAND <i>ภัทรพงศ์ วงศ์สุวรรณ*, วันชัย รัตนวงษ์**, วัชรวิ จันทระประกายกุล***</i> <i>Pattarapong Wongsuwat*, Wanchai Rattanawong**, Watcharavee Chandraprakaikul***</i>	174
โครงสร้างตลาดและพฤติกรรมการแข่งขันในตลาดโซลาร์รูฟท็อป SOLAR ROOFTOP MARKET STRUCTURE AND COMPETITIVE BEHAVIORS <i>ธนัทเทพ จิระประวัติตระกูล*, รุจิระ โรจนประภายนต์**</i> <i>Thanutthep Jirapavatragoon*, Rujira Rojjanaprapayon**</i>	194
ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้า ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี MARKETING FACTORS THAT INFLUENCE THE DECISION TO BUY COMMERCIAL BUILDING OF CUSTOMERS IN BANGYAI DISTRICT, NONTABURI PROVINCE <i>โชติรส เอี่ยมมณีนีศิริ*, สายพิณ ปันทอง**</i> <i>Choetirost Aimmanisiri*, Saiphin Panthong**</i>	212

สารบัญ Contents

ผลกระทบหลักสูตรวัฒนธรรมข้ามชาติและทัศนคติสากลต่อความฉลาดทางวัฒนธรรม กรณีศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเอกชนของไต้หวัน CAN CULTURAL INTELLIGENCE' BE DEVELOPED?:A CASE STUDY IN THE TAIWANESE CONTEXT เฟลิเซีย จาง* <i>Felicia Zhang*</i>	226
วิเคราะห์แนวคิดนโยบายลดความยากจนของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง AN ANALYSIS OF POVERTY REDUCTION POLICIES OF XI JINPING หวัง เต้าหมิง*, วราวุฒิ เรือนคำ** <i>Wang Daoming*, Warawut Ruankham**</i>	249
แนะนำหนังสือ	
China 5.0: สีจิ้นผิง เศรษฐกิจยุคใหม่ และแผนการใหญ่ AI ณัฐพันธุ์ กองบัวใหม่* <i>Nattapan Kongbuamai*</i>	271

บทบรรณาธิการ

วารสารสุทธิปริทัศน์ ได้ดำเนินการเผยแพร่องค์ความรู้สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานบทความทางวิชาการและบทความวิจัยจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มาเป็นระยะเวลายาวนานถึง 35 ปีแล้ว ปัจจุบันนับเป็นฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม-กันยายน 2564 ทำการตีพิมพ์บทความจำนวน 12 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 2 บทความ โดยนำความรู้ที่มีความหลากหลายและน่าติดตามเช่นเดิม

หนังสืออ่านน่าติดตามประจำฉบับนี้ได้แก่ China 5.0: สี่จีนผิง เศรษฐกิจยุคใหม่และแผนการใหญ่ AI หนังสือเรื่องนี้สะท้อนภาพให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ทางการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทั้งด้านบวกและด้านลบ ภายใต้การบริหารของ "สี่จีนผิง" ผู้นำรุ่นที่ 5 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ขับเคลื่อนประเทศจากยุค 4.0 (เทคโนโลยีดิจิทัล) ก้าวสู่ยุค 5.0 (เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์หรือ AI) โดยฉาภาพการก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของจีนได้เป็นอย่างดี

วารสารสุทธิปริทัศน์ยังได้ตีพิมพ์บทความที่หลากหลายเช่นเดิม และได้รวบรวมบทความต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์วารสารสุทธิปริทัศน์อย่างเต็มรูปแบบ ผู้อ่านและผู้สนใจสามารถมาค้นคว้า สืบค้นหาความรู้เพิ่มเติมได้ภายหลัง ขอท่านผู้อ่านจงประสบความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า สืบไป

ดร.ภูมิพัฒน์ พงศ์พฤตกุล

บรรณาธิการและผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

สายงานวิจัยและพัฒนา

ลักษณะทางภาษาบางประการที่พบใน พระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน

SOME OF THE LANGUAGE CHARACTERISTICS OF KING CHULALONGKORN'S ROYAL TRAVEL WRITING, KLAIBAN

Received: 7 April, 2021

Revised: 13 September, 2021

Accepted: 14 September, 2021

นพาวรรณ ใจสุข*

Napawan Jaisook*

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ**

Wilaisak Kingkham**

* อาจารย์สอนภาษาไทย คณะวิทยาลัยนานาชาติจีน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Thai language teacher, China International College(CIC) Dhurakij Pundit University

* Email: napawan.j@ku.th

** รองศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** Associate Professor Dr., Department of Thai Language Faculty of Humanities Kasetsart University

** Email: wilaisak.k@ku.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอลักษณะทางภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ซึ่งเป็นลายพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลการวิเคราะห์พบว่า ลักษณะทางภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านวิเคราะห์ได้ 4 ด้านดังต่อไปนี้ 1. อักษรวิธี 2. ลักษณะของคำ 3. ลักษณะของลำดับคำในวลีและประโยค 4. ลักษณะสำนวน ซึ่งแบ่งเป็นลักษณะย่อยได้ดังนี้ 1. อักษรวิธี ได้แก่ การใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมาย 2. ลักษณะของคำ ได้แก่ คำยืมภาษาอังกฤษ การเรียบเรียงคำ และคำซึ่งมีความหมายเหมือนกันและอยู่ในหมวดคำเดียวกัน แต่มีรูปต่างกัน 3. ลักษณะของลำดับคำในวลีและประโยค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงลำดับคำในวลี และการเปลี่ยนแปลงลำดับคำในประโยค 4. ลักษณะสำนวน ได้แก่ สำนวนที่ใช้ในความหมายเหมือนกันทั้งในสมัยก่อนและปัจจุบัน กับสำนวนที่มีความหมายเหมือนกันทั้งในสมัยก่อนและปัจจุบัน แต่มีส่วนประกอบต่างกันอยู่เพียงคำเดียว จากการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันที่ได้มีโอกาสอ่านพระราชนิพนธ์ไกลบ้านให้เข้าใจถึงเหตุผลความแตกต่างของลักษณะทางภาษาและสามารถศึกษาได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ลักษณะทางภาษา เปรียบเทียบภาษาต่างสมัย พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

Abstract

This article has a focus on linguistic features in royal Travel writing, Klai Ban which was written by King Chulalongkorn. The study found that language characteristics in royal writing, Klai Ban were classified into 4 aspects: 1. orthography, 2. word characteristics, 3. phrase and sentence characteristics and 4. idiom characteristics. They can be divided into sub-characteristics: 1. Orthography, including consonants, vowels, tone marks and marks, 2. word characteristics, including English loanwords, word composition and words that had the same meaning and belonged to the same word category with different forms, 3. phrase and sentence characteristics, including changes in word orders in a phrase and changes in word orders in a sentence, and 4. idiom characteristics, including idioms that were used in the same meaning both in the past and in the present and idioms that had the same meaning in the past and in the present

but had only one different component. This study will benefit Thais who have the opportunity to read writings by the king, klai ban. These people will understand the differences in language characteristics and be able to study more deeply.

Keywords: Language Characteristics, Diachronic Perspective, Royal Travel Writing Klai Ban

บทนำ

ธรรมชาติของภาษาเมื่อกาลเวลาผ่านไปย่อมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามตัวแปรต่าง ๆ ของผู้ใช้ภาษา สังคมและวัฒนธรรม ดังที่ Chomsky (อ้างถึงใน Stark, 1998) นักภาษาศาสตร์คนสำคัญของโลก ได้กล่าวถึงภาษาสรุปได้ว่า ภาษาเป็นธรรมชาติอันสร้างสรรค์ของมนุษย์ การสื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงเป็นกระบวนการสร้างสรรค์และเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจรัลวิไล จรูญโรจน์ (2557) ก็ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์เราใช้เป็นสื่อในการสื่อสารและถ่ายทอดวัฒนธรรม เมื่อสรรพสิ่งรอบตัวมีการเปลี่ยนแปลงภาษาก็จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น อาจจะต้องมีคำศัพท์ใหม่เพื่อใช้เรียกสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและคำศัพท์เดิม ๆ ก็จะมีพินัยไป

ลักษณะทางภาษาไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงแห่งอาณาจักรสุโขทัย พระองค์ได้นำตัวอักษร “มอญโบราณ” และ “อักษรขอมโบราณ” มาจัดระบบอักษรวิธีใหม่และดัดแปลงรูปแบบเรียกว่า “ลายสือไทย” ในปี พ.ศ. 1826 และสร้างศิลาจารึกหลักที่ 1 ในปี พ.ศ. 1835 เป็นต้นแบบของตัวอักษรไทยในปัจจุบัน ต่อมาในสมัยอาณาจักรอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้เปลี่ยนแปลงรูปสัณฐานตัวอักษรเป็นเส้นตรงหักเหลี่ยมย่อมุม เรียกว่า “อักษรไทยย่อ” ใช้ในเอกสารราชการ ลักษณะตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน และเกิดหนังสือแบบเรียน “จินตามณี” ซึ่งมีสระครบทุกตัวและมีวรรณยุกต์ 2 รูป คือ เอกและโท ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลายมีพยัญชนะไทยครบ 44 รูป ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นอกจากมีพยัญชนะไทยครบแล้วยังมีสระ 32 รูปและวรรณยุกต์ 4 รูปใช้ครบเหมือนในภาษาไทยปัจจุบัน กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นลักษณะภาษาไทยยังใช้เหมือนในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีการฟื้นฟูบ้านเมืองในทุกด้าน โดยเฉพาะทางด้านเอกสารได้มีการชำระกฎหมายตราสามดวงขึ้นใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้เกิดระบบการพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ขึ้นโดยหมอบรัดเลย์ได้นำตัวพิมพ์ไทยที่ซื้อมาจากสิงคโปร์มาพิมพ์หนังสือไทยเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2379 มีการจัดพิมพ์ประกาศทางราชการต่าง ๆ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 มีดำรัสที่จะดัดแปลงอักษรไทยและวิธีการเขียนใหม่ เพื่อสะดวกแก่การเขียนและการพิมพ์ ได้ทรงคิดค้นอักษรอริยเกศขึ้นใช้ในวงการศึกษา แต่ไม่ได้รับความนิยมจึงล้มเลิกไป (ราตรี ถันวารชร 2548) ภาษาไทยจึงมีวิวัฒนาการเรื่อยมาตามลำดับดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาของ ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515)

ซึ่งศึกษาลักษณะภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยาโดยเปรียบเทียบกับภาษาไทยปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภาษาไทยร้อยแก้วในสมัยอยุธยา มีวิธีใช้ที่แตกต่างจากสมัยปัจจุบัน เช่น การใช้คำ การเรียงลำดับคำในประโยค การใช้สำนวน และความหมายของคำ โดยพบว่า คำบางคำและบางสำนวนมีใช้เฉพาะสมัยอยุธยาและมีความหมายต่างจากปัจจุบัน คำคล้อง คำคู่ คำประกอบในสมัยอยุธยาใช้คล้ายกับปัจจุบัน การเรียงคำลำดับคำมีทั้งสองสมัยมีทั้งคล้ายกัน และต่างกัน และชวนพิศ อิฐรัตน์ (2518) ได้ศึกษาลักษณะการใช้คำและสำนวนในสมัยสุโขทัย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาในสมัยปัจจุบัน ผลของการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ภาษาในระยะ 700 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ ได้แก่ การใช้คำ ความหมายของคำ สำนวน โดยการใช้คำบางคำในหมวดคำ เช่น คำลักษณะนาม คำบุพบท คำสรรพนาม เป็นต้น ในสมัยก่อนมีวิธีการใช้ที่ต่างจากปัจจุบัน ในด้านความหมาย คำบางคำมีรูปเหมือนกันทั้งในภาษาศสมัยก่อน และสมัยปัจจุบัน แต่ใช้ในความหมายที่ต่างกัน ในเรื่องสำนวน ปรากฏว่าสำนวนที่ใช้ในสมัยก่อน บางสำนวนยังคงมีใช้ในภาษาถิ่นปัจจุบัน และบางสำนวนเป็นสำนวนที่มีใช้เฉพาะในสมัยสุโขทัย เท่านั้น

จากการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว ทำให้เห็นลักษณะภาษาไทยที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง มาตามลำดับ สำหรับในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก เพราะได้รับเอาศิลปวิทยาการหลายด้านมาจากต่างประเทศ จะเห็นได้จากพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ลายพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงพระนิพนธ์เมื่อ ครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 พ.ศ. 2450 รวมจำนวน 43 ฉบับ ซึ่งได้พระราชทานแก่พระราช ธิดา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าปิณฑาภดล วิมลประภาวดี กรมขุนอุทองเขตขัตติยนารี ซึ่งดำรงตำแหน่งราชเลขานุการณี เป็นการเล่าทำนองการบันทึกจดหมายเหตุ หรือรายงาน ประจำวัน ทรงใช้รูปแบบจดหมายจาก “พ่อ” เขียนถึง “ลูก” เนื้อความในพระราชหัตถเลขา ทรงเล่าถึงสภาพบ้านเมือง ชีวิตความเป็นอยู่ และขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้คนในต่างแดน ที่ได้ทอดพระเนตร นอกจากนี้ยังทรงสอดแทรกพระราชทัศนะที่ทรงมีต่อเหตุการณ์หรือสิ่งที่ได้ ทอดพระเนตรเอาไว้อย่างลึกซึ้งและแหลมคม ทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสในการอ่านอย่างเต็มที่ด้วย ทรงเลือกสรรถ้อยคำในการถ่ายทอดเรื่องราวที่ทรงประสบพบพานกับอารมณ์ความนึกคิดได้อย่าง งดงามประณีตและจับใจ ทรงใช้ภาษาที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย นับว่าเป็น จุดเปลี่ยนสำคัญในด้านการเปลี่ยนแปลงภาษาของคนไทย ซึ่งมีผลต่อการใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ เช่น การใช้คำยืมจากต่างประเทศ เป็นต้น ดังการศึกษาของพัชรีย์ จำปา (2557) เกี่ยวกับสุนทรีย วิธีของคำยืมภาษาอังกฤษในพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน ผลการวิจัยพบว่า พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลือกสรรกลวิธีที่หลากหลายในการสื่อความ ได้แก่ การทับศัพท์ การสร้างศัพท์ การแปลศัพท์ และการเปรียบศัพท์ เพื่อก่อเป็นภาพขึ้นในใจของผู้อ่านและ ใช้ถ่ายทอดลักษณะถิ่นฐานบ้านเมือง ภูมิประเทศ วิถีชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของสังคมยุโรปได้อย่างเด่นชัด

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาความแตกต่างของลักษณะภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านกับภาษาไทยที่ใช้ในปัจจุบัน อาทิ นพรัฐ เสน่ห์ (2558) ได้ศึกษาพระราชนิพนธ์ไกลบ้านเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางภาษาได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียง เช่น การเพิ่มเสียง การเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ และความหมาย ผลการศึกษาพบว่า การใช้คำและสำนวนภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านมีลักษณะที่แตกต่างกับภาษาไทยปัจจุบันหลายด้าน ได้แก่ ด้านเสียง ด้านศัพท์ ด้านไวยากรณ์ และด้านความหมาย ส่วนเอธิกา เอกวาริสกุลและคณะ (2560) ก็ได้ศึกษาเสียงที่บันทึกไว้ในสมัยรัชกาลที่ 5 จากแผ่นเสียง โดยนำเสียงมาคัดเลือกคำศัพท์และนำเสียงในสมัยรัชกาลที่ 5 เปรียบเทียบกับเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบันด้วยคำศัพท์ชุดเดียวกันที่คัดเลือกจากแผ่นเสียง ผลการวิจัยพบว่า เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 มีสัทลักษณะของเสียงแตกต่างจากเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากนี้ วรรณพร พงษ์เพ็ง (2547) ก็ได้ศึกษาลักษณะการใช้ภาษาจินตภาพในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ผลการศึกษาพบว่า ในระดับคำพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้คำเพื่อสร้างจินตภาพ ด้วยการเรียบเรียงคำให้เกิดเสียงสัมผัส พยัญชนะและสระระหว่างคำ การสร้างคำโดยประกอบคำขึ้นใหม่และคิดคำเพื่อเรียกสิ่งแปลกใหม่ ในระดับประโยค พระองค์ทรงใช้ประโยคที่มีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน ประโยคที่มีโครงสร้างขยายความแบบพิเศษและประโยคที่มีการซ้ำโครงสร้างเพื่อลำดับภาพและขยายภาพ ในด้านการใช้ภาพพจน์ พระองค์ทรงใช้ภาพพจน์แบบอุปมา แปลักษณ์ บุคลาธิษฐานและสัทพจน์

จากการที่ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน ได้มีโอกาสอ่านพระราชนิพนธ์ไกลบ้านทำให้เกิดข้อสงสัยในลักษณะภาษาไทยที่ใช้ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านที่มีความแตกต่างกับการใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะทางด้านอักขรวิธี อาทิ การใช้ไม้ไต่คู้ ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน คำบางคำจะไม่ใช้ไม้ไต่คู้เหมือนในภาษาไทยปัจจุบัน ตัวอย่างคำว่า “เป็น” ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านจะเขียนว่า “เปน” การใช้พยัญชนะ ภาษาไทยปัจจุบันคำว่า “สะพาน” ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านจะเขียนเป็น “ตพาน” การใช้อักษรนำ คำว่า “หน้า” ในภาษาไทยปัจจุบัน ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านจะเขียนเป็น “นำ” การเปลี่ยนสระเสียงสั้น เป็น สระเสียงยาว เช่นคำว่า “ข้าว” ในภาษาไทยปัจจุบัน ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านจะเขียนเป็น “เข้า” เป็นต้น ซึ่งผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันท่านอื่น ๆ เมื่อได้อ่านพระราชนิพนธ์นี้ก็อาจจะมึนงงสงสัยเช่นเดียวกัน และจากการศึกษาเรื่องพระราชนิพนธ์ไกลบ้านและงานวิจัยของนักวิชาการท่านอื่น ๆ ที่ผ่านมา ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจอยากที่จะศึกษาหาคำตอบและค้นคว้าเพิ่มเติมในข้อสงสัยดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาด่วนพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ฉบับพระราชหัตถเลขาทั้งหมด 43 ฉบับ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับภาษาไทยปัจจุบันซึ่งใช้แนวการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่ ธวัช ปุณโณทก (2553) ที่เรียบเรียงไว้ในหนังสือวิวัฒนาการภาษาไทยและอักษรไทยมาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ จากการศึกษา

ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันที่ได้มีโอกาสอ่านพระราชนิพนธ์ไกลบ้านให้เข้าใจถึงเหตุผลความแตกต่างของลักษณะทางภาษาและสามารถศึกษาได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ผู้วิจัยได้พบลักษณะทางภาษา 4 ด้านดังต่อไปนี้

1. อักษรวิธี ได้แก่ การใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมาย ตัวอย่างการใช้พยัญชนะ ค (ค คน) ในคำว่า “คอ” การใช้สระเสียงสั้นเป็นเสียงยาวเช่น บาญชี หรือการใช้ไม่ได้คู่ เช่นคำว่า “เปน” เป็นต้น
2. ลักษณะของคำ ได้แก่ คำยืมภาษาอังกฤษ เช่น การทับศัพท์ การบัญญัติศัพท์ เป็นต้น การเรียบเรียงคำ เช่น คำซ้อน และการซ้อนคำ และคำซึ่งมีความหมายเหมือนกันและอยู่ในหมวดคำเดียวกัน แต่มีรูปต่างกัน
3. ลักษณะของลำดับคำในวลีและประโยค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงลำดับคำในวลี และการเปลี่ยนแปลงลำดับคำในประโยค เช่น เราจึงกินลองดูบ้าง
4. ลักษณะสำนวน สำนวนที่ใช้ในความหมายเหมือนกันทั้งในสมัยก่อนและปัจจุบัน เช่น สายหยุดพุดจีบจิ้น เจ้ามีสินพีมีศักดิ์ กับสำนวนที่มีความหมายเหมือนกันทั้งในสมัยก่อนและปัจจุบันแต่มีส่วนประกอบต่างกันอยู่เพียงคำเดียว เช่น ฝีเจาะปากไว้ให้พูด

1. อักษรวิธี

เมื่อศึกษาพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน พบการเขียนตัวสะกดต่างกับปัจจุบัน เนื่องจากการเขียนยังไม่เป็นระบบแบบแผนที่แน่นอน ทั้งการใช้พยัญชนะ พยัญชนะตัวสะกด รวมถึงการใช้สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ทำให้ การเขียนคำแตกต่างกันไปหลายรูปแบบ ทั้งนี้ยึดหลักการเขียนให้ออกเสียงได้ตามเสียงที่ได้ยินเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การสะกดคำมีความแน่นอนกว่าแต่ก่อน (ธวัช ปุณโณทก, 2553)

1.1. การใช้พยัญชนะ

สำหรับในพระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน พบการใช้พยัญชนะที่ยังไม่เป็นระบบและมีความแตกต่างจากการใช้ปัจจุบัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1.1 พยัญชนะต้น

1.1.1.1 พยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะเดี่ยว

- การใช้พยัญชนะต้นที่แตกต่างจากปัจจุบัน

- (1) “เสมหะมันครอกแครกอยู่ในคอ ต้องซากถ่มร่ำไป”

(ฉบับที่ 10 คินที่ 35)

จากตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความคำว่า “คอ” อ่านว่า “คอ” เรียกชื่อว่า “คอกัณฐา” หรือ “คอคน” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้คำอธิบาย

ค (คน) ไว้ว่า ค พยัญชนะตัวที่ห้า นับเป็นพวกอักษรต่ำ เดียวนี้เลิกใช้แล้ว “ค” ในภาษาไทยปรากฏการใช้ที่เก่าแก่ที่สุด คือ ศิลจารึก สมัยพ่อขุนรามคำแหง มีการใช้ ค อยู่ 2 คำ ได้แก่ “แคว” (แคว) และ “คุ่ม” (คุ่ม, ในสมัยนั้น เครื่องหมายกากบาท ตรงกับไม้โทในการเขียนแบบปัจจุบัน) การใช้ ค ในศิลปจารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นไปอย่างแม่นยำ หมายความว่า ไม่มีการใช้ ค ในคำที่ใช้ ค นั้นเลย อย่างไรก็ตาม ในสมัยใกล้เคียงกัน มีการใช้ ค ในศิลปจารึกหลักอื่น ๆ ได้แก่ คำว่า ค (คอ), ค้อน (ค้อน) เป็นต้น ในสมัยหลังศิลปจารึกพ่อขุนรามคำแหง เริ่มมีการใช้ ค และ ค ลับสลับ และใช้แทนที่กันในหลายแห่ง ครั้นมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา การใช้ ค เริ่มลดลงอย่างมาก ส่วนในกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 5 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้ระบุคำที่เขียนด้วย ค ในหนังสือชื่อ นิติสารสาธก เล่ม 1 มีอยู่คำเดียว คือ คอ (คอ) (สุริยารัตนกุล, 2515) เพราะฉะนั้น ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ซึ่งบันทึกไว้ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเขียน คอของคน เป็น คอ ซึ่งต่างจากปัจจุบันที่เขียนคำว่า คอ โดยใช้พยัญชนะ ค (คอควาย) เป็นพยัญชนะต้น นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้คำอื่น ๆ เช่น เฉาะ (เฉาะ) สาสนา (สาสนา) ชมภู (ชมพู) อัชฌาโคราย (อัชฌาศัย) รก (ระลึก) สะลิละ (สรีระ) คฤสศักราช (คริสต์ศักราช) สรวม (สวม) ยี่ปุ่น (ญี่ปุ่น) เป็นต้น

- การเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ /พ/ เป็น /ว/

การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ คือ การเปลี่ยนแปลงฐานกรณ์ในการออกเสียง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากคุณสมบัติทางกายภาพหรือธรรมชาติในการออกเสียง จากพระราชนิพนธ์ไกลบ้านพบการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(2) “พ่อได้พิเคราะห์ดูหนักแล้ว สิ้นสุดจริง ๆ สดเหมือนกำหยีเหมือนแพรจนได้เห็น ได้ถูก ได้ดม รู้ว่าเบียดอกไม้จริง ๆ”

(ฉบับที่ 10 คินที่ 34)

จากตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความคำว่า พิเคราะห์ เป็นคำกริยา มีความหมายว่า ใคร่ครวญ, วิเคราะห์พิจารณาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ (ส. วิครท มค. วิคคห) ในภาษาปัจจุบันจะใช้คำว่า วิเคราะห์ ซึ่งเป็นคำกริยามีความหมายว่า ใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ (ส. วิครท). (ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) คำทั้งสองเป็นคำประเภทเดียวกันและมีความหมายเหมือนกันโดยสังเกตจาก วิครท โดยทั่วไปเสียงพยัญชนะ พ กับ ว ใช้สลับกันได้ แต่ภาษาเป็นคล้ายสิ่งมีชีวิต คือ อาจขยายความนำไปใช้ต่างกันได้ เนื่องจากฐานกรณ์ในการออกเสียงของพยัญชนะ พ และ ว เหมือนกันคือ ฐานริมฝีปากทั้งสอง จึงใช้แทนกันได้ เพียงแต่ลักษณะการออกเสียงต่างกันคือ พ จะเป็นเสียงไม่ก้อง ฟันลม ส่วน ว จะเป็นเสียงก้องและเปิด (ดิฐุ ศรีนราวัฒน์ และชลธิชา บำรุงรักษ์, 2558)

- การเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ /ต/ เป็น /ส/

การแปลงพยัญชนะ คือ การเปลี่ยนรูปพยัญชนะตัวหนึ่งให้เป็นอีกตัวหนึ่ง ให้เสียงผิดจากเดิม ซึ่งไม่มีกฎตายตัว เพราะเกิดจากวิวัฒนาการของภาษามากกว่าเกิดขึ้นจากกฎไวยากรณ์

การศึกษาจึงมุ่งให้รู้ที่มาของคำที่ได้แปรรูปตามความเจริญของภาษาเป็นสำคัญ และเมื่อรู้ที่มาแล้วทำให้เข้าใจความหมายได้ถูกต้องและอาจจะคิดแผลงขึ้นใช้ได้ตามสมควรแก่โอกาส (กำชัย ทองหล่อ, 2556) จากพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน พบการแผลงเสียงพยัญชนะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(3) “ด้านข้างหลังซึ่งเป็นทางเข้าไบนันมีคูลึก แต่เปนคูแห้งไม่มีน้ำ มีตพานข้ามเข้าแต่เฉพาะตรงประตู”

(ฉบับที่ 21 คินที่ 70)

(4) “ข้างด้านนามีผ้าห่อกรูหมตขึ้นมาจนถึงคอเหลือแต่หน้า เวลาจะอุ้มก็อุ้มทั้งเปลือก มีสายโยงสำหรับตพายได้ เด็กนั้นอายุสามเดือน ตั้งแต่มาก็เห็นหลับไม่รู้สีกเลย จะยกขึ้นวางลงๆทำอะไรอะไรได้หมดเหมือนตุ๊กตา”

(ฉบับที่ 30 คินที่ 115)

จากตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ตพาน และ ตพาย ซึ่งในภาษาปัจจุบันใช้คำว่า สะพาน และ สะพาย ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานไม่มีคำว่า ตพาน และ ตพาย ปรากฏ แต่จะปรากฏคำว่า ตะพาน และ ตะพาย สมัยก่อนใช้ทั้ง ตพานและตะพาน ตพายและตะพาย ซึ่ง ตะพาน เป็นคำนาม มีความหมายว่า สิ่งก่อสร้างหรือทำขึ้นสำหรับข้ามแม่น้ำลำคลองเป็นต้น, สิ่งก่อสร้างหรือทำขึ้นลงไปใต้น้ำสำหรับขึ้นลง ซึ่งมีความหมายเดียวกับคำว่า สะพาน ในภาษาปัจจุบัน ส่วนคำว่า ตะพาย เป็นคำกริยา มีความหมายว่า (1) แขนงป่า, ห้อยเฉียงป่า, เช่น ตะพายย่ำม, สะพาย ปัจจุบันนิยมใช้ในภาษาปาก ซึ่งมีความหมายเดียวกับ สะพาย นอกจากนี้ในพระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน ยังปรากฏการใช้ ส เขียนคำว่าสะพาน เช่น มีสพานรถไฟก่อโค้งเดียวใหญ่สพานหนึ่ง เป็นศิลาล้วน (ฉบับที่ 30 คินที่ 118) จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการแผลงพยัญชนะจาก ต เป็น ส เป็นคำโบราณที่ได้แผลงไว้ ซึ่งการใช้อักขรวิธีในสมัยรัชกาลที่ 5 จะไม่มีกฎกติกาที่เป็นมาตรฐานจึงพบเห็นการเขียนคำนี้มีการใช้ทั้งพยัญชนะ ต และ ส

1.1.1.2 พยัญชนะต้นที่เป็นอักษรนำ

การใช้อักษรนำ ห ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน คำบางคำไม่ปรากฏการใช้อักษรนำ ห และคำบางคำปรากฏการใช้อักษรนำ ห เหมือนในปัจจุบัน ตามตัวอย่างต่อไปนี้

(5) “วันนี้ร้อนถึงอยู่ในกลางแดดออกจะมีเหื่อ”

(ฉบับที่ 14 คินที่ 45)

(6) “มหาดเล็กไม่เห็นใครเอาอะไรมากก็ไม่เป็นไรเพราะพินนาที่แล้ว”

(ฉบับที่ 4 คินที่ 19)

(7) “หญ้าก็ดีพินก็ดีจะทิ้งไว้กลางแจ้งก็ได้ ต้องทำยุ่งเปนกุฎีฝ่าไม้หลังคาปีกไม้ถมดินให้หญ้างอกสำหรับไว้รับนาหนาว”

(ฉบับที่ 30 คินที่ 118)

จากตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า เทื่อ และ นำที่ ซึ่งใช้ต่างจากปัจจุบัน คือปัจจุบันจะใช้ อักษรนำ ห เขียนเป็น เหื่อ และ หน้าที ส่วนคำว่า เทื่อ ในปัจจุบันยังมีใช้ในภาษาไทยถิ่น นอกจากนั้นในพระราชนิพนธ์ โกลบ้าน ยังปรากฏการใช้อักษรนำ ห เหมือนปัจจุบัน เช่นในคำว่า หญา และหนาว เนื่องจากการใช้อักษรวิธีในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานในการใช้ จึงพบเห็นการเขียนคำนี้มีการใช้ทั้งอักษรนำ ห และไม่มีการใช้อักษรนำ ห ดังตัวอย่างที่กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้คำอื่น ๆ เช่น น่อก (หน้าอก) น่าหนาว (หน้าหนาว) เจ้าน่าที่ (เจ้าหน้าที) น่าร้อน (หน้าร้อน) น่าต่าง (หน้าต่าง) หัวน่า (หัวหน้า) เหยอะ (เยอะ) ปลาต (ประหลาด) ฤฯ (หรือ) เป็นต้น

1.1.2 พยัญชนะตัวสะกด

ตัวสะกดท้ายหายไป คำบางคำในสมัยรัชกาลที่ 5 ไม่ปรากฏการใช้ตัวสะกด แต่ในปัจจุบันนำคำนั้นมาใช้กลับมีตัวสะกด จากพระราชนิพนธ์โกลบ้าน พบคำที่สมัยนั้นไม่มีตัวสะกดดังตัวอย่างต่อไปนี้

(8) “มะตัมเดอพรางค์แลลูกสาวมากินน้ำชา ลูกสาวคนนี้ได้เข้าไปบางกอก แต่อายุ 5 ขวบ พ่อเคยรักใคร่ เล่นด้วยเสมอ เขาจึงอยากจะทำหา รูปร่างแปลกไปมาก จำไม่ได้ อายุถึงปี 17 ปีแล้ว”

(ฉบับที่ 34 คินที่ 148)

จากตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ติ ในประโยค อายุถึงปี 17 ปี แล้ว เป็นคำที่ใช้ในสมัยก่อน ปัจจุบันจะใช้คำว่า ถึง ซึ่งในสมัยนั้นไม่ปรากฏตัวสะกด ง เหมือนกับที่ใช้ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบการใช้ตัวสะกดที่ต่างจากปัจจุบันดังนี้ สัปรศ (สัปประรด) รศชาติ (รสชาติ) มรกฎ (มรกด) ฝเอิน (เฟอิญ) พฤห์ศบตี (พฤห์สบัติ) ความศุข (ความสุข) เขตแดน (เขตแดน) เป็นต้น

1.2 การใช้สระ

จากการศึกษาพระราชนิพนธ์ โกลบ้าน พบการเปลี่ยนแปลงเสียงสระจากรูปหนึ่งไปเป็นอีกรูปหนึ่ง โดยพบการเปลี่ยนจากสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น และเปลี่ยนจากสระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- เปลี่ยนจาก สระเสียงยาว เป็น สระเสียงสั้น

(9) “มีสมุดบาณูชีที่เขียนแต่หลายร้อยปีล่วงมาแล้ว”

(ฉบับที่ 30 คินที่ 119)

- เปลี่ยนจาก สระเสียงสั้น เป็น สระเสียงยาว

(10) “พ่อได้เก็บบาณูชีกับเข้าที่มันเอามาให้เลือกเวลาเข้า พ่อสั่งอะไรมีแจงอยู่ในที่กาดินสอนัน”

(ฉบับที่ 2 คินที่ 9)

จากตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า บาณูชี ใช้สระ อา เป็นสระเสียงยาวเปลี่ยนมาใช้คำว่า บัญชี ในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งใช้สระ อะ เป็นสระเสียงสั้น และอีก

ตัวอย่าง ใช้คำว่า เข้า เป็นการใช้สระ เอา เป็นสระเสียงสั้นเปลี่ยนมาใช้คำว่า ข้าว ในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งใช้สระ อา เป็นสระเสียงยาว นอกจากนี้ยังพบการใช้สระที่ต่างจากปัจจุบัน ดังนี้ อิก (อิก) สงไสย (สงสัย) แล (และ) ทเล (ทะเล) ลคร (ละคร) เลียด (ละเลียด) ภูฐาน (ภูฐาน) เป็นต้น

1.3 การใช้วรรณยุกต์

การใช้วรรณยุกต์ในคำยืมภาษาต่างประเทศ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีวรรณยุกต์ใช้ครบ 4 รูปเหมือนในปัจจุบันแล้ว ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านก็เช่นเดียวกันมีการใช้วรรณยุกต์ครบเหมือนปัจจุบัน แต่การใช้วรรณยุกต์ในคำยืมภาษาอังกฤษปรากฏใช้ 2 กรณีคือ ใช้ไม่เอกกับคำที่ลงท้ายว่า -ชั่น (-tion) ซึ่งเป็นคำเป็นและมีตัว ช เป็นพยัญชนะต้น อักษรต่ำ เช่น คอนเวอเซชั่น สเตชัน และอิลลูมิเนชัน ใช้ไม่ตรงกับคำตายที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง ได้แก่คำว่า กือก้าด ตึก ปีก โป๊ป โปสต์ก้าด และโอ๊ก เป็นต้น (ประคอง นิมมานเหมินทร์, 2555) จากการศึกษาพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ปรากฏการใช้วรรณยุกต์ในคำยืมภาษาอังกฤษดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (11) “มีข้าราชการต่างประเทศคอมมิสชันมาดูการทำปืนทำอาวุธอยู่ประจำ”
(ฉบับที่ 32 คินที่ 130)

- (12) “จำเดิมแต่ลงถึงเยลเลอ ก็รู้สึกว่เลื่อเพอที่สวมนั้นกลับร้อนต้องเปลี่ยนเพนเลื่อโอเวอไก่อิต ตามธรรมดา”

(ฉบับที่ 30 คินที่ 115)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า คอมมิสชัน และ โอเวอไก่อิต เป็นคำยืมภาษาอังกฤษที่ใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ โดยใช้ไม่เอกกับคำที่ลงท้ายว่า -ชั่น (-tion) ซึ่งเป็นคำเป็น มี ช เป็นพยัญชนะต้น อักษรต่ำ และใช้ไม่ตรงกับคำตายที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรกลาง คือ ก ในคำว่า ไก่อิต เป็นต้น

1.4 การใช้ไม้ไต่คู้

จากการศึกษาพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ปรากฏการใช้ไม้ไต่คู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (13) “การส่เสด็จที่เรือมหาจักรี แลรับเสด็จที่เรือลำนี้ แต่คนไมใครจะมามากเพราะเขาเห็นจะเพนการรบกวน”

(ฉบับที่ 2 คินที่ 8)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า เห็น และ เพน ซึ่งอธิบายได้ว่าการใช้ไม้ไต่คู้นี้เดิมใช้เท่าที่จำเป็น ดังจะเห็นได้จากคำว่า เป็น สมัยนั้นเขียนว่า เพน เพราะจะออกเสียงสั้นหรือยาวก็ไม่เปลี่ยนความหมาย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเสนอว่าการใช้ไม้ไต่คู้ต้องพิจารณาเป็นคำ ๆ ไปว่าคำ ๆ นั้นเมื่อออกเสียงสั้นและยาวแล้วทำให้มีความหมายต่างกันหรือไม่ หากไม่ทำให้เกิดปัญหาก็ไม่จำเป็นต้องใช้ไม้ไต่คู้ คำใดซึ่งใช้ทั้งสั้นยาวมีความหมายต่างกัน เช่น เอ็น เอน จำต้องใช้ไม้ไต่คู้ คำว่า เห็น ไม่จำเป็นต้องใช้ไม้ไต่คู้เพราะคำว่า เพน ไม่มีที่ใช้ความหมายอื่น ท่านเห็นชอบด้วย แต่เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มิกฎเกณฑ์การสะกดคำที่เป็นหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ดังนั้นคำว่า เห็น จึงเขียนได้ทั้งมีและไม่มี

ไม่ได้คู่ (นิธรรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระ, 2502) นอกจากนี้ยังพบคำที่ใช้ไม่ได้คู่ต่างกับปัจจุบัน เช่น น้ำแข็ง แข็งแรง แขง เป็นต้น

2. ลักษณะของคำ

2.1 คำยืมภาษาอังกฤษ

คำยืมคือ การนำเสียง คำศัพท์ ลักษณะทางไวยากรณ์ หรือความหมายของภาษาหนึ่งมาใช้ในอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อระบบภาษาของผู้ยืม การยืมเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ใช้ภาษาที่ต่างกัน 2 กลุ่ม โดยภาษาทั้ง 2 มีการสัมผัสกันและมีอิทธิพลต่อกัน เช่น การยืมคำจากภาษาบาลี สันสกฤต เขมร และอังกฤษมาใช้ในภาษาไทย (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560) ภาษาไทยเป็นภาษาหนึ่งที่มีคำยืมภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนตั้งแต่ครั้งอดีตกาล เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ตามที่ราตรี อันวารชร (2548) กล่าวว่า ศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้จารึกทั้งคำภาษาไทยและคำภาษาต่างประเทศ ได้แก่ บาลี สันสกฤต เขมร มอญ เปอร์เซีย

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นเวลาที่สังคมไทยเปิดรับวิทยาการสมัยใหม่จากตะวันตกเข้ามามากมายหลายด้าน ทำให้มีการใช้คำยืมภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะคำยืมภาษาอังกฤษ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากประเทศอังกฤษเป็นชาติมหาอำนาจในขณะนั้น ดังที่ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ที่ไร้พรมแดนมีส่วนสำคัญทำให้คนไทยเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้น จึงพยายามปรับปรุงวิธีการยืมคำภาษาอังกฤษเข้ามาไว้ในภาษาไทย เพื่อให้เหมาะสมกลมกลืนกับเสียงของภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549, น. 90) กล่าวว่า คำยืมภาษาอังกฤษเป็นคำยืมภาษาต่างประเทศที่น่าสนใจมากที่สุด เพราะมีเป็นจำนวนมาก และในปัจจุบันกระบวนการยืมคำภาษาอังกฤษก็ยังดำเนินอยู่อย่างไม่รู้จบ คำยืมภาษาอังกฤษเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1.1 การทับศัพท์

การทับศัพท์เป็นวิธีการยืมคำจากภาษาหนึ่งเข้าไปใช้ในอีกภาษาหนึ่งโดยตรงไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูป คือ พยายามรักษาลักษณะเด่นของภาษาเดิมเอาไว้ (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2556) การใช้คำยืมภาษาอังกฤษด้วยวิธีการทับศัพท์ในพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน แบ่งได้ 2 ลักษณะคือใช้คำทับศัพท์โดยไม่มีคำไทยกำกับ และใช้ทับศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาอังกฤษประกอบกับคำไทยแบบผสมคำ (พัชรีย์ จำปา, 2557) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก) คำทับศัพท์โดยไม่มีคำไทยกำกับ

การทับศัพท์โดยไม่มีคำไทยกำกับส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่มีผู้ยืมเข้ามาใช้พูดกันบ้างแล้วในช่วงเวลาที่ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน แม้อาจจะมิใช่อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับคำทับศัพท์พวกนี้อยู่บ้าง แต่ก็สามารถเข้าใจความหมายได้โดยพิจารณาเนื้อความที่กล่าวไว้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(14) “การเรียน ยูนิเวอร์ซิตี นั้น ไม่ใช่เรียนหนังสือ การที่จะอ่านหนังสือนั้นเป็นส่วนของตัวเองที่จะอ่าน ชั่วแต่ต้องไปฟัง เล็คเชอร์ เล็คเชอร์นั้นเรื่องต่างๆ ห้องต่างๆ ตามแต่จะเลือกฟัง แล้วกำหนดจดจำไว้ มาเรียนด้วยหนังสือต่อในที่ของตัวเอง สตูดิโอ ในเมืองนี้มีประมาณสองพันคน แบ่งเป็นคนละต่างๆ”

(ฉบับที่ 21 คินที่ 71)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ยูนิเวอร์ซิตี เล็คเชอร์ และ สตูดิโอ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ได้ว่า university lecture student ตามลำดับ ซึ่งคำเหล่านี้ เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ไม่มีคำไทยกำกับ เป็นการนำคำยืมภาษาอังกฤษมาเขียนโดยใช้อักษรไทย และพยายามรักษาการออกเสียงให้ใกล้เคียงกับภาษาเดิม และคำเหล่านี้ น่าจะเป็นคำที่มีผู้นำมาใช้ก่อนบ้างแล้ว จึงไม่มีคำไทยกำกับ นอกจากนี้ยังพบคำว่า เรสเตอร์รอง โพสต์การ์ด เอ็มเปอเรอ สเตชัน โปรเฟสเซอร์ ดินเนอ เป็นต้น

ข) คำทับศัพท์ที่เป็นคำยืมภาษาอังกฤษประกอบกับคำไทยแบบผสมคำ หรือ เรียกว่า คำยืมปน (Loan blends) ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549) กล่าวไว้ว่า คำทับศัพท์ที่ปนคำไทย เป็นคำผสมประกอบด้วยภาษาไทยส่วนหนึ่งและคำยืมจากภาษาอังกฤษส่วนหนึ่ง

(15) “โฮเทลทั้งหมดนี้ เปิดตั้งแต่กลาง เดือนยูนิ ไปจนถึง เดือนเสปเต็มเบอร์ 3 เดือน โดยปกติ นอกจากเวลานั้นปิด”

(ฉบับที่ 30 คินที่ 114)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า เดือนยูนิ และ เดือนเสปเต็มเบอร์ เป็นการใช้คำทับศัพท์แบบคำยืมภาษาอังกฤษที่มีคำไทยผสม จากตัวอย่าง ใช้ชื่อเดือน ยูนิ June และเสปเต็มเบอร์ September ผสมกับคำไทย คือคำว่า เดือน เพื่อให้ผู้อ่านทราบได้ว่า คำอังกฤษทั้งสองคำนั้นเป็นชื่อของเดือน นอกจากนี้ยังพบคำว่า ฤดูวินเดอ ชัมเมอ เรืออัลเบียน ปลาซัลมัน เครื่องจักรสติม รถโมเตอคาร์ หนึ่งเรนเดียร์ เป็นต้น

2.1.2 การบัญญัติศัพท์

การบัญญัติศัพท์เป็นวิธีการยืมคำภาษาอังกฤษมาใช้โดยกำหนดคำให้มีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษ ส่วนมากเป็นคำศัพท์เฉพาะ (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2556) บางครั้งวิธีการทับศัพท์ข้างต้นอาจทำให้ออกเสียงไม่สะดวกและสื่อความหมายเข้าใจยาก จึงมีการบัญญัติศัพท์เพื่อใช้แทนคำทับศัพท์นั้น จากการศึกษาพระราชบัญญัติ โกลบ้าน พบการสร้างศัพท์ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(16) “ตกลงซื้อ กรามโมโฟน กล่าวคือ อ้ายอ้อแอ้ ได้สั่งโดยกวดขันห้ามอย่าให้ส่งไปบางกอก ให้เอาตามเสด็จมาฮอมเปิดด้วย คราวนี้พอเวลาว่าง ฟัง อ้ายอ้อแอ้ แต่เพนอ้อแอ้เพลงฝรั่ง”

(ฉบับที่ 36 คินที่ 160)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า กรรรมโมโพน เดิมทีเป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ และได้มีการสร้างศัพท์คำว่า อ้ายอ้อแอ้ มาแทนคำทับศัพท์ดังกล่าว เพราะกรรรมโมโพน คือ เครื่องเล่นแผ่นเสียง ในสมัยนั้น คำว่า อ้ายอ้อแอ้ ก็คือ เสียงเพลงที่บรรเลงออกมาจากเครื่องเล่นแผ่นเสียงนั่นเอง นอกจากนั้นยังพบคำว่า ห้องไล่ไก่ (อินฮะเลชั่น Inhalation) เครื่องโกล้งแก้ง (อุปกรณ์รินเหล้า) เป็นต้น

2.2 การเรียบเรียงคำ คำซ้อน และการซ้อนคำ

2.2.1 คำซ้อน เป็นการนำคำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะหรือสัมผัสสระมาวางเรียงติดกัน เรียกว่า คำซ้อนเพื่อเสียง มุ่งที่เสียงมากกว่าความหมาย เพื่อให้ออกเสียงง่ายขึ้น คำที่เข้ามาซ้อนกันจึงอาจจะไม่มีความหมาย หรือมีความหมายเพียงคำใดคำเดียว (บรรจบ พันธุเมธา, 2555) จากการศึกษาพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน พบการใช้คำซ้อน 2 ลักษณะดังต่อไปนี้

ก) พยัญชนะซ้อนหรือการสัมผัสเสียงพยัญชนะ

(17) “วันที่อิตาสิมากอยู่ไม่สู้สบายนัก ผู้คนละเล้าละลุม อยากรจะเชื่อนอยู่แล้ว จึงเลยขยายวันอยู่ลูเชินออกไปอีก”

(ฉบับที่ 40 คินที่ 184)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ละเล้าละลุม เป็นการใชเสียงสัมผัสพยัญชนะ ล ซึ่งละเล้า เป็นคำกริยา หมายถึง เคล้าคลึง, คลอเคลีย, คล้า มักใช้เข้าคู่กับคำ ละลุม เป็น ละเล้าละลุม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) นอกจากนี้ยังพบการใช้คำซ้อนพยัญชนะอื่น ๆ อีก เช่น ประดักประเดิด ตะลิตลาน พระรุงพระรัง ตะปัดตะปอง เป็นต้น

ข) สระซ้อนหรือการสัมผัสเสียงสระ

(18) “พื้นแผ่นดินสองข้างนับว่าเปนที่อุดมดี มีทุ่งหญ้าป่าพินมาก ป่าสนก็มีมากอยู่”

(ฉบับที่ 30 คินที่ 118)

(19) “บรรดาพณังในนั้น ทำไมให้มีมุมน ให้มนเสียหมด เพื่อจะให้ชำระสะสางง่าย ดาดด้วยกระเบื้อง สอาด”

(ฉบับที่ 32 คินที่ 134)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ทุ่งหญ้าป่าพิน เป็นการใชคำสัมผัสสระ อา ในคำว่า หญ้า และ ป่า นอกจากนี้ยังพบการใช้สัมผัสสระอื่น ๆ อีกเช่น ชำระสะสาง ซึ่งใช้การสัมผัสเสียงสระ อะ ในคำว่า ระ และ สะ เพื่อให้ออกเสียงง่ายขึ้นและทำให้ภาษาเกิดความไพเราะเสนาะหู ตามตัวอย่างข้างต้น นอกจากนี้ยังพบคำว่า ต้นหมากรากไม้ สีสรรวรรณะ ยัมย่องผ่องใส เป็นต้น

ค) การเปลี่ยนแปลงลำดับคำ

(20) “ห้องที่ตัดผ่านนี้ทำอย่างประณีตที่สุด ด้านข้างในหุ้มกระเบื้องตลอด ด้านข้างนอกใช้ทั้งฝาทั้งเพดาน เปนกระจกฝ้า ถ้าทำงานในเวลากลางวันไม่จุดไฟในนั้น จุด

ไฟฟ้าเสียข้างนอก ให้แต่แสงสว่างลงไป แลแสงสว่างนั้นไม่ทำให้มีเงา เช่นกับมือคนที่จะตัดผ่า
วางลงบนขาฤาชนก็ไม่มีเงาทับ”

(ฉบับที่ 32 คินที่ 134)

(21) “แต่ที่ผ่าตัดแล้ว ถึงจะเป็นคนชั้นไหนชั้นไหน ถ้าไปตัดผ่าในนั้นดีกว่าข้างนอก
เปนแน่ โรงพยาบาลนี้เป็นที่สรรเสริญกันว่าเป็นอย่างใหม่ที่สุด”

(ฉบับที่ 32 คินที่ 134)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ตัดผ่า และ ผ่าตัด เป็นการสลับลำดับ
คำ คำว่า ผ่าตัด เป็นคำกริยา หมายถึง ผ่าส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายแล้วตัดเอาส่วนที่เสียออก
เพื่อรักษาโรคตามหลักศัลยกรรมเป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ส่วนคำว่า ตัดผ่า ไม่มีระบุ
ความหมายในพจนานุกรม นอกจากนี้ยังพบคำว่า พูพรง

2.2.2 การซ้ำคำ การซ้ำคำเป็นการนำคำเดียวกันมาวางเรียงใกล้กัน
เป็นกลวิธีที่ใช้คำคำเดียวกันซ้ำในคำประพันธ์ เป็นกลวิธีในการแต่งที่กินมาใช้เพื่อให้เกิดความ
งามแห่งวรรณศิลป์ อาจจะวางไว้ติดกันแบบคำซ้ำ หรือวางไว้แยกจากกันแต่เป็นระเบียบเรียบร้อย
โดยความหมายของคำที่ซ้ำนั้นจะต้องไม่เปลี่ยนแปลง จะมีความหมายเหมือนกันทุกคำ ใน
พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ปรากฏการซ้ำคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(22) “ครั้นมาถึงเรือทูลล่าทูลลากันแล้ว บริพัตรไปวานท่านเจ้าเมืองใช้เงิน
ให้เงินไว้เหลือเท่าใดจึงให้ส่งคืน”

(ฉบับที่ 6 คินที่ 27)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ทูลล่าทูลลา เป็นกลวิธีการซ้ำคำ โดย
นำคำว่า ทูล มาวางไว้แยกกัน ทูลเป็นคำราชาศัพท์ที่เป็นคำกริยา มีความหมายว่า บอก, กล่าว,
(ใช้แก่เจ้านาย) (ข.) ส่วนคำว่า ล่าลา เป็นคำกริยา มีความหมายว่า อำลา, ลา, ร่ำลา เมื่อนำ
คำว่า ทูล มาประสมโดยการซ้ำคำก็จะกลายเป็น ทูลล่าทูลลา เป็นกลวิธีการประพันธ์เพื่อให้เกิด
ความงามแห่งวรรณศิลป์ นอกจากนี้ยังพบกลวิธีการซ้ำคำ ดังตัวอย่างเช่น ยิงนกยิงเนื้อ อมยิ้ม
อมยิ้ม เฝินเงินเฝินทอง กระจุกกระจุก ชุกชุกชุกชุก ระส่ำระส่าย หยุตปากหยุตมือ เป็นต้น

2.3 คำซึ่งมีความหมายเหมือนกันและอยู่ในหมวดคำเดียวกัน แต่มีรูปต่างกัน เช่น

(23) “นี่กว่าวันนี้เห็นจะรอดตัว ฝนไม่ตก พอกินเสร็จจายกลองจะไปถ่ายรูป
ฝนก็ร่วงลงมา ไม่ใช่ร่วงน้อย ๆ เสียตายเต็มที เพราะในพยอदनังามมาก”

(ฉบับที่ 30 คินที่ 114)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ตก และ ร่วง ต่างอยู่ในหมวด
คำกริยา โดยคำว่า ตก เป็นคำกริยา (2) แปลว่า ไหลลง, หยดลงมา เช่น ฝนตก ส่วนคำว่า
ร่วง ก็เป็นคำกริยาเช่นกัน หมายความว่า (1) ก. หลุดออกและตกลง เช่น น้ำตาร่วง ใบไม้ร่วง
ถูกชกฟันร่วง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ในสมัยนั้นกริยาของคำว่า ฝน ใช้ทั้งคำว่า ตก และ
ร่วง เพราะมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่มีรูปเขียนต่างกัน ในปัจจุบันนี้ กริยาของคำว่า ฝน

ใช้ คำว่า ตก เพียงคำเดียว ส่วนคำว่า ร่วง จะใช้ในบริบทอื่น เช่น มะม่วงร่วงจากต้น หรือ เขาร่วงตกจากคาน้ำ เป็นต้น

3. ลักษณะของลำดับคำในวลีและประโยค

เมื่อนำคำในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับภาษาไทยปัจจุบัน ผู้วิจัยพบการเปลี่ยนแปลงลำดับคำดังต่อไปนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงลำดับคำในวลี

(24) “ลูกสาวเอาไขมาเลี้ยง ไขนั้นดิบ ๆ มีพริกไทยกับเกลือมาด้วย...เราจึงอ้อ กินลองดูบ้าง ของมันอร่อยดีจริง”

(ฉบับที่ 10 คินที่ 36)

(25) “กลับจากนั้นเลยลงมาเรือ ซึ่งเข้าเทียบท่า เปนท่ายาวก่อเชื่อมกันคลื่น เปนเขตร”

(ฉบับที่ 28 คินที่ 104)

ตัวอย่างข้างต้น วลีที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า กินลองดูบ้าง และ ลงมาเรือ มีการเรียงลำดับคำในวลีแตกต่างกับปัจจุบัน โดยภาษาไทยปัจจุบันจะเรียงคำเป็นวลีได้ว่า ลองกินดูบ้าง และ มาลงเรือ ตามลำดับ

3.2 การเปลี่ยนแปลงลำดับคำในประโยค

(26) “แต่แต่วันที่ได้เห็นแรกเกี่ยวเข้า แต่ไม่ใช่เข้าสาละ เรียกว่าไร เปนเข้าสำหรับที่ทำขนมปังดำ ๆ”

(ฉบับที่ 132 คินที่ 131)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า แรก และ วัน มีการเรียงลำดับคำในประโยคสลับกันภาษา ไทยในปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันใช้ว่า แต่เป็นวันแรกที่ได้เห็นเกี่ยวข้าว นอกจากนั้นยังพบประโยคที่ว่า เดิมพ่อคิดจะไปโกนแต่หนดสำหรับพรงนี้ กินเข้าเวลา บ่ายโมง 1 เป็นต้น

4. ลักษณะของสำนวน

จากพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน พบลักษณะของสำนวนที่ใช้อยู่ 2 ประการ ดังนี้

4.1 สำนวนที่ใช้ในความหมายเหมือนกันทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 และปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น

(27) “โนเบลพวกนี้มักหาเมียเปนชาวอเมริกันที่มั่งมี ช้างหนึ่งมีทรัพย์ ช้างหนึ่งมีศักดิ์ “สาวสุดพุดจิบจีน เจ้ามีสินพีมีศักดิ์” เขาวานานไปพวกโนเบลในเมืองอิตาลี จะเปนชาติใหม่เกิดขึ้นระหว่างอิตาลีแลอเมริกัน”

(ฉบับที่ 16 คินที่ 195)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า สาวสุดพูดจิบจีน เจ้ามีสินพีมีศักดิ์ เป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่พระราชทานให้แก่ เจ้าจอมมารดาอำภา สาวสุดพูดจิบจีน หรือ สายหยุดพูดจิบจีน (ในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน เขียนเป็น สาวสุดพูดจิบจีน) หมายถึง เจ้าจอมมารดาอำภา เป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ 2 ซึ่งท่านเป็น บุตรีของพระยาอินทรอากร (โง้ว แซ่หลิม) บิดามารดาเป็นชาวจีน มณฑลฮกเกี้ยน เกิดที่จีน แต่มาโตที่วังหลวง เล่นละครรุ่นเล็กในสมัยรัชกาลที่ 1 ปัจจุบันสำนวนนี้พบในงานเขียนของ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช (2543) เขียนไว้ว่า สายหยุดพูดจิบจีน เจ้ามีสินพีมีศักดิ์ คนทั้งวังเขาซังเจ้านัก แต่พี่รักเจ้าคนเดียว นอกจากนี้ยังพบสำนวนอื่น ๆ ที่ใช้มาถึงปัจจุบัน เช่น กรุงศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี ดันหมากรากไม้ เป็นต้น

4.2 สำนวนที่มีความหมายเหมือนกันทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 และปัจจุบัน แต่มีส่วนประกอบต่างกันอยู่เพียงคำเดียว ตัวอย่างเช่น

(28) “ถ้าจะไปดูอะไรก็จะต้องเสียเงินไปเสียทุกอย่าง นี่ดูเปล่าไม่ต้องเสียเงิน ถึงจะต้องยืนคอยนานหน่อยหนึ่งก็จะเปนไรมี ผีเจาะปากไว้ให้พูด พูดกันเสียให้พล่ามก็แล้วกัน”

(ฉบับที่ 16 คินที่ 58)

ตัวอย่างข้างต้น คำที่ขีดเส้นใต้ในข้อความ คำว่า ผีเจาะปากไว้ให้พูด เป็นสำนวนไทยโบราณ ซึ่งพบในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านของรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันสำนวนนี้ใช้ว่า ผีเจาะปากมาพูด ซึ่งหมายถึง พูดตลอดเวลา, พูดไม่หยุด ปากเสียตลอดเวลา ซึ่งในสำนวนเปลี่ยนจากการใช้คำว่า ไว้ มาใช้คำว่า มา ในสำนวนปัจจุบัน ดังตัวอย่างประโยคที่ใช้สำนวนนี้ในปัจจุบันเช่น อริสาพูดอะไรไม่มีสาระอยู่ได้ทั้งวัน ขนาดบอกให้หยุดก็ไม่หยุด ผีเจาะปากมาพูดหรือไง เป็นต้น

บทสรุป

ลักษณะทางภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านวิเคราะห์ได้ 4 ด้านได้แก่ 1. อักษรวิธี ได้แก่ การใช้พยัญชนะ เช่น พยัญชนะต้น พยัญชนะตัวสะกด อักษรนำ การใช้สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมาย 2. ลักษณะของคำ ได้แก่ คำยืมภาษาอังกฤษ การเรียบเรียงคำเช่น คำซ้อน การซ้อนคำ และคำซึ่งมีความหมายเหมือนกันและอยู่ในหมวดคำเดียวกัน แต่มีรูปต่างกัน 3. ลักษณะของลำดับคำในวลีและประโยค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงลำดับคำในวลี และการเปลี่ยนแปลงลำดับคำในประโยค 4. ลักษณะสำนวน ได้แก่ สำนวนที่มีความหมายเหมือนกันทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 และปัจจุบัน กับสำนวนที่มีความหมายเหมือนกันทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 และปัจจุบันแต่มีส่วนประกอบต่างกันอยู่เพียงคำเดียว ตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากการศึกษาลักษณะภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ซึ่งเป็นช่วงสมัยที่ภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก เพราะประเทศไทยได้รับศิลปวิทยาการจากต่างประเทศหลายแขนง ซึ่งสิ่งเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของคนไทยสมัยนั้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการนำคำยืมภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาไทยมาถึงปัจจุบันนี้ อีกทั้งคำ สำนวนและความหมายของภาษาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการใช้ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกับปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการวิเคราะห์คำ เช่น คำว่า “คอ” ในสมัยรัชกาลที่ 5 เขียนเป็น คอ ใช้พยัญชนะ คอ กณฐาหรือคอคน ซึ่งเขียนต่างจากภาษาไทยปัจจุบัน หรือคำว่า “ข้าว” สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้คำว่า “เข้า” แต่ปัจจุบันใช้คำว่า “ข้าว” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากการใช้สระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาว ส่วนการเรียงลำดับคำในประโยค เช่น สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้วลีที่ว่า “เราจึงกินลองดูบ้าง” ซึ่งภาษาไทยปัจจุบันใช้ว่า “เราจึงลองกินดูบ้าง” ส่วนสำนวนที่ใช้แตกต่างกันก็ปรากฏใช้ เช่น สมัยรัชกาลที่ 5 ใช้สำนวน ฝีเจาะปากไว้พูด สมัยปัจจุบัน ใช้เป็นสำนวน ฝีเจาะปากมาพูด จะเห็นได้ว่า เมื่อเวลาผ่านไปภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ อาทิ เนื่องจากสมัยก่อน ๆ การเขียนยังไม่เป็นระบบแบบแผนที่เป็นมาตรฐานแน่นอน ทำให้การเขียนคำแตกต่างกันไปหลายรูปแบบ ซึ่งยึดหลักการเขียนให้ออกเสียงได้ตามเสียงที่ได้ยินเท่านั้น อย่างไรก็ตามการสะกดคำในปัจจุบันมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานกว่าแต่ก่อน นอกจากนี้ยังเกิดจากอิทธิพลการคำยืมภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภาษาไทยจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับชวนพิศ อีจรัตน์ (2518) ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาในสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบันว่า พบการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านคำ สำนวนและความหมาย และพหุวิธี จำปา ศึกษาเกี่ยวกับสุนทรียวิธีของคำยืมภาษาอังกฤษในพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน พบว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเลือกสรรกลวิธีที่หลากหลายในการสื่อความ ได้แก่ การทับศัพท์ การสร้างศัพท์ การแปลศัพท์ และการเปรียบเทียบ เพื่อถ่ายทอดลักษณะถิ่นฐานบ้านเมือง ภูมิประเทศ วิถีชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของสังคมยุโรปได้อย่างเด่นชัด

จากการศึกษาลักษณะทางภาษาไทยในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ผู้วิจัยพบว่า อักษรวิธี เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งนี้ เพราะการที่ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันหากได้มีโอกาสอ่านพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ประการแรก ๆ อาจจะไม่เข้าใจในลักษณะภาษาบางประการที่ใช้ในพระราชนิพนธ์นี้ซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาไทยที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน และอาจจะเกิดข้อสงสัยเช่นเดียวกับผู้วิจัยเอง อาทิ การใช้พยัญชนะต้นโดยมีการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ /พ/ เป็น /ว/ เช่นคำว่า “พิเคราะห์” ปัจจุบันใช้คำว่า “วิเคราะห์” และการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ /ต/ เป็น /ส/ เช่นคำว่า “ตพาน” ภาษาไทยปัจจุบันจะเขียนเป็น “สะพาน” สำหรับการใช้อักษรนำ พบมีการทั้งใช้และไม่ใช้อักษรนำ เช่นคำว่า หล้า ใช้เหมือนปัจจุบัน และคำว่า “นำหนาว” ภาษาไทยปัจจุบันจะเขียนเป็น “หน้าหนาว” การใช้สระ มีการใช้สระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น

เช่นคำว่า “เข้า”(ข้าว) ปัจจุบันใช้คำว่า “ข้าว” มีการใช้สระเสียงสั้นเป็นสระเสียงยาวเช่นคำว่า “บาญชี”ปัจจุบันเขียนเป็น “บัญชี” นอกจากนี้ยังมีการไม่ใช้ไม่ได้คู่ในคำบางคำเช่นคำว่า “เปน” แต่กลับใช้ไม่ได้คู่ในคำว่า “เห็น” เป็นต้น ลักษณะทางภาษาเป็นเช่นนี้อันเนื่องมาจากการเขียนยังไม่เป็นระบบแบบแผนที่เป็นมาตรฐานแน่นอน ทั้งการใช้พยัญชนะต้น พยัญชนะตัวสะกด รวมถึงการใช้สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ทำให้การเขียนคำแตกต่างกันไปหลายรูปแบบ ซึ่งยึดหลักการเขียนให้ออกเสียงได้ตามเสียงที่ได้ยินเท่านั้น อย่างไรก็ตามการสะกดคำในปัจจุบันมีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานกว่าแต่ก่อน จากการเปรียบเทียบลักษณะภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านกับภาษาไทยปัจจุบันจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนพรัฐ เสน่ห์ (2558) ได้ศึกษาพระราชนิพนธ์ไกลบ้านเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางภาษาดังนี้ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียง เช่น การเพิ่มเสียง การเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์และความหมาย ผลการศึกษาพบว่า การใช้คำและสำนวนภาษาในพระราชนิพนธ์ไกลบ้านมีลักษณะที่แตกต่างกับภาษาไทยปัจจุบันหลายด้าน ได้แก่ ด้านเสียง ด้านศัพท์ ด้านไวยากรณ์ และด้านความหมาย

นอกจากเรื่องลักษณะทางภาษาแล้ว พระราชนิพนธ์ไกลบ้านยังชี้ให้เห็นสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับเปลี่ยนสังคมและวัฒนธรรมของสยามแบบดั้งเดิมให้มีความเป็นสมัยใหม่เช่นเดียวกับโลกตะวันตก โดยพระองค์ทรงเริ่มจากการปรับเปลี่ยนพระราชนิยมได้แก่ ฉลองพระองค์ การรับประทานอาหาร การให้ของกำนัล และการซื้อของฝากของที่ระลึก เป็นต้น การศึกษาพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ยังสะท้อนให้เห็นหลักคิดที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงใช้ในการบริหารงาน เช่น ทรงพระราชนิพนธ์ว่า เกรงใจก็เสียงาน สงสารก็ฉิบหาย หรือ เชื่อง่ายก็เป็นทุกข์ ซึ่งคนไทยใช้เป็นคติธรรมประจำใจมาจนถึงปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์คำหรือสำนวนอื่น ๆ ที่มีผลต่อการศึกษาภาษาเป็นอย่างยิ่ง จึงนับได้ว่า พระองค์ทรงเป็นปราชญ์ที่มีอำนาจสูงสุดในด้านการปกครองที่กำหนดแนวทางการใช้ภาษาของคนในยุคคนั้น ดังนั้นพระราชนิพนธ์ไกลบ้านจึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับประชาชนคนรุ่นหลังที่จะศึกษาค้นคว้า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำรงตนและพัฒนาประเทศชาติสืบไป

บรรณานุกรม

- กำชัย ทองหล่อ. (2556). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 54). กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2543). *โครงการกระดูกในตู้* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- จรัสโล จรูญโรจน์, ม.ล. (2557). *ภาษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2466). *พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ฉบับพระราชหัตถเลขา*. สืบค้น 20 ธ.ค. 2563, จาก <http://www.vajirayana.org/พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน/พระราชหัตถเลขา>
- ชวนพิศ อัฐรัตน์. (2518). *การใช้คำและสำนวนในสมัยสุโขทัย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิษฐ์ ศรีนราวัฒน์, และชลธิชา บำรุงรักษ์. (2558). *ภาษาและภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2553). *วิวัฒนาการภาษาไทยและอักษรไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพรัฐ เสน่ห์. (2558). *การใช้คำและสำนวนในพระราชนิพนธ์ ไกลบ้าน*. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 32(3), 41-61.
- นริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. (2502). *บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- บรรจบ พันธุเมธา. (2555). *ลักษณะภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประคอง นิมนานเหมินท์. (2555). *การเขียนคำภาษาอังกฤษในพระราชนิพนธ์ไกลบ้าน*. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 37(4).
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2515). *การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรีย์ จำปา. (2557). *สุนทรีวิธีของคำยืมภาษาอังกฤษในพระราชนิพนธ์ เรื่องไกลบ้าน*. *วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2508). *ความรู้ทางอักษรศาสตร์*. พระนคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- ราตรี ธีนวารชร. (2548). *วิวัฒนาการของภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- วรรณพร พงษ์เพ็ง. (2547). *ภาษาจินตภาพในเรื่องไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2556). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป)*.
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุริยา รัตนกุล. (2515). *ข ค หายไปไหน?*. วารสารธรรมศาสตร์, 2(1), 29-59.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). *พินิจไทยไตรภาค ปฐมภาค: ภาษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เอธิกา เอกวารีสกุล และคณะ. (2560). *เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยสมัยรัชกาลที่ 5 และปัจจุบัน*.
วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 6(2).

หลักการกำหนดความผิดอาญาและ หลักการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย

THE PRINCIPLE OF DEFINING CRIMINAL OFFENSE AND PRINCIPLES OF DEFINING CRIMINAL PENLTY IN ENACTING LAWS

Received: 23 July, 2021

Revised: 10 September, 2021

Accepted: 13 September, 2021

อัจฉริยา ชูตินันท์*

Achariya Chutinun*

* รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Associate Professor in Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

* Email: achariya__amp@hotmail.com

บทคัดย่อ

ประมวลกฎหมายอาญาของไทยฉบับแรกเรียกว่า “กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127” บัญญัติขึ้นในรูปแบบ “ประมวลกฎหมาย” เมื่อรัตนโกสินทรศก 127 (ร.ศ. 127) หรือตรงกับ พ.ศ. 2451 ซึ่งใช้บังคับตลอดมาจนถึงได้มี “ประมวลกฎหมายอาญา” ออกใช้บังคับแทนเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 และใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน

หลักการกำหนดความผิดอาญาต้องคำนึงถึงหลักประกันในกฎหมายอาญาเสมอ โดยกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติเท่านั้นที่สามารถกำหนดให้การกระทำใดการกระทำหนึ่งเป็นความผิด และกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติเท่านั้นที่สามารถกำหนดโทษสำหรับการกระทำใดการกระทำหนึ่งโดยเฉพาะ เมื่อการลงโทษทางอาญาถือว่าเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดของรัฐที่ใช้กับประชาชนในรัฐ ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายอาญา ฝ่ายนิติบัญญัติจึงต้องบัญญัติกฎหมายอาญาให้ชัดเจนแน่นอนที่สุดเพื่อคุ้มครองและเกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน อนึ่ง การกำหนดโทษทางอาญาควรเป็นไปตามหลักความยุติธรรมให้ได้สัดส่วนความร้ายแรงของความผิดด้วย โดยการพิจารณาความร้ายแรงของความผิดอาญานอกจากการคำนึงถึงหลักการทางวิชาการแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความสำนึกทางศีลธรรมของสมาชิกในสังคมในช่วงเวลานั้นๆประกอบด้วย เพราะประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอาญายังขึ้นอยู่กับความสำนึกในทางศีลธรรมของบุคคลในสังคมซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตและตามกาลเวลา

คำสำคัญ: การกำหนดความผิดอาญา การกำหนดโทษทางอาญา

Abstract

The first Thai Penal Code is called "Criminal Laws R.E. 127" was established in the form of "Code" when Rattanakosin Era 127 (R.E. 127) or B.E. 2451, which has been in force all the time until there has been The "Penal Code" came into force on January 1, B.E.2500 and is in force until the present.

The principle of defining a crime must always take into account the bail in the criminal law. Only by the law arising from the statute can any act be an offense. and only the laws arising from the statute can impose a penalty for a particular act. When criminal sanctions are considered the most severe measures applied by a state to citizens of the state, then in the enactment of criminal law. The legislature therefore has to enact criminal laws as clearly as possible in

order to protect and create justice for the people. In addition, the determination of criminal penalties should be in accordance with the principles of justice in proportion to the severity of the offense. by considering the seriousness of the crime in addition to taking into account the academic principles must also take into account the moral consciousness of the members of the society at that time. Because the effectiveness of criminal law enforcement also depends on the moral consciousness of individuals in a society that changes dynamically and over time.

Keywords: Criminal Determination, Criminal Penalty

บทนำ

กฎหมายในรัฐประชาธิปไตยมีหลักว่า “อำนาจรัฐต้องมีกฎหมายรับรอง” ถือว่าเป็นข้อเรียกร้องที่แรงกล้าและหนักแน่นว่ากฎหมายอาญาต้องเกิดจากการบัญญัติและกฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้มีความชัดเจนแน่นอนที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ ซึ่งกฎหมายอาญาสมัยใหม่ของไทยเราได้บัญญัติขึ้นในรูปแบบของ “ประมวลกฎหมาย” ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อรัตนโกสินทรศก 127 (ร.ศ. 127) ตรงกับ พ.ศ. 2451¹ ประมวลกฎหมายอาญาบับแรกนี้ เรียกว่า “กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127” ซึ่งใช้บังคับเรื่อยมาจนได้มี “ประมวลกฎหมายอาญา” ออกใช้บังคับแทนเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500² อนึ่ง บทบัญญัติในกฎหมายอาญาจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างเอกชนกับรัฐ แม้การกระทำความผิดอาญาบางอย่างจะได้กระทำโดยตรงต่อเอกชนให้ได้รับอันตรายเสียหายก็ดี การกระทำความผิดนั้นยังได้ชื่อว่ากระทบกระเทือนต่อประชาชนส่วนรวมถึงขนาดที่รัฐต้องเข้าดำเนินการปราบปรามได้เองโดยไม่ต้องมีผู้ใดมาร้องทุกข์กล่าวโทษ ยกเว้นความผิดบางประเภทที่เรียกว่า ความผิดอันยอมความได้เท่านั้น ซึ่งเป็นความผิดที่มีลักษณะประกอบด้วยเหตุผลที่เป็นส่วนตัวของผู้เสียหายบางประการ รัฐจะเข้ามาดำเนินการก็ต่อเมื่อเอกชนผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ขึ้นก่อน อนึ่ง การกระทำใดเป็นความผิดอาญาต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดแจ้งสำหรับการกระทำในภายหน้าจะไม่มีผลย้อนหลังไปลงโทษการกระทำที่ได้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีกฎหมายบัญญัติความผิดนั้นขึ้น สำหรับความผิดอาญาที่เป็นความผิดในตัวเอง (Mala in se) นั้นส่วนใหญ่กำหนดอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นความผิดอาญาร้ายแรงที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อย

¹ จาก กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก 127 (พิมพ์ครั้งที่ 1). ซึ่งใช้บังคับเมื่อวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2451, คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์จัดพิมพ์ฉลองพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวาระคล้ายวันสวรรคตเป็นปีที่ 100 (23 ตุลาคม พุทธศักราช 2553). โดย คณะพล จันทน์หอม, 2553. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ลิขสิทธิ์ 2553, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

² ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95 หน้า 1 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2499.

หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างชัดเจน ส่วนความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดกฎหมายในทางเทคนิค (Mala prohibita) นั้นเป็นข้อยกเว้นเฉพาะกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผล หรือมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้บรรลุดุष्टประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดให้การกระทำหนึ่งการกระทำใดเป็นความผิดแล้วจะต้องบัญญัติบทระวางโทษทางอาญาไว้ด้วย โดยการกำหนดโทษทางอาญาควรเป็นไปตามหลักความยุติธรรมได้สัดส่วน (Proportional Justice) โดยในการกำหนดโทษอาญา รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง³ เท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้น กฎหมายอาญาควรมีเท่าที่จำเป็นเพื่อให้คนในสังคมเคารพกฎหมายอาญา การแปรรูปกฎหมายอาญาที่ไม่จำเป็น⁴ อาทิเช่น ความผิดอาญาบางลักษณะที่เป็นความผิดกฎหมายในทางเทคนิค (Mala prohibita) นั้นไปเป็นโทษทางปกครอง⁵ จะช่วยทำให้กฎหมายอาญาศักดิ์สิทธิ์และคนในสังคมเคารพกฎหมายอาญา

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนขอกล่าวถึงเฉพาะหลักการกำหนดความผิดอาญาและหลักการกำหนดโทษอาญาเพื่อใช้เป็นกรอบในการตรากฎหมาย ดังนี้

1. หลักการกำหนดความผิดอาญา

การกำหนดความผิดอาญา ต้องคำนึงถึงหลักประกันในกฎหมายอาญา ที่เรียกว่า “หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” ภาษาลาตินเรียกหลักกฎหมายอาญา (Maxim) นี้ว่า “nullum crimen, nulla poena sine lege”⁶ ซึ่งหลักประกันในกฎหมายอาญานี้ถือว่าเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยเป็นหลักกฎหมายอาญาที่พัฒนามาจาก “หลักนิติรัฐ” (Legal State) ซึ่งเป็นแนวคิดทางการเมืองที่ต้องการจำกัดอำนาจรัฐ

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77. ประกอบกับพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 มาตรา 21 (8).

⁴ จาก กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 34). โดย ปกป้อง ศรีสนิท, 2563. กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2563 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

⁵ การดำเนินการโทษบังคับทางปกครองมีประสิทธิภาพและประหยัดค่าใช้จ่ายของรัฐมากกว่าการดำเนินคดีอาญา และมีกฎหมายหลายฉบับแปรรูปความรับผิดทางอาญาเป็นโทษทางปกครอง อาทิเช่น พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 หมวดที่ 9 ส่วนที่ 1 โทษทางปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 11 ได้จำแนกประเภทโทษปรับทางปกครองเป็นหลายลักษณะ ซึ่งบัญญัติว่า “โทษทางปกครอง มีดังนี้ (1) ภาคทัณฑ์ (2) ตักเตือนโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน (3) ปรับทางปกครอง (4) จำกัดการประกอบการ (5) พักการประกอบกิจการที่ได้รับใบอนุญาต ที่ได้จดทะเบียน หรือได้รับความเห็นชอบภายในระยะเวลาที่กำหนด (6) เพิกถอนใบอนุญาต การจดทะเบียน หรือการให้ความเห็นชอบ” จาก กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 35). โดย ปกป้อง ศรีสนิท, 2563. กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2563 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

⁶ จาก กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม) (น. 90), โดย คณิต ณ นคร. ก, 2563, กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2563 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

“หลักนิติรัฐ” (Legal State) นี้เป็นคำที่แปลมาจากภาษาเยอรมันว่า “Rechtsstaat” โดยหลักนิติรัฐ⁷ มีต้นกำเนิดมาจากประเทศเยอรมนีซึ่งพัฒนามาจากกฎหมายโรมัน กล่าวคือ ในการปกครองประเทศ รัฐถือกฎหมายเป็นใหญ่ ต่อมานักกฎหมายอาญาเยอรมัน คือ Anselm von Feuerbach จึงได้กำหนดเรื่อง “หลักประกันในกฎหมายอาญา” โดยอธิบายถึงเนื้อหาของหลักประกันในกฎหมายอาญาว่ามีหลักสำคัญ โดย 3 ประการ⁸ ดังนี้ (1) การลงโทษต้องมีกฎหมาย (2) การลงโทษต้องขึ้นกับการมีอยู่ของการกระทำ (3) โทษที่จะลงต้องเป็นโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย สำหรับประเทศไทยได้มีการปรับปรุงกฎหมายอาญาตามแบบอย่างประเทศตะวันตก และประเทศไทยก็ยอมรับ “หลักประกันในกฎหมายอาญา” ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทย คือ “กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127” ซึ่งตรงกับปี พ.ศ. 2451 อย่างไรก็ดี เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง “หลักประกันในกฎหมายอาญา” นี้ก็ได้รับการบัญญัติทั้งในประมวลกฎหมายอาญา⁹ และรัฐธรรมนูญ¹⁰ หลักประกันในกฎหมายอาญานี้จึงถือว่าเป็น “หลักรัฐธรรมนูญ” ด้วย อนึ่ง เนื้อหาของหลักประกันในกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในมาตรา 2 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำให้บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” จากบทบัญญัติมาตรา 2 แสดงให้เห็นว่า “กฎหมายอาญาต้องเกิดจากการบัญญัติ” เท่านั้น ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงหลักสำคัญอยู่ 2 ประการ ดังนี้ (1) กฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติเท่านั้นที่สามารถกำหนดให้การกระทำใดการกระทำหนึ่งเป็นความผิด (nullum crimen sine lege) (2) กฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติเท่านั้นที่สามารถกำหนดโทษสำหรับการกระทำใดการกระทำหนึ่งโดยเฉพาะ (nulla poena sine lege) ซึ่งหลักการทั้งสองประการต้องมีอยู่ก่อนการกระทำนั้น และเมื่อการลงโทษเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดที่รัฐใช้กับประชาชนในรัฐ รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนแน่นอนที่สุดเท่าที่จะทำได้ คือ การบัญญัติกฎหมายอาญารัฐจึงต้องยึดหลัก “ความชัดเจนแน่นอน” ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองและเกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน ผู้เขียนจะกล่าวถึงหลักประกันในกฎหมายอาญาว่าประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

⁷ หลักของ “หลักนิติรัฐ” ภาษาเยอรมัน เรียกว่า Rechtsstaat หรือภาษาอังกฤษ เรียกว่า Legal State “หลักนิติรัฐ (Legal State) กับ “หลักนิติธรรม” (The Rule of Law) จะพบว่า ทั้งสองหลักการมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเยอรมนีเป็นต้นกำเนิดของหลักนิติรัฐ และประเทศอังกฤษต้นกำเนิดหลักนิติธรรม.

⁸ กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (น. 87). เล่มเดิม.

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” จาก ประมวลกฎหมายอาญาฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 42) (น. 44). โดย ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2562, กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ลิขสิทธิ์ 2562 โดยสำนักพิมพ์วิญญูชน.

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2561 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษในทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่การกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลากะทำความผิดมิได้”.

(1) **หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา** กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติโดยพิจารณาจากบทบัญญัติ มาตรา 2 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 2 ใช้คำว่า “บัญญัติ” แสดงให้เห็นว่า กฎหมายอาญาต้องเป็น “กฎหมายเกิดจากการบัญญัติ” ดังนั้น “กฎหมายจารีตประเพณี” ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกิดจากการปฏิบัติที่ต่อเนื่องกันมาอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลานานของประชาชนจนเป็นที่ยอมรับกันนั้น จึงเกิดจากการปฏิบัติแต่ไม่ได้เกิดจากการบัญญัติ กฎหมายจารีตประเพณีจึงนำมาใช้ในกฎหมายอาญาไม่ได้ หมายความว่า กฎหมายจารีตประเพณีจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดทางอาญาไม่ได้ หรือนำกฎหมายจารีตประเพณีมาเพิ่มโทษทางอาญาก็ไม่ได้ (*nullum poena sine lege scripta*) หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา คือ กฎหมายอาญาต้องเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติจึงเป็นหลักการที่สำคัญและมีความหนักแน่นกว่ากฎหมายอื่น โดยเฉพาะกฎหมายแพ่งเพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 วรรค 2 บัญญัติให้นำกฎหมายจารีตประเพณีมาใช้ในกฎหมายแพ่งได้เมื่อไม่มีกฎหมายใดที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายนั้นไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป ดังนั้น ในกฎหมายแพ่งนั้นกฎหมายจารีตประเพณีจึงถือว่า เป็นที่มาของกฎหมายแพ่งอย่างหนึ่งด้วย¹¹ ดังนั้น กฎหมายอาญานั้นต้องเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญาทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 2 วรรคแรกแห่งประมวลกฎหมายอาญา

(2) **หลักความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายอาญา** กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติแสดงให้เห็นจากบทบัญญัติมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้...” ดังนั้น เมื่อกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติ การบัญญัติกฎหมายอาญาจึงต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน¹² ที่สุดเป็นไปตาม “หลักความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายอาญา” (*nullum crimen sine lege certa*) เนื่องจากการลงโทษทางอาญาแก่บุคคล

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 บัญญัติว่า “เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

¹² ตัวอย่างการบัญญัติกฎหมายอาญาเป็นไปตามหลักความชัดเจนแน่นอน อาทิเช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 217 บัญญัติว่า “ผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินผู้อื่น ต้องระวางโทษ...” คำพิพากษาฎีกาที่ 2829/2532 ความผิดสำเร็จฐานวางเพลิงเผาโรงเรือนนั้น ไม่หมายความว่า เอาเพลิงไปวางเท่านั้น หากต้องเป็นการเผาทำให้เกิดเพลิงไหม้โรงเรือนนั้นลุกติดไฟขึ้นด้วย เพียงแต่ฝ่าผนังบ้านอันเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรือนมีรอยเขม่าดำแต่ยังไม่ไหม้ไฟ ยังไม่ถือว่าเป็นความผิดสำเร็จ แม้จะมีทรัพย์สินหลายรายการ เช่นเครื่องเรือนถูกไฟไหม้ไปด้วย ก็ถือว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรือนที่อยู่อาศัยได้ถูกไฟไหม้ไปด้วย จึงเป็นเพียงฐานพยายามเผาโรงเรือนที่อยู่อาศัยเท่านั้น

ถือว่าเป็นมาตรการที่รุนแรงที่สุดของรัฐที่ใช้กับประชาชนในรัฐ รัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายอาญาให้ชัดเจนแน่นอนที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ โดยการบัญญัติกฎหมายอาญาต้องหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่กำกวม ไม่ชัดเจน หรือถ้อยคำที่อาจตีความได้หลายนัย ดังนั้น “หลักความชัดเจนแน่นอนของกฎหมายอาญา” ย่อมเป็นหลักประกันว่า กฎหมายอาญาที่บัญญัติขึ้นตรงกับเจตจำนงของฝ่ายนิติบัญญัติอย่างแท้จริง และยังเป็นเครื่องมือป้องกันมิให้ศาลใช้อำนาจตามความรู้สึกของตนในการตัดสินคดี อีกทั้งเพื่อสร้างความรู้สึกลงในทางที่ศาลยุติธรรมมีความเป็นกลาง ดังนั้น คำพิพากษาในคดีอาญาจำต้องตรวจสอบได้โดยกฎหมาย หลักการนี้จึงเป็นข้อเรียกร้องของหลักนิติรัฐในส่วนของกฎหมายอาญาที่มีความสำคัญที่สุด¹³ อย่างไรก็ตาม การตีความกฎหมายอาญามีความสำคัญต่อการปรับใช้กฎหมาย การปรับใช้กฎหมายและการตีความกฎหมายจึงเป็นของคู่กันเสมอโดยผู้ใช้กฎหมายจะใช้กฎหมายได้ถูกต้องต่อเมื่อรู้และเข้าใจความหมายแห่งบทกฎหมาย¹⁴ นั้น ผู้เขียนพบว่าบทบัญญัติของกฎหมายอาญาบางฐานความผิดยังขาดความชัดเจน อาทิเช่น กรณีเนื้อหาของบทบัญญัติความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 391¹⁵ อันเป็นความผิดลหุโทษ กับความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295¹⁶ อันเป็นความผิดอาญาทั่วไป ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความผิดอาญาทั้งสองฐาน คือ ผลของการทำร้ายแค่ไหนไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และแค่ไหนถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจนั้นยังมีความสับสนในแง่ของกฎหมายอาญา¹⁷ ซึ่งเป็นปัญหาอันเกิดจากความไม่ชัดเจนแน่นอนของบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว หรือกรณีเนื้อหาของบทบัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนได้รับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 297(4) ที่ว่า “หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว” ก็เป็นเรื่องที่มีความเป็น “อัตวิสัย” (subjectivity) เพราะการลงความเห็นว่าเป็นอันตรายสาหัสหรือไม่ กลายเป็นเรื่องความรู้สึกของแต่ละบุคคลในการใช้ระยะห่างไกลของสายตาที่สามารถมองเห็นได้ชัดว่า “หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว” แล้วหรือไม่เท่านั้น¹⁸

¹³ จาก “ความผิดฐานวางเพลิงกรณีพิเศษ,” โดย สุรสิทธิ์ แสงวีโรจนพัฒน์, 2539, ดุลพาห. 43(3), น. 132-141. ลิขสิทธิ์ 2539 โดย สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ เจ้าของลิขสิทธิ์

¹⁴ จาก “นิติวิธีในการตีความกฎหมายอาญาของประเทศไทย,” โดย อัจฉริยา ชูตินันท์, 2562, วารสารสุกธปริทัศน์, 33(107), น. 249. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุรนารีเจ้าของลิขสิทธิ์.

¹⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 บัญญัติว่า “ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จาก ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับหัวเรื่องเรียงมาตรา แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560. (พิมพ์ครั้งที่ 8) (น. 167) โดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2561, กรุงเทพฯ: วิทยุชน. ลิขสิทธิ์ 2561 โดยสำนักพิมพ์วิทยุชน.

¹⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จาก ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับหัวเรื่องเรียงมาตรา แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560. (น. 132.) เล่มเดิม.

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2536/2519, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 116/2503, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2520

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1663/2494, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 589/2510, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3088/2527.

ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่ชัดเจนแน่นอนของบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว กรณีเนื้อหาของบทบัญญัตินิยามความหมายคำว่า “กระทำชำเรา”¹⁹ ที่ว่า หมายความว่า กระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำล้วงล้าอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากผู้อื่น” ผู้เขียนเห็นว่า จากบทนิยามความหมายของคำว่า “กระทำชำเรา” ตามที่กฎหมายบัญญัติคำว่า “กระทำชำเรา” จึงต้องมีการ “ล้วงล้า” (Penetration) โดยต้องเป็นกรณีที่ “ผู้กระทำใช้อวัยวะเพศของตน” “ล้วงล้า” เท่านั้น ดังนั้นผู้กระทำชำเราด้วยตัวเองจึงต้องเป็นชายที่มีลึงค์เท่านั้น ปัญหาที่ตามมาคือ หากหญิงแปลงเพศเป็นชาย “การใช้อวัยวะเพศชายจากการแปลงเพศ” “ล้วงล้า” อวัยวะเพศ ทวารหนักหรือช่องปากผู้อื่น จะถือว่าเป็น “อวัยวะเพศของผู้กระทำ” ตามมาตรา 1(18) อันเป็นความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276 หรือไม่ หรือจะถือว่าเป็นการใช้ “วัตถุอื่นใด” “ล้วงล้า” อวัยวะเพศ หรือทวารหนักของผู้อื่น อันเป็นความผิดฐานกระทำความอนาจารตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 278 วรรคสอง²⁰ หรือไม่ หรือในทางกลับกัน หากหญิงบังคับให้ชายใช้อวัยวะเพศของตนล้วงล้าอวัยวะเพศหญิง²¹ จะเป็นการ “กระทำชำเรา” ตามความหมายที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1(18) หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า “หลักความชัดเจนแน่นอน” เป็นหลักกฎหมายอาญาที่มีความสำคัญที่สุดในทางกลับกันอาจกล่าวได้ว่า ความไม่ชัดเจนแน่นอนในการบัญญัติกฎหมายอาญาถือว่าเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงอันมีผลกระทบต่อหลักประกันในกฎหมายอาญา

¹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (18) กระทำชำเรา หมายความว่า กระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำล้วงล้าอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น” พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา) เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก วันที่ 127 วันที่ 27 พฤษภาคม 2562) จาก ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 42) (น. 27), โดย ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ, 2562, กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ลิขสิทธิ์ 2562 โดยสำนักพิมพ์วิญญูชน.

²⁰ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 278 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำโดยใช้วัตถุหรืออวัยวะอื่นซึ่งมีใช้อวัยวะเพศล้วงล้าอวัยวะเพศหรือทวารหนักของบุคคลนั้น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดหมื่นถึงสี่แสนบาท” จาก ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 42) (น. 472). เล่มเดิม.

²¹ การกระทำชำเรา ตามความหมายดั้งเดิมหมายถึง การร่วมประเวณีโดยการใช้อวัยวะเพศชาย “ล้วงล้า” หรือ “สอดใส่” อวัยวะเพศหญิงแต่ตามบทนิยามความหมายคำว่า “กระทำชำเรา” มาตรา 1(8) ได้นิยามคำว่า “กระทำชำเรา” ไว้กว้างกว่าความหมายตามรูปศัพท์เดิมโดยขยายขอบเขตของวัตถุที่ถูกกระทำออกไปไม่จำเป็นต้องกระทำด้วยอวัยวะเพศของชายต่ออวัยวะเพศของหญิงตามแบบแนวคิดดั้งเดิม กล่าวคือ ผู้กระทำใช้อวัยวะเพศของตนล้วงล้าอวัยวะเพศ หรือทวารหนักหรือช่องปากผู้อื่น เช่น ชายใช้อวัยวะเพศสอดใส่เข้าไปในอวัยวะเพศหญิง หรือชายใช้อวัยวะเพศสอดใส่เข้าไปในช่องปากของชายอีกคนหนึ่ง หรือหญิงใช้อวัยวะเพศของตนล้วงล้าเข้าไปในอวัยวะเพศของชายเป็นต้น จาก กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 546-547). โดย คนพล จันทน์หอม, 2563, กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ลิขสิทธิ์ 2563 โดยสำนักพิมพ์วิญญูชน.

(3) **หลักการห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคล** เป็นหลักกฎหมายอาญาที่ห้ามใช้กฎหมายอาญาที่เกินเลยขอบเขตของบทบัญญัติที่พึงหาได้จากการตีความกฎหมาย การห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคลมีความเกี่ยวข้องกับตีความกฎหมายอาญาอย่างใกล้ชิด²² หมายถึง ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 กฎหมายห้ามใช้บทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งกำหนด หรือขยายบทกฎหมายอาญาที่มีอยู่แล้วในทางที่เป็นโทษ รวมตลอดถึงห้ามใช้บทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในทางเพิ่มโทษทางอาญา คือ หากกรณีใดที่มีกฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแล้ว ในกรณีนั้นก็ต้องใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณเสมอ อาทิเช่น กรณีการห้ามใช้กฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งในกรณีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามมาตรา 358 โดยความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ กฎหมายมุ่งคุ้มครองการกระทำที่กระทบต่อตัวเนื้อวัตถุของทรัพย์นั้น ได้แก่ การทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์ของผู้อื่น ดังนั้น การปล่อยลมยางรถจักรยานของผู้อื่น จึงเป็นการทำให้ทรัพย์ของผู้อื่นไร้ประโยชน์ จึงเป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ แต่ถ้าหากเอาจักรยานของผู้อื่นไปซ่อนเพื่อให้เจ้าของไม่อาจติดตามเอาทรัพย์กลับมาได้ กรณีจึงไม่เป็นการทำให้เสียหาย หรือทำลาย ไม่ได้ทำให้ทรัพย์นั้นเสื่อมค่าหรือไร้ประโยชน์ เพราะการเอาทรัพย์ไปซ่อนไม่ได้เป็นการกระทำที่กระทบต่อตัวเนื้อวัตถุแห่งทรัพย์นั้น การกระทำความผิดดังกล่าวจึงไม่เป็นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ดังนั้น หากมีการลงโทษการซ่อนสิ่งของเครื่องใช้ของผู้อื่นในความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ก็จะเป็นการใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคลซึ่งต้องห้ามในกฎหมายอาญา หรือกรณีเรื่องการลักกระแสไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์²³ จากการที่ศาลพิพากษาลงโทษในกรณีดังกล่าวนั้นเป็นการใช้กฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งมาลงโทษทางอาญาแก่บุคคล²⁴ ศาลจึงชอบที่จะพิพากษายกฟ้องและปล่อยให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ การที่ศาลพิพากษาลงโทษจึงเป็นการใช้กฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งมาลงโทษทางอาญาแก่บุคคล²⁵ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายอาญาอาจมีช่องว่างได้ เพราะในการบัญญัติกฎหมายนั้นฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถบัญญัติให้ครอบคลุมไปทุกเรื่องได้เนื่องจากสภาพสังคมโลกและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น หากในกรณีที่กฎหมายอาญามีช่องว่าง ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง และปล่อยให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะต้องตัดสินใจต่อไป

²² จาก กฎหมายอาญามาตรา 1 (พิมพ์ครั้งที่ 16) (น. 44-45), โดย หยุต แสงอุทัย, 2537, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ลิขสิทธิ์ 2537 โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

²³ คำพิพากษาฎีกาที่ 877/2501 จาก ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 358 (พิมพ์ครั้งที่ 42) (น. 599). เล่มเดิม.

²⁴ จาก “ข้อสังเกตเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์,” โดย คณิต ณ นคร ข, 2514, อัยการนิเทศ, 33(4), น. 328. สำนักพิมพ์วิญญูชน เจ้าของลิขสิทธิ์.

²⁵ จาก “คุณธรรมทางกฎหมายกับการใช้กฎหมายอาญา,” โดย คณิต ณ นคร ค, 2523, วารสารอัยการ, 3(25), น. 60. สำนักพิมพ์วิญญูชนเจ้าของลิขสิทธิ์.

(4) **หลักกฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง** เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำในมาตรา 2 วรคหนึ่งที่ว่า “กฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดเป็นความผิด” แสดงให้เห็นชัดถึงข้อห้ามย้อนหลังของกฎหมายอาญา หลักประกันข้อนี้แสดงให้เห็นถึง “หลักนิติรัฐ” “การห้ามใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง” หมายความว่า ถ้าบุคคลได้กระทำการอย่างใดลงและในขณะกระทำนั้นการกระทำนั้นไม่มีโทษทางอาญาแล้ว ย่อมไม่อาจจะบัญญัติให้ย้อนหลังว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ต้องรับโทษในทางอาญาได้โดยเด็ดขาด หลักกฎหมายที่ว่ากฎหมายไม่มีผลย้อนหลังไม่รวมถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยศาลฎีกาเคยกล่าวตรงกันว่า “หลักกฎหมายที่ว่ากฎหมายไม่มีผลย้อนหลังไม่ใช้ในกรณีที่เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ”²⁶ อาทิเช่น เรื่องอายุความร้องทุกข์นั้นเป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดี จึงเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากมีการออกกฎหมายขยายเวลาร้องทุกข์ออกไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กฎหมายนี้ย่อมย้อนหลังได้ แต่ถ้าคดีขาดอายุความไปแล้วก่อนกฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับ กรณีจะไม่มีผลย้อนหลังไปขยายอายุความที่ขาดไปแล้วอีกได้ การเปลี่ยนแปลงสภาพของความผิดจากความผิดอันยอมความได้เป็นความผิดอาญาแผ่นดินก็เป็นเรื่องของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีจึงมีผลย้อนหลังได้ นอกจากนี้วิธีเพื่อความปลอดภัยย้อนหลังได้เมื่อมีเหตุผลตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 12 เพื่อความปลอดภัยจึงใช้บังคับได้ทันทีเพื่อให้สังคมปลอดภัยจากผู้กระทำความผิดในเวลาเร็วที่สุด²⁷

2. แนวคิดการกำหนดความผิดอาญา

แนวคิดในการบัญญัติความผิดอาญามีขึ้นเพื่ออธิบายว่าการกระทำใดควรเป็นความผิดอาญาซึ่งการกำหนดความผิดอาญามีวิวัฒนาการ ดังนี้ ช่วงแรกเริ่มจากการใช้เกณฑ์ทางศีลธรรม²⁸ โดยกฎหมายอาญาและศีลธรรมมีความเกี่ยวข้องกันและความผิดอาญาร้ายแรงก็ล้วนแต่ผิดศีลธรรมทั้งสิ้น²⁹ กล่าวคือ การใดเป็นการผิดศีลธรรม การนั้นคือการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาและมีความสมควรลงโทษ อย่างไรก็ตาม การใช้เกณฑ์ดังกล่าวสามารถใช้ได้อย่างดีกับสังคมพื้นฐานที่ยังไม่มีผู้น้อยมากนัก เพราะการใช้กฎหมายเทคนิคเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยยังไม่มีผลจำเป็นในยุคนั้น ดังนั้น การผิดศีลธรรมกับผิดกฎหมายจึงเป็นเรื่องเดียวกัน³⁰ ต่อมาการใช้เกณฑ์ทางสังคมเริ่มมีบทบาทมากขึ้นเมื่อผู้คนมากขึ้นและสังคมพัฒนาขึ้น ความจำเป็นที่ต้องออกกฎหมายอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงเกิดขึ้น กฎหมายจึงค่อยๆ เคลื่อนตัว

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3342/2525 จาก กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม) (น. 104), แหล่งเดิม.

²⁷ กฎหมายอาญา ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 16) (น. 213). เล่มเดิม.

²⁸ กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 19). เล่มเดิม.

²⁹ จาก คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 11) (น. 2), โดย เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2562, กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง ประเทศไทย. ลิขสิทธิ์ 2562 โดยสำนักพิมพ์พลสยาม พรินติ้ง ประเทศไทย.

³⁰ กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 19-20). เล่มเดิม.

ออกจากศีลธรรมแต่ไม่ได้แยกจากกันเด็ดขาดกล่าวคือ บางกรณีผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น³¹ ความผิดฐานฆ่าบุพการี³² เป็นต้น แต่ก็มีอีกหลายกรณีที่ถือว่าผิดศีลธรรมแต่ไม่ผิดกฎหมายอาญา เช่น การดื่มสุรา เป็นต้น หรือบางกรณีมีการกระทำบางอย่างที่ไม่ผิดศีลธรรมแต่ผิดกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานพาอาวุธไปในเมือง³³ เป็นต้น กรณีดังกล่าวนี้ศีลธรรมกับกฎหมายอาญานั้นไม่ได้สอดคล้องกันทุกกรณี ดังนี้ จะใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องกำหนดความผิดอาญาตายตัวไม่ได้³⁴ แต่ปัจจุบันแนวคิดการกำหนดความผิดอาญาจะพิจารณาไปที่ความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยใช้เกณฑ์ทางกฎหมาย³⁵ โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะกำหนดให้พฤติกรรมใดเป็นความผิดอาญาและมีความสมควรลงโทษนั้น การกระทำนั้นต้องกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหลักสำคัญ อย่างไรก็ตาม การกำหนดความผิดอาญาของ Packer ได้ให้หลักการไว้ 6 ประการ ในการพิจารณาว่าการกระทำเรื่องนั้นควรเป็นความผิดอาญาหรือไม่³⁶ ดังนี้ 1) การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากว่าเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น 2) ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญาแล้ว จะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการต่าง ๆ 3) การปราบปรามการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญานั้นจะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลงไป 4) หากเป็นความผิดอาญาแล้วจะมีการใช้บังคับกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน 5) การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำดังกล่าวจะไม่มีผลทำให้เกิดการใช้กระบวนการนั้นอย่างเกินขีดความสามารถทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ

³¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี” จาก ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับหัวเรื่องเรียงมาตรา. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 (พิมพ์ครั้งที่ 8) (น. 130), โดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2561, กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ลิขสิทธิ์ 2560 โดยสำนักพิมพ์วิญญูชน.

³² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่า (1) บุพการี ต้องระวางโทษประหารชีวิต” การบัญญัติความผิดฐานนี้ให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นนั้นเพราะอิทธิพลของศาสนา เนื่องจากศาสนาพุทธถือว่าบิดามารดาเป็นพรหมของบุตร จาก กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 11) (น. 117), โดย คณิต ณ นคร, 2559, กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ลิขสิทธิ์ 2559 โดยสำนักพิมพ์วิญญูชน.

³³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 371 บัญญัติว่า “ผู้ใดพาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริงหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบอาวุธนั้น” ความผิดฐานนี้เป็น “ความผิดที่เป็นการก่ออันตราย” คุณธรรมทางกฎหมายจึงเป็นการคุ้มครองภัยอันตรายอันเกิดจากการใช้อาวุธ จาก กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม) (น. 215). เล่มเดิม.

³⁴ From Criminal Law (p. 9-10), by LaFave, W. R., & Scott Jr, A. W., 1972, St. Paul, Copyright 1972 by Mnn: West Publishing.

³⁵ กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 21). เล่มเดิม.

³⁶ Packer, H. L. (1968). The Limits of the Criminal Sanction. p. 296. California: Stanford University Press. จาก คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขเพิ่มเติม) (น. 4-5). เล่มเดิม.

6) ไม่มีมาตรการควบคุมอย่างสมเหตุสมผลอื่นๆ แล้ว นอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณีที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม มีแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่นำหลักพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายว่าพฤติกรรมใดควรเป็นความผิดอาญานั้น ควรพิจารณาจากประโยชน์สังคม (social benefits) และต้นทุนสังคม (social cost) เป็นสำคัญ แนวคิดนี้สนับสนุนให้รัฐกำหนดความผิดอาญาก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นสร้างต้นทุนให้กับสังคม คือ การกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับสังคมมากกว่าสังคมได้ประโยชน์³⁷ จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ในการกำหนดขอบเขตของกฎหมายอาญาดังกล่าวนี้อาจช่วยแก้ปัญหาการเกิดกฎหมายอาญาเพื่อ (Overcriminalization) ขึ้นได้ เพราะหากรัฐมุ่งแต่จะควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมโดยใช้กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือโดยไม่พิจารณาถึงประสิทธิภาพและความสามารถของกลไกของรัฐที่จะใช้บังคับกฎหมายอาญาแล้ว กฎหมายจะไร้ความหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ประพฤติมิชอบมีโอกาสแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง

3. แนวคิดการกำหนดความผิดอาญาให้เป็นความผิดอันยอมความได้

ความผิดอาญาใดเป็น “ความผิดอันยอมความ” ได้นั้นเป็นเรื่องที่กฎหมายจะบัญญัติโดยระบุว่าความผิดนั้นเป็นความผิดอันยอมความได้ไว้โดยเฉพาะ สำหรับความผิดใดที่กฎหมายมิได้ระบุไว้ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ไว้เป็นการเฉพาะ ความผิดนั้นย่อมเป็น “ความผิดอาญาแผ่นดิน” อนึ่ง “ความผิดอันยอมความได้” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ความผิดต่อส่วนตัว” นั้นมักเป็นความผิดอาญาที่เป็นการประทุษร้ายต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นเรื่องส่วนบุคคลอย่างแท้จริง แนวคิดในการกำหนดความผิดอาญาให้เป็นความผิดอันยอมความได้นั้น รัฐต้องคำนึงถึงเจตจำนงของผู้เสียหายเป็นสำคัญ หากผู้เสียหายไม่ตั้งใจดำเนินคดี รัฐก็ไม่อาจดำเนินการใดๆ ในคดีนั้นได้อีก ดังนั้น ความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งควรบัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้หรือไม่ มีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ดังนี้³⁸ ประการแรกคือ เป็นความผิดอาญาที่มีความเป็นอาชญากรรมค่อนข้างน้อย ประการที่สอง คือ เป็นความผิดที่กระทบต่อชีวิตส่วนตัวของบุคคลมากกว่าการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นเรื่องเจตจำนงของผู้เสียหายโดยตรง ประการที่สาม คือ เป็นความผิดที่คุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมมากโดยการดำเนินคดีนั้นจะถือเป็นการซ้ำเติมเหยื่ออาชญากรรมให้ได้รับทุกข์หนักขึ้นไปอีก เมื่อความผิดอันยอมความได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจฟ้องของผู้เสียหายโดยตรง การร้องทุกข์ของผู้เสียหายจึงเป็นเงื่อนไขในการดำเนินคดีอาญา³⁹ หากผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คดีนั้น

³⁷ กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 22). เล่มเดิม.

³⁸ กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม) (น. 170). เล่มเดิม.

³⁹ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 96 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ”.

ก็เป็นอันขาดอายุความ⁴⁰ หรือหากผู้เสียหายร้องทุกข์ภายในกรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว ผู้เสียหายก็สามารถถอนคำร้องทุกข์ได้ในทุกชั้นศาล ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นคดีที่ผู้เสียหายได้มอบอำนาจให้รัฐดำเนินการหรือคดีที่ผู้เสียหายฟ้องเองก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย การบัญญัติให้ความผิดฐานใดเป็นความผิดอันยอมความได้ยังขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน อาทิเช่น ความผิดฐานฉ้อโกงการประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 347 โดยผลของมาตรา 348⁴¹ กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคุณธรรมทางกฎหมายที่คุ้มครองความผาสุกของประชาชน ประกอบกับลักษณะของการทำสัญญาประกันวินาศภัยโดยเฉพาะสัญญาทางธุรกิจการค้าพาณิชย์ย่อมเป็นเรื่องกระทบต่อความสงบสุขและการดำรงชีวิตของประชาชนในวงกว้าง เมื่อพิจารณาแล้วยังพบว่า ความผิดฐานฉ้อโกงการประกันวินาศภัยเริ่มต้นมาจากผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ฝ่าฝืนหลักสุจริตอย่างยิ่งของการประกันภัย ไม่ว่าโดยทางธุรกิจการค้าพาณิชย์หรือกรณีการฉ้อโกงสัญญาประกันวินาศภัยกรณีทั่วไปก็ไม่ควรกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้อีกต่อไปเพราะนอกจากผู้รับประกันภัยจะได้รับ ความเสียหายแล้ว ประชาชนก็ได้รับความเสียหายด้วย เนื่องจากเบี้ยประกันภัยที่บริษัทได้มานั้น มิใช่ของผู้รับประกันภัย แต่เป็นเงินจำนวนมากที่อยู่ในกองทุนซึ่งมาจากผู้เอาประกันภัยที่มาร่วมเสี่ยงภัยด้วยและนำมาชดเชยให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสัญญาประกันวินาศภัยกฎหมายจึงไม่ควรบัญญัติให้ความผิดฐานฉ้อโกงสัญญาประกันวินาศภัยเป็นความผิดอันยอมความได้อีกต่อไป โดยเฉพาะการฉ้อโกงสัญญาประกันวินาศภัยทางธุรกิจการค้าพาณิชย์ ควรกำหนดเป็นเหตุเพิ่มโทษให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าการฉ้อโกงสัญญาประกันวินาศภัยกรณีทั่วไป

⁴⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 7114/2553 การนับอายุความร้องทุกข์ซึ่งมีกำหนดเวลาสามเดือนเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/3 วรรคสอง ที่มีให้นับวันแรกแห่งระยเวลานั้นรวมเข้าด้วย การที่ธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คที่จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ ในวันที่ 1 มิถุนายน 2542 อายุความในการฟ้องคดีนี้ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน 2542 และเมื่อวันเริ่มต้นนับระยะเวลาเป็นวันที่ 2 มิถุนายน จึงไม่ต้องด้วยมาตรา 193/5 วรรคหนึ่งที่ได้คำนวณเดือนตามปฏิทิน เมื่อระยะเวลาได้กำหนดนับตั้งแต่วันต้นแห่งเดือน จึงต้องด้วยมาตรา 193/5 วรรคสอง ที่ให้ถือระยะเวลาสิ้นสุดในวันก่อนจะถึงวันแห่งเดือนสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น เมื่อวันเริ่มระยะเวลา คือ วันที่ 2 มิถุนายน 2542 ระยะเวลาสิ้นสุดลงก่อนหน้าวันจะถึงวันแห่งเดือนสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้นก็คือ วันที่ 1 กันยายน 2542 จาก ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 42) (น. 300-301). เล่มเดิม.

⁴¹ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 348 บัญญัติว่า “ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 343 เป็นความผิดอันยอมความได้” จาก ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 42) (น. 664). เล่มเดิม.

4. แนวคิดในการกำหนดความผิดอาญาที่เป็นเหตุฉกรรจ์

แนวคิดและหลักการลงโทษทางอาญามีขึ้นก็เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและประกันผลประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เมื่อพิจารณาในแต่ละฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาย่อมมีบทลงโทษที่มีความรุนแรงแตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำหรือผลของการกระทำ ดังนั้น สัดส่วนของโทษจึงมีความเกี่ยวข้องกับเหตุฉกรรจ์หรือพฤติการณ์ของการกระทำที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น อนึ่ง นักนิติศาสตร์ไทยศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทัย ได้อธิบายความของ “เหตุฉกรรจ์” ว่าหมายถึง เหตุที่ทำให้รับโทษหนักขึ้น⁴² อนึ่ง แนวความคิดในการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์เป็นแนวคิดในการรับโทษหนักขึ้นตามพฤติการณ์หรือเหตุฉกรรจ์⁴³ เหตุฉกรรจ์จึงไม่ใช่บทเพิ่มโทษแต่เป็นเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นจากบทบัญญัติพื้นฐาน ซึ่งแนวคิดนี้ความหนักเบาของโทษจะกำหนดตามความร้ายแรงของอันตรายของการกระทำความผิด อันเป็นแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้น ช่มชู้ และเพื่อยับยั้งอาชญากรรมอันเป็นการตอบแทนความร้ายแรงของการกระทำความผิดตามแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม⁴⁴ (Classical School of Criminology) อย่างไรก็ดี แม้ปัจจุบันการลงโทษจะมุ่งไปแนวทางเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคมต้องการให้อาชญากรได้รับโทษหนักเท่ากับความร้ายแรงของอาชญากรรม กฎหมายจึงไม่อาจจะละเลยวัตถุประสงค์ของการแก้แค้น และการช่มชู้เพื่อยับยั้งและป้องกันอาชญากรรมลงได้โดยจะใช้มาตรการต่างๆ ควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม ประกอบกับในสถานการณ์ของสังคมไทยปัจจุบัน สถิติการก่ออาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นและทวีความรุนแรงในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจะต้องกำหนดให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุฉกรรจ์ อันเป็นแนวคิดหลักของกฎหมายอาญาอันเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยและหลักประกันการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

5. หลักการกำหนดโทษอาญา

5.1 หลักการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับลักษณะของการกระทำความผิด แนวคิดเรื่องหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด มีทฤษฎีที่สนับสนุนแนวคิดและหลักการนี้ ดังนี้

⁴² จาก กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3 (พิมพ์ครั้งที่ 3) (น. 2085), โดย จิตติ ดิงศภัทัย, 2532, กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. ลิขสิทธิ์ 2532 โดยสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

⁴³ กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3 (พิมพ์ครั้งที่ 3) (น. 2203). แหล่งเดิม.

⁴⁴ นิตินิธิในการตีความกฎหมายอาญาของประเทศไทย (น. 108). เล่มเดิม.

(1) **ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will Theory)** โดยทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการพิจารณาบทลงโทษผู้กระทำความผิดควรมีความเหมาะสมกับลักษณะความผิด⁴⁵ (Equal punishment for the same crime) คือ ต้องไม่มากจนโหดร้ายทารุณ และต้องไม่น้อยเกินไปจนทำให้ผู้กระทำความผิดคิดว่าคุ้มค่าที่จะได้ผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรม ทฤษฎีนี้ถือว่ามนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) และมนุษย์ทุกคนมีอิสระในการเลือกกระทำสิ่งใดในสิ่งที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์ เช่นเดียวกันกับการประกอบอาชญากรรม ดังนั้น หลักการกำหนดโทษทางอาญาจึงต้องมีพิจารณาหลักความได้สัดส่วนคือ การกำหนดโทษทางอาญาต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของอาชญากรรมนั้นด้วย

(2) **ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarianism Theory)** ทฤษฎีนี้มีแนวคิดทางจริยธรรมสังคมว่า การออกกฎหมายต้องให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติโดยต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในรัฐ⁴⁶ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า กฎธรรมชาติ 2 อย่าง คือความพึงพอใจ (Pleasure) และความเจ็บปวด (Pain) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้น ก่อนที่มนุษย์จะตัดสินใจทำสิ่งใดก็ต้องนำกฎธรรมชาติ 2 อย่าง มาชั่งน้ำหนักก่อนเสมอ ดังนั้น ในการประกอบอาชญากรรมก็เช่นเดียวกัน ก่อนที่มนุษย์จะตัดสินใจกระทำความผิดก็ต้องชั่งน้ำหนักโดยใช้กฎธรรมชาติ 2 อย่างเสมอ และหากบุคคลนั้นชั่งน้ำหนักแล้ว ผลที่จะได้รับจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความพึงพอใจมากกว่า บุคคลนั้นก็เลือกที่จะประกอบอาชญากรรมนั้น ทฤษฎีนี้จึงยึดถือ “ความสุขของคนในสังคม” เป็นเกณฑ์พื้นฐานในการตัดสินใจอะไรควรหรือไม่ควร คือ ความถูกต้องของการกระทำขึ้นอยู่กับแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความสุขของคนส่วน ดังนั้น หลักการกำหนดโทษทางอาญาจึงต้องมีพิจารณาหลักความได้สัดส่วนคือ การกำหนดโทษทางอาญาต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของอาชญากรรมนั้นด้วย

(3) **ทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrance Theory)** ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่า ในการกำหนดกำหนดโทษต้องให้มีความเหมาะสมกับความร้ายแรงของอาชญากรรม⁴⁷ ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดของ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) และ เจรีมี เบนธัม (Jeremy Bentham) ซึ่งเป็นผู้คิดค้นทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) ในศตวรรษที่ 18 ทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก เพื่อลดอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดซ้ำ และประการที่สอง

⁴⁵ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย Cesare Beccaria เป็นนักปราชญ์คนสำคัญในศตวรรษที่ 18 และผู้คิดค้นแนวคิดเรื่องหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับความผิดภายใต้ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวความคิดพื้นฐานทางสาขาอาชญาวิทยาในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จาก อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4) (น. 107), โดย อัจฉริยา ชูตินันท์, 2563, กรุงเทพฯ: วิญญูชน. ลิขสิทธิ์ 2563 โดยสำนักพิมพ์วิญญูชน.

⁴⁶ เจรีมี เบนธัม (Jeremy Bentham) เป็นนักปราชญ์คนสำคัญในศตวรรษที่ 18 และเป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarianism) จาก อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4) (น. 109-110). แหล่งเดิม.

⁴⁷ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) และ เจรีมี เบนธัม (Jeremy Bentham) เป็นผู้คิดค้นทฤษฎีการยับยั้งข่มขู่ (Deterrence Theory) ในศตวรรษที่ 18 ทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก เพื่อลดอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดซ้ำ และประการที่สอง เพื่อข่มขู่ไม่ให้ประชาชนเอาเยี่ยงอย่าง จาก อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4) (น. 220-221). เล่มเดิม.

เพื่อช่มชู้ไม่ให้ประชาชนเอาเยี่ยงอย่าง เพราะการลงโทษถือว่าเป็นมาตรการทางอาญาที่จำเป็น เพื่อช่มชู้ยับยั้งการกระทำความผิดให้ผู้อื่นเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่างและ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการลงโทษในปัจจุบัน ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดแล้วจะต้อง บัญญัติบทระวางโทษทางอาญาไว้ด้วย โดยการกำหนดโทษทางอาญาควรเป็นไปตามหลัก ความยุติธรรมได้สัดส่วน (Proportional Justice) ซึ่งหมายความว่า โทษทางอาญาต้องได้สัดส่วน (Proportion) กับความร้ายแรงของความผิดนั้น (Serverity of the crime) ดังนั้น ในการกำหนด โทษจึงต้องคำนึงถึงฐานความผิดซึ่งพิจารณาในด้านภาวะวิสัย (Objective) เป็นหลัก

5.2 หลักการลงโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด (Individualization of punishment) หลักการลงโทษให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด หลักการนี้ คือ การลงโทษต้องให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล⁴⁸ (Individualization of punishment) ไม่ใช่ลงโทษโดยตัดเทียบกันตามลักษณะของการกระทำความผิดนั้น (Punishment to fit the criminal) เนื่องจากต้องพิจารณาถึงความเป็นจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถ รู้ผิดชอบไม่เท่าเทียมกัน หรืออาจมีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป จึงไม่สามารถกำหนดเจตจำนง อิสระได้ตัดเทียบกับบุคคลอื่น อาทิเช่น เด็กที่มีอายุน้อย ผู้มีจิตบกพร่อง จิตฟั่นเฟือน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่อ่อนแอเพราะบางที่รัฐควรเข้ามาปกป้องเป็นพิเศษ จึงควรได้รับการ ลดโทษหรือยกเว้นโทษแล้วแต่กรณี จะเห็นได้ว่า แนวความคิดนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิด โดยตรง⁴⁹ แนวคิดเรื่องหลักการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด มีทฤษฎีที่สนับสนุน แนวคิดและหลักการนี้ ดังนี้

(1) ทฤษฎีเจตจำนงประสงค์ (Determinism Theory) ทฤษฎีเจตจำนงประสงค์เป็น แนวคิดนิตินิยมของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) แนวความคิดนี้เกิดขึ้น ปลายศตวรรษที่ 19 โดยแนวคิดนิตินิยมมักจะถูกนำมาเปรียบเทียบกับเป็นแนวคิดที่ตรงกันข้าม กับแนวคิดเรื่องเจตจำนงอิสระ (Free Will)⁵⁰ แนวความคิดนิตินิยมไม่เห็นด้วยการกำหนดโทษ สำหรับผู้กระทำความผิดโดยใช้เกณฑ์เดียวกัน เนื่องจากมนุษย์ทุกคนต่างอยู่ภายใต้อิทธิพลของ สิ่งแวดล้อมภายนอกจึงทำให้มนุษย์ขาดเจตจำนงอิสระในการตัดสินใจเลือกกระทำความผิด อย่างหนึ่งได้อย่างเสรีซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนหรือจำต้องกระทำด้วยความจำเป็นหรือ กระทำความผิดได้ ดังนั้น การกระทำความผิดของมนุษย์ที่ขาดเจตจำนงอิสระ สังคมควรเข้ามามี ส่วนรับผิดชอบต่อผู้กระทำความผิดนั้นด้วย

⁴⁸ อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4) (น. 221). เล่มเดิม.

⁴⁹ Form "The Shaping of Chance: Actuarial Models and Criminal Profiling at the Twenty – First Century," by Harcourt, Bernard E., 2003, University of Chicago Law Review, 70(1), pp. 1-24. Copyright by The University of Chicago Law Review.

⁵⁰ อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4) (น. 22). เล่มเดิม.

(2) **ทฤษฎีความชั่ว (nulla poena sine culpa)** ทฤษฎีความชั่ว หรือเรียกว่า “หลักไม่มีโทษ โดยไม่มีความชั่ว” หลักกฎหมายอาญาดังกล่าวนี้ในภาษาลาตินเรียกว่า “nulla poena sine culpa” และเป็นหลักกฎหมายอาญาที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศออสเตรีย โดยหลักกฎหมายอาญานี้ถือว่า “ความชั่ว” เป็นพื้นฐานในการลงโทษ⁵¹ ความชั่ว (Schuld) ในประมวลกฎหมายอาญาเป็นเรื่องความคิดของนักกฎหมายเยอรมัน ศาสตราจารย์ ดร. หยุตแสงอุทัย เป็นนักนิติศาสตร์ไทยคนแรกที่กล่าวถึงความชั่วในกฎหมายอาญา โดยศาสตราจารย์ ดร. หยุตแสงอุทัย ได้กล่าวถึงเหตุที่กฎหมายยกเว้นโทษให้ ทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นการชั่วร้าย อาทิเช่น การที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลงโดยถูกบังคับขู่เข็ญให้กระทำ ผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำด้วยความจำเป็น หรือผู้กระทำความผิดได้กระทำตามคำสั่งโดยเชื่อว่าเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย⁵² เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประมวลของประเทศไทยแม้จะไม่ได้บัญญัติหลักการดังกล่าวไว้โดยตรงก็ตาม แต่ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยเป็นกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความชั่ว⁵³ ซึ่งพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญฉบับแรกของไทยเรา คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 56 บัญญัติว่า “ถ้าเด็กอายุไม่ถึงเจ็ดขวบกระทำความผิด ท่านว่ามั้นยังมีรู้ผิดและชอบอย่าให้ลงอาญาแก่มันเลย” จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญฉบับแรกของไทยได้กล่าวถึง “ความไม่รู้ผิดและชอบ” ซึ่งประมวลกฎหมายอาญฉบับปัจจุบันก็ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้เช่นเดียวกันโดยเรียกว่า “ความไม่รู้ผิดชอบ”⁵⁴ ซึ่งเป็นข้อสาระสำคัญของ “ความชั่ว” หรือ “ความชั่วร้าย” ประมวลกฎหมายอาญาของไทยเราปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาตั้งอยู่บนพื้นฐานของความชั่วปรากฏในมาตรา 73 และมาตรา 74 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความสามารถทำชั่วโดยพิจารณาที่อายุขณะกระทำความผิดตามกฎหมาย เพราะเป็นเด็ก หรือเยาวชน และมาตรา 65 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความสามารถทำชั่วโดยพิจารณาที่ความสมบูรณ์ของจิต โดยกฎหมายจะไม่ลงโทษ

⁵¹ ความชั่วในกฎหมายอาญามีความหมายแตกต่างจากความชั่วในความหมายทั่วไป กล่าวคือ ความชั่วในความหมายทั่วไป คือ ความไม่ดีไม่งามอันเกิดจากการฝ่าฝืนศีลธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี แต่สำหรับความชั่วในกฎหมายอาญา หมายถึง การกระทำที่ครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายนั้นจะเป็นการกระทำที่ชั่วหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้กระทำในขณะกระทำความผิดนั้น ผู้ที่มีความรู้ผิดชอบและแยกแยะได้ว่าอะไรผิดอะไรถูก ย่อมไม่กระทำการใดอันเป็นความผิดกฎหมาย เมื่อผู้กระทำขาดสติ และได้กระทำการใดอันเป็นความผิดกฎหมายลงไป การกระทำของบุคคลนั้นย่อมได้รับการยกเว้นจากองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญาจึงถือว่าผู้นั้นมีความชั่ว จาก กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7) (น. 292). เล่มเดิม.

⁵² จาก การวินิจฉัยปัญหาคดีอาญา (น. 232), โดย หยุต แสงอุทัย, 2483, บทบัณฑิตย, 11, น. 232. กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์ ลิขสิทธิ์ 2483 โดยสำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์.

⁵³ กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7) (น. 293). เล่มเดิม.

⁵⁴ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75.

ผู้วิกลจริตเพราะเป็นบุคคลที่ปราศจากความชั่ว อย่างไรก็ตามก็ดี หลักไมโทษโดยไม่มีความชั่ว (nulla poena sine culpa) ยังรวมถึงจะลงโทษบุคคลเกินกว่าความชั่วของบุคคลนั้นไม่ได้ เป็นหลักเดียวกันกับ “หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล” (Individualization of Punishment) อาทิเช่น มาตรา 75 มาตรา 76 และมาตรา 65 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย สรุปได้ว่า “หลักไมโทษ โดยไม่มีความชั่ว” (nulla poena sing culpa) มีสาระสำคัญ 2 ประการดังนี้ คือ ประการแรก หลักนี้จะไม่ลงโทษบุคคลโดยปราศจากความชั่ว (Schuld) คือจะลงโทษบุคคลที่ขาดความรู้ผิดชอบไม่ได้ ประการที่สอง หลักนี้จะลงโทษบุคคลเกินความชั่ว (Schuld) คือ เกินกว่าความรู้ผิดชอบของบุคคลนั้นไม่ได้

6. หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77⁵⁵ รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง โดยได้วางหลักการใหม่ในการปฏิรูปกระบวนการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ในการจัดให้มีกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น สำหรับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ นั้น หากหมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ รัฐพึงยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายฉบับนั้นเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายได้โดยสะดวก และสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่าย ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องตรากฎหมายใหม่ หรือแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุง หรือยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบและเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชนและนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายฉบับใดมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย ทั้งนี้ เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดโทษอาญาในกฎหมายพึงทำได้เฉพาะความผิดร้ายแรงหรือโทษทางการเมือง ทั้งนี้เพราะโทษประหารชีวิต จำคุก หรือการกักขังนั้นเป็นโทษทางอาญา⁵⁶ ที่มุ่งกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของ

⁵⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 20 วันที่ 6 เมษายน 2560.

⁵⁶ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18.

ผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะโทษจำคุก⁵⁷ และโทษการกักขัง⁵⁸ ต่างเป็นโทษจำกัดเสรีภาพในร่างกายของผู้กระทำความผิด⁵⁹ ส่วนโทษปรับเป็นโทษหลักสถานหนึ่ง แต่เนื่องจากบุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน โทษปรับเป็นจำนวนเงินจำนวนใดจำนวนหนึ่งนี้จึงกระทบต่อบุคคลไม่เท่าเทียมกัน จากข้อบกพร่องของโทษปรับเป็นจำนวนเงิน นักนิติศาสตร์ชาวสแกนดิเนเวีย จึงได้เสนอโทษปรับลักษณะใหม่ที่เรียกว่า Day-fine ขึ้นใช้บังคับแทน โทษปรับแบบ

Day-fine อาจเรียกว่า “โทษปรับที่กำหนดวันกักขังและกำหนดค่าปรับ”⁶⁰ โทษปรับนี้ ไม่ใช่โทษปรับรายวัน แต่เป็นการกำหนดค่าปรับโดยคำนวณจากรายได้ของผู้กระทำความผิดและกำหนดวันที่จะต้องถูกกักขังหากไม่ชำระค่าปรับ สำหรับระบบกฎหมายของไทยนอกจากใช้โทษปรับเป็นจำนวนเงินจำนวนใดจำนวนหนึ่งแล้ว ยังมีการปรับรายวัน เช่น โทษปรับตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร⁶¹ โทษปรับตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์⁶² เป็นต้น ดังนั้น โทษปรับจึงเป็นโทษที่ควรนำมาใช้กับผู้กระทำความผิด เพราะเป็นโทษที่ไม่ก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคม (Social Costs)⁶³ เนื่องจากการโอนทรัพย์สินของบุคคลมาสู่รัฐ ส่วนโทษจำคุก แม้เป็นโทษที่มีประสิทธิภาพที่สุดที่จะทำให้ผู้ต้องโทษกลับตัวเป็นคนดีแต่โทษจำคุกก็เป็นโทษที่สร้างต้นทุนแก่รัฐเป็นอย่างมากด้วยเช่นกัน สำหรับโทษริบทรัพย์สินเป็นโทษข้างเคียง⁶⁴ ซึ่งเป็นโทษที่มีผลทำให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ถูกยึดตกเป็นของแผ่นดิน ปัจจุบันกฎหมายอาญาถูกนำมาใช้บังคับกับพฤติการณ์ของคนในสังคมทั้งที่มีใช้การฝ่าฝืนศีลธรรม ซึ่งการกำหนดความผิดอาญาและดำเนินคดีอาญานั้นเป็นสภาพบังคับที่มีประสิทธิภาพที่สุดเพราะประชาชนจะเกิดความหวาดกลัวในโทษทางอาญา จึงทำให้ความผิดอาญาเทคนิคถูกกำหนดขึ้น

⁵⁷ “โทษจำคุก” เป็นโทษหลักและเป็นโทษที่กำหนดเวลา “โทษจำคุก” สูงสุดตามกฎหมายไทยเรา คือ 20 ปี แต่ในกรณีที่มีการเพิ่มโทษหรือความผิดหลายกระทงอาจจำคุกสูงสุดได้ถึง 50 ปี เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายอาญาของออสเตรีย มาตรา 18 วรรคสอง กำหนดโทษจำคุกสูงสุดไว้ 20 ปี ทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายอาญาของไทย แต่ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 38 วรรคสอง กำหนดโทษจำคุกสูงสุดได้เพียง 15 ปี จากกฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม) (น. 451). เล่มเดิม.

⁵⁸ “โทษกักขัง” เป็นโทษที่จำกัดเสรีภาพของผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับโทษจำคุก ซึ่ง“โทษกักขัง” เป็นโทษที่ไม่เคยมีในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาก่อน จึงเป็นโทษที่บัญญัติขึ้นใหม่ในประมวลกฎหมายอาญา จากกฎหมายอาญา ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 16) (น. 188). เล่มเดิม.

⁵⁹ กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม) (น. 441). เล่มเดิม.

⁶⁰ กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม) (น. 460). เล่มเดิม.

⁶¹ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ถึง มาตรา 65 จัตวา เป็นต้น.

⁶² พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 268 เป็นต้น.

⁶³ กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 22). เล่มเดิม.

⁶⁴ คณิต ณ นคร. ก. (2563). เล่มเดิม. น. 466.

อย่างมากมายและทำให้เกิดสถานการณ์กฎหมายอาญาเฟ้อ⁶⁵ (Overcriminalization) ซึ่งสร้างปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมและความไม่น่าเชื่อถือของกฎหมายอาญาอีกด้วย ดังคำกล่าวของ Portalis ที่ว่า “กฎหมายควรจะมีเท่าที่จำเป็น เพราะกฎหมายที่ไม่จำเป็นจะทำให้ลายความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายที่จำเป็น”⁶⁶ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจึงได้วางหลักการเกี่ยวกับการกำหนดโทษในทางอาญาไว้ว่า “รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง” เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อลดปัญหาการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาซึ่งที่ต้องรองรับปริมาณคดีจำนวนมากและทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงมาก ซึ่งทำให้เกิดปัญหาดิลันดาลและนักโทษล้นเรือนจำ รวมไปถึงความรับผิดชอบทางอาญาที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผู้กระทำความผิดที่รับโทษอาญาโดยที่ไม่สมควรได้รับ จะได้รับผลกระทบไปถึงการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีพในหลายเรื่องเนื่องจากมีประวัติอาชญากรติดตัว (criminal record) ในการนี้ เพื่อให้การตรากฎหมายที่มีโทษทางอาญาสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ประโยชน์จากโทษอาญาตามกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยในการตรากฎหมายที่มีโทษทางอาญาต้องคำนึงถึงบทบัญญัติมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีสาระสำคัญ 3 ประการดังนี้ (1) เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและมีผลกระทบต่อส่วนรวม (2) เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผล หรือมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ (3) ความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุกและเปรียบเทียบปรับทำให้อาชญาจะจับได้ หากโดยสภาพแล้วไม่ใช่ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงก็สมควรใช้โทษปรับทางปกครองแทน หรือวิธีการอื่นแทนค่าปรับ

⁶⁵ กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 23). เล่มเดิม.

⁶⁶ กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 24). เล่มเดิม.

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แนวคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดความผิดทางอาญามีแนวคิดตรงกันว่า การกระทำ ความผิดที่ควรมีโทษอาญานั้นจะต้องเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคมอย่างร้ายแรง หรือในวงกว้าง ความผิดอาญาที่เป็นความผิดในตัวเอง (Mala in se) นั้นส่วนใหญ่กำหนด อยู่ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นความผิดที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม อันดีของประชาชนอย่างชัดเจน สำหรับความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด (Mala prohibita) นั้นเป็นกฎหมายในทางเทคนิค มีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งไม่สามารถ ใช้มาตรการอื่นใดเพื่อให้บรรลุผลได้จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีโทษอาญาเพื่อให้การบังคับใช้ กฎหมายบรรลุตาม โดยการกำหนดโทษอาญาควรเป็นไปตามหลักความยุติธรรมได้สัดส่วน (Proportional Justice) แต่เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกฎหมายที่กำหนดโทษ ในทางอาญาจำนวนมาก แต่ในการบังคับใช้กฎหมายปรากฏว่าประสบกับปัญหากฎหมาย อาญาเพื่อ กล่าวคือ มีการใช้กฎหมายอาญา ที่ไม่เหมาะสมและทำให้เกิดปัญหาในการบริหาร งานยุติธรรมทางอาญา ส่งผลทำให้กฎหมายอาญา ขาดประสิทธิภาพในการใช้บังคับกับพฤติกรรม ที่เป็นภัยคุกคามอย่างแท้จริง ดังนั้น รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรงเท่าที่จำเป็น เท่านั้น เพื่อให้คนในสังคมเคารพกฎหมายอาญา การแปรูปกฎหมายอาญาที่ไม่จำเป็น อาทิเช่น ความผิดอาญาบางลักษณะที่เป็นความผิดทางเทคนิค (Mala prohibita) นั้นไปเป็นโทษทางปกครอง จะช่วยทำให้กฎหมายอาญามีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้น

บรรณานุกรม

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2562). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินตติ้ง ประเทศไทย.
- คนพล จันทน์หอม. (2553). กฎหมายลักษณะอาญา รัดนโกสินทร์ ศก 127. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คนพล จันทน์หอม. (2563). กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2514). ข้อสังเกตเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์. *อัยการนิเทศ*, 33(4), 328.
- คณิต ณ นคร. (2523). คุณธรรมทางกฎหมายกับการใช้กฎหมายอาญา. *วารสารอัยการ*, 3(25), 60.
- คณิต ณ นคร. (2559). กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2563). กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิตติ ดิงศักทีย์. (2532). กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- จิตติ ดิงศักทีย์. (2548). กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 1 (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2562). ประมวลกฎหมายอาญาฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 42). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). กฎหมายอาญาชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522. (2522, 14 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 96 ตอนที่ 80.
- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535. (2535, 12 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 109 ตอนที่ 22.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2561). ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับหัวเรื่องเรียงมาตรา พ.ศ. 2560 (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุรสิทธิ์ แสงวีโรจนพัฒน์. (2539). ความผิดฐานวางเพลิงกรณีพิเศษ. *ดุลพາห*, 43(3), 132-141.
- หยุด แสงอุทัย. (2483). การวินิจฉัยปัญหาคดีอาญา. *บทบัณฑิตย*, 11, 232.
- หยุด แสงอุทัย. (2537). กฎหมายอาญาภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2562). นิตินิธีในการตีความกฎหมายอาญาของประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 33(107), 249.

- อัจริยา ชูตินันท์. (2563). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Harcourt, Bernard E. (2003). The shaping of chance: Actuarial models and criminal profiling at the turn of the twenty-first century. *University of Chicago Law Review*, 70(1), 1-24.
- LaFave, W. R., & Scott Jr, A. W. (1972). *Criminal law*. St. Paul, Minn: West.
- Packer, H. L. (1968). *The limits of the criminal sanction*. California: Stanford University Press.

การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

LESSON LEARNED FOR THE STRATEGY DEVELOPMENT OF ENHANCING OF THE GOLD COLOR LONGAN FLESH PROCESSING COMMUNITY ENTERPRISE MANAGEMENT IN BAN THI SUB-DISTRICT, BAN THI, LAMPHUN PROVINCE

Received: 29 July, 2021

Revised: 3 September, 2021

Accepted: 10 September, 2021

อริย์รัช อักษรทับ*, อีสรี แพทย์เจริญ**

Aritat Aksornatap*, Isaree Baedcharoen**

ชาญวิทย์ จาตุประยูร***, วุฒิพงษ์ ฉั่วตระกูล****

Chanvit Jatuprayoon***, Wutthipong Chuatrakul****

* อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพ

* Lecturer of International Business Management, International College, Payap University

* Email: aksornatap@gmail.com

** อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพ

** Lecturer of Hospitality Industry Management, International College, Payap University

** Email: isaree.bae@gmail.com

*** อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพ

*** Lecturer of Hospitality Industry Management, International College, Payap University

*** Email: chanvit_j@payap.ac.th

**** อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพ

**** Lecturer of International Business Management, International College, Payap University

**** Email: wutthipongchuatrakul@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนกลยุทธ์การบริหารวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเทคนิคการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประธานและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 ราย คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพจริงจากการปฏิบัติงานของวิสาหกิจชุมชนด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และระดับศักยภาพผลที่ได้จะถูกใช้เพื่อพัฒนาและระบุกลยุทธ์การบริหารจัดการด้วยเทคนิค TOWS Matrix ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เชิงรุก คือ กลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์และมาตรฐานต่อยอดสู่การจัดจำหน่ายในตลาดต่างประเทศแบบออนไลน์ 2) กลยุทธ์เชิงรับ คือ การสร้างเครือข่ายและความเข้มแข็งให้กับชุมชน 3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข คือ การส่งเสริมการสนับสนุนเพื่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนและพัฒนาสมาชิกกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ 4) กลยุทธ์เชิงป้องกัน คือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น กลยุทธ์เหล่านี้ต่างเหมาะสมต่อการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

คำสำคัญ: การถอดบทเรียน กลยุทธ์ การบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง

Abstract

This research aimed to gain the lesson learned with community participation and to develop appropriate strategies to enhance the gold color longan flesh processing community enterprise in Ban Thi Sub-District, Ban Thi, Lamphun Province. The qualitative method with participative technique was used in this research. The data was collected from in-depth interview and focus group discussion with 15 key informants by purposive sampling included chairman, members and participants of the gold color longan flesh processing community enterprise in Ban Thi. The data were analyzed using SWOT Analysis and TOWS Matrix. The results showed that appropriate management strategies: 1) Maxi-Maxi strategy, to create

the product identity and product standards for global online market. 2) Mini-Mini strategy, to create the network and community strength. 3) Mini-Maxi strategy, to encourage the support for effective management of community enterprises and the development of group members. 4) Maxi-Mini strategy, to create the relationships with communities and local government agencies. These management strategies are guidelines for efficient and effective management of the enhancing of the gold color longan flesh processing community enterprise in Ban Thi Sub-District, Ban Thi, Lamphun Province.

Keywords: Lesson Learned, Strategy, Management, Gold Color Longan Flesh Processing Community Enterprise

บทนำ

ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน วิสาหกิจชุมชนถือเป็นหนึ่งในหน่วยธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องด้วยวิสาหกิจชุมชนเป็นรูปแบบการประกอบธุรกิจขนาดเล็กที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ทักษะทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดโดยมุ่งเน้นความยั่งยืน โดยเอื้อประโยชน์ให้เกิดแก่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก (วนิดา สุวรรณนิพนธ์, 2564, น. 5) ดังนั้น การส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนสามารถอยู่รอดและพึ่งพาตนเองได้ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันที่รุนแรงในระบบเศรษฐกิจปัจจุบันจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสม หนึ่งในแนวทางที่ใช้ ได้แก่ การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน (ฉันทานันท์ นิติวัดนะ, 2558, น. 225) ซึ่งการพัฒนากลยุทธ์ดังกล่าวจำเป็นต้องทำการศึกษาและเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจ รวมทั้งศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องเพียงพอต่อการสังเคราะห์กลยุทธ์การบริหารจัดการที่มีความเหมาะสมกับผลของข้อมูลสภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนอย่างสอดคล้องตรงกัน

อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน มีที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 7,417 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 17,770 คน ข้อมูลมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหัวประจำปี 2559 เท่ากับ 172,717 ล้านบาท โดยมูลค่าภาคอุตสาหกรรมสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง เท่ากับ 33,260 ล้านบาท รองลงมาคือ ภาคการเกษตร ซึ่งรวมถึงการเพาะปลูกลำไย มูลค่ากว่า 13,913 ล้านบาท และเมื่อพิจารณาเฉพาะพืชผลไม้ลำไยพบว่า มีจำนวนครัวเรือนของเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูก 44,452 ครัวเรือน สร้างผลผลิตได้กว่า 151,043,344 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่ากว่า 3,890 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 27.96 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559) ปัจจุบัน

พบว่า วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองมีการดำเนินการในรูปแบบวิสาหกิจเป็นระยะเวลา มากกว่าหนึ่งทศวรรษ แต่กลับประสบปัญหาสำคัญ ได้แก่ การขาดกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบทั้งด้านการวางแผน การกำหนดบทบาทหน้าที่ ตลอดจนการขาดการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือในชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้กระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ไม่สามารถ สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างวิสาหกิจกับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์การ บริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นทางเลือกสำคัญ ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดวิธีการทำงาน เพื่อขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพราะการร่วมรับรู้และเข้าใจ ในสถานการณ์การดำเนินงาน ความสามารถในการระบุดูเด่น จุดด้อย การเล็งเห็นถึงโอกาส ตลอดจนอุปสรรคอันจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญ นำไปสู่การสร้างแนวทางการปฏิบัติงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ (กนกวรรณ พวงประยงค์ และวิภากรณี เครือจันทร์, 2563, น. 57) ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการค้นหาแนวทาง แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และมีความเหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนมากยิ่งขึ้น

จากสถานการณ์ปัญหาและความสำคัญของการกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจ ชุมชนข้างต้นนำไปสู่คำถามวิจัยที่ว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนแปรรูป ลำไยเนื้อสีทองควรมีลักษณะอย่างไร งานวิจัยนี้จึงประยุกต์ใช้แนวคิดการถอดบทเรียนเพื่อศึกษา แนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ซึ่งเป็นผลการปฏิบัติงานจริงทั้ง ในส่วนที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำผลของการถอดบทเรียนดังกล่าว พัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำ สมาชิกกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน ผู้แทนจากองค์กรหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งมอบองค์ ความรู้กลับคืนสู่วิสาหกิจชุมชนเอง รวมทั้งหน่วยงานท้องถิ่นต่าง ๆ และกลยุทธ์การบริหารจัดการ นี้ สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางให้แก่วิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ที่มีระดับศักยภาพและรูปแบบ การดำเนินงานภายใต้สภาพแวดล้อมและบริบทที่ใกล้เคียงกัน เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการ ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการยกระดับมาตรฐาน คุณภาพชีวิต พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนกลยุทธ์การบริหารวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองโดยการ มีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการถอดบทเรียน เป็นการดึงความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการปฏิบัติงาน จริงเพื่อนำความรู้นั้นมาประเมินและใช้ซ้ำจนส่งผลกระทบต่อการทำงาน (วรารณดา จันทรัง, 2557) มีรายละเอียดดังนี้

1) การถอดบทเรียนด้วยการเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Assist: PA) เป็นการเรียนรู้ก่อนการทํากิจกรรมโดยเรียนรู้จากผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลเรียนรู้จากผู้สัมภาษณ์ ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลเรียนรู้ร่วมกันจากการแลกเปลี่ยนความรู้จนเกิดความรู้ใหม่ ลักษณะเป็นการประชุมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติ

2) การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling: ST) เป็นการเรียนรู้ก่อนหรือระหว่างทํากิจกรรม โดยให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติงานปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวออกมาแลกเปลี่ยนความรู้โดยผู้เล่าจะเล่าความรู้สึกที่ฝังลึกอยู่ในตัวที่เกิดจากการปฏิบัติซึ่งผู้ฟังสามารถตีความได้โดยอิสระ เมื่อเกิดการแลกเปลี่ยนผลการตีความแล้วทำให้ได้ความรู้ที่สามารถบันทึกไว้เป็นชุดความรู้ สามารถตรวจสอบคุณค่าและเลือกแนวทางปฏิบัติในโอกาสต่อไป

3) การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) เป็นการนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุงเพื่อการปฏิบัติงานครั้งต่อไป โดยใช้ความรู้ที่เกิดขึ้นภายหลังการทํากิจกรรมเพื่อนำไปสู่การวางแผนครั้งต่อไป

แนวคิดการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นกระบวนการจัดระบบการทำงาน ดำเนินการ และควบคุมให้บุคคลทำงาน โดยการจัดการวัตถุดิบที่ได้จากชุมชน เน้นการบริหารจัดการทุนของชุมชน เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดระบบการทำงาน (Organizing) 3) การจัดบุคลากร (Staffing) 4) การสั่งการ (Directing) 5) การควบคุมและประสานงาน (Controlling and coordination) 6) การรายงานและติดตามประเมินผล (Reporting) (Stoner & Freeman, 1989)

แนวคิดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นการใช้เทคนิคในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกขององค์กร เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและปรับแก้ไขจุดอ่อนรวมถึงการมองเห็นโอกาสและป้องกันอุปสรรคที่จะเกิดกับองค์กรได้ (Wickramasinghe & Takano, 2009) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ขององค์กรสามารถใช้ในการวางแผนงาน ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดำเนินกิจการขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด (Namugenyi, Nimmagaddab, & Reiners, 2019)

แนวคิดการสร้างกลยุทธ์ (TOWS Matrix) เป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างกลยุทธ์ใหม่ที่เหมาะสมกับองค์กร จากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ปัจจุบัน (Oreski, 2012) ที่มีการต่อยอดมาจากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis ด้วยการจับคู่สภาพแวดล้อมขององค์กรระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งจะได้กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กรนั้น ๆ จำนวน 4 รูปแบบได้แก่ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (Maxi-Maxi Strategy) 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (Mini-Maxi Strategy) 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (Maxi-Mini Strategy) 4) กลยุทธ์เชิงรับ (Mini-Mini Strategy) (Weihrich, 1982)

แนวคิดกลยุทธ์การบริหารจัดการ เป็นแนวทางการบริหารจัดการตามสภาพแวดล้อมจากปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร โดยกลยุทธ์การบริหารจัดการควรเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ประโยชน์

จากจุดแข็งและโอกาสเพื่อลดจุดอ่อนและอุปสรรคที่ต้องการประกอบธุรกิจขององค์กร (กนกวรรณ พวงประยงค์ และวิภาภรณ์ เครือจันทร์, 2563) ประกอบด้วย

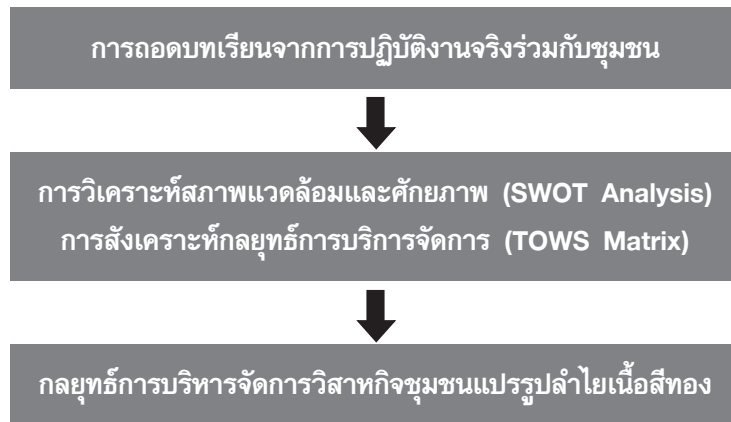
1) กลยุทธ์เชิงรุก มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนควบคู่กับเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตสินค้าหรือบริการให้มีมาตรฐานและความปลอดภัยตามความต้องการของผู้บริโภค (ปิยะดา พิศาลบุตร, 2561, น. 116) นำมาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อรักษาอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมทักษะการผลิตต้นแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อให้ชุมชนสามารถต่อยอดผลิตสินค้าอื่น ๆ ออกมาได้ (รัชนิกร กุศลานนท์, ชฎาพัศฐ์ สุขกาย, และอนันต์ แก้วตาดีบ, 2564)

2) กลยุทธ์เชิงรับ การให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายที่ทำให้เกิดการวางแผนการผลิต การตลาดและการสื่อสารของเครือข่าย ส่งผลให้วิสาหกิจในชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (อินทราภรณ์ มงคลขจรกิตติ และอรรถ อภินันท์ธีระศักดิ์, 2562) ซึ่งการสร้างเครือข่ายในชุมชนจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ เพื่อสร้างข้อกำหนดและเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นธรรมร่วมกันในชุมชน (อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และณัฐนิชา กรกิ่งมาลา, 2561)

3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข เกิดจากการพัฒนาตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการที่มีการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทและตรงตามความต้องการของกลุ่มและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน (ปัญญา อินทะกุล, 2560) ซึ่งการส่งเสริมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาตนเองภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้วจึงศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกระหว่างวิสาหกิจหรือเครือข่าย จนสามารถกำหนดแนวทางพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม (สุธัญญา ทองรักษ์, ลีรรัตน์ เกียรติปฐมชัย, และธีระพงศ์ จันทรมิณ, 2561)

4) กลยุทธ์เชิงป้องกัน เกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อวิสาหกิจชุมชน โดยการให้การสนับสนุนหรือการมีปฏิสัมพันธ์จากหน่วยงานท้องถิ่นจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ (ส.ศิริชัย นาคอุดม, ธนภฤต ยอดอุดม, และเพ็ญพิศ ศรีประเสริฐ, 2563) โดยนโยบายของภาครัฐควรให้ความสำคัญในการยกระดับความสามารถของวิสาหกิจชุมชน โดยมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนทั้งในด้านการผลิต การลงทุน และการส่งออก มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการโดยใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าและโอกาสทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ (วนิดา สุวรรณนิพนธ์, 2564, น. 12)

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ ประธานวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกจากวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Participants) ประกอบด้วย หัวหน้ากองพัฒนาชุมชนและผู้แทนซึ่งเป็นสมาชิกองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านธิ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ราย ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ครอบคลุมประเด็นคำถาม ได้แก่ ความเป็นมาและพัฒนาการของวิสาหกิจชุมชน โครงสร้างหน้าที่ การดำเนินกิจกรรม การบริหารจัดการครอบคลุมการวางแผน การจัดโครงสร้างรูปแบบการสั่งการของผู้นำกลุ่ม การควบคุม รวมถึงการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง 2) การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็นและร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ระดับศักยภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนโดยมีรายละเอียดประกอบด้วย จุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนที่สามารถพัฒนาต่อยอดได้ จุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชนที่ต้องร่วมกันปรับปรุงแก้ไข โอกาสในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และอุปสรรคหรือข้อจำกัดของการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลซึ่งเป็นผลการสะท้อนมุมมองของเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง

ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิค SWOT analysis เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในรูปแบบเมตริกซ์ด้วยเทคนิค TOWS matrix และใช้เทคนิค

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อสรุปผลการวิจัยตามประเด็นที่ต้องการศึกษาด้านความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล (Investigator Triangulation) ด้วยการตรวจสอบจากผู้วิจัยแต่ละคนว่าได้ข้อค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้อง (Denzin, 1989) แล้วจึงนำผลของข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลคือผู้นำและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบซ้ำร่วมกันเพื่อให้ได้ผลของข้อมูลที่เป็นจริง

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประธานวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกจากวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หัวหน้ากองพัฒนาชุมชนและผู้แทนซึ่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านธิ รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ราย เพื่อสร้างข้อสรุปร่วมกันในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ วัตถุดิบ ช่องทางการจัดจำหน่าย การแปรรูปสินค้า การจัดหาแรงงานและแหล่งเงินทุน กระบวนการและขั้นตอนการผลิต ศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ดังนี้

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง

1.1) จุดแข็ง (Strengths)

ด้านแหล่งปลูกลำไย (S1) กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปลำไยเนื้อสีทองมีแหล่งปลูกลำไยเป็นของตนเองในพื้นที่ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ซึ่งลำไยเป็นวัตถุดิบหลักที่สำคัญของวิสาหกิจ จึงสามารถควบคุมคุณภาพและคาดการณ์ปริมาณลำไยในแต่ละปีได้ส่งผลดีต่อการบริหารจัดการด้านการผลิต

ด้านแหล่งเงินทุน (S2) กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เป็นวิสาหกิจที่เริ่มต้นจากธุรกิจครอบครัวซึ่งเป็นข้อได้เปรียบเมื่อเทียบกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งทุน จึงไม่มีความกังวลในดอกเบี้ยเงินกู้

ด้านมาตรฐานสินค้า (S3) กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปลำไยเนื้อสีทองมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรางวัลมาตรฐานรับรองจาก กรมการพัฒนาชุมชนจากโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 5 ดาว และได้รับรองมาตรฐานเครื่องหมายจากองค์การอาหารและยา (อย.) ส่งผลให้ ผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิเป็นที่ไว้วางใจจากลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลต่อยอดขายและรายได้ของวิสาหกิจชุมชนที่เพิ่มสูงขึ้น

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (S4) กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปลำไยเนื้อสีทองจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในหลากหลายช่องทาง ได้แก่ การจัดจำหน่ายหน้าร้าน จำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย ร้านสะดวกซื้อ ร้านกาแฟ และผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook รวมทั้ง การจัดจำหน่ายผ่านช่องทาง WeChat แก่ลูกค้าในประเทศจีน เป็นต้น

1.2) จุดอ่อน (Weaknesses)

ด้านวัตถุดิบ (W1) การขาดแคลนวัตถุดิบเนื้อลำไยมักเกิดขึ้นในปีที่ปริมาณฝนไม่เป็นไปตามฤดูกาล และมีปริมาณการสั่งซื้อจำนวนมาก ส่งผลให้กลุ่มฯ จำเป็นต้องจัดหาเนื้อลำไยจากแหล่งภายนอกพื้นที่ในระดับราคาที่สูง ส่งผลกระทบต่อเนื่องด้านต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น

ด้านเทคนิคการแปรรูป (W2) การแปรรูปและกระบวนการผลิตในบางขั้นตอนของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิยังคงใช้เป็นวิธีการดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา ขาดความทันสมัยของเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อเนื่องด้านปริมาณและมาตรฐานคุณภาพของผลิตภัณฑ์

ด้านแรงงาน (W3) พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านธิเป็นพื้นที่เกษตรกรรม แรงงานส่วนใหญ่ในพื้นที่เลือกเดินทางไปทำงานในพื้นที่ที่จ่ายค่าแรงงานในอัตราสูง ส่งผลต่อจำนวนแรงงานที่ไม่เพียงพอ มีการแย่งชิงคนงานด้วยการจ่ายค่าแรงให้อัตราที่สูง ส่งผลกระทบต่อเนื่องด้านต้นทุนการผลิต

1.3) โอกาส (Opportunities)

ศักยภาพด้านพื้นที่ (O1) การเกษตรกรรมหลักในพื้นที่จังหวัดลำพูนและพื้นที่ของตำบลบ้านธิส่วนใหญ่คือการเพาะปลูกลำไย ส่งผลให้ในบางฤดูกาลเกิดผลผลิตลำไยเป็นจำนวนมากเกินความต้องการของตลาด จึงเป็นโอกาสในการวางแผนเพื่อจัดสรรการใช้ประโยชน์ลำไยที่มีปริมาณเกินความต้องการร่วมกัน

ความนิยมในผลิตภัณฑ์ของชุมชน (O2) ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้าชาวจีนที่มีความมั่นใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป และความเชื่อด้านสรรพคุณของผลไม้และสมุนไพรไทย โดยเฉพาะลำไยที่มีสารออกฤทธิ์ซึ่งมีสรรพคุณช่วยกำจัดเซลล์มะเร็งในลำไส้ใหญ่ ส่งผลต่อยอดขายสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้น

การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น (O3) เช่น กองพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบล ที่มีพันธกิจหลักด้านการพัฒนาวิสาหกิจแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนบ้านธิ โดยสนับสนุนให้มีการจัดฝึกอบรมและพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่

การเพิ่มขึ้นของจำนวนช่องทางการจัดจำหน่าย (O4) ของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ เช่น ช่องทางออนไลน์ (Facebook หรือ WeChat) ควบคู่กับการจำหน่ายผ่านหน้าร้านค้าของวิสาหกิจชุมชนเอง ส่งผลต่อความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่แตกต่างกัน สามารถเพิ่มยอดขายและรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น

1.4) อุปสรรค (Threats)

สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (T1) การระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อยอดขาย เมื่อสินค้าจำหน่ายได้ปริมาณที่ลดลงจะส่งผลกระทบต่อปริมาณการจ้างงาน สมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นแรงงานสำคัญล้วนแยกย้ายกลับไปทำการเกษตรเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว

ความไม่แน่นอนของราคาวัตถุดิบ (T2) เนื่องจาก ราคาลำไยสดช่วงนอกฤดูกาลจะมีราคาค่อนข้างสูง จากความต้องการลำไยสดเพื่อจำหน่ายที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นหากวัตถุดิบในชุมชนมีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้วิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องซื้อลำไยที่เป็นวัตถุดิบจากนอกชุมชน ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการจัดการต้นทุนของวิสาหกิจ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (T3) ความผันผวนแปรปรวนของสภาพอากาศส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตร อาทิเช่น ปริมาณผลผลิตลำไยมีจำนวนน้อยและปัญหาของขนาดผลลำไยที่ไม่ได้มาตรฐานในปีฝนแล้ง ความผันผวนแปรปรวนของสภาพอากาศเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการวางแผนและการบริหารจัดการการผลิตของกลุ่ม

ความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ (T4) การเปลี่ยนแปลงคณะทำงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลโดยตรงต่อการขาดความต่อเนื่องของนโยบายการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนทางด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียนรู้ ความต่อเนื่องของการทำงาน ทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกลุ่มวิสาหกิจลดลง

ตารางที่ 1 ผลสรุปการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง

	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
สภาพแวดล้อมภายใน	S1 มีพื้นที่ปลูกลำไยเป็นของวิสาหกิจเองส่งผลดีต่อการบริหารจัดการด้านการผลิตสินค้า S2 มีแหล่งเงินทุนเพียงพอจากครอบครัวผู้ก่อตั้งวิสาหกิจ S3 สินค้าได้มาตรฐาน ออ. และ OTOP ระดับ 5 ดาว ส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค	W1 ปริมาณลำไยไม่เพียงพอในการผลิตสินค้า จากความต้องการของลูกค้า ในช่วงนอกฤดูกาลเก็บเกี่ยว W2 การขาดเทคนิคการแปรรูปที่ทันสมัย ส่งผลต่อคุณภาพสินค้า และการพัฒนาสินค้าในระยะยาว W3 การขาดแคลนแรงงานในฤดูการผลิต ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการการผลิต

ตารางที่ 1 ผลสรุปการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง (ต่อ)

	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
สภาพแวดล้อมภายใน	S4 ช่องทางการจัดจำหน่ายหลากหลายสามารถเข้าถึงลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ	
	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
สภาพแวดล้อมภายนอก	O1 วิสาหกิจชุมชนอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูนที่สามารถปลูกลำไยได้ปริมาณมากและมีคุณภาพ O2 ค่านิยมที่ดีต่อผลิตภัณฑ์จากชุมชนของลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลดีต่อยอดขายของวิสาหกิจชุมชน O3 การสนับสนุนวิสาหกิจแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรโดยกองพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบ้านธิ O4 การเพิ่มขึ้นของช่องทางจัดจำหน่ายออนไลน์สามารถเข้าถึงลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ	T1 สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาส่งผลกระทบโดยตรงต่อยอดขายของวิสาหกิจชุมชน T2 ความไม่แน่นอนของราคาลำไยในตลาดส่งผลกระทบโดยตรงต่อการบริหารจัดการต้นทุน T3 ความแปรปรวนของสภาพอากาศส่งผลกระทบต่อปริมาณลำไยในการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน T4 การขาดความต่อเนื่องของการสนับสนุนจากภาครัฐส่งผลกระทบต่อนโยบายการประสานงานเพื่อสร้างเครือข่ายวิสาหกิจในชุมชน

2) การสังเคราะห์กลยุทธ์การบริหารจัดการด้วยเทคนิคเมตริกซ์ TOWS Matrix

2.1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategies): กลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์และมาตรฐานต่อยอดสู่การจัดจำหน่ายในตลาดต่างประเทศแบบออนไลน์ ประกอบด้วย

2.1.1) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ ควรมุ่งสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดแก่ผลิตภัณฑ์กลุ่ม มุ่งเน้นความโดดเด่นทางศักยภาพของพื้นที่และมาตรฐานของวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับกระบวนการแปรรูปผลิตผลลำไยเนื้อสีทองให้มีรสชาติดี มีคุณภาพ ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตจากองค์กรที่ได้รับการยอมรับ อาทิเช่น กรมการพัฒนาชุมชน จากโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 5 ดาว และได้รับการรับรองมาตรฐานเครื่องหมายจากองค์การอาหารและยา (อย.) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.1.2) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ ควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย เพื่อกระจายสินค้าให้ครอบคลุมความต้องการของลูกค้าทั้งในพื้นที่จังหวัดลำพูนและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนสามารถเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ Weibo และ WeChat จึงเป็นโอกาสที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายขนาดใหญ่ชาวจีนที่กำลังมีความนิยมในผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของไทย และเพิ่มช่องทางการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าวัยรุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่กำลังมองหาสินค้าแฟชั่นหรืออาหารว่างผ่านสื่อ Instagram เป็นต้น

2.1.3) วิสาหกิจชุมชนชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ ควรใช้ประโยชน์จากการส่งเสริมสนับสนุนด้านความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปจากหน่วยงานภาครัฐ (เช่น กรมพัฒนาชุมชน) รวมทั้งจากหน่วยงานท้องถิ่น (เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านธิ) พัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ประจำตำบลระดับ 5 ดาว เพื่อสร้างแรงดึงดูดใจให้เกิดแก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย เพิ่มระดับความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ในการรับรู้ของผู้บริโภค

2.2) กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategies): กลยุทธ์เครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย

2.4.1) การขาดความต่อเนื่องของนโยบายสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจของภาครัฐ ส่งผลต่อการขาดความชัดเจนของระเบียบปฏิบัติ วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง บ้านธิจึงควรร่วมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน มีเป้าหมายเพื่อกำหนดและควบคุมระดับค่าจ้างแรงงานที่เหมาะสมทั้งในและนอกฤดูกาล การเก็บเกี่ยวและการผลิต ควบคู่กับการจัดการทรัพยากร ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด และเพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของเครือข่ายร่วมกัน

2.4.2) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ ควรเพิ่มความร่วมมือกับผู้จัดหาวัตถุดิบเนื้อลำไยสีทอง (Suppliers) กับแหล่งผลิตชุมชนใกล้เคียงทั้งในพื้นที่จังหวัดลำพูนและพื้นที่อื่น ๆ เพื่อควบคุมความผันแปรของต้นทุนการผลิต อันมีสาเหตุสำคัญจากความไม่แน่นอนของกลไกตลาด ซึ่งความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจและภาครัฐก่อให้เกิดการสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาและประสานความร่วมมือในการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และมีความเหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนมากยิ่งขึ้น

2.3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategies): กลยุทธ์ส่งเสริมการบริหารจัดการและพัฒนาทักษะความสามารถของสมาชิก ประกอบด้วย

2.3.1) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ ควรสนับสนุนให้สมาชิกของกลุ่มฯ เข้ารับการเข้าอบรมเพื่อเรียนรู้ขั้นตอน วิธีการ ศึกษาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดสรร จัดหา และจัดเก็บ ตลอดจนการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบลำไย โดยเฉพาะนอกช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ผ่านเครือข่ายความร่วมมือที่มีร่วมกับองค์กรบริหาร

ส่วนตำบลบ้านธิ สถาบันการศึกษาระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดลำพูน รวมทั้งจากผู้บริหารและบุคลากรของโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน

2.3.2) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ ควรกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการแรงงานเพื่อควบคุมค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว โดยการจัดการประชุมเพื่อปรึกษารวบรวมข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นในการหาข้อตกลงร่วมกันและยึดเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันทั้งในระดับชุมชนและจังหวัด ซึ่งจะส่งผลดีต่อการบริหารจัดการต้นทุนการผลิต ในด้านแรงงานของทุกวิสาหกิจชุมชนอันจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อต้นทุนการผลิตของกลุ่ม สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดได้อย่างมั่นคง

2.4) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategies): กลยุทธ์ชุมชนและหน่วยงานองค์กรส่วนท้องถิ่นสัมพันธ์ ประกอบด้วย

2.2.1) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ ควรวางแผนร่วมกันกับเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงและองค์กรส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างข้อตกลงด้านการจัดซื้อ จัดหา วัตถุดิบลำไยเนื้อสีทอง ทั้งที่ในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อลดอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากปริมาณผลผลิตลำไยที่ลดลงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานและองค์กรส่วนท้องถิ่นกันนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้สามารถเดินหน้าและเติบโตไปพร้อม ๆ กันอย่างเป็นระบบ

2.2.2) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทองบ้านธิ ควรส่งเสริมแนวนโยบายการใช้ประโยชน์จากแหล่งเงินทุนภายในชุมชนตามเพื่อพัฒนาการดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งการประคับประคองให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid-19) สายพันธุ์ต่าง ๆ เนื่องจากจุดเริ่มต้นการก่อตั้งกลุ่มฯ เป็นการสร้างธุรกิจจากเงินทุนของชาวชุมชนและครอบครัวเอง จึงไม่มีภาระหนี้สินจากการกู้ยืมจากแหล่งอื่น จึงสามารถป้องกันวิกฤตต่าง ๆ ที่กำลังจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 2 ผลสรุปกลยุทธ์การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลำไยเนื้อสีทอง

TOWS Matrix	จุดแข็ง S = Strengths	จุดอ่อน W = Weaknesses
	S1 S2 S3 S4	W1 W2 W3
โอกาส O = Opportunities O1 O2 O3 O4	กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategies) (S1+S3+S4+O2+O3+O4) กลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์และ มาตรฐานต่อยอดสู่การจัด จำหน่ายในตลาดต่างประเทศ แบบออนไลน์	กลยุทธ์กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategies) (W1+W2+W3+O1+O3) กลยุทธ์ส่งเสริมการบริหาร จัดการและพัฒนาทักษะ ความสามารถของสมาชิก
อุปสรรค T = Threats T1 T2 T3 T4	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategies) (S1+S2+T2+T4) กลยุทธ์ชุมชนและหน่วยงาน องค์กรส่วนท้องถิ่นสัมพันธ์	กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategies) (W1+W3+T1+T3) กลยุทธ์เครือข่ายความร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน

บทสรุป

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ อำเภอ บ้านธิ จังหวัดลำพูน มีจุดเด่นด้านความมีอัตลักษณ์ประจำถิ่นของผลิตภัณฑ์ แต่ยังคงขาดกลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจที่มีประสิทธิภาพ กิจกรรมการถอดบทเรียนจากข้อมูลชุดประสบการณ์ รวมทั้งจากผลการปฏิบัติงานจริงร่วมกันมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหากลยุทธ์การบริหารจัดการกลุ่ม อันจะเป็นแนวทางสำคัญต่อการกำหนดแนวทางขับเคลื่อนการทำงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ได้ค้นพบข้อสรุปสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์และมาตรฐานต่อยอดสู่การจัดจำหน่ายในตลาดต่างประเทศแบบออนไลน์ 2) กลยุทธ์เครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 3) กลยุทธ์ส่งเสริมการบริหารจัดการและพัฒนาทักษะความสามารถของสมาชิก 4) กลยุทธ์ชุมชนและหน่วยงาน องค์กรส่วนท้องถิ่นสัมพันธ์ โดยทั้ง 4 กลยุทธ์จะเป็นแนวทางสำคัญต่อการสร้างผลกระทบเชิงบวกทั้งทางด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไย

เนื้อสีทองตำบลบ้านธิ และก่อให้เกิดความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นโดยรอบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อไป

อภิปรายผล

กลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ อำเภอ บ้านธิ จังหวัดลำพูน ที่เหมาะสม ประกอบด้วย

1) กลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์และมาตรฐานต่อยอดสู่การจัดจำหน่ายในตลาดต่างประเทศแบบออนไลน์ ที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากศักยภาพด้านพื้นที่และวัตถุดิบในท้องถิ่น คือเนื้อลำไยสีทอง เพื่อสร้างอัตลักษณ์และเพิ่มคุณค่าด้วยกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ลำไยอบแห้งเนื้อสีทอง ที่สามารถตอบสนองต่อความนิยมบริโภค รวมทั้งทัศนคติที่ดีของผู้บริโภค ชาวจีน โดยจัดจำหน่ายผ่านช่องทางที่เหมาะสม เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้โดยตรง สอดคล้องกับ ผลการศึกษาเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นเพื่อยกระดับอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรมชุมชนเชียงแสน ของรัชนิกร กุศลานนท์ และคณะ (2564) ที่ระบุว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถสร้างคุณค่าของอัตลักษณ์ทรัพยากรหรือทุนของชุมชนท้องถิ่น พัฒนาสินค้าเพื่อการยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของ กระบวนการบริหารจัดการของคนในชุมชน (ปิยะดา พิศาลบุตร, 2561, น. 116)

2) กลยุทธ์เครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กลยุทธ์เชิงรับเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนใกล้เคียง ผู้จัดหา วัตถุดิบ (Suppliers) และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อกำหนดและควบคุมระดับค่าจ้างแรงงาน ทั้งในและนอกฤดูกาลการเก็บเกี่ยวในอัตราที่เหมาะสม และเพื่อควบคุมความผันแปรของต้นทุน การผลิต อันมีสาเหตุสำคัญจากความไม่แน่นอนของกลไกตลาด เครือข่ายความร่วมมือ จะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังเปิดโอกาสให้ สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างแนวทางปฏิบัติที่เป็นธรรมในชุมชน (อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ และณัฐนิชา กรกิงมาลา, 2561) การเกิดขึ้นของเครือข่ายจะส่งผลให้การวางแผนการผลิต การตลาด และการติดต่อสื่อสารของวิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (อินทุราภรณ์ มงคลขจรกิตติ และอรรถ อภินันท์ธีระศักดิ์ดา, 2561) ต่อไปในอนาคต

3) กลยุทธ์ส่งเสริมการบริหารจัดการและพัฒนาทักษะความสามารถของสมาชิก เพื่อ ศึกษาเรียนรู้ขั้นตอน วิธีการ รวมทั้งองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการ ของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม (บัญญัติ อินทะกุล, 2560) เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างเหมาะสม (สุรัญญา ทองรักษ์ และคณะ, 2561) โดยมุ่งเน้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรร จัดหา และจัดเก็บ ตลอดจนการบริหารจัดการ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบและการควบคุมค่าจ้างแรงงานซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ ต้นทุนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจ

4) กลยุทธ์ชุมชนและหน่วยงานองค์กรส่วนท้องถิ่นสัมพันธ์ เป็นกลยุทธ์เชิงป้องกัน ที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนร่วมกันกับคนในชุมชนเพื่อสร้างข้อตกลงระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กรส่วนท้องถิ่น ผ่านรูปแบบการสนับสนุน เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดแก่วิสาหกิจชุมชนและคนในพื้นที่ (ส. ศิริชัย และคณะ, 2563) นโยบายการส่งเสริมจากภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับการยกระดับความสามารถของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งครอบคลุมด้านการผลิต การลงทุน และการส่งออก ร่วมกับการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการโดยใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่น สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและเสริมสร้างโอกาสทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ (วนิดา สุวรรณนิพนธ์, 2564, น. 12) จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยป้องกันให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ประโยชน์

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน และวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน สามารถประยุกต์ใช้ผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับกับการบริหารจัดการกลุ่มฯ ภายใต้ข้อจำกัดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) วิสาหกิจชุมชนควรเริ่มดำเนินงานด้วยกลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์และมาตรฐานต่อยอดสู่การจัดจำหน่ายในตลาดต่างประเทศแบบออนไลน์ ตามด้วยกลยุทธ์ชุมชนและหน่วยงาน องค์กรส่วนท้องถิ่นสัมพันธ์ที่เป็นกลยุทธ์เชิงป้องกันเพื่อมุ่งลดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากปริมาณผลผลิตลำไยขาดแคลน อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศ และเพิ่มการใช้ประโยชน์จากแหล่งเงินทุนและพัฒนาการดำเนินงานการบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีเป้าหมายเพื่อประคับประคองให้กลุ่มฯ สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องควบคู่กับการดำเนินงานตามกลยุทธ์เครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งเป็นกลยุทธ์เชิงรับ ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อกำหนดและควบคุมระดับค่าจ้างแรงงานที่เหมาะสมทั้งในและนอกฤดูกาลการเก็บเกี่ยว และเพื่อควบคุมความผันแปรของต้นทุนการผลิต อันมีสาเหตุสำคัญจากความไม่แน่นอนของกลไกตลาด เมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาคลี่คลาย วิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยเนื้อสีทอง ตำบลบ้านธิ สามารถดำเนินงานด้วยกลยุทธ์ส่งเสริมการบริหารจัดการและพัฒนาทักษะความสามารถของสมาชิกผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- กนกนรา พวงประยงค์, และวิภาภรณ์ เครือจันทร์. (2563). กลยุทธ์การบริหารจัดการองค์รว
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน บ้านแหลมโสมสเดย์ อำเภอบ้านลาด จังหวัด
นครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการ มทร.สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*,
5(1), 56-71.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). *รายงานข้อมูลภาวะการผลิตพืชรายเดือน ระดับตำบล*. สืบค้น
1 กันยายน 2564, จาก <http://www.agriinfo.doae.go.th/longan.pdf>.
- ณัฏฐนันท์ นิติวินณะ. (2558). แนวทางการส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอช้างสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสุทธิปริทัศน์*,
29(91), 220-238.
- บัญชา อินทะกุล. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถด้านการ
บริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดเชียงใหม่อย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่.
- ปิยะดา พิศาลบุตร. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสาร
อิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 8(1), 105-120.
- รัชนิกร กุศลนันท์, ชฎาพัศฐ์ สุขกาย, และอนันต์ แก้วตาดีบ. (2564). การออกแบบและพัฒนา
ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่นเพื่อยกระดับอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรม ชุมชน
เชียงแสน จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 13(1), 16-30.
- วนิดา สุวรรณนิพนธ์. (2564). ความสามารถในการแข่งขันบนฐานเศรษฐกิจดิจิทัลของวิสาหกิจ
ชุมชน กลุ่มสินค้าท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา*, 13(1),
1-21.
- วรารณา จันทร์คง. (2557). การถอดบทเรียน ตอนที่ 1. *จุลสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
ออนไลน์*. สืบค้น 23 กรกฎาคม 2564, จาก [http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/
booklet/ book571/rsearch571.pdf](http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/book571/rsearch571.pdf).
- ส. ศิริชัย นาคอุดม, ธนกฤต ยอดอุดม, และเพียงพิศ ศรีประเสริฐ. (2563). ทูทางสังคม: ความ
ได้เปรียบเชิงการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน. *วารสารนักบริหาร*, 40(1), 115-124.
- สุธัญญา ทองรักษ์, สิทธิรัตน์ เกียรติปฐมชัย, และธีระพงศ์ จันทร์นิยม. (2561). การพัฒนาเกษตรกร
รายย่อยแบบมีส่วนร่วมในการผลิตปาล์มน้ำมัน อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาสมาชิกกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนเทพพิทักษ์ปาล์ม จังหวัดตรัง. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*,
10(3), 185-199.
- อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์, และณัฐนิชา กรกิ่งมาลา. (2561). *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*,
12(2), 221-227.

- อินทุราภรณ์ มงคลขจรกิตติ, และอรรถ อภินันท์ธีระศักดิ์ดา. (2562). การพัฒนาศักยภาพและกระบวนการผลิต ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(2), 169-181.
- Denzin, N. K. (1989). *The research act* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Namugenyi, C., Nimmagadda, S. L., & Reiners, T. (2019). Design of a SWOT analysis model and its evaluation in diverse digital business ecosystem contexts. *Procedia Computer Science*, 159(19), 1145–1154. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.09.283>
- Oreski, D. (2012). Strategy development by using SWO: AHP. *TEM Journal*, 1(4), 283-291.
- Stoner, J. A. F., & Freeman, E. R. (1989). *Management* (4th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Wehrich, H. (1982). The TOWS matrix: A tool for situational analysis. *Long Range Planning*, 15(2), 54-66.
- Wickramasinghe, V., & Takano, S. (2009). Application of Combined SWOT and Analytic Hierarchy Process (AHP) for tourism revival strategic marketing planning: A case of Sri Lanka Tourism. *Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies*, 8(1), 1-16.

การประเมินผลการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีตาม
โครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
UNDERGRADUATE EDUCATIONAL EVALUATION
PROJECT THE MEMORANDUM OF
UNDERSTANDING BETWEEN MINISTRY OF AND
INTERIOR WITH SUKHOThai THAMMATHIRAT
OPEN UNIVERSITY

Received: 6 March, 2021

Revised: 20 August, 2021

Accepted: 24 August, 2021

ศศิธร กาญจนสุวรรณ*

Sasiton Kanchanasuvarna*

ณรงค์ ทีปประชัย**

Narong Teeprachai**

อนันดา สันติวิณิช***

Ananda Santhitiwanich***

* สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

* School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

* Email: Sasiton_oil@hotmail.com

** สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

** Office of Registration Records and Evaluation. Sukhothai Thammathirat Open University

** Email: narong.tee@stou.ac.th

*** สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

*** Office of Registration Records and Evaluation. Sukhothai Thammathirat Open University

*** Email: eh_ake@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงประเมินมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินกระบวนการการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2) ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน 3) ศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษา และ 4) ประเมินผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก ประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน 2) ประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) 3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการศึกษา ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น และ 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน ได้แก่ ผลงานหรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ดำเนินการเก็บข้อมูลเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ภาคการศึกษา 1/2561 และภาคการศึกษา 2/2561 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) อาจารย์ที่สอนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 20 คน 2) นักศึกษาชั้นปี 1 – 4 ในปีการศึกษา 2561 มีนักศึกษาลงทะเบียนทั้งสิ้น 2,877 คน และ 3) ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ประชาชนในพื้นที่เจ้าหน้าที่ในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนตามกรอบ TQF 2) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาและการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น 3) แบบวัดคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) และ 4) แบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินกระบวนการการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี พบว่า ผลการสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์เป็นไปตามกลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบ TQF ซึ่งในบางชุดวิชามีการเรียนการสอนในสถานที่ที่ลงพื้นที่ในชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมด้านทักษะทางปัญญาเพื่อให้นักศึกษาใช้ความคิดวิเคราะห์กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริงและด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีกิจกรรมลงพื้นที่ให้นักศึกษาได้ร่วมกันทำงานเป็นทีม

2. ผลการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ดังนี้ 1) ผลการประเมินผลด้านความรู้ของนักศึกษาในหลักสูตร ภาคเรียนที่ 1 มีผลการเรียนรู้ผ่านคิดเป็นร้อยละ 95.74 และภาคเรียนที่ 2 มีผลการเรียนรู้ผ่านคิดเป็นร้อยละ 95.96 2) ผลการวัดและประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามกรอบ TQF ดังนี้ นักศึกษามีคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการศึกษาทางไกล อยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับมากที่สุด

3. การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับมาก

4. ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ได้คัดเลือกโครงการและติดตามลงพื้นที่ เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ผลกระทบ/การเปลี่ยนแปลงของชาวบ้าน ลดปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้าน เพราะสามารถกำจัดน้ำทิ้งจากครัวเรือนได้ ลดปัญหาน้ำขัง ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ลดการเกิดไข้เลือดออก ปริมาณน้ำบาดาลมีมากขึ้น และ ชาวบ้านมีความพึงพอใจกับการทำธนาคารน้ำใต้ดิน และสนใจทำธนาคารน้ำใต้ดินในบ้านตนเอง

คำสำคัญ: ประเมินผลการจัดการศึกษา ความร่วมมือ กระทรวงมหาดไทย

Abstract

The evaluation research aims to 1) evaluate the teaching and learning process, 2) evaluate learning outcomes, 3) study the use of knowledge in the local development of the students, and 4) evaluate the results of undergraduate teaching and learning. The research process is as follows: Assessing process and evaluating the project has been used the Kirkpatrick Model, which evaluates four areas as following, (1) Reaction Evaluation on the satisfaction of teaching and learning, (2) Learning Evaluation on the learning outcomes according to the Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF), (3) Behavior Evaluation by studying the implementation of knowledge in the students' local development, (4) Results Evaluation on the result that occurs in the area of each province. The informants included, 20 instructors taught in the academic, 1st - 4th - year students totaling in 2,877 people, and 17 stakeholders. The research instruments were as follows: Observation form for teaching and learning under the TQF framework, Questionnaire for students' satisfaction with teaching, learning, and local knowledge development, Qualification level test Higher Education (TQF), and Graduate Assessment Characteristics. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The result of the research shows that

1. The evaluation of the teaching and learning process shows that the teaching observation of the instructors follows the teaching strategies that use learning development under the TQF framework. Moreover, some courses are taught in local community locations, which help promote the intellectual skills for students to use their ideas to analyze case studies from real situations, for interpersonal relations and responsibilities. Also, having activities in the area for students to work together as a team.

2. The results of the evaluation of teaching and learning are as follows:

1) The results of the students' knowledge evaluation in the semester 1, resulting in earning through total of 95.74 percent and semester 2 had a result of 95.96.
2) The results of the evaluation of the characteristics of students under the TQF framework are as follows: Students have morality and ethics characteristics, intellectual skills, interpersonal skills and responsibilities, numerical analysis skills, communication, information technology skills, and distance education skills presented a high level. 3) The result of the evaluation of the satisfaction of the students on the teaching and learning in the teaching performance shown at the highest level.

3. The studying on implementing of knowledge in the local development of the students have applied knowledge in local development presented at a high level.

4. The result of undergraduate teaching and learning management has been selected for the project and monitored the area to study on the operation of knowledge implementation to local development, such as the Underground Water Bank Project. Impact / Changes of Villagers presented in the reduction on the conflict of villagers. This is because it can eliminate wastewater from the household, reducing water problems, no mosquito breeding place, reduce the occurrence of dengue fever. Also, it has been resulting in the increasing on amount of groundwater and leading to satisfied villagers with the underground water bank project, and further interested in creating groundwater bank in their own home.

Keywords: Undergraduate Education Evaluation Project, Memorandum of Understanding, Ministry of Interior

บทนำ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีสถานะเป็นผู้นำราษฎร เป็นตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับการยอมรับจากสังคม มีบทบาทภารกิจหน้าที่ที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ในระดับตำบล หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองระดับฐานรากโดยเป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล การสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ในการขับเคลื่อนภารกิจงานตามอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ นั้นจะบรรลุผลได้มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญยิ่งคือการศึกษาในการที่จะพัฒนาสร้างความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และสมรรถนะ (Competency) ต่าง ๆ ของวิชาชีพที่มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) สำนักงานโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2561)

กระทรวงมหาดไทยและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษาอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษาเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม และมีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดินครอบคลุมการบริหารงานในส่วนภูมิภาคทุกพื้นที่เป็นผู้นำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติด้วยวิธีการทำงานที่จะต้องประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสามารถรองรับสนับสนุนแนวทางการศึกษาตามหลักสูตร “สหวิทยาการ” ในระดับปริญญาตรีได้เป็นอย่างดี คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2550 ให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชจัดหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในระดับปริญญาตรี จึงได้ทำบันทึกตกลงความร่วมมือระหว่างกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช MOU (ฉบับที่ 1) เรื่องการเพิ่มพูนคุณวุฒิให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ โดยการเรียนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2550 และเปิดสอนหลักสูตรนี้มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นมา

จากความร่วมมือระหว่างกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช MOU (ฉบับที่ 1) ตลอดระยะเวลา 10 ปี นั้นก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาบุคลากรของกระทรวงมหาดไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเกิดการเรียนรู้ในทางวิชาการอย่างมีคุณภาพควบคู่กับการส่งเสริมด้านคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การต่อยอดความรู้ในท้องถิ่นต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อขยายโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ให้สามารถเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านวิชาการและพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำบันทึกตกลงความร่วมมือระหว่างกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช MOU (ฉบับที่ 2) เรื่อง การขยายโอกาสในการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการและการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2560

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชและกระทรวงมหาดไทยได้ร่วมมือกันจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเพิ่มพูนความรู้ สมรรถนะให้แก่บุคลากรดังกล่าว โดยใช้ระบบการศึกษาทางไกลมากกว่า 10 ปี มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเรื่อยมาจนกระทั่งหลักสูตรปัจจุบันที่มีการจัดการเรียนการสอนคือ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ซึ่งเริ่มรับนักศึกษา รุ่นแรกในปีการศึกษา 2560 และในการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2561 ได้เริ่มมีการนำแนวคิดมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Standards Framework: P.S.F.) มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเป็นปีแรก ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินการจัดการเรียนการสอนและผลการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และติดตามการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษารวมทั้งประเมินผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อที่จะได้ทราบว่าการจัดการเรียนการสอนตามโครงการดังกล่าวในปีการศึกษา 2561 นั้นประสบผลสำเร็จเพียงใด มีการดำเนินการในส่วนใดที่เป็นจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องสมควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และเพื่อรายงานผลให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานงบประมาณทราบเป็นรายภาคการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินกระบวนการการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

3. เพื่อศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

4. เพื่อประเมินผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของรูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมิน (Evaluation Model) เกิดขึ้นเนื่องจากความพยายามของนักประเมินที่มุ่งเสนอแนวทางในการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมิน คือ กรอบความคิดหรือแบบแผนในการประเมินที่แสดงให้เห็นถึง รายการที่ควรประเมินหรือกระบวนการของการประเมินซึ่งแต่ละรูปแบบจะบอกให้ทราบว่าในการประเมินโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น เราควรพิจารณาในเรื่องอะไรบ้าง (What) ในขณะเดียวกันบางรูปแบบอาจมีการเสนอแนะด้วยว่าในการประเมินแต่ละรายการ/แต่ละเรื่องควรพิจารณาหรือตรวจสอบอย่างไร ซึ่งเป็นลักษณะของการเสนอแนะวิธีการ (How) รูปแบบการประเมินส่วนใหญ่เริ่มต้นหรือเกิดขึ้นในชั้นเรียน กล่าวคือเสนอรูปแบบการ ประเมิน เพื่อการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นสำคัญ และต่อมาได้มีการประยุกต์ใช้กรอบแนวความคิดเหล่านั้นเพื่อการประเมินงาน/โครงการในวงกว้างมากขึ้น

2. ประโยชน์ของรูปแบบการประเมิน

รูปแบบการประเมินมีประโยชน์สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) ช่วยให้เห็นแนวทางหรือกรอบความคิดในการประเมิน การเรียนรู้เรื่องรูปแบบการประเมินที่หลากหลายจะทำให้เกิดประสบการณ์ในการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบการประเมินได้อย่างเหมาะสมกับสิ่งที่มุ่งประเมิน
- 2) ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินมีความคมชัดและครอบคลุม เนื่องจากรูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบมีกรอบความคิดเชิงเหตุผล ดังนั้นการเลือกใช้หรือประยุกต์ใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้สอดคล้องกับรูปแบบนั้น จึงทำให้กำหนดวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจนครอบคลุมและสมเหตุสมผล
- 3) ช่วยในการกำหนดตัวแปรหรือประเด็นสำคัญในการประเมินได้อย่างชัดเจน
- 4) ทำให้ผลงานการประเมินมีความเป็นระบบ ครอบคลุม เป็นที่ยอมรับและสื่อความหมาย ได้ชัดเจน

3. รูปแบบของการประเมิน (Models for evaluation)

รูปแบบการประเมินหลักสูตรเป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับกระบวนการ หรือวิธีการประเมินหลักสูตร ซึ่งมีนักการศึกษาและนักประเมินหลายท่านได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยจัดเป็นประเภทไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, น. 69-88); สมคิด พรหมจักษ์ และสุพักตร์ พิบูลย์ (2543); ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ (2549, น. 141-143); ศิริชัย กาญจนวาสี (2553, น. 6-9) ได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่คล้ายคลึงกันซึ่งจัดแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ ไทเลอร์ และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์
2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเติร์
3. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยการตัดสินใจ ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวิสและรูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม

โดยสรุปสาระสำคัญของการประเมินหลักสูตรแต่ละรูปแบบที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ ดังนี้

1) รูปแบบการประเมินเชิงระบบ

สุกมาส อังสุโชติ (2555, น. 56-58) กล่าวว่า ระบบบริหารจัดการประกอบด้วยกลุ่มองค์ประกอบย่อยที่ทำงานอย่างพึ่งซึ่งกันและกัน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย องค์ประกอบหลักของระบบ คือ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outputs) ขององค์การ องค์ประกอบเหล่านี้รวมตัวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ

การประเมินด้วยวิธีเชิงระบบ เป็นการประเมินตามความเชื่อในปรัชญาปรนัยนิยม (objectivism) ที่เชื่อว่าวิธีเชิงระบบเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการประเมิน เพราะเป็นการประเมินที่มีการวางแผนการประเมินและวิธีดำเนินการอย่างชัดเจน รัดกุม และเป็นระบบสนับสนุนการใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการควบคุมสถานการณ์และตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลกระทบต่อประเมินทำการวิเคราะห์ข้อมูลและมีการสรุปผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

รูปแบบการประเมินเชิงระบบ สามารถนำไปใช้ได้ 2 แนวทาง คือ นำไปใช้ในลักษณะโมเดลพลวัต คือ ประเมินร่วมไปกับกระบวนการบริหารหลักสูตร ตามรูปแบบดั้งเดิมของสตัฟเฟิลบีม และแนวทางที่สอง คือ

การนำไปใช้ในการประเมินครั้งเดียวกัน โดยประเมินครบทั้ง inputs-process-outputs ในการประเมินเชิงระบบครบทั้ง inputs-process-outputs ในครั้งเดียวจะเป็นการประเมินถึงสิ่งที่มาก่อนหน้านั้น ดังนี้

1. **การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input evaluation)** เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าปัจจัยด้านทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ ด้านคน ด้านเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ (4 m's man, money, material, and management) มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในความเป็นไปได้กับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ เพียงใด ควรปรับ ลด หรือเพิ่มทรัพยากรทางการบริหารอะไรอีก

2. **การประเมินกระบวนการ (Process evaluation)** เป็นการประเมินเพื่อช่วยตัดสินใจว่า เมื่อนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติจริงแล้ว การใช้ทรัพยากรและการดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินกระบวนการนี้เป็นการหาความแตกต่างระหว่างการปฏิบัติจริงกับที่คาดหวังไว้ในหลักสูตร มีปัญหาหรือสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง เพื่อแก้ปัญหาหรือเอาชนะสิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

3. **การประเมินผลลัพธ์ (Output evaluation)** เป็นการประเมินที่ตอบคำถามที่ว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มากน้อยเพียงใด ซึ่งโดยทั่วไปจะคำนึงถึงหลักการประเมินที่เน้นวัตถุประสงค์และผลงาน (result – centered method) มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ นอกเหนือจากการคาดหวังอะไรอีกบ้าง มากน้อยเพียงใด มีข้อเสนอแนะว่า ควรเปลี่ยนแปลงหรือคง หรือขยาย หรือยุบ หรือเลิก หรือไม่ อย่างไร

2) รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)

โดนัลด์ แอล เคิร์กแพทริก แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา อดีตเคยเป็นประธาน ASTD (The American Society for Training and Development) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ การฝึกอบรมและการประเมินผลการฝึกอบรมว่า “การฝึกอบรมนั้นเป็นการช่วยเหลือบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการฝึกอบรมใด ๆ ควรจะจัดให้มีการประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้รู้ว่า การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเพียงใด การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมปกติที่เกิดขึ้นในทุกองค์กร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นมาเพื่อการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน โดยมุ่งหวังให้ผู้ผ่านการอบรมได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เคิร์กแพทริก เห็นว่าการประเมินผลการฝึกอบรมจะทำให้ได้ความรู้อย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้ 1) การฝึกอบรมนั้นได้ให้อะไร หรือเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานในลักษณะใดบ้าง 2) ควรยุติโครงการชั่วคราวก่อน หรือควรดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ และ 3) ควรปรับปรุงหรือพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมในส่วนใดบ้างอย่างไร ในการประเมินผลโครงการฝึกอบรม เคิร์กแพทริก เสนอว่า ควรดำเนินการประเมินใน 4 ลักษณะ คือ 1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการตรวจสอบความรู้สึก หรือความพอใจของผู้เข้ารับการอบรม 2) ประเมินผลการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียนรู้ โดยควรตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude) 3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยน

ไปหลังการอบรม (Behavior Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผู้ผ่านการอบรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่ และ 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน (Results Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่า ผลจากการอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กรหรือเกิดผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กรดีขึ้น หรือมีคุณภาพขึ้นหรือไม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) มุ่งเน้นการประเมินกระบวนการ (Process) และผลของโครงการ (Output) โดยใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) ประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน 2) ประเมินผลการเรียนรู้ (Learning Evaluation) ได้แก่ ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ดังนี้ (1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการศึกษา (Behavior Evaluation) ได้แก่ การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น และ 4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน (Results Evaluation) ได้แก่ ผลงานหรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลในภาคการศึกษา 1/2561 และภาคการศึกษา 2/2561 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) อาจารย์ที่สอนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 20 คน 2) นักศึกษาชั้นปี 1 – 4 ในปีการศึกษา 2561 ซึ่งมีนักศึกษาลงทะเบียนทั้งสิ้น 2,877 คน และ 3) ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีดังนี้ 1) แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นแบบบันทึกการสังเกตการสอนตามกลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ใน 5 ด้าน โดยคณะผู้วิจัยสุ่มลงพื้นที่และชุดวิชาเพื่อสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ ทั้งในภาคการศึกษา 1/2561 และภาคการศึกษา 2/2561 รวมทั้งสิ้น 4 ชุดวิชาใน 8 พื้นที่/จังหวัด 2) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาและการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 เก็บข้อมูลผ่านระบบ Google Forms โดยนักศึกษาเป็นผู้ทำแบบสอบถามในการสอนเสริมเข้มพิเศษครั้งที่ 3 (การเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าครั้งสุดท้ายของแต่ละชุดวิชา) ของแต่ละภาคการศึกษา 3) แบบวัดคุณลักษณะนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) วัดคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

2) ด้านทักษะทางปัญญา 3) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 4) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ทักษะ การศึกษาทางไกลซึ่งมีแบบวัดย่อยจำนวน 8 ฉบับ รวมจำนวน 85 ข้อ ลักษณะรูปแบบข้อสอบ ของแบบวัดประกอบด้วย แบบเลือกตอบ มีจำนวน 7 ฉบับ และ แบบมาตราประมาณค่า มีจำนวน 1 ฉบับ แบบวัดนี้พัฒนาโดยสำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนักศึกษาเข้าทำแบบวัดผ่านระบบออนไลน์ ผู้วิจัยขอความร่วมมือจาก สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชในการขอข้อมูลผลการวัดคุณลักษณะ นักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ดังกล่าวนี้อ้างใช้ในการประเมินผล การจัดการเรียนการสอน และ 4) แบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการ สื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ด้านทักษะการศึกษาทางไกล และความสามารถศึกษาค้นคว้า ได้ด้วยตนเอง ด้านความคิดและการแก้ปัญหา และด้านความรู้ และทักษะวิชาชีพ มีลักษณะ เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และข้อคำถามปลายเปิด เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใช้นิติต จำนวน 17 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 นักวิจัยสุ่มลงพื้นที่สังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ จำนวน 2 ชุดวิชา ได้แก่ ชุดวิชา 33201 การบริหารราชการไทย และชุดวิชา 33307 กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสำหรับ นักปกครองท้องถิ่น ในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ สมุทรปราการ ปราจีนบุรี และสระแก้ว และ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 นักวิจัยสุ่มลงพื้นที่สังเกตการณ์สอนสังเกตการณ์ การสอนของอาจารย์ จำนวน 2 ชุดวิชา ได้แก่ ชุดวิชา 33305 กฎหมายแพ่ง พาณิชย และ ที่ดินสำหรับนักปกครองท้องถิ่น และ ชุดวิชา 33410 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี นครนายก พระนครศรีอยุธยา และราชบุรี ซึ่งในบางชุดวิชา มีการเรียนการสอนในสถานที่ที่ลงพื้นที่ มีผลการสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ตามกลยุทธ์ การสอนที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบ TQF ดังนี้

1) **ด้านคุณธรรม จริยธรรม** อาจารย์ผู้สอนมีการปลูกฝังให้นักศึกษามาลงชื่อเข้าเรียนตรงเวลา แต่งกายให้เรียบร้อยเพื่อเป็นการให้เกียรติสถานที่เรียนของทางจังหวัด ให้นักศึกษาปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด รวมทั้งการนำหลักกฎหมายไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง เป็นธรรมกับทุกฝ่าย และมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ 2) **ด้านความรู้** อาจารย์ผู้สอนได้ให้ความรู้ในเนื้อหาตามเอกสารการสอนชุดวิชาเป็นหลัก และในบางเรื่องได้มีการยกตัวอย่างเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจที่ชัดเจน และมีกิจกรรมให้นักศึกษาทำ ทั้งที่เป็นกิจกรรมรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่ม และในบางเรื่องได้มีการยกกรณีศึกษาเป็นตัวอย่างเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจที่ชัดเจน เช่น การสอนเนื้อหาเรื่องพระราชบัญญัติป่าไม้จะมีการยกกรณีศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ป่าให้นักศึกษาได้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นนอกเหนือจากการศึกษาจากเอกสารการสอนประจำชุดวิชา และมีการกิจกรรมให้นักศึกษาทำในชั้นเรียนทั้งที่เป็นกิจกรรมรายบุคคล และกิจกรรมกลุ่ม ในส่วนของกิจกรรมกลุ่มให้มีการส่งผู้แทนมานำเสนอข้อมูลหน้าชั้นเรียน และผู้สอนสรุปความรู้จากการลงพื้นที่ โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่ได้เรียนไปแล้ว และถามคำถามผู้แทนให้นักศึกษาตอบ เช่น ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรงรับจำนำ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไม้ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรงแรม กฎหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไม้ กฎหมายเกี่ยวกับโรงแรม เป็นต้น 3) **ด้านทักษะทางปัญญา** มีการกิจกรรมรายบุคคลให้นักศึกษาใช้ความคิดวิเคราะห์กรณีศึกษาที่อาจารย์ผู้สอนได้กำหนดขึ้น และให้นักศึกษาแต่ละคนทำกิจกรรมส่งภายในเวลาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้มีกิจกรรมกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกันแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ และส่งผู้แทนมานำเสนอประเด็นที่สำคัญจากกรณีศึกษาที่ได้ไปลงพื้นที่ศึกษา โดยให้นำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ได้ดำเนินการบริหารประเทศโดยใช้โครงการประชารัฐโดยมีเป้าหมายทำให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และมีความยั่งยืน 4) **ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ** มีการกิจกรรมลงพื้นที่ให้นักศึกษาได้ร่วมกันทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำตามภาระงานที่กลุ่มมอบหมายให้รับผิดชอบ โดยนักศึกษาได้มีการวางแผนร่วมกันว่าในช่วงที่ไปลงพื้นที่ใครจะรับผิดชอบกิจกรรมใดบ้าง หัวข้อกิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอนได้กำหนดให้ใครรับผิดชอบประเด็นใดบ้าง หลังจากเสร็จกิจกรรมลงพื้นที่แล้วได้มีการมาประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการลงพื้นที่กรณีศึกษา และส่งผู้แทนมานำเสนอหน้าชั้นเรียน 5) **ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ** นักศึกษาใช้ทักษะการสื่อสารที่ดีกับคนในชุมชนที่ได้ไปลงพื้นที่กรณีศึกษา ส่วนทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนักศึกษาจะใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าข้อมูล ใช้แอปพลิเคชันไลน์ในโทรศัพท์เคลื่อนที่สำหรับติดต่อสื่อสารร่วมกันระหว่างนักศึกษาในชั้นเรียน ใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายภาพและบันทึกวิดีโอของกิจกรรมการลงพื้นที่เพื่อนำภาพและคลิปวิดีโอมาเสนอรายงานที่อาจารย์ผู้สอนได้มอบหมาย โดยนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างคล่องแคล่วไม่ว่าจะเป็นการใช้อินเทอร์เน็ต ไลน์ และอีเมล

2. ผลการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

2.1 ผลการประเมินผลด้านความรู้ของนักศึกษาในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 10 ชุดวิชา มีนักศึกษาลงทะเบียนทั้งสิ้น 2,877 คน มีผลการเรียนรู้ผ่านในระดับ H และ S รวมคิดเป็นร้อยละ 95.74 และมีผลการเรียนรู้ไม่ผ่านคิดเป็นร้อยละ 4.26 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 12 ชุดวิชา มีนักศึกษาลงทะเบียนทั้งสิ้น 2,873 คน มีผลการเรียนรู้ผ่านในระดับ H และ S รวมคิดเป็นร้อยละ 95.96 และมีผลการเรียนรู้ไม่ผ่านคิดเป็นร้อยละ 4.04

2.2 ผลการวัดและประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2561

เพื่อทวนสอบผลการเรียนรู้ระดับหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 790 คน ได้ทำแบบวัดคุณลักษณะนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ผ่านระบบออนไลน์ของมหาวิทยาลัย มีผลการประเมินดังนี้ นักศึกษามีคุณลักษณะด้านทักษะการสื่อสาร (ภาษาอังกฤษ) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร (ภาษาไทย) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการศึกษาทางไกล อยู่ในระดับมาก และจากการสอบถามผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใช้บัณฑิต มีตำแหน่ง ได้แก่ จำจังหวัด ผู้ช่วยจำจังหวัด และปลัดอำเภอ มีผลการประเมิน ทุกด้านมีคุณลักษณะบัณฑิตของ มสธ. อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ด้านทักษะการศึกษาทางไกล และความสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ด้านความคิดและการแก้ปัญหา และด้านความรู้ และทักษะวิชาชีพ

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 9 ชุดวิชา ในด้านกระบวนการการให้บริการสอนเสริมแบบเข้มพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) ด้านการบริการจากศูนย์ประสานงานหลักสูตรฯ ประจำจังหวัด อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) และด้านการสอนของอาจารย์ (ค่าเฉลี่ย 4.61) และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 12 ชุดวิชา ในด้านกระบวนการการให้บริการสอนเสริมแบบเข้มพิเศษ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.48) ด้านการบริการจากศูนย์ประสานงานหลักสูตรฯ ประจำจังหวัด อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.47) ด้านคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานหลักสูตรฯ ประจำจังหวัด อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) และด้านการสอนของอาจารย์ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.58)

3. การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

3.1 การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561

พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการศึกษา คือ นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.48) เมื่อพิจารณาการนำความรู้ไปใช้ในรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มากที่สุด ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.53) และความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.51) ส่วนด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มาก ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับนำไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.45) และนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.45) การนำความรู้ไปใช้ในกิจกรรม/งานในท้องถิ่น นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) การใกล้เคียงข้อพิพาทในหมู่บ้าน 2) การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากหน่วยงานราชการเพื่อให้คนในชุมชนทราบง่ายขึ้นและรวดเร็ว และ 3) การจัดทำแผน/โครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้ตรงและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

3.2 การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการศึกษา คือ นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.49) เมื่อพิจารณาการนำความรู้ไปใช้ในรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มากที่สุดคือ ความรู้ที่ได้รับนำไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.52) ส่วนด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มาก ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.49) ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.49) และนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.44) การนำความรู้ไปใช้ในกิจกรรม/งานในท้องถิ่น นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน/คน 2) กิจกรรมของชุมชน/หมู่บ้าน และ 3) การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเองในชุมชน

4. ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยการประเมินจากผลงานหรือผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของแต่ละจังหวัด ซึ่งในชุดวิชา 33445 ประสบการณ์วิชาชีพการบริหาร

การปกครองท้องที่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ที่ได้มีการนำเสนอโครงการในการพัฒนาท้องที่ของกลุ่มนักศึกษาทั้งหมด 42 โครงการ จากนั้นคณะวิจัยได้คัดเลือกโครงการและติดตามลงพื้นที่ เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่ ได้แก่ โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียด ดังนี้

1) ที่มาของโครงการ กลุ่มนักศึกษามีความสนใจในการทำโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน จึงสำรวจพื้นที่ที่มีปัญหา เหมาะแก่การทำธนาคารน้ำใต้ดิน พบว่าตำบลวังหินมีพื้นที่ที่น้ำท่วมขังซ้ำซาก แห้งแล้งซ้ำซาก และมีปัญหาน้ำทิ้งจากครัวเรือนที่ส่งผลกระทบต่อบ้านอื่น

2) วิธีการพัฒนาท้องที่ 2.1 นักศึกษามีการประชุมเพื่อปรึกษาและวางแผนงาน 2.2 นักศึกษาได้ลงสำรวจพื้นที่ที่เป็นปัญหา ได้แก่ บ้านที่ผลิตเส้นขนมจีน พบปัญหาน้ำทิ้งที่ปล่อยออกมาท่วมขังและส่งผลกระทบต่อบ้านอื่น จนทำให้เกิดปัญหาในหมู่บ้าน และบริเวณริมถนนที่มีน้ำท่วมขังมาก ซึ่งทั้งสองที่เหมาะสมแก่การทำธนาคารน้ำใต้ดิน 2.3 นักศึกษาศึกษาดูงานจากเทศบาลตำบลวังหินที่เป็นต้นแบบในการทำธนาคารน้ำใต้ดินมาก่อน และได้ผลลัพธ์ออกมาดี ลดปัญหาน้ำท่วมขัง 2.4 นักศึกษาลงมือทำธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลวังหินให้การสนับสนุนในเรื่องเงิน ชาวบ้านให้การสนับสนุนในเรื่องยางเก่าและวัสดุเหลือใช้ อีกทั้งนักศึกษานำอุปกรณ์อื่น ๆ มาเอง มีการซื้อเพียงท่อพีวีซีและตาข่าย

3) องค์ความรู้ที่นำมาใช้ นักศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ชาวบ้าน ช่วยแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขัง จึงได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบมีการทำงานเป็นลำดับขั้นตอนมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ และมีการประสานงานกับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

4) ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นกับท้องที่ 4.1 บริเวณใดที่ทำธนาคารน้ำใต้ดิน จะไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมขังอีก และต้นไม้บริเวณนั้นจะมีความเขียวชะอุ่ม เนื่องจากการทำธนาคารน้ำใต้ดินจะเป็นการเพิ่มน้ำให้กับน้ำใต้ดิน/น้ำบาดาล 4.2 ในช่วงแล้ง สามารถนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ได้ หลังจากทำธนาคารน้ำใต้ดิน น้ำใต้ดินมีปริมาณมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

5) ผลกระทบ/การเปลี่ยนแปลงของชาวบ้าน 5.1 ลดปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้าน เพราะสามารถกำจัดน้ำทิ้งจากครัวเรือนได้ 5.2 ลดปัญหาน้ำขัง ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ลดการเกิดไข้เลือดออก 5.3 ปริมาณน้ำบาดาลมีมากขึ้น 5.4 ชาวบ้านมีความพึงพอใจกับการทำธนาคารน้ำใต้ดิน และสนใจทำธนาคารน้ำใต้ดินในบ้านตนเอง

6) การขยายผล 6.1 นักศึกษาได้ทำธนาคารน้ำใต้ดินในบ้านของตนเอง และในหมู่บ้านของตนเอง 6.2 นักศึกษาได้เสนอโครงการธนาคารน้ำใต้ดินและได้รับบรรจุเข้าแผนงานชุมชนในปี 2563 ให้ทุกหมู่บ้านมีธนาคารน้ำใต้ดิน เพื่อช่วยแก้ปัญหาน้ำท่วมขัง น้ำแล้ง และช่วยลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ อภิปรายตามสรุปผลการวิจัย ได้เป็นประเด็นดังนี้

1. ผลการวัดและประเมินคุณลักษณะของนักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2561 มีผลการประเมินดังนี้ นักศึกษามีคุณลักษณะด้านทักษะการสื่อสาร (ภาษาอังกฤษ) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร (ภาษาไทย) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการศึกษาทางไกล อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการประเมินโดยผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใช้นบัณฑิต มีตำแหน่งได้แก่ จ่าจังหวัด ผู้ช่วยจ่าจังหวัด และปลัดอำเภอ มีผลการประเมิน ทุกด้านมีคุณลักษณะบัณฑิตของ มสธ. อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ด้านทักษะการศึกษาทางไกล และความสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ด้านความคิดและการแก้ปัญหา และด้านความรู้ และทักษะวิชาชีพ ที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ที่มุ่งสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องที่ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องที่ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยในตอนต้นที่ 1 ผลการสังเกตการณ์การสอนของอาจารย์ตามกลยุทธ์การสอนที่ใช้พัฒนาการเรียนรู้ตามกรอบ TQF ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ในปีการศึกษา 2561 ซึ่งเป็นไปตามการพัฒนาผลการเรียนรู้ในแต่ละด้านส่งผลให้นักศึกษามีคุณลักษณะเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

2. การประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการศึกษาในชุดวิชาของหลักสูตรระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยการศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่ของนักศึกษา พบว่า ในภาคเรียนที่ 1 นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่ของนักศึกษาในแต่ละตำแหน่งพบว่า ด้านการนำความรู้ไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.53) ด้านการนำความรู้ไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.51) ด้านการนำความรู้ไปพัฒนาท้องที่และสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.45) และด้านการนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.45) และจากการศึกษาการนำความรู้ไปใช้ในกิจกรรม/งานในท้องที่ นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่มากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหมู่บ้าน 2) การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากหน่วยงานราชการเพื่อให้คนในชุมชนทราบง่ายขึ้นและรวดเร็ว และ 3) การจัดทำแผน/โครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้ตรงและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ และในภาคเรียนที่ 2 นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.49) เมื่อพิจารณาการนำความรู้ไปใช้ในรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการนำ

ความรู้ไปใช้มากที่สุด คือ ความรู้ที่ได้รับนำไปพัฒนาท้องถิ่นและสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.52) ส่วนด้านที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้มากที่สุด ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.49) ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 4.49) และนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.44) และการนำความรู้ไปใช้ในกิจกรรม/งานในท้องถิ่น นักศึกษามีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ 1) การพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน/คน 2) กิจกรรมของชุมชน/หมู่บ้าน และ 3) การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเองในชุมชน จะเห็นว่าความรู้ที่ได้รับมีการนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องกับหน้าที่ในความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในท้องถิ่นตามอำนาจและหน้าที่ของนักปกครองท้องถิ่นที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่พระพุทธศักราช 2457 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559) ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงเนื้อหาในหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นได้

3. ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในโครงการในการพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มนักศึกษา กรณีศึกษา: โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าตำบลวังหินมีพื้นที่ที่น้ำท่วมซ้ำซาก แห้งแล้งซ้ำซาก และมีปัญหาน้ำทิ้งจากครัวเรือนที่ส่งผลกระทบต่อบ้านอื่น เมื่อนักศึกษาทำโครงการนี้มีผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่น คือ บริเวณใดที่ทำธนาคารน้ำใต้ดินจะไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก และต้นไม้บริเวณนั้นจะมีความเขียวชะอุ่ม เนื่องจากการทำธนาคารน้ำใต้ดินจะเป็นการเพิ่มน้ำให้กับน้ำใต้ดิน/น้ำบาดาล และในช่วงแล้งสามารถนำน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ได้ หลังจากทำธนาคารน้ำใต้ดิน น้ำใต้ดินมีปริมาณมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด พบการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้าน คือ ลดปัญหาความขัดแย้งของชาวบ้าน เพราะสามารถกำจัดน้ำทิ้งจากครัวเรือนได้ ลดปัญหาน้ำขัง ไม่มีแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ลดการเกิดโรคไข้เลือดออก ปริมาณน้ำบาดาลมีมากขึ้นชาวบ้านมีความพึงพอใจกับการทำธนาคารน้ำใต้ดิน และสนใจทำธนาคารน้ำใต้ดินในบ้านตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์การสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ วิชาการจัดการปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556 และหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิชาการบริหารปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 และได้เริ่มมีการนำแนวคิดมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Standards Framework: P.S.F.) มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนให้มีการฝึกปฏิบัติจากสถานที่จริง ฝึกให้นักศึกษาวิเคราะห์และแก้ปัญหาในท้องถิ่น จนทำให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละชุดวิชาตามบริบทของรายวิชา ให้มีการศึกษาจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในท้องที่ เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละบุคคลในแต่ละพื้นที่
2. ก่อนการสอนเสริมแบบเข้มพิเศษที่มีการลงพื้นที่จริงในชุมชน อาจารย์ผู้สอนควรมีการประชุมหารือกันให้มีแนวปฏิบัติในการเลือกกรณีศึกษาและพื้นที่ในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในบางชุมชนสามารถรองรับคนไปร่วมกิจกรรมจำนวนมากได้ แต่บางชุมชนไม่สามารถรองรับคนจำนวนมากได้ อาจจะต้องมีการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อย ๆ แทน และกรณีศึกษาควรมีความเกี่ยวข้องในเนื้อหาวิชาที่ให้นักศึกษาสามารถนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ ไม่ใช่เป็นการศึกษาดูงาน
3. ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาเกิดผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะในการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นได้
4. ควรจัดกระบวนการเรียนการสอนในลักษณะการสอนเสริมแบบเข้มพิเศษ เพื่อให้นักศึกษากับอาจารย์รวมทั้งนักศึกษากับนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากัน และปรับกิจกรรมเสริมให้มีการเรียนออนไลน์ เป็นรูปแบบที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง
5. ควรมีการส่งเสริมพัฒนาทักษะการสื่อสาร (ภาษาอังกฤษ) ให้กับนักศึกษาเพิ่ม เช่น เพิ่มรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยไม่นับหน่วยกิต หรือจัดหลักสูตรอบรมภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีตามโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ให้ครอบคลุมหลากหลายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
2. ควรมีการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนทุกปีการศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในด้านทักษะของนักปกครองท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0 หรือในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรต่อไป
4. ควรทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาสื่อออนไลน์ที่มีลักษณะยืดหยุ่นและเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล
5. ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งนำผลการติดตามมาใช้ในการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- โครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2556). *หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- โครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2560). *หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการปกครองท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2549). หน่วยที่ 3 *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน ใน ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน*. (น. 1-71). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2553). การประเมินหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. *วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ*. สืบค้น 11 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/files/journal/scan1.pdf>
- สมคิด พรหมจ้อย, และสุพักตร์ พิบุญย์. (2543). *การประเมินหลักสูตรในเทคนิคการประเมินหลักสูตร*. นนทบุรี: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุกมาส อังคุโชติ. (2555). หน่วยที่ 5 *รูปแบบการประเมินนโยบาย แผนงาน และโครงการ ใน ประมวล สาระชุดวิชาการประเมินนโยบาย แผนงาน และโครงการ*. (น. 55). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2559). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นพระพุทธศักราช 2457*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2562, จาก <http://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=621417&ext=htm>
- สำนักงานโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2561). *สาสน์จากอธิบดีกรมการปกครอง*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2562, จาก <https://mouproject.stou.ac.th/message/message2/>.
- Kirkpatrick, J. (1985). *Theory and history in marketing: Reply*. Boston USA.: Marketing Group.
- Kirkpatrick, J. (1985). Theory and history in marketing: Reply. *Managerial and Decision Economics*, 6(3), 186-188.

การปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตในองค์การ

CULTIVATING INTERGRITY CULTURES FOR THE PREVENTION AND SUPPRESSION OF CORRUPTION

Received: 1 April, 2021

Revised: 12 July, 2021

Accepted: 21 July, 2021

ทิฏฐิรัตน์ พิมลศรี*

Titirut Phimolsri*

ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี**

Sirapatsorn Wongthongdee**

นิติพล ธาระรูป***

Nitiphol Thararoop***

ณัฐวดี ลิ้มเลิศเจริญวานิช****

Natthavadee Limledjalearnvanit****

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก, ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารโครงการวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor and Ph.D., Director of Research Service Center, Dhurakij Pundit University.

* Email: titirut.mek@dpu.ac.th

** รองศาสตราจารย์ และปริญญาเอก, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Associate Professor and Ph.D., Course Director of Master of Public Administration Program, Dhurakij Pundit University.

** Email: sirapatsorn@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*** Assistant Professor, Lecturer, Faculty of Public Administration, Dhurakij Pundit University

*** Email: nitiphol.tha@dpu.ac.th

**** นักวิจัยอิสระ

**** Independent Researcher

**** Email: natthavadee680@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์การทางสังคม 7 องค์การ การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การทบทวนเอกสารอย่างครอบคลุม การสัมภาษณ์เชิงลึกการประชุมกลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ครอบครัว ผู้ปกครองต้องเป็นต้นแบบที่ดีทำกิจกรรมสุจริตร่วมกัน 2) องค์การทางการศึกษา คณะผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายความสุจริต ใช้จรรยาบรรณวิชาชีพ ทำกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายชุมชน และผู้ปกครอง 3) องค์การทางศาสนา เจ้าอาวาสต้องปกครองด้วยหลักพระธรรมวินัย อบรม และทำกิจกรรมทางศาสนา 4) องค์การชุมชน คณะกรรมการชุมชนต้องปลูกฝังความสุจริตด้วยทุนทางสังคม การจัดทำธรรมนูญชุมชน และสื่อสารกับสมาชิกชุมชน 5) องค์การธุรกิจ ผู้บริหารองค์การต้องกำหนดนโยบาย การบริหารองค์การอย่างโปร่งใส การจัดทำคู่มือให้ความรู้ความสุจริตกับสมาชิกในองค์การ 6) องค์การทางการเมือง การปกครอง คณะกรรมการป้องกันการทุจริตขององค์การต้องปลูกฝังความสุจริตด้วยการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และทำกิจกรรมปลูกฝังความสุจริต การยกย่องบุคคลต้นแบบ และ 7) องค์การสื่อมวลชน สภาสื่อมวลชนต้องกำหนดนโยบาย ประกาศเจตจำนงสุจริต กำหนดระเบียบ จรรยาบรรณวิชาชีพ และทำกิจกรรมปลูกฝังความสุจริต

คำสำคัญ: แนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต การป้องกันและปราบปรามการทุจริต

Abstract

This study aimed to find out guidelines of cultivating integrity culture for prevention and suppression of corruption in 7 social organizations. This research is a qualitative research, including literature review, in-depth interviews and group discussions and use content analysis.

The results showed that 1) Family, parent could be a good model and do integrity activities, 2) Educational organizations, executive could determine integrity policy, also compliance with code of ethics of teaching profession, and work with network with communities and parents, 3) Religious organizations, abbot could cultivate integrity with religious discipline, principles, dharma training, and religious

activities, 4) Community organization, community committees could cultivate by social capital and the community constitution, communication within members, use of religious principles, and admiration of good role model, 5) Business organizations, executive could set up integrity organizational policies and the transparency principles, and provide integrity manual. 6) Political and government organizations, organizational anti-corruption committees could use the transparency policies, strategies, plans, and activities, and also admire good role model, and 7) Media organizations, media associations could cultivate by establishing transparency policy, declaring integrity faith, using professional ethics and regulation, attending activities to promote integrity.

Keywords: Guidelines of Cultivating Integrity Culture, Integrity Culture, Prevention and Suppression of Corruption

บทนำ

ประเทศไทยประสบกับปัญหาการทุจริตในหลายรูปแบบ เช่น การทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ การทุจริตเชิงนโยบาย โดยมีกลุ่มนักการเมือง กลุ่มทุน และเครือข่ายร่วมทำการทุจริต สอดคล้องกับข้อมูลจากองค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ระบุว่า ประเทศไทยถูกจัดอันดับภาพลักษณ์การทุจริต อยู่ที่ 99 ของโลก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2560) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) มุ่งเน้นการสร้างค่านิยมสุจริตให้กับประชาชน ผ่านองค์การทางสังคมซึ่งประกอบด้วย ครอบครัว องค์การทางศึกษา องค์การศาสนา องค์การชุมชน องค์การธุรกิจ องค์การสื่อมวลชน และองค์การทางการเมืองการปกครอง (สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558) ดังนั้น แนวทางการสร้างค่านิยมสุจริตให้กับสังคมไทยสามารถทำได้ด้วยการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การ เพราะองค์การเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง วัฒนธรรมจึงกำหนดค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่ถ่ายทอดสู่บุคคลผ่านกระบวนการทางสังคม (Socialization) และการควบคุมทางสังคม (Social Control) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ชนิตา จิตตรุทธะ (2560) อธิบายว่า วัฒนธรรมกำหนดทัศนคติ และเป็นแบบแผนที่ให้บุคลากรในองค์การยึดถือปฏิบัติ ดังนั้น องค์การจึงสามารถปลูกฝังค่านิยมด้านคุณธรรม เช่น ความสุจริตให้กับสมาชิกองค์การได้ด้วยแนวคิดวัฒนธรรมองค์การ (Peters & Waterman, 1984; Barney, 1986) จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่านโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศไทยกำหนดทิศทางการปลูกฝังความสุจริตผ่านองค์การทางสังคม

ต่าง ๆ ทำให้คณะผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า การปลูกฝังด้วยความสุจริตให้กับองค์การทางสังคมควรทำอย่างไร เพราะองค์การย่อมมีวัฒนธรรมองค์การที่แตกต่างกัน

ด้วยเหตุดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงได้เขียนบทความฉบับนี้เพื่ออธิบายการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตกับองค์การทางสังคมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งเป็นข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากการวิจัย และเกิดประโยชน์กับองค์การต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมสุจริต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่ออธิบายการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์การทางสังคม

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง ค่านิยม ความเชื่อ ฐานคติ บรรทัดฐานที่ทำให้สมาชิกองค์การปฏิบัติ (Schneider, Ehrhart, & Macey, 2013) Handy อธิบายถึงวัฒนธรรมองค์การ 4 รูปแบบ (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2560 อ้างถึงใน Handy, 1991) ได้แก่ 1) วัฒนธรรมแบบสโมสร (The Club Culture) มีลักษณะการรวมอำนาจ ยึดติดกับตัวบุคคล ตัดสินใจรวดเร็ว และไว้วางใจกัน 2) วัฒนธรรมแบบเน้นบทบาท (The Role Culture) เน้นระบบราชการความแน่นอนมีเหตุผลและการทำนายล่วงหน้า 3) วัฒนธรรมที่เน้นงาน (The Task Culture) เน้นการทำงานเป็นทีม ไม่ยึดติดกับโครงสร้างองค์การ และ 4) วัฒนธรรมแบบเน้นความเป็นตัวตน (The Existential Culture) เน้นอิสระ ความเป็นวิชาชีพ แนวคิดวัฒนธรรมองค์การจึงเป็นแนวคิดสำหรับการสร้างวัฒนธรรมสุจริตให้กับองค์การทางสังคม เพราะ วัฒนธรรมองค์การสามารถถ่ายทอด และกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การด้วยกระบวนการทางสังคม (Socialization) และการควบคุมทางสังคม (Social Control) (Deal & Kennedy, 1982; Kotter & Heskett, 1992; Klein, 1996, Barney, 1986; Peters & Waterman, 1984) คณะผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยต่างประเทศที่ใช้วัฒนธรรมองค์การปลูกฝังความสุจริต เช่น องค์การทางการเงินของสหรัฐอเมริกาใช้วัฒนธรรมองค์การปลูกฝังให้สมาชิกปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส เช่น การไม่รับสินบน การตรวจสอบย้อนกลับและการศึกษาขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) (องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา, 2560) พบว่า ประเทศเม็กซิโกปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตในองค์การการเมืองการปกครอง ได้แก่ 1. การปรับปรุงประมวลจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ 2. การแก้ไขข้อกำหนดสำหรับเจ้าหน้าที่จัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ 3. การปรับปรุงจรรยาบรรณเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความฉบับนี้กำหนดขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ได้แก่ การปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้กับองค์การทางสังคมด้วยแนวคิดวัฒนธรรมองค์การ ด้านประชากร ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 8 คน ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม จำนวน 34 คน และกำหนดระยะเวลาการวิจัยปีพ.ศ. 2561-2562 โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่

1. การทบทวนเอกสารอย่างครอบคลุมจากฐานข้อมูลออนไลน์ ได้แก่ Emerald insight, Science Direct, Scopus, ThaiJo โดยค้นหาประเด็นการปลูกฝังคุณธรรม ความโปร่งใส ความสุจริตผ่านองค์การทางสังคม และเอกสารจัดทำขึ้นในช่วงปีพ.ศ. 2552-2562 (ค.ศ. 2009-2019) ทำให้คณะผู้วิจัยได้เอกสารจำนวน 267 รายการ และลงรหัส เอกสาร แบ่งตามองค์การทางสังคม 7 องค์การ เพื่อจัดลำดับข้อมูลที่พบจากมากไปน้อย และใช้ข้อมูล ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่ม

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากองค์การที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ในการทำงานส่งเสริมคุณธรรม การป้องกันการทุจริต และยินยอมให้ข้อมูล ประกอบด้วย 2.1 ผู้ใหญ่บ้านเจริญสุข จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มครอบครัวและชุมชน เนื่องจากเป็นหมู่บ้าน คุณธรรมสันติสุขต้นแบบ 2.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มองค์การทางการศึกษาโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จังหวัดพิจิตร เนื่องจากเป็นโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบแห่งแรกของประเทศไทย 2.3 ผู้แทนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ให้ข้อมูลหลักองค์การองค์การทางศาสนา เนื่องจากเป็นองค์การที่มีบันทึกความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. ในโครงการป้องกันการ ทุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนา 2.4 กรรมการบริหาร บริษัท ริคการ์เม้นส์ จำกัด และนายก สมาคมนักสรางสุขภาพองค์กร ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มองค์กรธุรกิจ เนื่องจากเป็นองค์การแห่งความ สุขต้นแบบของประเทศไทย 2.5 นายกสมาคมผู้สื่อข่าวด้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ผู้ให้ข้อมูล หลักกลุ่มองค์กรสื่อมวลชน และ 2.6 ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม และบูรณาการการมีส่วนร่วม ด้านทุจริต สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่ม องค์การทางการเมืองและการปกครอง เนื่องจากเป็นส่วนงานที่มีภารกิจป้องกันการทุจริตด้วยการ ดำเนินการผ่านการองค์ทางสังคม

3. การประชุมกลุ่ม (Focus group) คัดเลือกผู้เข้าร่วมจากองค์การที่กำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการป้องกันการทุจริตตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564) จำนวน 15 องค์การ โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่ม จำนวน 32 คน และพระสงฆ์ 2 รูป ครอบคลุม 7 องค์การทางสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอน ได้แก่ 1. การเตรียมข้อมูลจากการทบทวนเอกสารอย่าง ครอบคลุมการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่ม 2. การตรวจสอบข้อมูลตามวัตถุประสงค์การ วิจัย 3. การทำตารางเปรียบเทียบข้อมูลจากการทบทวนเอกสารอย่างครอบคลุม การสัมภาษณ์ เชิงลึก การประชุมกลุ่ม และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล 4. การวิเคราะห์

ข้อมูลเชิงเนื้อหา เพื่ออธิบายการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์การทางสังคม และนำผลงานวิจัยนำเสนอให้กับตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ จำนวน 51 คน ได้วิพากษ์ผลงานเพื่อนำไปใช้ประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการขับเคลื่อนภารกิจ การป้องกันและปราบปรามการทุจริตสอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การ

อีกทั้งเพื่อให้การวิจัยดำเนินได้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสัญญาของหน่วยงาน ผู้ให้ทุน คณะผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ ได้แก่ 1. การปลูกฝัง หมายถึง รูปแบบ กลไก และแนวทางใช้ในการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตในองค์การตามแนวคิดวัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วยวัฒนธรรมสโมสร เน้นบทบาท เน้นงาน และเน้นความเป็นตัวตน 2. รูปแบบ หมายถึง ตัวแบบหรือลักษณะที่ใช้ในการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตในองค์การ 3. กลไก หมายถึง องค์ประกอบ การดำเนินงาน ประกอบด้วย 3.1) กลไกบุคคล ได้แก่ ผู้นำ ผู้บริหาร คณะกรรมการ คณะทำงาน 3.2) กลไกหน่วยงานหรือเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานตรวจสอบ องค์การวิชาชีพ เครือข่ายทางสังคม 3.3) กลไกการบริหาร ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร ระบบการบริหาร นโยบาย ระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และแผนปฏิบัติงาน 3.4) กลไกการควบคุม ได้แก่ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ประมวลจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ข้อตกลง มาตรการลงโทษ หลักธรรมทางศาสนา 3.5) กลไกการผลักดัน ได้แก่ นโยบาย บันทึกความร่วมมือ แผนงานโครงการส่งเสริมความสุจริต และ 3.6) กลไกการตรวจสอบ ได้แก่ ระบบการประเมินผลงาน ระบบการตรวจสอบ ระบบการร้องเรียนและขอคำปรึกษา) 4. แนวทาง หมายถึง วิธีการปฏิบัติ ประกอบด้วย 4.1) แนวทางการส่งเสริมความสุจริต ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมและอบรมต่างๆ การจัดทำคู่มือ การปฏิบัติงาน การยกย่อง การจัดทำสื่อเพื่อให้ความรู้ การใช้แหล่งข้อมูลอ้างอิง 4.2) แนวทางการสนับสนุน ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายสนับสนุน การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในองค์การ 4.3) แนวทางการควบคุม ได้แก่ การใช้หลักธรรมาภิบาล การใช้หลักศาสนา จรรยาบรรณวิชาชีพ กฎและข้อตกลงต่าง ๆ การกำหนดแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงาน 4.4) แนวทางการตรวจสอบ ได้แก่ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 4.5) แนวทางการสร้างความเข้าใจ ได้แก่ การประกาศเจตนารมณ์ต่อต้านการทุจริต การเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ ภายในและภายนอกองค์การ การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ การเสวนาหรือเปิดรับฟังความคิดเห็น 5. องค์การทางสังคม หมายถึง ครอบครัว องค์การทางศึกษา องค์การศาสนา องค์การชุมชน องค์การธุรกิจ องค์การสื่อมวลชน และองค์การทางการเมืองการปกครอง 6. วัฒนธรรมสุจริต หมายถึง ค่านิยม ด้านคุณธรรม ความโปร่งใสที่เป็นแบบแผนให้สมาชิกองค์การยึดปฏิบัติ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ครอบครัว วัฒนธรรมองค์การของครอบครัวเป็นรูปแบบสโมสร (The Club Culture) มีรูปแบบการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต คือ พ่อ แม่ ผู้ปกครองต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างอบรมสั่งสอนให้ข้อคิดให้กำลังใจกับสมาชิกครอบครัว และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิภาณจน์ ทวีสุวรรณ (2552) พบว่า การปลูกฝังคุณธรรมในครอบครัวผู้ปกครองต้องให้ความรักประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดี ในงานของสายฤดี วรกิจโกศาทร และคณะ (2552) พบว่า การทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน และสอดคล้องกับงานของ Erikson (1982); Swanger-Gagné (2009); Thomas, Kratochwill, Joel, Phyllis, and Gail (2009); Mingming (2015); Bustari (2017); Murni and Tanod (2019); Jiang (2018) พบว่า วิธีการอบรมสั่งสอนทำให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนดี

สำหรับกลไกการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต พบว่า 1) กลไกบุคคล คือ ผู้ปกครอง และ 2) กลไกควบคุม คือ การทำข้อตกลงร่วมกันในครอบครัว ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Erikson (1982), Swanger-Gagné (2009), Thomas. et. Al. (2009), Mingming (2015), Bustari (2017), Murni and Tanod (2019), Jiang (2018) พบว่า ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และงานของสายฤดี วรกิจโกศาทร และคณะ (2552) และเทพพร มั่งธานี (2557) พบว่า การสร้างกติการ่วมกันภายในครอบครัว คือ การปลูกฝังคุณธรรมเพื่อสร้างสำนึกทางจริยธรรมให้กับเด็ก และเยาวชน

สำหรับแนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต พบ แนวทางการส่งเสริม คือ การทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา สอดคล้องกับงานของสายฤดี วรกิจโกศาทร และคณะ (2552) พบว่า การทำกิจกรรม การให้กำลังใจ การชมเชยสามารถสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกครอบครัวประพฤติดีอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งแนวทางโรงเรียนคุณธรรมของมูลนิธิยุวสถิรคุณ และงานของเทพพร มั่งธานี (2557) อธิบายว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องให้ครอบครัวและชุมชนทำกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน

2. องค์การทางการศึกษา วัฒนธรรมองค์การขององค์การทางการศึกษาเป็นวัฒนธรรมแบบเน้นบทบาท (The Role Culture) มีรูปแบบการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต คือ การกำหนดนโยบายป้องกันการทุจริต และการใช้จรรยาบรรณวิชาชีพ ประมวลจริยธรรมอย่างเคร่งครัด ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Bustari (2017) พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนต้องกำหนดเป็นนโยบายการส่งเสริมคุณธรรม ในงานของ Stewart (2006, pp. 345-358) พบว่า ครูต้องยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ หลักจริยธรรมในการปฏิบัติงาน

สำหรับกลไกการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ประกอบด้วย 1) กลไกการควบคุม การใช้จรรยาบรรณวิชาชีพครู การกำหนดนโยบายองค์การด้านความสุจริต 2) กลไกการติดตามและประเมินผล สอดคล้องงานของ Stewart (2006, pp. 345-358) พบว่า การสร้างคุณธรรมให้กับครูต้องประเมินจากการสอน และพฤติกรรมด้านจริยธรรม และ 3) กลไกเครือข่ายทางสังคม คือ การสร้างการมีส่วนร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมสุจริต สอดคล้องกับงานของ วริยา ชินวรรณ และคณะ (2558) พบว่า การสร้างคุณธรรมให้กับครูต้องทำงานร่วมกับองค์การต่าง ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมคุณธรรม

สำหรับแนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ได้แก่ 1) แนวทางการควบคุม คือ การบรรจุเรื่องคุณธรรมในแผนพัฒนาโรงเรียน และแผนปฏิบัติงานของบุคลากร สอดคล้องกับงานของบุษกร วัฒนบุตร (2561) พบว่า โรงเรียนต้องกำหนดนโยบาย แผนงาน และกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม 2) แนวทางการส่งเสริม คือ การทำกิจกรรมด้านความสุจริต และวัดผลเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานของศิริานุษ บุญขาว (2556, น. 70) พบว่า ข้าราชการครูควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการฝึกอบรม การดูงานและการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพครู

3. องค์การศาสนา วัฒนธรรมองค์การขององค์การศาสนามีรูปแบบวัฒนธรรมแบบเน้นบทบาท (The Role Culture) มีรูปแบบการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต คือ การใช้หลักพระธรรมวินัย หลักธรรม และการมีแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานของพระมหาสัณญา ชันติธัมโม (2561, น. 714-722) และงานของพระครูโสภณปริยัตยานุยุต (2557) พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ต้องใช้หลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม

สำหรับกลไกการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต พบว่า 1) กลไกควบคุม คือ หลักธรรมทางศาสนา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม หลักพระธรรมวินัย สอดคล้องกับงานของพระครูโสภณปริยัตยานุยุต (2557) พบว่า การปกครองของสงฆ์ต้องดูแลคณะสงฆ์ให้ประพฤติตามหลักพระธรรมวินัย และ 2) กลไกบุคคล คือ เจ้าอาวาส และคณะกรรมการสงฆ์ สอดคล้องกับงานของพระครูวิมลสุวรรณกร (2558) อธิบายว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และมีหน้าที่ส่งเสริมคุณธรรม

สำหรับแนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต คือ 1) แนวทางการส่งเสริม คือ การทำกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานของพระครูวิมลสุวรรณกร, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, พระระพิน พุทธิสาร (2559) พบว่า กิจกรรมทางศาสนาต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การมีหัวข้อธรรมเทศนาที่ทันสมัยการจัดอบรมและพัฒนาสมาชิกในองค์การศาสนาให้มีความรู้ที่ทันต่อสถานการณ์และสามารถสร้างพระวิทยากรส่งเสริมคุณธรรมให้ความรู้แก่ประชาชนได้

4. องค์การชุมชน มีรูปแบบวัฒนธรรมองค์การแบบสโมสร (The Club Culture) รูปแบบการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต คือ การใช้ทุนทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น จารีตประเพณี การอุปมาอุปไมย การมีบุคคลต้นแบบ การใช้บทเพลงพื้นบ้าน สอดคล้องกับแผนแม่บทส่งเสริม

คุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2559-2564 กำหนดให้ชุมชนค้นหาอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา หลักธรรมทางศาสนา เพื่อขับเคลื่อนคุณธรรม (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2560) และงานของ อาแว มะแสด (2557) พบว่า การปลูกฝังคุณธรรมชุมชนให้คงอยู่ต้องใช้หลักความเชื่อหลักศาสนา และประเพณี

สำหรับกลไกการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ประกอบด้วย 1) กลไกบุคคล คือ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน สอดคล้องกับงานของ ยุรธร จีนา และรณิศา จีนา (2560) พบว่า ผู้นำชุมชนต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น และร่วมกันทำงานส่งเสริมคุณธรรม และสอดคล้องกับแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2559-2564 ที่กำหนดให้ คณะกรรมการคุ้มบ้านทำหน้าที่เป็นคณะทำงานหลัก เพราะมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรมในชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 2) กลไกควบคุม คือ การจัดทำธรรมนูญชุมชน ให้สมาชิกชุมชนปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อค้นพบเฉพาะขององค์การชุมชนในประเทศไทย เช่น ธรรมนูญบุรีรัมย์สันติสุข จังหวัดบุรีรัมย์

สำหรับแนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต คือ 1) แนวทางการส่งเสริม ได้แก่ สมาชิกชุมชนทำกิจกรรมทางศาสนา สอดคล้องกับแนวทางของ คณะอนุกรรมการคัดเลือกชุมชน องค์การหน่วยงาน จังหวัดคุณธรรม และคณะ (2559) พบว่า แนวทางการพัฒนาองค์การชุมชนต้องทำ กิจกรรมทางศาสนาาร่วมกัน การพัฒนาชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมป้องกันการทุจริต การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และภาครัฐ

5. องค์การธุรกิจ มีวัฒนธรรมองค์การที่หลากหลายรูปแบบการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต คือ 1) การกำหนดนโยบายสร้างความโปร่งใส สอดคล้องกับงานของศศิธร ทิพโชติ และ มนุ ลิณะวงศ์ (2557) พบว่า บริษัทต้องกำหนดนโยบายด้านจริยธรรมเพื่อสร้างคุณธรรมให้กับพนักงาน ในงานของชุดิพัฒน์ สุวรรณะบุญย์ (2555) พบว่า ผู้บริหารองค์การต้องกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสุจริตให้กับสมาชิกองค์การ 2) ผู้บริหารองค์การต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานของศิลปพร ศรีจันเพชร (2552) พบว่า ผู้บริหารต้องปฏิบัติงานอย่างมีจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีกับพนักงาน และสร้างภาพลักษณ์องค์การที่ดี 3) การกำหนดบทลงโทษ สอดคล้องกับงานของชุดิพัฒน์ สุวรรณะบุญย์ (2555) พบว่า บริษัทต้องกำหนดบทลงโทษเพื่อลงโทษผู้ทำผิดระเบียบ 4) การให้ความรู้การป้องกันการทุจริต เช่น กฎหมาย กฎระเบียบ และส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการวางแผน การทำกิจกรรม

สำหรับกลไกการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ได้แก่ 1) กลไกควบคุม ประกอบด้วย หลักจรรยาบรรณขององค์การ สอดคล้องกับงานของชุดิพัฒน์ สุวรรณะบุญย์ (2555) พบว่า องค์การต้องกำหนดจรรยาบรรณให้สมาชิกองค์การรับทราบและยึดถือปฏิบัติ 2) กลไกผลักดัน ประกอบด้วย 2.1) นโยบายด้านความสุจริต สอดคล้องกับงานของชุดิพัฒน์ สุวรรณะบุญย์ (2555) พบว่า องค์การต้องกำหนดนโยบายด้านความสุจริตและประกาศให้ผู้มีส่วนได้เสียขององค์การรับทราบ 2.2) ระบบการสื่อสารองค์การ 3) กลไกการบริหาร ประกอบด้วย 3.1) ระบบการบริหารทรัพยากร

มนุษย์และกำกับดูแล (Performance Management System – PMS) การสร้างระบบคุณธรรมนำหน้า (core values) ผ่านคณะกรรมการกำกับดูแล หรือคณะกรรมการบรรษัทภิบาล เพื่อบริหารงานด้วยความโปร่งใส และสร้างระบบถ่วงดุลอำนาจภายในบริษัท 3.2) ระบบการปลูกฝังพฤติกรรมสุจริต Behavior based anti-corruption (BAAC) กลไกบุคคล ประกอบด้วย 4.1) ผู้บริหารองค์การต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและสมาชิกในองค์การอย่างยุติธรรม เช่น การไม่เอาเปรียบพนักงาน สำหรับแนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ได้แก่ 1) แนวทางการส่งเสริม คือ การฝึกอบรมพนักงาน การยกย่องชื่นชมพนักงานที่ประพฤติสุจริตและการจัดทำคู่มือป้องกันการทุจริต 2) แนวทางการสนับสนุน คือ การสร้างการมีส่วนร่วมกับสมาชิกองค์การในการป้องกันการทุจริต 3) แนวทางการควบคุม คือ การกำหนดแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติงาน การจัดทำข้อตกลงในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของพนักงาน 4) แนวทางการตรวจสอบ คือ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และ 5) แนวทางการสร้างความเข้าใจ คือ การสื่อสารภายในและภายนอกองค์การ

6. องค์การสื่อมวลชน มีวัฒนธรรมองค์การแบบเน้นตัวตน (The Existential Culture) มีรูปแบบการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ได้แก่ 1) การใช้หลักจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่รับสินบน หรือปกปิดข้อมูลข่าวสารมีความรับผิดชอบต่อสังคม สอดคล้องกับงานของรสนงค์ ศุนาลัย (2555) พบว่า ผู้ที่ประกอบวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนต้องยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้อง 2) การบริหารองค์การอย่างโปร่งใส สอดคล้องกับการดำเนินโครงการเพื่อจัดทำหลักสูตรคุณธรรมจริยธรรมสื่อสารมวลชนของศูนย์คุณธรรม (2558) พบว่า องค์การสื่อมวลชนต้องกำกับดูแลเรื่องจริยธรรมสื่อด้วยตัวเอง เช่น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้ออกข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2559 กำหนดหลักเกณฑ์การนำเสนอความถูกต้องและข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์สาธารณะ การเคารพสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 3) ผู้นำองค์การต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับงานของวัฒน์ ภูวทิศ (2556) พบว่า บรรณาธิการต้องตรวจสอบข่าวก่อนนำเสนอสู่สาธารณชนต้องคำนึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสาธารณชน กลไกการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ได้แก่ กลไกควบคุม คือ องค์การวิชาชีพ คณะกรรมการ เครือข่ายสื่อสารมวลชน และแนวทางปฏิบัติด้านสื่อสารมวลชน ควบคุมการดำเนินกิจการสื่ออย่างมีคุณธรรม แนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตสื่อสารมวลชน คือ การให้สื่อสารมวลชนเข้าร่วมกิจกรรมด้านการส่งเสริมความสุจริต

สำหรับกลไกการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตในองค์การสื่อมวลชน ได้แก่ 1) กลไกหน่วยงาน เช่น เครือข่ายสื่อมวลชน สมาคม และสภาสื่อมวลชนต้องกำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติ กำกับดูแลการนำเสนอข้อมูลขององค์การสื่อมวลชนต่าง ๆ

สำหรับแนวทางการปลูกฝังความสุจริตในองค์การสื่อมวลชน ได้แก่ 1) แนวทางการควบคุม คือ การกำหนดนโยบายองค์การโปร่งใส 2) แนวทางการสร้างความเข้าใจ คือ การประกาศเจตจำนงสุจริต 3) แนวทางการส่งเสริม คือ การจัดกิจกรรมปลูกฝังความสุจริต

อย่างต่อเนื่อง เช่น การเรียนรู้ปัญหาจาก การทำข่าว การศึกษาปัญหาจริยธรรมสื่อ กฎหมาย สื่อ และกระบวนการยุติธรรม การทำสื่อคุณธรรม สอดคล้องกับงานนงนุช นานวิไล (2561) ที่พบว่า การแก้ไขปัญหาคำพิพจน์จริยธรรมสื่อมวลชนที่ได้ผลยั่งยืนยิ่งขึ้น ด้วยการให้ความรู้และการอบรม กระตุ้นเตือนให้เกิดมโนธรรมในจิตใจของสื่อมวลชน สำนักแห่งความรู้ลึกซึ้งพิชิตข้อขัดแย้งให้ละอายกลัวต่อความประพฤติผิดจริยธรรมทางกายวาจาใจ ที่จะส่งผลกระทบต่อผู้อื่น และสอดคล้องกับจากการศึกษาโครงการเพื่อจัดทำหลักสูตรคุณธรรมจริยธรรมสื่อมวลชนของ ศูนย์คุณธรรม (2558) พบว่า องค์การ/หน่วยงานทางด้านสื่อมวลชนมีความพยายามกำกับดูแลในเรื่องจริยธรรมสื่อด้วยกันเองแล้วก็ตาม เช่น การจัดทำหลักสูตร ให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สื่อมวลชน และแนวทางความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรมจริยธรรมสื่อ กระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรหรือกิจกรรมต่างๆ

7. องค์การทางการเมืองการปกครอง มีรูปแบบวัฒนธรรมองค์การแบบเน้นบทบาท (The Role Culture) มีรูปแบบการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนด้านความสุจริต สอดคล้องกับแนวทางของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ป.) พบว่า หน่วยงานของรัฐต้องกำหนดนโยบายส่งเสริมคุณธรรม 2) การให้ความรู้ด้วยการจัดทำเว็บไซต์ให้ความรู้ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในภาครัฐ และจัดทำแบบการศึกษาด้วยตนเอง (self-learning portal) ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าไปเรียนรู้ 3) การบังคับใช้กฎหมาย ประมวลจริยธรรม มาตรการทางวินัย สอดคล้องกับแนวทางขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (2560) ได้จัดตั้งหน่วยงานควบคุมดูแลที่สามารถบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการทุจริต 4) ผู้บริหารองค์การประพฤติตนเป็นแบบอย่าง สอดคล้องกับงานของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ป.) พบว่า การสร้างองค์การคุณธรรมต้องมีผู้นำองค์การที่ประพฤติสุจริต รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และงานของสายยุติ วรกิจโกคาพร และคณะ (2552) พบว่า บุคคลในสถาบันการเมืองการปกครองต้องประพฤติเป็นตัวอย่าง เพื่อรักษาศรัทธาของประชาชน

สำหรับกลไกการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ได้แก่ 1) กลไกบุคคล คือ คณะทำงานส่งเสริมความสุจริต หรือคณะกรรมการปลูกฝังความสุจริตทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริตในองค์การ สอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2561) ได้ให้ความสำคัญกับผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ ต้องทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและข้อบังคับใช้มาตรการทางจริยธรรมกับข้าราชการ ในส่วนราชการ คณะกรรมการจริยธรรม มีหน้าที่ควบคุมกำกับส่งเสริมและให้คำแนะนำในการบังคับใช้ประมวลจริยธรรมในศูนย์ราชการ และกลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรม มีหน้าที่คุ้มครองจริยธรรมตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

สำหรับ แนวทางการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต ได้แก่ 1) แนวทางการสนับสนุน คือ การมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน และภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับงานของพิฐวรรณ กิติคุณ (2559) พบว่า หน่วยงานภาครัฐต้องร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทำงานด้านการต่อต้านการทุจริต

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แนวคิดวัฒนธรรมองค์การสามารถใช้ปลูกฝังความสุจริตให้กับองค์การทางสังคมได้ ดังนั้นผู้บริหาร หรือผู้นำองค์การต้องเลือกรูปแบบ แนวทาง กลไก รูปแบบการปลูกฝังความสุจริตให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การของตนเอง เพื่อสร้างค่านิยมสุจริต ผลการศึกษาสรุปได้ว่า 1) ครอบครัวและองค์การชุมชนมีวัฒนธรรมองค์การแบบสโมสร เพราะ สมาชิกในองค์การอาศัยอยู่ร่วมกันใกล้ชิด ยึดติดกับตัวบุคคลมีกฎระเบียบน้อย การปลูกฝังจึงเน้นที่ตัวบุคคล บุคคลต้องเป็นต้นแบบที่ดี และสามารถสร้างภาพลักษณ์ ความนับถือ ความไว้วางใจกับสมาชิกองค์การได้ 2) องค์การทางการศึกษา องค์การทางศาสนา และองค์การทางการเมืองการปกครอง เป็นองค์การเน้นบทบาทตามระบบราชการตามรูปแบบ (Formal Bureaucratic Organization) การบริหารงานจึงต้องใช้กฎระเบียบ ดังนั้นการปลูกฝังจึงใช้กฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ ข้อกำหนดที่สมาชิกในองค์การต้องยอมรับและปฏิบัติตาม เช่น จรรยาบรรณวิชาชีพ พระธรรมวินัย กฎหมาย อีกทั้งองค์การลักษณะนี้มีโครงสร้างขององค์การตามตำแหน่ง (Position Organizational Structure) การกำหนดลำดับชั้นบังคับบัญชา การแบ่งงาน ผู้บริหารองค์การจึงเป็นกลไกสำคัญ กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานด้านความสุจริต 3) องค์การธุรกิจมีวัฒนธรรมองค์การที่หลากหลาย ดังนั้นรูปแบบ กลไก แนวทางการปลูกฝังต้องพิจารณาจากคุณลักษณะขององค์การให้เหมาะสม และใช้ระบบการบริหารและกำกับดูแลสร้างระบบคุณธรรมนำหน้า (Core Values) ผู้บริหารองค์การต้องกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสุจริตแก่บุคลากร การจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแล หรือคณะกรรมการบรรษัทภิบาลมีการถ่วงดุลอำนาจภายในบริษัท เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้สร้างภาพลักษณ์ที่ดี และเป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดให้สามารถแข่งขันในเชิงธุรกิจได้อย่างเข้มแข็ง และ 4) องค์การสื่อมวลชนมีวัฒนธรรมองค์การแบบเน้นตัวตน ซึ่งต้องมีความเป็นอิสระสูง ยึดถือวิชาชีพตามบทบาทหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากกว่าองค์การทางสังคมอื่น ๆ เพราะ การปฏิบัติงานของสื่อมวลชนกระทบต่อคนจำนวนมากต่อแนวคิด เจตคติของคนในสังคม ดังนั้น องค์การสื่อสารมวลชนต้องสร้างความน่าเชื่อถือและสร้างความไว้วางใจให้มีความสำคัญกับการทำงานอย่างมืออาชีพ ยึดถือจรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรฐานจริยธรรมสื่อมวลชน โดยคำนึงหลักผลประโยชน์สาธารณะหลักความโปร่งใส

คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงาน ป.ป.ช. เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ควรจัดตั้งคณะทำงานส่งเสริมความสุจริต (กลไกบุคคล) ควรประกอบด้วยบุคลากรของสำนักงาน ป.ป.ช. และผู้แทนจากองค์กรทางสังคม มีบทบาทหน้าที่ (1) การกำกับ การกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติงานเพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตในองค์กร (กลไกการบริหาร) (2) การส่งเสริมการใช้ประมวลคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ (กลไกควบคุม) (3) การจัดทำบันทึกความร่วมมือส่งเสริมความสุจริตหรือแผนงานโครงการส่งเสริมความสุจริต (กลไกผลักดัน) และ (4) การจัดทำรายงานประเมินผลการดำเนินงานให้แก่ของสำนักงาน ป.ป.ช. (กลไกการตรวจสอบ)

2. สำนักงาน ป.ป.ช. ควรผลักดันนโยบายระดับชาติและกฎหมาย (กลไกบริหาร) เช่น มติคณะรัฐมนตรี กฎกระทรวงหรือข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อรองรับการจัดตั้งคณะทำงานการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และบูรณาการงานปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตในองค์กรต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ

3. สำนักงาน ป.ป.ช. ควรสร้างจัดทำแหล่งข้อมูลอ้างอิง การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเป็นสื่อกลางประชาสัมพันธ์ หรือการจัดทำแหล่งเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมสุจริตออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ Learning Hub หรือ Web-Based Training สำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ได้เรียนรู้เรื่องความสุจริตด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สำนักงาน ป.ป.ช. ควรใช้แนวทางการสนับสนุนการดำเนินงาน โดยการเชื่อมโยงนโยบาย ยุทธศาสตร์กับองค์การที่มีภารกิจสอดคล้องกับการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตในระยะเริ่มแรกในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

2. การปลูกฝังความสุจริตควรเริ่มต้นจากผู้นำองค์กรเป็นตัวอย่างและต้นแบบของการประพฤติสุจริต

3. องค์กรทางสังคมสามารถปลูกฝังความสุจริตร่วมกันได้ เช่น การร่วมพิธีกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมระหว่างครอบครัว ชุมชน และศาสนา

4. เมื่อดำเนินการปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริตในองค์กรต่าง ๆ ได้ระยะหนึ่งแล้ว สำนักงาน ป.ป.ช. และคณะทำงานส่งเสริมความสุจริต (กลไกบุคคล) ควรแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในเรื่องการส่งเสริมความสุจริตระหว่างองค์กร เช่น การประชุมทางวิชาการ การดำเนินผลงานประจำปี การจัดกิจกรรมสร้างความรู้ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2560). *คู่มือการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564)*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2x8V8Qa>.
- คณะกรรมการคัดเลือกชุมชน ออัคร หน่วยงาน จังหวัดคุณธรรม และคณะ. (2559). *คู่มือการประเมินองค์กรชุมชน อำเภอและจังหวัดคุณธรรม*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2qNwG7n>.
- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2560). *วัฒนธรรมองค์กร: Organizational culture ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุดิพัฒน์ สุวรรณบุญ. (2555). *จริยธรรมในองค์กรธุรกิจกับความผูกพันในองค์กรของพนักงานบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน ฟินันซ่า จำกัด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เทพพร มังธานี. (2557). บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนในภาคอีสาน. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 31(1), 45-64.
- นงคณา ห่านวิไล. (2561). แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมสื่อมวลชนไทยเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารร่วมพฤษภา มหวิทยาลัยเกริก*, 7(36), 135-155.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2561). กลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20(1), 43-51.
- พระครูวิมลสุวรรณกร. (2558). รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 15-26.
- พระครูวิมลสุวรรณกร, เดิมศักดิ์ ทองอินทร์, และพระระพิน พุทธิสาโร. (2559). รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 15-26.
- พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวณฺโณ). (2557). *กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนากรุงเทพมหานคร* (ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสัญญา ขนดิษฐ์. (2561). รูปแบบการปกครองสงฆ์ไทยในอนาคต. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(2), 711-728.
- พิรุณวรรณ กิตติคุณ. (2559). *แนวทางการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตของประเทศไทยตามแนวทางขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/37HEzvR>.

- ยุรธร จีนา, และรมิตา จีนา. (2560). *บวรสันติสุข : รูปแบบการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน ในการส่งเสริมคุณธรรมค่านิยม 12 ประการจังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/33n5n15>.
- รสสุคนธ์ ศุณาลัย. (2555). *แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการสื่อสาร และสารสนเทศ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วริยา ชินวรรณ และคณะ. (2558). *จริยธรรมในวิชาชีพครู: Ethics of the teacher's profession*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วัฒน์ ภูวทิศ. (2556). บทบาทเชิงจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่ง ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 15(1), 97-107.
- ศศิธร ทิพย์โชติ, และมนู ลีนะวงศ์. (2557). จริยธรรมในองค์กร และการรับรู้วัฒนธรรมองค์กร ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทเอกชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 28(88), 343-361.
- ศิริานุษ บุญขาว. (2556). รูปแบบการศึกษาค้นคว้าคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. *วารสารบริหารการศึกษามหาสารคาม*, 14(1), 62-74.
- ศิลปพร ศรีจันทเพร. (2552). จริยธรรมทางธุรกิจกับบรรษัทภิบาล. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 32(123), 1-6.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2558). *โครงการศึกษาเพื่อจัดทำหลักสูตรคุณธรรมจริยธรรม ด้านสื่อมวลชน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). *รายงานการพัฒนาดัชนีภาพลักษณ์คุณธรรมของภาครัฐในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2KXv6H4>.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). *วาระพัฒนาที่ 4 ระบบค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมเพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีและมนุษย์ที่สมบูรณ์*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2KjDOR4>.
- สายฤดี วรกิจโกศาทร และคณะ. (2552). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). *แนวทางการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในส่วนราชการ*. สืบค้น 13 มิถุนายน 2562, จาก <https://bit.ly/2wQfWvB>.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3* (พ.ศ. 2560 – 2564). สืบค้นจาก <https://bit.ly/2WCcbED>.
- สุทธิวรรณ ดันติรจนาวงศ์, และศศิภาณจน ทวีสุวรรณ. (2552). *การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษากลุ่มเด็ก เยาวชน และข้าราชการภาครัฐ*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2ZoFZGE>.
- องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา. (2560). *ความซื่อตรงในภาครัฐ*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2OIUFn8>.
- อาแว มะแะ. (2557). *บทบาทของชุมชนในการพัฒนาคุณธรรมในสังคมชนบทไทย*. สืบค้นจาก <https://bit.ly/2DgyiZW>.
- Barney, J. B. (1986). Organizational culture: Can it be a source of sustained competitive advantage?. *The Academy of Management Review*, 11(3), 656-665.
- Bustari, M. (2017). The institutional integrity of secondary schools. In Cepi Safruddin Abdul Jabar (Ed.). *1st Yogyakarta. international conference on educational management/administration and pedagogy* (pp. 370-373). Yogyakarta: Yogyakarta State University.
- Deal, T. E., & Kennedy, A. (1982). *Corporate cultures: The rites and rituals of corporate life*. Boston: Addison Wesley.
- Erikson, E. H. (1982). *The life cycle completed: A review*. New York: W. W. Norton.
- Handy, C. B. (1991). *Gods of management*. Great Britain: Business Books.
- Jiang, Y. (2018). The role of traditional family motto in the moral cultivation of contemporary youth. In *Proceedings of the 3rd international conference on contemporary education, social sciences and humanities* (pp. 1573-1576). Moscow: People's Friendship University.
- Klein, A. L. (1996). Validity and reliability for competency-based systems: Reducing litigation risks. *Compensation and Benefits Review*, 28(4), 31-47.
- Kotter, J. P., & Heskett, J. L. (1992). *Corporate culture and performance*. New York: The Free Press.
- Mingming, J. (2015). Research on integrity thought in traditional Chinese culture and contemporary value. In *Proceedings of the 2015 international conference on social science and technology education*.

- Murni, S., & Tanod, M. J. (2019). Maintaining family integrity through family counseling approach in the information technology advancement era. In *Proceedings of the 1st Non Formal Education International Conference (NFEIC 2018)*. West Sumatra: Universitas Negeri Padang.
- Peters, T. J., & Waterman, R. H. (1984). *In search of excellence: Lessons from America's best-run companies*. New York: Harper & Row.
- Schneider, B., Ehrhart, M. G., & Macey, W. H. (2013). Organizational climate and culture. *Annual Review of Psychology*, 64(1), 361-388. Retrieved from <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143809>
- Stewart, J. D. (2006). *Teachers as exemplars: An Australian perspective*. Retrieved from <https://bit.ly/3rCUB2D>.
- Swanger-Gagné, M. S. (2009). *The influence of the family context and home intervention implementation integrity on child behavior during conjoint behavioral consultation* (Doctoral dissertation). USA: University of Nebraska.
- Thomas, R., Kratochwill, L. M., Joel, R. L., Phyllis, A. S., & Gail, C. (2009). Families and schools together: An experimental study of multi-family support groups for children at risk. *Journal of School Psychology*, 47(4), 245-265.

การเป็นผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

AN ENTREPRENEURSHIP IN THE DIGITAL ECONOMY ERA

Received: 22 April, 2020

Revised: 30 August, 2020

Accepted: 2 August, 2021

ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์*

Sivanun Sivapitak*

ปิยะวิทย์ ทิพรส**

Piyavit Thipbharos**

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญเอก หัวหน้าหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Assistant Professor and D.B.A., Head of Business Administration Program in Management College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University

* Email: sivanun.sik@dpu.ac.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญเอก ประจำหลักสูตรนวัตกรรมและธุรกิจดิจิทัล วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Professor and D.B.A., Innovation and Digital Business Department, College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University

** Email: piyavit.thi@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้และให้ข้อเสนอแนะความเป็นผู้ประกอบการไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ผลลัพธ์ของการเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการมีอยู่ 2 ทาง คือ (1) ควรมีปัจจัยนำเข้าซึ่งสามารถส่งผ่านกระบวนการประกอบการภายในไปสู่ผลลัพธ์ (2) คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ ความสามารถทางนวัตกรรม การกล้าเผชิญความเสี่ยง และการทำงานเชิงรุก ทั้งนี้ คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการดูเหมือนจะเหมาะสมกับความเป็นผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลมากที่สุดในความพยายามที่จะต้องสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและ/หรือบริการอย่างมีนวัตกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้อง โดยที่การกล้าเผชิญความเสี่ยงมีความสำคัญตรงที่จะสนับสนุนให้ผู้ประกอบการประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจ ขณะที่การทำงานเชิงรุกผู้บริหารต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวพนักงาน เพื่อให้สามารถเล็งเห็นวิกฤตและเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณค่าหลักต่อลูกค้าได้อย่างถูกต้องและเกิดความพึงพอใจสูงสุด จึงมองเป็นโอกาสและความท้าทายของผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพในการขยายธุรกิจเข้าสู่ตลาดโลก

คำสำคัญ: การเป็นผู้ประกอบการ เศรษฐกิจดิจิทัล ความสามารถทางนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก การเผชิญความกล้าเสี่ยง

Abstract

The purpose of this paper is to offer knowledge and suggestions to Thai entrepreneurs in the digital economy. From the literature review, it was found that there are two ways to become an integrative entrepreneur. First, there must be an input that passes the internal process to obtain the result. Second, the characteristics of an entrepreneur include innovativeness, daring to face risks and proactive work. Entrepreneurial characteristics seem to be most suitable for entrepreneurship in the digital economy in an effort to create value for products and / or manage innovatively in order to meet customer needs. The courage to take risks is important to enable entrepreneurs to succeed in doing business. Management should encourage employees to be proactive at work to mitigate the effects of uncertainty. The results will be useful in the offering of products and

services that are of primary value to the customer and to maximize satisfaction. It represents an opportunity and a challenge for Thai entrepreneurs with the potential to expand their business to the world market.

Keywords: Entrepreneurship, Digital Economy, Innovativeness, Pro-Activeness, Risk Taking

บทนำ

เนื่องด้วยที่ผ่านมาระบบเศรษฐกิจไทยถูกขับเคลื่อนจากเศรษฐกิจบนฐานความรู้ (Knowledge economy) ต่อเนื่องด้วยเศรษฐกิจบนฐานของความคิดสร้างสรรค์ (Creative economy) คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากความคิดของมนุษย์โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการผ่านทางนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ จนถึงปัจจุบันเป็นยุคเศรษฐกิจบนฐานดิจิทัล (Digital economy) ซึ่งเป็นนโยบายเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ ในที่นี้หมายถึง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้เพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยใช้เวลาน้อยลง พร้อมกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจุบันมีการแพร่หลายของการใช้สมาร์ตดีไวซ์ (Smart devices) ต่าง ๆ ได้แก่ สมาร์ทโฟน (Smart phone) แท็บเล็ต (Tablet) ไอแพด (iPAD) เป็นต้น ซึ่งสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันผ่านเครือข่ายไร้สายความเร็วสูง (Wireless broad band) เช่น 3G, 4G ซึ่งใช้งานได้ง่ายกว่า PC มาก ทำให้เกิดการใช้งานในวงกว้าง แม้กระทั่งในผู้ที่ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตมาก่อน ฉะนั้น จึงเป็นโอกาสทางธุรกิจแก่ผู้ประกอบการไทยในแทบทุกสาขาเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) ตั้งแต่ภาคการผลิตจนถึงภาคการค้าสินค้าและบริการเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีการค้าโลกภายใต้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสมัยวิวัฒนาการ ขยับเคลื่อนเศรษฐกิจบนฐานความรู้และบนฐานเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่หลายประเทศพึงปรารถนาโดยเฉพาะรายได้และการกระจายความมั่งคั่ง เนื่องจากประเทศที่มักปรับเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วส่วนใหญ่มีรายได้สูง เช่น ญี่ปุ่น อิตาลี ฝรั่งเศส กลุ่มประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย เป็นต้น ในทางกลับกัน พบว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อาจจะดูเหมือนไม่บรรลุเป้าหมายของเศรษฐกิจในด้านการมีเสถียรภาพเนื่องจากราคาสินค้าและบริการในหลายประเภทมีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว พร้อมกับอาจมีความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจ ถือได้ว่ายังน้อยกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติซึ่งขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศและความเสี่ยงภัยจากธรรมชาติเท่านั้น ต่อมาโลกได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคการแข่งขันทางดิจิทัลอย่างรุนแรง (Digital disruption) ดังนั้น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตสินค้าและบริการของผู้ประกอบการจึงเป็นสิ่งที่

หลีกเลี่ยงไม่ได้ (Kietsarapipop, 2015); Entrialgo (2002) ได้เสนอแนะว่า พฤติกรรมของผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้รับการยอมรับแก่ทุกฝ่ายอย่างกว้างขวางนั้น จำเป็นต้องมีทักษะและความสามารถ 3 ประการ คือ ความสามารถทางนวัตกรรม (Innovativeness) การเผชิญความกล้าเสี่ยง (Risk taking) และการทำงานเชิงรุก (Pro-activeness) ดังนั้น การเป็นผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลผู้ประกอบการไทยในทุกสาขาเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยความสามารถทางนวัตกรรม การเผชิญความกล้าเสี่ยง และการทำงานเชิงรุกตลอดเวลาที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณค่าหลัก (Core value proposition) ต่อผู้บริโภคหรือลูกค้าได้อย่างถูกต้องและมีความพึงพอใจสูงสุดภายใต้เศรษฐกิจโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกเสี้ยววินาที จึงมองเป็นโอกาสของผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพในการขยายธุรกิจเข้าสู่ตลาดโลกได้เพิ่มขึ้น ฉะนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความรู้และให้ข้อเสนอแนะการเป็นผู้ประกอบการยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital disruption) ที่จะเกิดขึ้นในทุกเสี้ยววินาทีบนโลกใบนี้

ความสำคัญของเศรษฐกิจดิจิทัลต่อการเป็นผู้ประกอบการ

เศรษฐกิจดิจิทัลถือได้ว่าเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตมวลรวมของประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตและการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น อันเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่กระบวนการผลิต การค้า การบริการ การศึกษา สาธารณสุข และกระบวนการทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การบริหารจัดการข้อมูลมีมาตรฐาน สร้างฐานข้อมูลที่มีมหาศาลให้สามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการบริการเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น ใบแจ้งหนี้อิเล็กทรอนิกส์ (e-Invoice) ใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax invoice) ระบบการขอรับหนังสือรับรอง (e-Certificate) จากหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบไฟล์ที่นำไปใช้ทำธุรกรรมต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการรองรับการเติบโตของ e-Commerce ที่จะสามารถสร้างโอกาสและรายได้ให้กับผู้ประกอบการในระดับสากล เพื่อร่วมผลักดันประเทศไทยก้าวสู่ความเป็น Digital economy เต็มรูปแบบ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2563) ทั้งนี้ เศรษฐกิจดิจิทัลสามารถสามารถมีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการไทย ดังนี้ (1) ช่วยลดต้นทุนในการประกอบการไม่ว่าด้านการผลิต และด้านการขาย (2) อำนวยความสะดวกที่จะสามารถต่อยอดในการผลิตสินค้าและบริการใหม่ออกสู่ตลาดเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค เช่น การนำข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ จากแหล่งอื่นทั่วโลกมาช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการ (3) การขยายตัวอย่างกว้างขวางเพิ่มขึ้นของ E-commerce ท่ามกลางสถานการณ์ที่ต้นทุนในการดำเนินการลดลง เช่น การขายสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตโดยไม่ต้องมีร้านค้า ความสะดวกของผู้ซื้อโดยไม่ต้องเดินทางไปหาซื้อสินค้า เกษตรกรสามารถเปิด

Applications และทราบได้ทันทีจากตำแหน่ง GPS ที่ตนอยู่ว่าในพื้นที่นั้นหรือในปีนั้น ๆ ควรปลูกผลิตผลทางการเกษตรชนิดใด (4) สามารถขยายการจ้างงานและสร้างการจ้างงาน ซึ่งเป็นผลจากการเกิดสินค้า การส่งเสริมการตลาดและรูปแบบการนำเสนอขายสินค้าแบบใหม่ เช่น นักกลยุทธ์การตลาดทาง Social media หรือ ที่ปรึกษาทาง E-commerce หรือ นักโฆษณา สินค้าทาง Social media เป็นต้น (5) สามารถอำนวยความสะดวกให้เกิดการลงทุนข้ามพรมแดน ระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น เช่น การจองโรงแรมและโปรแกรมการท่องเที่ยว การลงทุนซื้อหุ้น ต่างประเทศ การค้าขายเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น (Kietsarapipop, 2015)

แนวคิดของการเป็นผู้ประกอบการ

การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน แนวคิดนี้มีมานานกว่า 200 ปี นักวิชาการและนักธุรกิจทั่วโลกต่างเชื่อมั่นว่าแนวคิดการเป็นผู้ประกอบการมีประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจ องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรและระบบราชการ ทั้งนี้ ในด้านผลตอบแทนทางการเงินนั้นการเป็นผู้ประกอบการจะมีความสัมพันธ์ต่อการเพิ่มขึ้นของผลกำไรและสินทรัพย์ รวมทั้งยังทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการเติบโต ส่วนในด้านผลประโยชน์อื่น ๆ เช่น การทำให้เกิดความได้เปรียบการแข่งขัน การเพิ่มขึ้นของผลผลิตและคุณภาพการผลิต (Baron & Shane, 2008) ทั้งนี้ ท่ามกลางเหตุการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน รัฐบาลไทย จึงใช้ความพยายามผลักดันนำมาตรการหลายอย่างมาใช้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจให้ลดลง เช่น การนำทฤษฎีเศรษฐกิจความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้ในนโยบายไทยแลนด์ 4.0 การส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกตำบลผลิตสินค้า OTOP ให้มีคุณภาพและขายได้ในสื่อสังคมดิจิทัลออนไลน์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่ให้พึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น แนวคิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยที่ดีที่สุดในยุคสื่อสังคมดิจิทัล จะทำอย่างไรที่จะส่งเสริมทางด้านการเป็นผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) และวิสาหกิจเริ่มต้น (Start up) ซึ่งถือว่าเป็นสายเลือดรุ่นใหม่ (New young blood) ทางธุรกิจที่จะได้เข้ามาช่วยผลักดันหรือขับเคลื่อนในระบบเศรษฐกิจไทยยุคดิจิทัลให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น

การเป็นผู้ประกอบการสามารถเกิดขึ้นได้ในองค์กรธุรกิจที่มีความต้องการอย่างแรงกล้า ในการค้นหาโอกาสและความท้าทายจากการใช้ความกล้าเสี่ยงอย่างชาญฉลาดและการสนับสนุนให้พนักงานในองค์กรพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (Morris, Kuratko, & Covin, 2008) Teepapal and Teepapal (2009) รายงานว่า “การเป็นผู้ประกอบการ” ยังไม่มีนิยามใดนิยามเดียวที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเพราะว่ามีผู้มองการเป็นผู้ประกอบการแตกต่างกัน บางคนอาจมองเป็นสาขาวิชาหนึ่งทางธุรกิจ ส่วนบางคนมองเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนั้น การนิยามจึงมีความหลากหลาย เช่น Drucker (1985) กล่าวว่า การเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง การรับรู้และมองการเปลี่ยนแปลง คือ โอกาส ในขณะที่ Morris et al. (2008) ได้รวบรวมคำสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการไว้ 7 ประการ

คือ (1) การสร้างความร่ำรวยให้ผู้ประกอบการ (2) การขยายธุรกิจใหม่ (3) ความสามารถทางนวัตกรรม (4) การสร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (5) การสร้างอาชีพหรือการจ้างงานใหม่ (6) การสร้างคุณค่าตอบสนองความต้องการของลูกค้า และ (7) การสร้างความเติบโตของยอดขาย กำไร และสินทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับ Timmons (1989) กล่าวว่า การเป็นผู้ประกอบการ คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่เป็นรูปร่างให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ รวมทั้งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการริเริ่มประกอบกิจการใหม่ ทำให้ธุรกิจมีมูลค่ามากขึ้น นอกจากนี้ Gartner (1990) ได้แบ่งแนวคิดการศึกษาการเป็นผู้ประกอบการออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่ศึกษาถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการเป็นผู้ประกอบการ เช่น การสร้างมูลค่าให้แก่องค์กร (Value creation) การตั้งหน่วยธุรกิจใหม่ (New business) จำนวนสินค้าหรือบริการใหม่ (New product or service) (2) กลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ เช่น ความสามารถทางนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาของ Morris & Lewis (1995) ได้ศึกษาความหมายของการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการจำนวน 75 เรื่อง ซึ่งรายงานว่า นักวิชาการส่วนมากให้ความหมายการเป็นผู้ประกอบการว่าเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการเริ่มต้นดำเนินธุรกิจ การสร้างธุรกิจใหม่ หรือเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือการเปลี่ยนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มีคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Morris et al. (1994); Frederick, Kuratko, and Hodgetts (2007) ที่ให้คำนิยามการเป็นผู้ประกอบการได้สอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจโลกในศตวรรษที่ 21 เรียกว่า “การเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการ” (An Integrative Entrepreneurship) หมายถึง กระบวนการเชิงพลวัต (Dynamic process) ของผู้ประกอบการซึ่งเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ที่มองเห็นโอกาสที่เกิดขึ้น การรับรู้และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหาด้วยความคิดสร้างสรรค์จนนำไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีหลายปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการ ได้แก่ (1) คุณลักษณะเฉพาะของผู้ประกอบการ (2) กระบวนการทัศนในการบริหารจัดการ (3) ความร่วมมือกับพันธมิตรทางธุรกิจ (4) สภาพแวดล้อมและบริบทของธุรกิจดังเช่น Campos, de la Parra, and Parellada (2012) ศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะเฉพาะของผู้ประกอบการ และกระบวนการทัศนในการบริหารจัดการที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการในธุรกิจเกิดใหม่ พบว่า ทั้งสองปัจจัยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ Stam and Spigel (2016) และ Astuty, Rahayu, Disman, and Wibowo (2018) ได้ข้อค้นพบที่คล้ายกันคือผู้ประกอบการที่สร้างพันธมิตรทางธุรกิจกับองค์กรอื่นจะมีผลกระทบทำให้เกิดความเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ วรמרณ นามวงศ์, ประภัสสร วรณสถิต, กัญญพัลลี กล่อมธงเจริญ, และชัยวัฒน์ ไบไม้ (2562) รายงานว่า สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

และบริบทขององค์กรขณะนั้นยังมีผลต่อความเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ การเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการจะประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Inputs) และกระบวนการประกอบการภายในซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ (Outcomes) (Frederick et al., 2007)

ปัจจัยนำเข้า (Inputs) สู่การเป็นผู้ประกอบการ

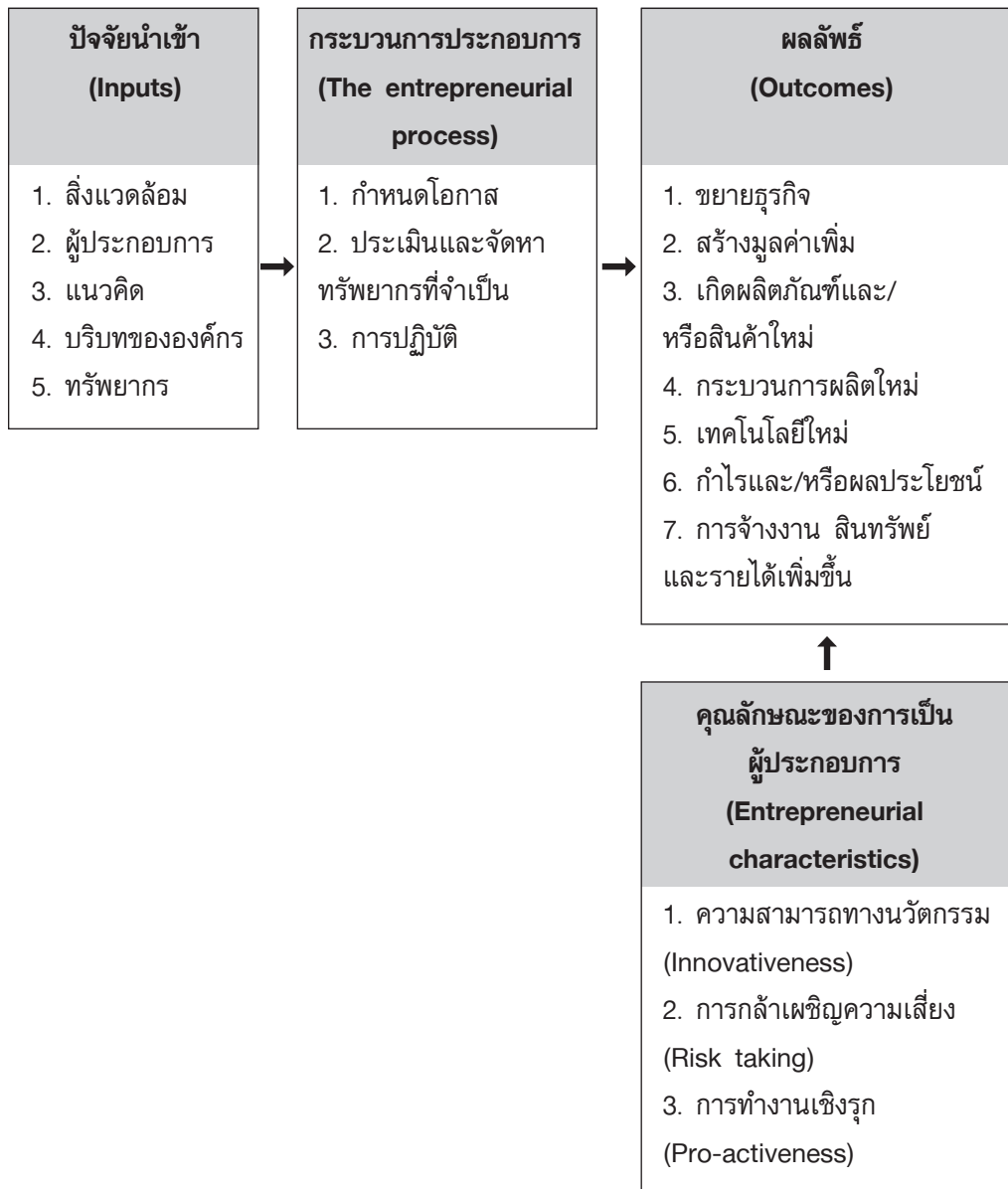
ถึงแม้ว่า Morris and Lewis (1995) จะเป็นผู้คิดสร้างแบบจำลองการเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการขึ้น ซึ่งได้แนะนำว่าปัจจัยนำเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการมีส่วนช่วยสนับสนุนต่อกระบวนการภายในและตัวชี้วัด เพราะได้นำแนวคิดเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติมารวมกันจึงมีผลกระทบต่อกิจกรรมการเป็นผู้ประกอบการโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Shepherd (2014) ที่รายงานว่า กระบวนการประกอบการภายในและตัวชี้วัดการเป็นผู้ประกอบการในยุคปัจจุบันคือ การที่ผู้ประกอบการจะต้องมีความมุ่งมั่นควบคู่ไปกับการใช้กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ทั้งนี้ ปัจจัยนำเข้าจะมุ่งเน้นปัจจัยหลักสำคัญ 5 ด้าน ดังนี้ (1) โอกาสจากสิ่งแวดล้อม (Environmental Opportunities) เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรศาสตร์ (2) ผู้ประกอบการแต่ละบุคคล (Entrepreneurial individuals) เช่น ผู้ประกอบการที่เป็นบุคคลริเริ่มความคิด และนำความคิดเข้าสู่การปฏิบัติในกิจการ (3) แนวคิดทางธุรกิจที่มีลักษณะพิเศษไม่เหมือนใคร (Unique business concept) เช่น การผลิตสินค้าบางประเภทเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะทางตามความต้องการของลูกค้า (4) บริบทขององค์กร (The Organization context) เช่น การเป็นผู้ประกอบการแบบเจ้าของคนเดียว (Sole proprietorships) เปิดดำเนินการภายในเครือข่ายของตนเอง หรือเปิดเป็นธุรกิจแฟรนไชส์ (Franchise) อยู่ภายใต้บริษัทขนาดใหญ่ เป็นต้น (5) ทรัพยากร (The Resources) ตามแนวคิดด้านทรัพยากรที่มีคุณค่าเฉพาะขององค์กร (Resource based view; RBV) จะส่งผลทำให้องค์กรมีความได้เปรียบการแข่งขันกับคู่แข่งทางธุรกิจ สิ่งที่มาคือองค์กรมีการเติบโตอย่างยั่งยืน และองค์กรมีความสามารถในการทำกำไรสูง ทรัพยากรตามทฤษฎีของ RBV จะอยู่ในรูป (1) สิทธิทรัพย์สิน (ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้) เพราะสิทธิทรัพย์สินจะใช้เป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการผลิต (2) ความสามารถ (Capability) ซึ่งจะมีบทบาทในการเคลื่อนย้ายสิทธิทรัพย์สินไปสู่ผลิตภัณฑ์และบริการ (Kuratko, Morris, & Schindehutte, 2015) นอกจากนี้ Barney (1991) ยังกล่าวอีกว่า สิ่งที่มีทรัพยากรมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันนั้น จะต้องเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า (Value) มีความหายาก (Rare) ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้อย่างสมบูรณ์ (Imperfectly imitable) รวมทั้งไม่สามารถแทนที่ได้อย่างสมบูรณ์ (Imperfectly substitutable) ทั้งนี้ ปัจจัยนำเข้าทั้ง 5 ด้านจำเป็นต้องนำมาผสมผสานกันในทุกขั้นตอนในกระบวนการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดโอกาส การประเมินและจัดหาทรัพยากร และการปฏิบัติ เพื่อเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าให้กลายเป็นผลลัพธ์หรือผลผลิตออกมา (Teepapal & Teepapal, 2009) ดังแสดงรายละเอียดในภาพที่ 1

ผลลัพธ์ของการเป็นผู้ประกอบการ

ผลลัพธ์ของการเป็นผู้ประกอบการในที่นี้ หมายถึง องค์ประกอบของผลลัพธ์ (Outcome components) ซึ่งประกอบด้วยระดับความสำเร็จของการประกอบการที่มีความไม่แน่นอน ดังนั้นผลลัพธ์จากกระบวนการประกอบการภายในจะเกิดผลลัพธ์หรือผลผลิตออกมาที่หลากหลายหรือแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับระดับการทุ่มเทความพยายามในการประกอบการ (Entrepreneurial intensity) ในที่นี้หมายถึงคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการนั่นเอง ทั้งนี้ อาจรวมถึง (1) การขยายกิจการธุรกิจเพิ่มขึ้น 1 หรือ 2 กิจการ (2) การสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น (Value creation) (3) เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ (4) เกิดกระบวนการผลิตใหม่ (5) ได้เทคโนโลยีใหม่ (3) ได้ผลกำไรเพิ่มขึ้น (4) จำนวนการจ้างงาน จำนวนสินทรัพย์ และรายได้เพิ่มขึ้น (Morris et al., 1994; Frederick et al., 2007) ทั้งนี้ Morris et al. (1994) เสนอแนะว่าตัวชี้วัดของการประกอบการสำหรับผู้ประกอบการที่จะเกิดจำนวนผลผลิตและขนาดของการประกอบการที่เพิ่มขึ้นนั้น จำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องมีความสามารถทางนวัตกรรม ความกล้าเผชิญความเสี่ยง และมีการทำงานเชิงรุก ดังแสดงรายละเอียดในภาพที่ 1

ตัวชี้วัดหรือคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ

ตัวชี้วัดสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการสำหรับบทความนี้ หมายถึง คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่ประกอบด้วย (1) ความสามารถทางนวัตกรรม (Innovativeness) (2) การกล้าเผชิญความเสี่ยง (Risk taking) (3) การทำงานเชิงรุก (Pro-activeness) ตามแนวคิดของ Rauch, Wiklund, Lumpkin, and Frese (2009) ทั้งนี้ จากการสังเคราะห์งานวิจัยในช่วงปี ค.ศ. 1986 ถึง 2018 พบว่า คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการทั้ง 3 ตัวชี้วัด คือ (1) ความสามารถทางนวัตกรรม (2) การกล้าเผชิญความเสี่ยง และ (3) การทำงานเชิงรุกรุนแรงซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่นักวิชาการระดับโลกส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและเห็นว่าเป็นคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่ต้องพึงมี ส่วนใหญ่มักพบการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา รองลงมาเป็นแถบประเทศยุโรป ขณะที่ประเทศในกลุ่มเอเชียยังมีผู้ศึกษาคุณลักษณะการผู้ประกอบการทั้งสามด้านค่อนข้างน้อย ในขณะที่ยังมีนักวิชาการบางกลุ่มกล่าวถึงตัวชี้วัดความเป็นผู้ประกอบการมากกว่า 3 คุณลักษณะข้างต้น เช่น Dess, Lumpkin, and Taylor (2005) ได้เสนอตัวชี้วัดของการเป็นผู้ประกอบการว่าควรเป็นผู้ที่มีลักษณะใช้การตัดสินใจและการปฏิบัติงานของธุรกิจในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ (1) การให้ความเป็นอิสระในการบริหารงาน (2) ความสามารถทางนวัตกรรม (3) การทำงานเชิงรุก (4) ความสามารถในการแข่งขัน (5) การเผชิญความเสี่ยง ทั้งนี้ โดยคุณลักษณะดังกล่าวสามารถพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานของผู้ประกอบการได้เป็นอย่างดี ขณะที่ Garvin and Levesque (2006) นำเสนอตัวชี้วัดการเป็นผู้ประกอบการว่า (1) จะต้องเป็นผู้ที่มีการบริหารจัดการที่ดี (2) มีความคิดสร้างสรรค์ และ (3) เป็นนักพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ที่จะทำให้อุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน รวมถึงเข้าใจวัฒนธรรมของบุคลากรในองค์กรด้วย

ภาพที่ 1 แนวทางการเป็นผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ที่มา: ดัดแปลงของ Morris et al. (1994); Kuratko et al. (2015); Vaillant and Lafuente (2018)

แต่สำหรับบทความนี้ตัวชี้วัดความเป็นผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลจะอ้างอิงตามแนวคิดของ Rauch et al. (2009) และ Vaillant and Lafuente (2018) ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้

(1) **ความสามารถทางนวัตกรรม (Innovativeness)** หมายถึง ความพยายามของผู้ประกอบการสำหรับการดำเนินงานแสวงหาโอกาส ความท้าทาย และทางเลือกใหม่ของการทำธุรกิจผลิตสินค้าและบริการให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างถูกต้อง Weerawardena and Coote (2001) เสนอแนะว่าการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์กรนั้นผู้ประกอบการจำเป็นต้องดำเนินกิจกรรม 5 ด้าน ได้แก่ (1) มีทักษะความสามารถในการแนะนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ใหม่ (2) มีทักษะความสามารถในการแนะนำวิธีการใหม่ในกระบวนการผลิต (3) มีทักษะการนำเสนอการเปิดตลาดหรือขยายตลาดแห่งใหม่ (4) มีทักษะความสามารถในการเปิดแหล่งวัตถุดิบแหล่งใหม่ (5) การปรับโครงสร้างองค์การได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรมที่จะทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมแก่ลูกค้าและ/หรือผู้บริโภค ขณะที่ Luecke and Katz (2003) เสนอแนะว่าความสามารถทางนวัตกรรมเป็นการแนะนำสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ โดยนวัตกรรมเป็นการรวบรวมการผสมผสานหรือการสังเคราะห์ความรู้ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์และกระบวนการหรือบริการใหม่ที่มีคุณค่าต่อลูกค้า ยิ่งไปกว่านั้นความสามารถทางนวัตกรรมจะต้องทำด้วยความคิดสร้างสรรค์เชิงคุณค่า (Value based creativity) และการปฏิบัติงานจากการคิดอย่างอัจฉริยะของพนักงานหรือทีมงานเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ และที่สำคัญว่าการคิดอย่างสร้างสรรค์คือการนำเอาความคิดใหม่ใส่ลงไปสู่การปฏิบัติจริงเพื่อการปรับปรุงสินค้าและ/หรือบริการที่นำเสนอให้แก่ลูกค้าได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน รวมทั้งลงมือปฏิบัติจริงด้วยกระบวนการที่ดีเลิศและมีประสิทธิภาพสูง Marion (2006) ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรมออกเป็นนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความต้องการของตลาด (Market-based innovations) และนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technology-based innovations) โดยนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการต้องการของตลาดนั้น เป็นตัวแทนของสินค้าที่แสดงให้เห็นถึงการถอยห่างออกมาจากตลาดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ นวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความต้องการของตลาดประกอบด้วยเทคโนโลยีใหม่ต่าง ๆ กันซึ่งตอบสนองค่านิยมของลูกค้าในตลาดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่ง Marion (2006) ได้ให้คำนิยามว่า “เป็นนวัตกรรมที่สร้างสรรค์อย่างไม่ต่อเนื่อง” (Discontinuous Innovations) ส่วนนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technology-based innovations) เป็นการรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่และเป็นเทคโนโลยีระดับสูงเพื่อค้นคว้าให้แกลูกค้าซึ่งมีความเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ ที่สำคัญลูกค้าในตลาดปัจจุบันมองนวัตกรรมเหล่านี้ว่าเป็นนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นอย่างฉับพลัน (Radical innovations) จากการศึกษาคำนิยามเหล่านี้จะพบว่านวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความต้องการของตลาด (Market-based innovations) จะให้ความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนาตลาด ในขณะที่นวัตกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technology-based innovations) จะให้ความสำคัญอย่างมากกับด้านการผลิต ในส่วน du Plessis (2007) ได้ให้ความหมายของ “ความสามารถทางนวัตกรรม” ว่าหมายถึง การสร้างความรู้และความคิดใหม่เพื่อให้ผลลัพธ์ใหม่ทางธุรกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจภายในองค์กรและโครงสร้าง

ธุรกิจ เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่สร้างขึ้นตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2552) ได้ให้ความหมายของ “ความสามารถทางนวัตกรรม” ว่า หมายถึง การทำสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้และความคิดที่สร้างสรรค์มาผนวกกับความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างให้เกิดเป็นธุรกิจนวัตกรรมหรือธุรกิจใหม่ในยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การลงทุนใหม่ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ Vaillant and Lafuente (2018) เสนอแนะว่า ผู้ประกอบการที่มีความสามารถทางนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อธุรกิจนั้น จำเป็นต้องสั่งสมประสบการณ์การปฏิบัติงานทั้งเชิงบวกและเชิงลบให้มาก ๆ ขณะที่ Korra, Giotopoulos, and Tsakanikas (2018) จากผลการวิจัยได้เสนอแนะว่า ผู้ประกอบการที่ตื่นอกจากจะเป็นผู้ที่มีความสามารถทางนวัตกรรมที่เป็นเลิศแล้วจำเป็นต้องมีจิตใจที่มีความสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ให้มากด้วย จึงจะทำให้การประกอบการธุรกิจขององค์กรเป็นไปอย่างยั่งยืน

(2) การกล้าเผชิญความเสี่ยง (Risk taking) ตัวชี้วัดสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการตัวที่สอง คือ “การกล้าเผชิญความเสี่ยง” Morris et al. (2008) กล่าวว่า “ความเสี่ยง” คือ ความน่าจะเป็นของการเกิดความสูญเสียหรือการพลิกกลับของสถานการณ์หรือการได้ประโยชน์หรือการพัฒนาต่อไปของสถานการณ์ ซึ่งต่างออกไปจากสิ่งที่องค์กรธุรกิจคาดคิดเมื่อตอนที่ตัดสินใจหรือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง องค์กรธุรกิจทุกประเภทดำเนินการภายใต้ความเสี่ยงทางธุรกิจ ซึ่งรวมไปถึงความเสี่ยงจากการยอมรับการประเมินสิ่งที่เสนอแก่ลูกค้าหรือเรียกว่า “ความเสี่ยงด้านการตลาดหรือความเสี่ยงด้านอุปสงค์” (Demand-side risk) ได้แก่ (1) ความเสี่ยงเกี่ยวกับความมั่นคงและการเมืองซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ตลาดหยุดชะงัก (2) ความเสี่ยงเกี่ยวกับลูกค้า อาทิ การรวมกลุ่มของลูกค้าทำให้มีอำนาจต่อรองกับองค์กรธุรกิจ หรือเกิดจากการไม่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ขององค์กรธุรกิจเนื่องจากเกิดความเสื่อมเสียของแบรนด์ (3) ความเสี่ยงเกี่ยวกับการแข่งขันสาเหตุเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีครั้งใหญ่หรือการเข้ามาของคู่แข่งรายใหม่ (4) ความเสี่ยงเกี่ยวกับข้อกำหนดหรือกฎหมาย เช่น องค์กรธุรกิจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทำให้ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจโดยรวม (5) ความเสี่ยงเกี่ยวกับการเงินหรือเศรษฐกิจ เช่น เกิดความผันผวนทางการเงิน หรือเศรษฐกิจตกต่ำเป็นสาเหตุทำให้ผู้บริโภคใช้จ่ายเงินลดลง และความเสี่ยงด้านการผลิตหรือความเสี่ยงด้านอุปทาน (Supply side risks) ได้แก่ (1) ความเสี่ยงเกี่ยวกับการดำเนินงาน อาทิ ความล้มเหลวในการควบคุมหรือความล้มเหลวในการประสานความร่วมมือกับหุ้นส่วนธุรกิจทำให้ไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามปกติ (2) ความเสี่ยงเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน เช่น เกิดความผิดพลาดของผู้ส่งปัจจัยการผลิต ทำให้องค์กรธุรกิจไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทันเวลา (3) ความเสี่ยงเกี่ยวกับเทคโนโลยี อาทิ ข้อมูลที่เป็นความลับสำคัญขององค์กรธุรกิจถูกโจรกรรม (4) ความเสี่ยงเกี่ยวกับแรงงาน อาทิ การประท้วงหยุดงานทำให้การผลิตไม่ทันตามกำหนด (5) ความเสี่ยงเกี่ยวกับทรัพย์สิน อาทิ เกิดความเสียหายของเครื่องจักร เป็นต้น การศึกษาแนวคิดการกล้าเผชิญความ

เสี่ยงจะให้ความสำคัญกับความเสี่ยงเฉพาะบุคคล (Personal risk) และความเสี่ยงที่เรียนรู้ได้ในระดับองค์กร (Learnable risks) (Covin & Shevin, 1991; Lumpkin & Dess, 1996) ซึ่งมีข้อสรุปที่น่าสนใจดังนี้ การกล้าเผชิญความเสี่ยงเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ Antoncic and Hisrich (2003) ที่กล่าวว่า การกล้าเผชิญความเสี่ยงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นผู้ประกอบการ และการกล้าเผชิญความเสี่ยงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญเชิงกลยุทธ์ขององค์กรธุรกิจภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่มีความแน่นอนอีกด้วย (Covin & Slevin, 1991) นอกจากนี้ การกล้าเผชิญความเสี่ยงเป็นความสามารถของผู้บริหารองค์กรธุรกิจในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วเพื่อแสวงหาโอกาสทางธุรกิจ นักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้นำเสนอตัวชี้วัดการกล้าเผชิญความเสี่ยงโดยแบ่งตัวชี้วัดออกเป็นหลายมิติ ได้แก่ (1) การกล้าเผชิญความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมและตลาด อาทิ การรับรู้ความเสี่ยงจากการเข้ามาของคู่แข่งชั้นรายใหม่ หรือการรับรู้ความเสี่ยงจากการออกผลิตภัณฑ์ใหม่ของคู่แข่งชั้นหรือการรับรู้ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและกระบวนการดำเนินงานรูปแบบใหม่ หรือการรับรู้ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของผู้บริโภค (2) การกล้าเผชิญความเสี่ยงจากกระบวนการดำเนินงาน เช่น การรับรู้ความเสี่ยงด้านประสิทธิภาพของพนักงาน (3) การกล้าเผชิญความเสี่ยงด้านการเงิน เช่น การรับรู้ความเสี่ยงของกระแสเงินสด การรับรู้ความเสี่ยงการจัดการทรัพยากรทางการเงินโดยรวม (4) การกล้าเผชิญความเสี่ยงด้านกฎหมาย เช่น การรับรู้ความเสี่ยงจากการฟ้องร้องของคู่แข่งชั้นทางธุรกิจ หรือผู้ส่งปัจจัยการผลิต หรือลูกค้าหรือพนักงานภายในองค์กร นอกจากนั้น ได้เสนอตัวชี้วัดการกล้าเผชิญความเสี่ยง ซึ่งเรียกว่า ระดับความฉลาดรู้ในความเสี่ยง (Risk IQ) ซึ่งเป็นแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถขององค์กรธุรกิจในการประเมินความเสี่ยงที่เรียนรู้ได้เปรียบเทียบกับคู่แข่งทางธุรกิจ (Lumpkin & Dess, 2001) นอกจากนี้ จูไรวรรณ รินทพล และวิจิต อ้วน (2562) พบว่า พฤติกรรมของผู้ประกอบการในฐานะนักลงทุนมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญ และได้แนะนำว่าเมื่อกล้าเผชิญความเสี่ยงจำเป็นต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นให้มากที่สุดเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ (3) การทำงานเชิงรุก (Pro-activeness) การทำงานเชิงรุกเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่องค์กรทั้งหลายต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวพนักงาน เพื่อให้สามารถเล็งเห็นวิกฤตและเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส พร้อมกันนี้สามารถเตรียมด้านต่าง ๆ ไว้รับมือได้ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยลดทอนความเสียหายหรือฉกฉวยประโยชน์ที่เกิดจากสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างทันท่วงที สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) อธิบายความหมาย “การทำงานเชิงรุก” ว่า หมายถึง การเล็งเห็นถึงปัญหาหรือโอกาส พร้อมทั้งลงมือจัดการกับปัญหานั้น ๆ หรือใช้โอกาสที่เกิดขึ้นให้เกิดประโยชน์ต่องาน ด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และแปลกใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับ Zhan (2006) ที่สรุปความหมายของ “การทำงานเชิงรุก” ว่า หมายถึง การมุ่งไปสู่ความสำเร็จ เน้นการริเริ่มการเตรียมการล่วงหน้า สร้างความเปลี่ยนแปลง การคาดเดาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ซับซ้อน และการเตรียมการล่วงหน้าก่อนเกิดเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนหรือความเสี่ยง นอกจากนี้

Venkatraman (1989) ได้อธิบายความหมายด้วยการแบ่ง “การทำงานเชิงรุก” ออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ (1) การค้นหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ (2) การแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่หรือตราสินค้าใหม่ก่อนคู่แข่ง (3) การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ขององค์กรธุรกิจก่อนที่จะเกิดสภาวะการณั้คับขัน จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า “การทำงานเชิงรุก” หมายถึง การแสดงออกถึงการสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้แก่องค์กรธุรกิจ โดยจะเน้นลักษณะการติดตามและตรวจสอบ รวมไปถึงการระบุแนวโน้มความต้องการของลูกค้าที่อยู่ในตลาดเก่า และจะต้องคาดการณ์ถึงความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป หรืออาจคาดการณ์ปัญหาและอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารที่จะบริหารจัดการเชิงรุกจำเป็นต้องใส่ใจและต้องแสวงหาข้อมูลใหม่เสมอ เพื่อพิจารณาการขยายธุรกิจหรือการพัฒนาการดำเนินงานของตนเอง ทั้งนี้ ปัจจัยในการทำงานเชิงรุก จะประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ (1) มีการนำเสนอสินค้าหรือบริการใหม่ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ที่สำคัญคือการมีวัฒนธรรมองค์กรที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนและแสดงออกถึงการทำงานเชิงรุก (2) มีความพยายามที่จะค้นหา นำเสนอสินค้า และบริการใหม่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีความพยายามในการแสวงหาหรือพัฒนาวัตถุดิบใหม่ ๆ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับองค์กรในรูปแบบของกำไร เช่น การแสวงหาพันธมิตรและการสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลลัพธ์ของการเป็นผู้ประกอบการไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลนั้น มี 2 ทางที่นำไปสู่ความเป็นผู้ประกอบการเชิงบูรณาการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล คือ (1) จำเป็นต้องมีปัจจัยนำเข้าซึ่งส่งผ่านกระบวนการประกอบการภายใน (2) คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ ความสามารถทางนวัตกรรม การกล้าเผชิญความเสี่ยง และการทำงานเชิงรุก โดยทางที่สองคือคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการดูเหมือนจะได้รับการยืนยันจากนักวิชาการหลายท่านว่าความเป็นผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลนั้น ผู้ประกอบการต้องใช้ความพยายามสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและ/หรือบริการอย่างมีนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้อง การกล้าเผชิญความเสี่ยงเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจ ส่วนการทำงานเชิงรุกเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่องค์กรทั้งหลายต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวพนักงาน เพื่อให้สามารถเล็งเห็นวิกฤตและเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณค่าหลัก (Core values) ต่อลูกค้าได้อย่างถูกต้องและเกิดความพึงพอใจสูงสุด จึงมองเป็นโอกาสและความท้าทายของผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพในการขยายธุรกิจเข้าสู่ตลาดโลกได้เพิ่มขึ้น

บรรณานุกรม

- จุไรวรรณ รินทพล และวิจิต อยู่อัน. (2562). การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ด้านการลงทุนของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 19(2), 49-62. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/spurhs/article/view/204391/155097>
- วรมรรณ นามวงศ์, ประภัศสร วรณสถิต, กัญญ์พัลวี กล่อมธงเจริญ, และชัยวัฒน์ ไบไม่. (2562). คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของเจ้าของธุรกิจค้าปลีกที่เข้าร่วมโครงการรณฟ้าประชารัฐ กรณีศึกษา: พื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 1(1), 48-59. http://www.bareview.mju.ac.th/journal1/doc__5.pdf
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *ดิจิทัลอีโคโนมี*. สืบค้น 28 มกราคม 2563, จาก <https://www.etda.or.th/digital-economy.html>
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2552). *Innovation management in the economic era Driven by knowledge*. สืบค้น 28 มกราคม 2563, จาก <http://www.nia.or.th/innolinks>
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2563). *Digital economy, new economic drive policy*. สืบค้น 28 มกราคม 2563, จาก <http://www.industry.go.th/index.php/th/knowledge/item/39461-2017-05-03-02-44-35>
- Antoncic, B., & Hisrich, R. D. H. (2003). Clarifying the intrapreneurship concept. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 10(1), 7-24. <https://doi.org/10.1108/14626000310461187>
- Astuty, Eriana, Rahayu, Agus, Disman, & Wibowo, Lili Adi. (2018). Breakthrough in Indonesian creative industry through soft innovation. *International Journal of Entrepreneurship*, 22(2), 1-10.
- Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Baron, R. A., & Shane, S. A. (2008). *Entrepreneurship: A process perspective* (2nd ed.). South-Western: Thomson.
- Campos H. M., de la Parra, J. P. N., & Parellada, F. S. (2012). The entrepreneurial orientation-dominant logic-performance relationship in new ventures: An exploratory quantitative study. *Brazilian Administration Review*, 4, 60-77. Retrieved from <http://www.anpad.org.br/bar>
- Covin, J. G., & Slevin, D. P. (1991). *A Conceptual Model of Entrepreneurship as Firm Behavior*. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(1), 7-26. <https://doi.org/10.1177/104225879101600102>

- Dess, G., Lumpkin, G. T., & Taylor, M. L. (2005). *Strategic management: Creating competitive advantage* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Drucker, P. F. (1985). *Innovation and entrepreneurship: Practice and principles*. Harper Business.
- du Plessis, M. (2007). The role of knowledge management in innovation. *Journal of Knowledge Management*, 11(4), 20-29. <https://doi.org/10.1108/13673270710762684>
- Entrialgo, M. (2002). The impact of the alignment of strategy and managerial characteristic on Spanish SMEs. *Journal of Small Business Management*, 40(3), 260-270. doi:10.1111/1540-627X.00056
- Frederick, H. H., Kuratko, D. F., & Hodgetts, R. M. (2007). *Entrepreneurship: Theory process practice* (Asia-Pacific ed.). Thomson South-Western.
- Gartner, W. B. (1990). What are we talking about when we talk about entrepreneurship?. *Journal of Business Venturing*, 5(1), 15-28. doi:10.1016/0883-9026(90)90023-M
- Garvin, D. A., & Levesque, L. C. (2006). *A note on scenario planning*. Harvard Business School.
- Kietsarapipop, A. (2015) *Digital economy, new economic drive policy*. Retrieved January 27, 2020, from https://library2.parliament.go.th/ejournal/content__af/2558/mar2558-2.pdf (in Thai)
- Korra, E., Giotopoulos, I., & Tsakanikas, A. (2018). CSR Practices and SME innovativeness in Greece. *Entrepreneurship and the Sustainable Development Goals*, 8, 119-132. <https://doi.org/10.1108/S2040-724620180000008012>
- Kuratko, D., Morris, M., & Schindehutte, M. (2015). Understanding the dynamics of entrepreneurship through framework approaches. *Small Business Economics*, 45(1), 1-13. <https://doi.org/10.1007/s11187-015-9627-3>
- Luecke, R., & Katz, R. (2003). *Managing creativity and innovation*. Boston: Harvard Business School Press.
- Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172. <https://doi.org/10.2307/258632>
- Lumpkin, G. T., & Dess, G. G. (2001). Linking two dimensions of entrepreneurial orientation to firm performance: The moderating role of environment and industry life cycle. *Journal of Business Venturing*, 16(5), 429-451. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(00\)00048-3](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(00)00048-3)

- Marion, D. (2006). *The antecedent and consequences of a strategic orientation that leads to organizational structure, performance, and competitive advantage in manufacturing*. Management and Engineering of the University of Toledo.
- Morris, M. H., & Lewis, P. S. (1995). The determinants of entrepreneurial activity. *European Journal of Marketing*, 29(7), 31-48. doi:10.1108/03090569510094991
- Morris, M. H., Kuratko, D. F., & Covin, J. G. (2008). *Corporate entrepreneurship and innovation*. Mason, Ohio: Thomson South-Western.
- Rauch, A., Wiklund, J., Lumpkin, G. T., & Frese, M. (2009). Entrepreneurial orientation and business performance: An assessment of past research and suggestions for the future. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 33(3), 761-787. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00308.x>
- Shepherd, D. (2014). Entrepreneurship and competitive strategy: An integrative approach. *The Journal of Entrepreneurship*, 23(1), 115-135.
- Stam, F.C., & Spigel, B. (2016). Entrepreneurial ecosystems. *U.S.E. Discussion paper series*, 16(13), 1-15. doi:10.4135/9781473984080.n21
- Teepapal, P., & Teepapal, T. (2009). *Entrepreneurship*. Bangkok: Amorn Publish.
- Timmons, A. J. (1989). *The entrepreneurial mind*. Brick House Publish.
- Vaillant, Y., & Lafuente, E. (2018). Entrepreneurial experience and the innovativeness of serial entrepreneurs. *Management Decision*, 57(11), 2869-2889.
- Venkatraman, N. (1989). Strategic orientation of business enterprises: The construct, dimensionality, and measurement. *Management Science*, 35(8), 942-962. <https://www.jstor.org/stable/2632149>
- Weerawardena, J., & Coote, L. (2001). An empirical investigation into entrepreneurship and organizational innovation-based competitive strategy. *Journal of Research in Marketing & Entrepreneurship*, 3(1), 51-70. <https://doi.org/10.1108/14715200180001477>
- Zhan, J. (2006). *Develop of theory on entrepreneurial orientation: Empirical evidence from Hebei, China and Flanders, Belgium* [Doctoral dissertation]. Belgium: Ghent University.

การศึกษาเกลือสินเธาว์สู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกลือสปา
เพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสุขภาพโดยใช้กิจกรรม
การมีส่วนร่วมของชุมชน: อำเภอขามทะเลสอ
จังหวัดนครราชสีมา

**THE STUDY OF HOW SALT SPA IS PROCESSED
FROM ROCK SALT FROM HEALTH TOURISM BY
USING ACTIVITIES PARTICIPATED BY THE LOCAL
COMMUNITY: KHAM THALE SO DISTRICT
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE**

Received: 5 June, 2021

Revised: 15 September, 2021

Accepted: 17 September, 2021

ภัทรลภา บุตรดาเลิศ*

Patlapa Buddalerd*

* อาจารย์ และปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

* Lecturer, Bachelor of Arts, Department of Tourism Industry, Faculty of Management Science, Rajabathnakornratchasima University

* Email: patsawan57hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่แหล่งเกลือสินเธาว์ของ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและจำหน่ายเกลือสินเธาว์ของ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือสินเธาว์ของ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสปาและเกลือขัดผิว 16 คน และกลุ่มพนักงานออฟฟิศ 20 คน และกำหนดกลุ่มตัวแทน 19 คน ตามวิธีการของเครซีและมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Eayrle W. Morgan) พบว่า 1) บริบทพื้นที่แหล่งเกลือสินเธาว์ พบว่า ผู้ผลิตเกลือสินเธาว์แบบดั้งเดิมมีทั้งหมด 16 ครัวเรือน อายุเกิน 40 ปี ผลิตเกลือในรูปแบบของการต้มเกลือแบบดั้งเดิมไว้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย 2) กระบวนการผลิตและจำหน่ายเกลือสินเธาว์ พบว่า อายุของอาสาสมัครอยู่ระหว่าง 20-30 ปี สถานะภาพโสด ทำอาชีพพนักงานราชการ มีรายได้น้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ใช้เกลือสครับ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ มีข้อเสนอแนะ คือ ปรับปรุงความละเอียดของเกลือ ชื่อผลิตภัณฑ์ให้แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และความสะอาดของเกลือ และ 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือสินเธาว์ พบว่า ผลิตภัณฑ์มีเม็ดเกลือมีความละเอียดพอดี บรรจุภัณฑ์มีการปิดผนึกมิดชิดมีกลิ่นหอมของมะกรูดหลังการใช้ รู้สึกสะอาดสดชื่น และไม่ระคายเคืองผิวหนัง

คำสำคัญ: เกลือสินเธาว์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกลือสปา การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research is quantitative research. have a purpose 1) To study the context of the rock salt field of Kham Thale So District Nakhon Ratchasima Province 2) to study the production and distribution process of rock salt Kham Thale So District Nakhon Ratchasima Province and 3) to develop rock salt products of Kham Thale So District Nakhon Ratchasima Province. The population and sample were 16 people who specialize in spa and salt scrub and 20 office workers, and 19 representatives were randomly assigned. According to the method of Crazy and Morgan Found that 1) The context of the rock salt field found that 16 households of traditional rock salt producers over 40 years old produce salt

in the form of traditional salt boiling for household consumption and distribution. 2) The process of producing and selling rock salt found that the age of the volunteers was between 20-30 years old, single status, working as a government employee. Income less than 20,000 baht per month. Use salt scrub 1-2 times a week. There is a suggestion is to improve the resolution of the salt. Product name to show the identity of the community. and the cleanliness of the salt and 3) the development of rock salt products found that the product had fine grains of salt. The packaging is completely sealed, smells of bergamot after use, feels clean and fresh. and does not irritate the skin.

Keywords: Rock Salt, Processing of Spa Salt Products, Health Tourism, Local Community Participation

บทนำ

เกลือถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีพอย่างหนึ่ง โดยที่เกลือสีขาวมีลักษณะเค็ม เป็นคำที่มาจากภาษากรีก “hals” แปลว่า salt (เกลือ) มีชื่อเรียก กันว่า “เกลือหิน” (Rock salt) แต่ในประเทศไทยยังมีการขุดพบ เกลืออีกชนิดหนึ่งคือ เกลือสินเธาว์ ซึ่งพบที่บริเวณที่ราบสูงโคราชทั่วไป เช่น ที่ จ.ชัยภูมิ กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ หนองคาย อุดรธานี และอุบลราชธานี (กรมทรัพยากรธรณี, 2559) และมนุษย์มีการเรียนรู้และนำเกลือมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตมากมาย เช่น การถนอมอาหาร การทำยารักษาโรค ปัจจุบันพื้นฐานเหล่านี้ นำไปสู่การตั้งถิ่นฐานร่วมกันเป็นชุมชน และมีการขยายตัวขึ้นเป็นบ้านเป็นเมือง จนมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สืบต่อมา (อมฤต หมวดทอง, 2558) ในอดีตเกลียยังมีบทบาทในการเป็นยุทธปัจจัยสำคัญในการสงคราม เช่น สมัยอาณาจักรธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสร้างฉางเกลือไว้ที่วิหารหลังหนึ่งบริเวณวัดท้ายตลาดหรือที่ เรียกว่าวัดโมลีโลกยาราม เพื่อสะสมเกลือไว้ใช้สำหรับกองทัพภูซาคี (ปณัฏฐร หมายาคี, 2555) อำเภอลำทะลุ เป็นพื้นที่สำคัญแห่งหนึ่งในการผลิตเกลือสินเธาว์มาตั้งแต่สมัยโบราณของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อาณาจักรในอดีตมีความเจริญรุ่งเรืองต่อ ๆ กันมาเพราะมีสินค้าแลกเปลี่ยนที่สำคัญ ก็คือเกลือสินเธาว์นั่นเอง (เมธินันท์ ชุ่มผล, 2561)

ประเทศไทยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากกว่า 10 ปี เพื่อกระตุ้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) มีแนวโน้มของการขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากกระแสของคนรุ่นใหม่ที่รักสุขภาพซึ่งจากการ รายงานการวิเคราะห์แนวโน้มเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีมูลค่าการตลาดสูงเป็นอันดับสี่ คิดเป็นประมาณร้อยละ 15.6 ของรายได้จากการท่องเที่ยวโดยรวม ซึ่งธุรกิจสปา คือธุรกิจที่มีการใช้เกลือสินเธาว์ในการบริการ เป็นธุรกิจและบริการหลักที่สำคัญของบริการในการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่มีศักยภาพสูงในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยประมาณร้อยละ 5-6 ต่อปี มีศักยภาพสูงในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย เกลือสปาจึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่ยอดนิยมผลิตภัณฑ์หนึ่งที่ใช้ในธุรกิจสปา เนื่องจากเกลือสปา มีประโยชน์ช่วยในเรื่องการขัดผิวและทำความสะอาดผิว นอกจากนั้นยังช่วยให้สมุนไพรซึมเข้าสู่ผิวได้เร็วขึ้นจึงช่วยทำให้ผิวกระจ่างใส นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยแผนธุรกิจการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สปา ประเภทสครับเกลือขัดผิว (ดอกเกลือและส่วนผสมจากธรรมชาติ) พบว่า ธุรกิจจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์สปา ประเภทสครับเกลือขัดผิว ในอุตสาหกรรมความงามมีแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งอำเภอขามทะเลสอเป็นพื้นที่ที่มีการผลิตเกลือสินเธาว์ (พุทธพร อักษรไพโรจน์, 2561)

อำเภอขามทะเลสอเป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดนครราชสีมาที่มีการผลิตเกลือสินเธาว์มากที่สุดอำเภอหนึ่ง และชาวบ้านยังมีวิธีการผลิตเกลือแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานราชการ โดย ได้มีการเปิดตลาดตลาดน้ำผาตั้งอยู่บ้านน้ำผา หมู่ที่ 3 ตำบลโป่งแดง อำเภอขามทะเลสอ เป็นจุดจำหน่ายสินค้าการเกษตรของชาวบ้าน ยังเป็นเขตพื้นที่ โครงการจีโอพาร์ค ซึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) มีนโยบายในการอนุรักษ์แหล่งธรณีวิทยาที่มีคุณค่าระดับนานาชาติหรือธรรมชาติหรือวัฒนธรรมในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และมีการส่งเสริมอาชีพแปรรูปเกลือสินเธาว์ ทำไข่เค็มการทำเกลือ โอโรมาแซ่เท้า ให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังได้รวมกลุ่มและมีการฝึกอบรมการนวดวิถีไทย (เท้า คอป่าไหล่) และมีการนำเกลือสินเธาว์เข้ามาใช้ในการขัดผิวอีกด้วย (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอขามทะเลสอ, 2564)

ด้วยศักยภาพของพื้นที่ที่มีทรัพยากรเกลือสินเธาว์ในการผลิตเกลือขัดผิวและมีความพยายามในการรวมกลุ่มของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเกลือสินเธาว์ เพื่อนำมาใช้ในการกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้วิจัยจึงเห็นเป็นโอกาสที่จะทำการวิจัยในการดำเนินการศึกษาวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของชุมชนอันจะก่อให้เกิดรายได้และสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่ามรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่นก่อให้เกิดมรดกทางธรณีวิทยาให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

คำถามในการวิจัย

1. บริบทพื้นที่แหล่งเกลือสินเธาว์ของ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร
2. กระบวนการผลิตและจำหน่ายเกลือสินเธาว์ของอำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา มีกระบวนการอย่างไร
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือสินเธาว์ของ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

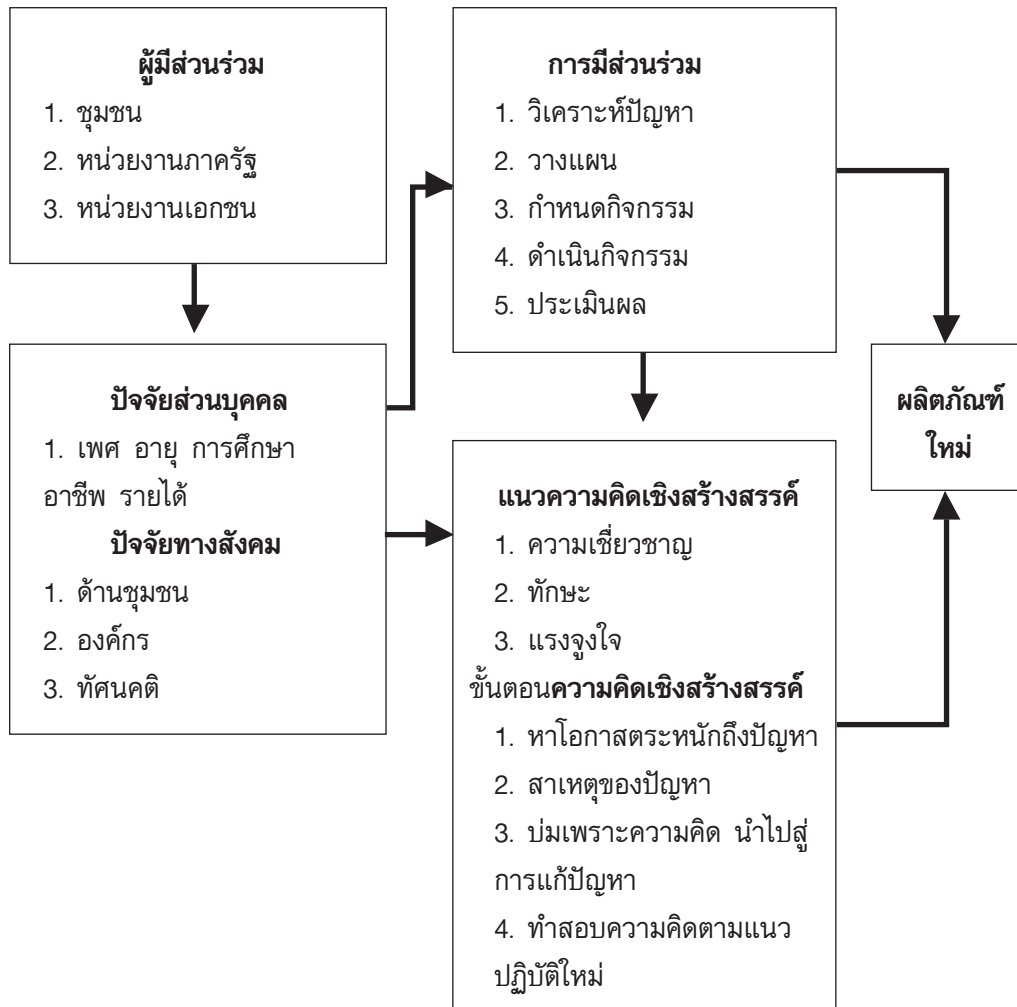
1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่แหล่งเกลือสินเธาว์ของ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและจำหน่ายเกลือสินเธาว์ของ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือสินเธาว์ของ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2562) กล่าวว่า ในปี 2562 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย จำนวน 39.7 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว ร้อยละ 4.2 และมีรายได้คิดเป็น 3.01 ล้านล้านบาท ซึ่งนับว่าจำนวนนักท่องเที่ยวและจำนวนรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี พักผ่อนในเมืองไทย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ซึ่งกำลังเป็นกระแสการท่องเที่ยวของคนรุ่นใหม่ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism / Health and Wellness Tourism) เป็นการท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และพักในโรงแรม รีสอร์ทหรือศูนย์สุขภาพ ร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่สถานนั้น ๆ 2) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ/การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Health Healing Tourism / Medical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ผนวกโปรแกรมการทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคและฟื้นฟูร่างกายจากการรักษา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่สอดคล้องกับ กานดา อีรานนท์ (2561) กล่าวว่า ความต้องการของผู้คนในปัจจุบันสืบเนื่องมาจากหลาย ๆ ปัจจัย ทั้งจากสภาวะความเครียดจากการทำงานและสภาวะสังคมเมืองอีกทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดโรคร้ายต่าง ๆ ส่วน ญัฐชยา เหมือนสมหวัง (2560) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

แนวคิดการมีส่วนร่วม จินตวิรี เกษมสุข (2561) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 1. เพศ โดยมีแนวความคิดว่าเพศชาย และเพศหญิง มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมต่างกัน 2. อายุเป็นลิ่งบ่งบอกถึงการมีประสบการณ์ของมนุษย์ 3. สถานภาพสมรส เป็นตัวแปรหนึ่งที่นำมาผลกับการมีส่วนร่วม 4. ระดับการศึกษาการศึกษาเป็น ทำให้คนเกิดความคิด รู้จักตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงเป็นการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นในฐานะสมาชิกของสังคม และได้ พัฒนาภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจต่าง ๆ อีกทั้ง อรทัย พระทัด (2558) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นแบ่งออกเป็น 1) การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ 2) การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยมีบุคคลอื่นมาชักจูงและบังคับแล้วจึงจะเข้าไปมีส่วนร่วม และชายชัย ชัยรุ่งเรือง (2559) กล่าวว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน จึงควรประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต (3) การกำหนดกิจกรรม (4) การดำเนินกิจกรรม (5) การประเมินผลกิจกรรม โดยให้ความสำคัญกับการใช้ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการเข้ามามีส่วนร่วม หน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ

แนวความคิดอาชีพเชิงสร้างสรรค์ ศิริลักษณ์ ระหว้า (2558) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) คือ กระบวนการคิดของสมองซึ่ง มีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิมและนำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่หรือ ความคิดใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ 1) ความเชี่ยวชาญ 2) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และ 3) แรงจูงใจ ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) หาโอกาสและตระหนักถึงปัญหา 2) หาสาเหตุของปัญหา 3) บ่มเพาะความคิดจนตกผลึกนำไปเป็นแนวทางแก้ปัญหา 4) ทดสอบความคิดหรือแนวปฏิบัติใหม่ แนวทางการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้แนวทางความคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์เกลือสปาที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนโดยชุมชนอย่างแท้จริงโดยมีกระบวนการดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยศึกษาเฉพาะพื้นที่อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสปาและเกลือขัดผิว และ 2. กลุ่มพนักงานออฟฟิศ เพศหญิง อายุระหว่าง 20-45 ปี สามารถแบ่งได้ดังนี้ 1. กลุ่มผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสปาและเกลือขัดผิว จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 16 คน 2. กลุ่มพนักงานออฟฟิศ เพศหญิง อายุระหว่าง 20-45 ปีการรักษาสุขภาพผิวอย่างสม่ำเสมอ และมี

การรักษาสุขภาพผิวอย่างสม่ำเสมอ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาสมัครใจใช้บริการการนวดสครับเท้า ได้รับเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรมการให้บริการการนวดเพื่อเก็บชั่วโมงนวดเพื่อผ่อนคลายทั้งหมดจำนวน 20 คน และกำหนดสุ่มตัวแทน จำนวน 19 คน โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, & Morgan) (ปณิฉัตร หมอยาดี, 2555)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามแบบปลายปิด โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีวิธีการดังนี้

3.1 ศึกษาจาก แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมศึกษาข้อมูลจาก แนวคิด ทฤษฎี เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการผลิตเกลือสินเฮอร์ของชุมชนตลอดจนการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกลือสินเฮอร์เพื่อใช้ในงานสปา ข้อมูลเป็นแบบข้อมูลระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale) โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ดังนี้

แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเกลือขัดผิวและการบริการด้านสปาทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) แบ่งจำแนกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (check list) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านองค์กร และความคาดหวังต่อการผลิตเกลือสินเฮอร์ในอนาคต

ตอนที่ 2 เป็นแบบเลือกตอบ (check list) คุณสมบัติภายนอกก่อนการใช้ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1. ความละเอียด ของเกลือ 2. ความสะอาด 3. สีสันธรรมชาติ 4. กลิ่นหอม 5.แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและคุณสมบัติภายนอกหลังการใช้ครั้งที่ 1 โดยแบ่งเป็นความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1. ความละเอียดของเกลือ 2. ความสะอาด 3. กลิ่นหอม 4. ล้างออกง่าย 5. ความระคายเคือง 6. ช่วยผลัดผิว

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือสินเฮอร์ใช้ในงานสปา

แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ การทดสอบตัวอย่างผลิตภัณฑ์เกลือขัดผิว สูตรสมุนไพรใบขมิ้นผสมขมิ้นกลั่นมะกรูด เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) ชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น อายุ อาชีพ รายได้ ความถี่ในการใช้เกลือขัดผิวในแต่ละเดือน ความถี่ในการใช้เกลือขัดผิวต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลความพึงพอใจ ในการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์เกลือขัดผิว สูตรสมุนไพรใบขมิ้นชันมะกรูด โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นคือ 1. คุณสมบัติของสมุนไพร 2. บรรจุภัณฑ์ 3. สลาก โดยมีผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของ ศูนย์หีบห่อไทย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ศูนย์หีบห่อไทยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) โดยได้กำหนด ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลัก Likert โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณสมบัติของ ผลิตภัณฑ์เกลือสปาของอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

3.2 การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ เนื้อหาของแบบสอบถามให้ถูกต้องตามแนวทางของการสร้างผลิตภัณฑ์สครับขัดผิว

3.3. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไข ในเบื้องต้นไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษา วิชาเอก อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 19 คน เพื่อหา คุณภาพเครื่องมือ

3.4. นำแบบสอบถามผ่านการทดสอบ และปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์อีกครั้ง ไปใช้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 19 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อจัดหมวดหมู่และให้เพื่อให้ทราบ ลักษณะ พื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

แบบสอบถามชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเกลือ ขัดผิวและการบริการด้านสปาทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) แบ่งจำแนกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 คุณสมบัติภายนอกก่อนการใช้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

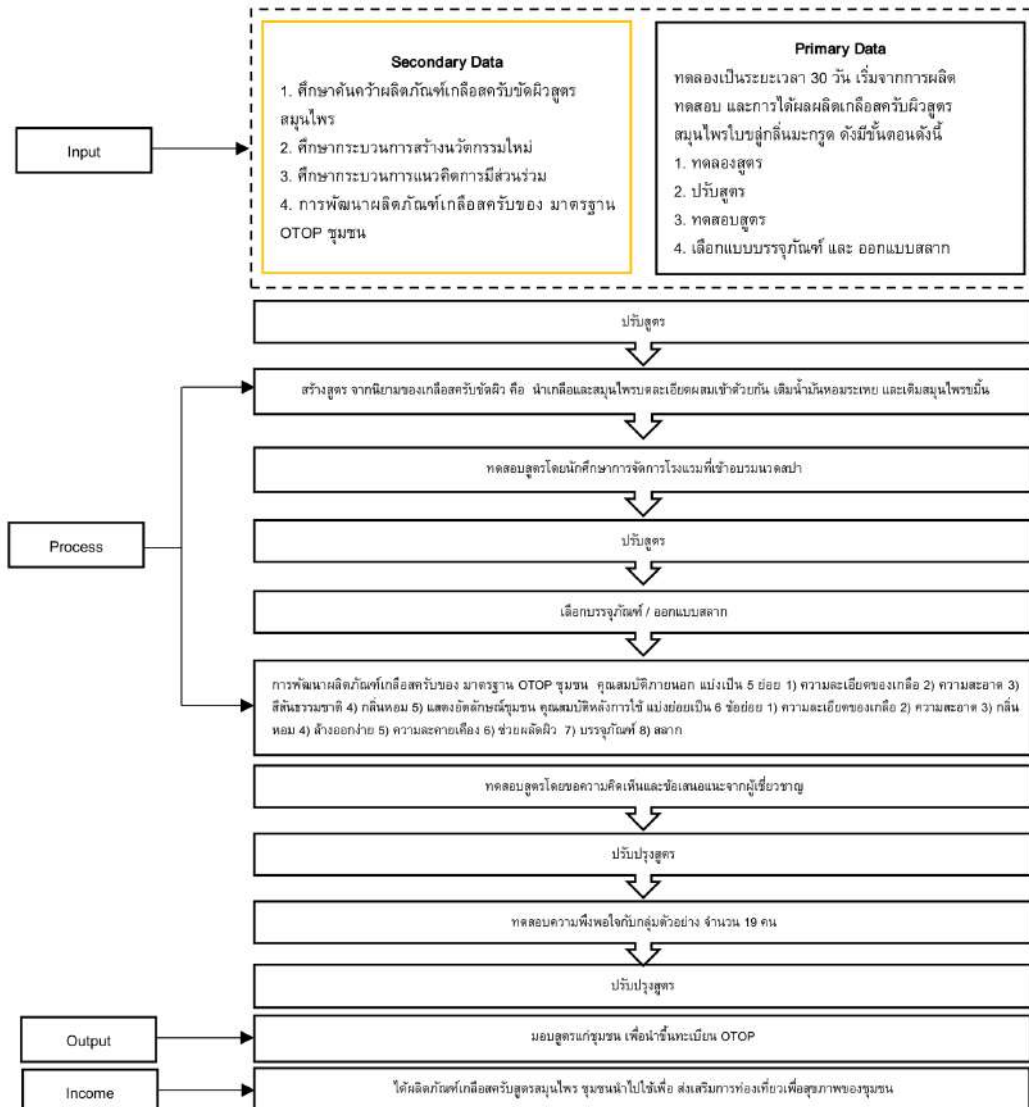
แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ การทดสอบตัวอย่างผลิตภัณฑ์เกลือ ขัดผิว สูตรสมุนไพรใบขมิ้นชันมะกรูด เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) ชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลความพึงพอใจ ในการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์เกลือขัดผิว สูตรสมุนไพรใบขมิ้นชันกลั่นมะกรูด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. ขั้นตอนในการทำวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ครั้งนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น มีขั้นตอนในการทำ ดังตารางภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนในการทำวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. **บริบทพื้นที่แหล่งเกลือสินเธาว์ของ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา**

ผลการศึกษาจากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ผลิตเกลือสินเธาว์แบบดั้งเดิมมีทั้งหมด 16 ครัวเรือน และทั้งหมด อาศัยอยู่ใน ชุมชน บ้านพันดุง ตำบลพันดุง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้ กลุ่มสมาชิก ทั้ง 16 คน แบ่งเป็น เพศหญิง 8 คน และเพศชาย 8 คน จำนวน คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน ทั้งนี้ ทั้งหมดมีอายุเกิน 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนมากเป็นเกษตรกร จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 100 ไม่ได้เป็นผู้นำของการรวมกลุ่มใดของชุมชน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และเป็นผู้นำของการรวมกลุ่มของชุมชนจำนวน 4 คน คิดเป็น ร้อยละ 25 โดยมีสมาชิก 1 คน เป็นรองประธานกลุ่มออมทรัพย์ และ 1 คนเป็นรองประธานกลุ่มสตรี จำนวน 2 คน ไม่ได้ระบุข้อมูล สมาชิกผู้ผลิตเกลือส่วนมาก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ต้องการทำอาชีพการผลิตเกลือต่อไปในอนาคต ส่วนสมาชิกจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ไม่แน่ใจว่า ในอนาคตจะทำอาชีพนี้ต่อไปหรือไม่ และ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 ไม่ต้องการทำอาชีพนี้ต่อไปในอนาคต รูปแบบของการผลิตเกลือสินเธาว์ของ อำเภอลำทะเมนชัย ทั้งหมด ผลิตเกลือในรูปแบบของการต้มเกลือแบบดั้งเดิม เป็นการผลิตแบบเกลือต้มที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และช่วงเวลาในการผลิตเกลือ จะอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์หลังการเก็บเกี่ยวข้าวจนถึงช่วงปลายเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงฤดูแล้ง หลังจากช่วงเข้าพรรษาจะเป็นฤดูฝนดินมีความเค็มน้อยลงก็จะไม่สามารถต้มเกลือได้ จุดประสงค์หลักของการผลิตเกลือของชุมชนคือผลิตไว้บริโภคในครัวเรือนและการจำหน่าย กิโลกรัมละ 150-200 บาท บางคนจะนำเกลือออกนำเร่ขายไปตามชุมชนอื่น บางครั้งจะใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนข้าวเปลือก ในอดีตจะเก็บเกลือไว้ในกะทอไม้ไผ่ แต่ในปัจจุบันเก็บเกลือไว้ในกระสอบปุย เพื่อความสะดวกและหาง่ายกว่า

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มผู้ผลิตเกลือ

ข้อมูลส่วนบุคคลด้าน	ผลการตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	8	50
	หญิง	8	50
2. อายุ	มากกว่า 40 ปี	16	100
4. การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	93.75
5. อาชีพหลัก	เกษตรกร/ประมง	16	100
6. รายได้	น้อยกว่า 10000	16	100
7. เป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง	เป็น	10	62.5
8. บทบาทการเป็นผู้นำของกลุ่ม	ไม่ได้เป็น	12	75
9. ความต้องการผลิตเกลือในอนาคต	ทำ	12	75
10. รูปแบบการผลิต	ต้ม	16	100

2. ความพึงพอใจ ในการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์เกลือขัดผิวสูตรสมุนไพรใบขี้เหล็ก ผลการศึกษาตามตารางที่ 2 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ของอาสาสมัคร พบว่า ระดับอายุของอาสาสมัครจะอยู่ระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 57.89 กลุ่มอาสาสมัครส่วนมากมีสถานะภาพโสด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 73.68 และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 57.89 นอกจากนี้ จากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มอาสาสมัคร ทำอาชีพพนักงานราชการเป็นส่วนมาก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 47.36 รายได้ รายได้น้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 42.10 พวกเขามีความถี่ในการใช้เกลือสครับ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 26.31

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ

ข้อมูลส่วนบุคคลด้าน	ผลการตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ	20-30 ปี	11	5.89
2. สถานภาพสมรส	โสด	14	73.8
2. การศึกษา	ปริญญาตรี	11	57.89
3. อาชีพ	พนักงานราชการ	9	4.36
6. รายได้	มากกว่า 20,000 บาท/เดือน	8	42.10
7. ความถี่ของการใช้ผลิตภัณฑ์//สัปดาห์	1-2 ครั้ง	13	8.42

3. ความพึงพอใจ การทดสอบตัวอย่างผลิตภัณฑ์เกลือขัดผิว ผลการศึกษาจากตารางที่ 3 แสดงผลจากการวิเคราะห์ผลความพึงพอใจในระดับมาก สามารถสรุปได้ดังนี้ 1 ความพึงพอใจ ด้านคุณสมบัติภายนอกลักษณะปรากฏต่อผลิตภัณฑ์หลัก ด้านสีสัมผัสเป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.63 โดยมีค่า S.D. ที่ 0.74 และอยู่ในเกณฑ์การวัด ระดับดีมาก หลังจากที่ได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์แล้ว อาสาสมัคร พึงพอใจ ด้านความสะอาดของผลิตภัณฑ์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.42 โดยมีค่า S.D. ที่ 0.94 และอยู่ในเกณฑ์การวัด ระดับดีมาก เป็นที่น่าสังเกตว่า ในด้านการช่วยผลัดผิว อาสาสมัครมีความพึงพอใจที่ค่าเฉลี่ย 3.68 โดยมีค่า S.D. ที่ 1.08 และอยู่ในเกณฑ์การวัด ระดับพอใช้ และความพึงพอใจด้านความระคายเคือง กลุ่มอาสาสมัครมีความพึงพอใจที่ค่าเฉลี่ยที่ 2.79 โดยมีค่า S.D. ที่ 1.42 และอยู่ในเกณฑ์การวัด ระดับไม่มีคุณภาพ ส่วนความพึงพอใจด้านลักษณะปรากฏของบรรจุภัณฑ์สลากรผลิตภัณฑ์ของอาสาสมัคร มีผลดังต่อไปนี้ 1) แจกชื่อประเภทหรือชนิดของสินค้า โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.47 โดยมีค่า S.D. ที่ 0.50 และอยู่ในเกณฑ์การวัด ระดับดีมาก 2) แจกขนาดสินค้า/ปริมาณปริมาตร/น้ำหนัก และตัวอักษร มีค่าเฉลี่ยที่ 4.26 โดยมีค่า S.D. ที่ 0.71 และอยู่ในเกณฑ์การวัดระดับดีมาก

ตารางที่ 3 ผลจากการวิเคราะห์ความพึงพอใจหลังการทดสอบตัวอย่าง

ลักษณะของสครับสมุนไพร	คำตอบเกณฑ์ระดับสูงสุด	ผลวิเคราะห์ข้อมูล		
		$\bar{X}$	SD	เกณฑ์
1. คุณสมบัติภายนอกของเกล็ดสครับ	สีสังธรรมชาติ	4.63	0.74	ดีมาก
2. คุณสมบัติหลังทดลองใช้ผลิตภัณฑ์เกล็ดสครับ	ความสะอาด	4.42	0.94	ดีมาก
	ช่วยผลัดผิว	3.68	1.08	พอใช้
	ความระคายเคือง	2.79	1.42	ไม่มีคุณภาพ
3. ลักษณะปรากฏของบรรจุภัณฑ์	ปลอดภัยในการ หยิบใช้	4.47	0.50	ดีมาก
4. ลักษณะปรากฏของสลากรผลิตภัณฑ์	แข็งแรงทนทาน/ปริมาณปริมาตร/น้ำหนัก	4.26	0.71	ดีมาก

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกล็ดสครับของ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า จากลักษณะปรากฏภายนอกของผลิตภัณฑ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นว่าผลิตภัณฑ์มีเม็ดเกล็ดมีความละเอียดพอดี ด้านบรรจุภัณฑ์มีการปิดผนึกมิดชิดสีของผลิตภัณฑ์มีสีเขียวปนเหลือง และมีความใกล้เคียงกับธรรมชาติของสมุนไพรส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ ด้านกลิ่นก่อนการทดลองใช้จะมีกลิ่นหอมของมะกรูดชัดเจนกว่ากลิ่นของสมุนไพรขมิ้นและใบขมิ้น และผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนด้วยการนำเอาสมุนไพรเอกลักษณ์ของชุมชนมาใช้ได้ดี เกล็ดสครับขัดผิวมีความละเอียดอยู่ในระดับดีแต่หลังการใช้จะมีความคมเล็กน้อย ด้านความสะอาด หลังการใช้รู้สึกสะอาดสดชื่นมากขึ้น จากกลิ่นสมุนไพรและส่วนผสมจากน้ำมันนวด แต่จะทิ้งคราบสีเหลืองของขมิ้นที่ติดผิว ล้างไม่ออก ส่วนด้านกลิ่น หลังการทดลองใช้กลิ่นสมุนไพรจะลดน้อยลง ยังเหลือกลิ่นมะกรูดเล็กน้อย ตัวสครับขัดผิวเมื่อล้างจะเหลือคราบของขมิ้นและความเหนียวของน้ำมันจะทิ้งคราบบนผิวหนังมากเกินไป ส่วนด้านความระคายเคืองต่อผิวหนัง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามีความระคายเคืองน้อยมาก ถึงระดับไม่มีความระคายเคืองเลย และมีประสิทธิภาพในการขจัดผิวที่ตายแล้วและให้ความรู้สึกนุ่มลื่นมากขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาบริบทพื้นที่แหล่งเกลือสินเธาว์ของ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า จากการศึกษาข้อมูลของส่วนบุคคลของผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ในพื้นที่เป็นเพศหญิงและชาย จำนวนเท่าๆ กัน ทั้งหมด มีอายุมากกว่า 40 ปี สอดคล้องกับ พัชราภรณ์ แสงทามาศย์ (2562) พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตเกลือของตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีอายุเฉลี่ย ที่ 43.87 ปี ด้านการศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกลือมีการศึกษาอยู่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตเกลือสินเธาว์แบบตาก และแบบต้ม ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเกษตรกรผู้ผลิตเกลือส่วนใหญ่ มีการศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อธิปัตย์ สายสูง (2557) พบว่าระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ของอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ด้าน อาชีพหลักของผู้ผลิตเกลือผู้ผลิตเกลือทั้งหมดมีอาชีพเป็นเกษตรกรปลูกข้าวและมันสำปะหลัง มีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งส่วนมากจะเป็น กลุ่มกองทุนเงินล้าน และกลุ่มสตรี แต่สมาชิกส่วนมากไม่ได้เป็นสมาชิกในระดับผู้นำกลุ่ม ในอนาคตส่วนมากพวกเขายังมีความต้องการ จะประกอบอาชีพผลิตเกลือสินเธาว์ต่อไป

กระบวนการผลิตและจำหน่ายเกลือสินเธาว์ของ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ทั้งหมดผลิตด้วยกรรมวิธีการต้มแบบดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่ง สอดคล้องกับ อธิปัตย์ สายสูง (2557) พบว่า กรรมวิธีการผลิตของกลุ่มผู้ผลิตเกลือของชาวอำเภอบ่อเกลือจังหวัดน่านโดยปกติจะเริ่มทำเกลือระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน และจะไม่ ต้มเกลือหลังวันออกพรรษา สอดคล้องกับ จักรมนตรี ชนะพันธ์ (2562) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง เกลือสินเธาว์อีสาน : ลมหายใจของอุตสาหกรรมครัวเรือน พบว่า ระยะเวลาการผลิตเกลือสินเธาว์ อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ไปจนถึงปลายเดือนเมษายนของทุกปี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ กฤษ เหลือลมัย (2561) พบว่า การผลิตเกลือสินเธาว์ที่บ่อกระดิน ตำบลหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งจะเริ่มผลิตเกลือในช่วง เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน โดยการ ชูดินละเอียดหรือดินซ้ทานำมาผ่านกรรมวิธีการกรองแบบดั้งเดิมโดยการนำดินละเอียดมาผสม กับแกรบหรือฟางข้าวแล้ววางลงในรางไม้ที่เรียกว่ารางกระโละ ซึ่งมีกรรมวิธีในการชูดินละเอียด และนำดินละเอียดมากรองด้วยน้ำโดยใช้เศษฟางหรือหญ้า

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือสินเธาว์ของ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา
พบว่า นวัตกรรมใหม่สูตรเกลือ สดริบซ์ดีผิวสูตรผสมไนโตรไบโซลูชั่นผสมขมิ้นเกสรดอกบัวแดงกลิ่น มกรูดได้จากการระดมความคิดของชุมชนซึ่งส่วนสมที่สำคัญที่เป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือไบโซลูชั่น ซึ่งมีสรรพคุณในการบำรุงผิวและทำให้ผิวนุ่มนวล ซึ่งเหมาะกับการนำมาเป็นส่วนผสมของ ผลิตภัณฑ์สดริบซ์ดีผิว อีกทั้งเป็นสมุนไพรที่ขึ้นอยู่ทั่วไปในบริเวณนาเกลือและชุมชน เพื่อสร้างเป็น อัตลักษณ์และสร้างความภาคภูมิใจ โดยกลุ่มอาสาสมัครเป็นเพศหญิงทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับ จิตพนธ์ ชุมเกตุ (2557) ที่ได้ศึกษาผลการวิเคราะห์ปัจจัยผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ เพื่อสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาจังหวัดหนอง เกลือสินเธาว์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้ผลิตเกลือสินเธาว์แบบดั้งเดิมมีทั้งหมด 16 ครัวเรือน เป็นเพศหญิง 8 คน และเพศชาย 8 คนทั้งหมดมีอายุเกิน 40 ปี ส่วนมากเป็นเกษตรกร มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี สมาชิกผู้ผลิตเกลือส่วนมาก ต้องการทำอาชีพการผลิตเกลือต่อไปในอนาคต ส่วนสมาชิกจำนวน 3 คน ไม่แน่ใจว่าในอนาคตจะทำอาชีพนี้ต่อไปหรือไม่ และ 1 คน ไม่ต้องการทำอาชีพนี้ต่อไปในอนาคต ระดับอายุของอาสาสมัครจะอยู่ระหว่างระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 11 คน กลุ่มอาสาสมัครส่วนมากมีสถานะภาพโสด จำนวน 14 คนมีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 11 คน ทำอาชีพพนักงานราชการเป็นส่วนมาก จำนวน 9 คน รายได้น้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 8 คน มีความถี่ในการใช้เกลือสครับ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ความพึงพอใจด้านคุณสมบัติภายนอกลักษณะปรากฏต่อผลิตภัณฑ์หลัก ด้านสีส่นที่เป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ อยู่ในเกณฑ์การวัด ระดับดีมาก หลังจากที่ได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์แล้ว อาสาสมัคร พึงพอใจ ด้านความสะอาดของผลิตภัณฑ์มากที่สุด ความพึงพอใจด้านคุณสมบัติภายนอกลักษณะปรากฏต่อผลิตภัณฑ์หลัก ด้านสีส่นที่เป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ อยู่ในเกณฑ์การวัด ระดับดีมาก หลังจากที่ได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์แล้ว อาสาสมัคร พึงพอใจ ด้านความสะอาดของผลิตภัณฑ์มากที่สุด ในด้านการช่วยผลัดผิว อาสาสมัครมีความพึงพอใจที่ระดับพอใช้ และความพึงพอใจด้านความระคายเคืองอยู่ในระดับไม่มีคุณภาพ ด้านลักษณะปรากฏของสลาเกลือสินเธาว์ของอาสาสมัคร แฉงชื่อประเภทหรือชนิดของสินค้าอยู่ในระดับดีมาก การแฉงขนาดสินค้า/ปริมาณปริมาตร/น้ำหนัก และตัวอักษรอยู่ระดับดี การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกลือสินเธาว์ ด้านบรรจุภัณฑ์มีการปิดผนึกมิดชิดลิ้นก่อนการทดลองใช้จะมีกลิ่นหอมของมะกรูดชัดเจนกว่ากลิ่นของสมุนไพรขมิ้นและใบขมิ้น เกลือสครับขัดผิวมีความละเอียดอยู่ในระดับดีแต่หลังการใช้จะมีความคมเล็กน้อย ด้านความสะอาด หลังการใช้รู้สึกสะอาดสดชื่นมากขึ้น จากกลิ่นสมุนไพรและส่วนผสมจากน้ำมันนวดส่วนด้านความระคายเคืองต่อผิวหนัง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า มีความระคายเคืองน้อยมาก

ข้อเสนอแนะจากการศึกษามีดังรายการต่อไปนี้

1. ควรปรับปรุงด้านความละเอียดของเกลือให้มีความละเอียดเพิ่มมากขึ้น เพราะเกลือยังมีความคมของเกร็ดเกลือก่อให้เกิดความระคายเคืองต่อผิว จึงต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป
2. ควรตั้งชื่อของผลิตภัณฑ์ให้แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ที่สื่อความหมายของการเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่แท้จริง
3. ควรมีการเพิ่มเติมส่วนผสมของสลาเกลือในส่วนวันเดือนปีที่ผลิตวันหมดอายุ ให้ชัดเจนมากขึ้นและแฉงข้อแนะนำเกี่ยวกับส่วนผสมขมิ้นเพราะอาจจะยังติดผิวและเลอะเสื้อผ้าหลังจากที่ล้างออก นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมข้อเสนอแนะด้านวิธีการใช้ผลิตภัณฑ์นี้เหมาะสมกับการรวมถึงข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์อื่น ๆ เช่น นำสครับขัดผิวไปผสมกับโยเกิร์ต หรือน้ำมะขามเปียก

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมให้มีการนำเกลือสินเธาว์และสมุนไพรท้องถิ่นมาค้นคว้าศึกษาวิจัยมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจในสรรพคุณ และความปลอดภัยในการใช้ และช่วยกันเผยแพร่สรรพคุณของสมุนไพรและเกลือสินเธาว์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น
2. ควรต่อยอดงานวิจัยในการใช้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย
3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางทางการส่งเสริมการตลาดและการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้สามารถผลิตได้มากขึ้นและสามารถผลิตจำหน่ายได้จำนวนมากขึ้นเพื่อเป็นการยกระดับรายได้แก่ชุมชน
4. ควรให้มีการศึกษาแนวทางในการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมการทำเกลือเพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความอย่างยั่งยืนแก่ชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรธรณี. (2559). *เกลือ*. สืบค้น 17 มกราคม 2562, จาก <http://www.dmr.go.th/main.php?filename=halite>.
- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *นักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย*. สืบค้น 17 มกราคม 2562, จาก <https://www.mots.go.th/>
- กฤษ เหลือลมัย. (2561). *วิถีชาวบ้าน*. สืบค้น 7 ธันวาคม 2562, จาก https://www.technologychaoban.com/folkways/article__52897
- กานดา อีรานนท์. (2561). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย สถานการณ์และศักยภาพทางการแข่งขันในภูมิภาคอาเซียน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 12(1), 22-34.
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2557). *ผลการวิเคราะห์ปัจจัยผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาห้างหุ้นส่วน เกลือสปา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี.
- จินตวิรี เกษมสุข. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 26(50), 169-186.
- ชายชัย ชัยรุ่งเรือง. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของเทศบาลปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 115-128.
- ณัฐชยา เหมือนสมหวัง. (2560). *สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์*. สืบค้น 14 มกราคม 2563, จาก http://thainews.prd.go.th/th/news/print__news/WNRPT6012070010002
- ปนฉัตร หมอยาดี. (2555). *การสืบทอดและการพัฒนาการผลิตเกลือสินเธาว์ ตำบลบ่อ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชฎาภรณ์ แสงทามาตย์. (2562). การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตเกลือสินเธาว์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 13(1), 151-161.
- พุทธพร อักษรไพโรจน์. (2561). *ธุรกิจสปาไทย: มิติของการพัฒนาทุนมนุษย์ภายหลังการเปิดประชาคมเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: University of the Thai Chamber of Commerce.
- เมธินันท์ ช่อมผล. (2561). *เกลือ” ทองคำขาวแห่งดินแดนอีสาน*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <http://www.muangboranjournall.com/post/salt-northeast>
- ศิริลักษณ์ ระหว่า. (2558). *การทำนาเกลือ*. สืบค้น 10 ธันวาคม 2562, จาก <http://sirilukrawa026008.blogspot.com/2015/07/blog-post.html>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลำทะเมนชัย. (2564). *ข้อมูลอำเภอลำทะเมนชัย*. สืบค้น 21 เมษายน 2562, จาก <https://district.cdd.go.th/khamthaleso/>

- อธิปัตย์ สายสูง. (2557). ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตเกลือสินเธาว์ภูเขาในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อมฤต หมดทอง. (2558). เกลือและประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานชุมชนในอีสาน. *NAJUA: Architecture, Design and Built Environment*, 29, 165-165.
- อรทัย พระทัต. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษา บ่อมหมหากาฬ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การสร้างแบบจำลองทำนายความสำเร็จ เพื่อสนับสนุนการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงาน ภาคบังคับของประเทศไทย

SUCCESS PREDICTION MODELING FOR SUPPORT THE REVAMP OF COMPULSORY ENERGY MANAGEMENT SYSTEM IN THAILAND

Received: 31 May, 2021

Revised: 15 July, 2021

Accepted: 18 July, 2021

ปัญญาวัฒน์ โกมุตบุตร*

Panyawat Gomutbutra*

ปิยะวิทย์ ทิพรส**

Piyavit Thipbharos**

ศิริเดช คำสุพรหม***

Siridech Kumsuprom***

ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์****

Sivanun Sivapitak****

* นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Doctoral student, Doctor of Business Administration, Dhurakij Pundit University.

* Email: g_panyawat@msn.com (Corresponding Author)

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assist. Prof. Dr., College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University,

** Email: piyavit.thi@dpu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*** Assist. Prof. Dr., College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University,

*** Email: siridech.kum@dpu.ac.th

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

**** Assist. Prof. Dr., College of Innovative Business and Accountancy, Dhurakij Pundit University.

**** Email: sivanun.sik@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

ระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับในโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมซึ่งได้เริ่มประกาศใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นกลยุทธ์สำคัญในการบรรลุเป้าหมายด้านการอนุรักษ์พลังงานของประเทศไทย แต่กลับพบสัญญาณที่บ่งบอกถึงความถดถอยในเชิงประสิทธิผลของมาตรการดังกล่าวจากการหยุดชะงักของพัฒนาการประสิทธิภาพด้านพลังงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตและภาคธุรกิจการค้าในช่วง 5 ปีล่าสุด นำมาสู่การค้นหาแนวทางที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับจากการทบทวนวรรณกรรมและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จนค้นพบแนวทางที่เป็นไปได้ 12 แนวทาง ดังนั้น เพื่อเป็นการยืนยันอิทธิพลของแนวทางการปรับปรุงดังกล่าวจึงได้ทำการสร้างแบบจำลองทำนายความสำเร็จโดยใช้ตัวแปรอิสระที่สร้างจากข้อกำหนดที่มีอยู่ในระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับร่วมกับปัจจัยที่ใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงที่คาดว่าจะส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการพลังงาน บนพื้นฐานของข้อมูลผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงในโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งผลที่ได้รับพบว่า สามารถพิสูจน์ผลกระทบเชิงบวกของ 10 ปัจจัยที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบแนวทางการปรับปรุงผลสำเร็จในการจัดการพลังงาน พร้อมทั้งยืนยันอิทธิพลเชิงบวกของ 4 ข้อกำหนดที่มีอยู่เดิมในระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการพลังงานภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ: แบบจำลองทำนายความสำเร็จ การจัดการพลังงาน ระบบการจัดการพลังงาน การอนุรักษ์พลังงาน ประสิทธิภาพพลังงาน

Abstract

Employing compulsory energy management systems in designated buildings and factories, which has been encouraged since 2007, is a key strategy in achieving Thailand's energy efficiency goals. However, there are signs a reduction in the effectiveness of measures, including disruptions in energy efficiency development in the manufacturing and commercial sectors over the last 5 years. This has led to need to improve compulsory energy management systems based on a review of literature and interviews with stakeholders, which revealed twelve possible approaches. Thus, in order to assess the potential improvement approaches, a prediction model is employed based on the existing requirements of

compulsory energy management systems as well as the factors used to formulate improvement approaches that may influence the success of energy management. Based on actual data collected at designated buildings and factories, it was revealed that 10 factors used to formulate improvement approaches had a positive impact on energy management success. In addition, four existing requirements in the energy management system were also found to have a positive influence the success of energy management under current circumstances.

Keywords: Success Prediction Modeling, Energy Management, Energy Management System, Energy Conservation, Energy Efficiency

บทนำ

ประเทศไทยตกอยู่ในฐานะประเทศผู้นำเข้าพลังงานที่มีค่าใช้จ่ายด้านพลังงานเป็นต้นทุนหลักในการพัฒนาประเทศ จึงได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์พลังงานด้วยการประกาศใช้พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 พร้อมทั้งจัดทำแผนอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2561 - 2580 (EEP2018) โดยตั้งเป้าหมายที่จะลดค่าความเข้มการใช้พลังงาน (Energy Intensity: EI) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการใช้พลังงานที่คิดจากปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อ GDP ลงให้ได้เป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ภายในปี พ.ศ. 2580 เมื่อคิดเทียบกับปีฐานคือปี พ.ศ. 2553 (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2563ก) และถือได้ว่ามีความสำเร็จในระดับหนึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าความยืดหยุ่นการใช้พลังงาน (Energy Elasticity: EE) ของประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2552-2562 ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.77 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการเติบโตของการใช้พลังงานในสัดส่วนที่ต่ำกว่าการเติบโตของ GDP อันส่งผลทำให้ค่า EI ของประเทศไทยลดลงจาก 8.99 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ (ktoe) ต่อพันล้านบาท ในปี พ.ศ. 2552 เหลือ 8.16 ktoe ต่อพันล้านบาทในปี พ.ศ. 2562 (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2563)

ทั้งนี้ มาตรการหนึ่งที่สำคัญในการอนุรักษ์พลังงานของประเทศไทยคือการกำกับดูแลการใช้พลังงานของโรงงานอุตสาหกรรมและอาคารธุรกิจที่มีการใช้พลังงานในปริมาณมากเป็นการเฉพาะโดยให้นิยามว่า “โรงงานควบคุม” และ “อาคารควบคุม” ด้วยการกำหนดให้มีการดำเนินระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 (พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550, 2550) อันเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากกระบวนการ P-D-C-A หรือ Deming Cycle ที่มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องในทุกกรอบของการดำเนินงาน (Deming, 1986) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าค่า EI ของภาคอุตสาหกรรม การผลิตและภาคธุรกิจการค้าของประเทศไทยจะมีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจนหลังจากเริ่มมีการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับแต่แนวโน้มดังกล่าวเริ่มเกิดการหยุดชะงัก

ลงในช่วง 5 ปี ล่าสุด (พ.ศ. 2558-2562) (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2563ข) แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่แนวทางการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะมีข้อจำกัดในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์พลังงานของกลุ่มเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้มีความพยายามที่จะค้นหาแนวทางที่เป็นไปได้สำหรับการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยให้มีความเหมาะสม ครอบคลุม และสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการทบทวนวรรณกรรมเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ ISO 50001:2018 และปัจจัยสู่ความสำเร็จ (CSFs) ในกระบวนการที่มีความเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการพลังงาน รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการพลังงาน พร้อมกับสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทย จนพบแนวทางที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับจำนวนหนึ่ง (ปัญญาวัฒน์ โกมุทบุตร และปิยะวิทย์ ทิพรส, 2564)

แต่เนื่องจากการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับย่อมเป็นการสร้างผลกระทบต่องานกับผู้กำกับดูแล คือ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน และผู้มีหน้าที่ปฏิบัติ คือ โรงงานควบคุมและอาคารควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อยืนยันอิทธิพลของปัจจัยที่คาดว่าจะช่วยยกระดับความสำเร็จของระบบการจัดการพลังงานที่มีต่อผลสำเร็จของการจัดการพลังงานอย่างเป็นรูปธรรมและนำมาสู่แนวคิดในการนำแนวทางการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานเหล่านี้มาสร้างแบบจำลองทำนายความสำเร็จร่วมกับข้อกำหนดที่มีอยู่เดิมในระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทย บนพื้นฐานข้อมูลผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงจากกลุ่มเป้าหมายคือโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมในปัจจุบันภายใต้ระเบียบวิธีวิจัยและหลักการทางสถิติที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะนำไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

โดยคาดหวังว่าผลสำเร็จจากการปรับปรุงข้อกำหนดระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยจะนำมาซึ่งความยั่งยืนในการพัฒนาประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตและภาคธุรกิจการค้าของประเทศไทยจนสามารถบรรลุเป้าหมายด้านการอนุรักษ์พลังงานของประเทศ และนำไปสู่ผลกระทบในเชิงของการลดการนำเข้าพลังงาน พลังงาน ความมั่นคงด้านพลังงาน และดุลการค้าของประเทศ ควบคู่ไปกับการลดต้นทุนด้านพลังงานของผู้ประกอบการเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนในการประกอบกิจการตามแนวคิดไตรกำไรสุทธิ (Jeurissen, 2000) ทั้งยังเป็นองค์ประกอบสำคัญในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตามที่ประเทศไทยได้แสดงเจตจำนงไว้ในที่ประชุมนานาชาติอีกด้วย (United Nations [UN], 2015)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของ “ข้อกำหนดที่มีอยู่ในระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับ” และ “แนวทางที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับ” ที่มีต่อ “ความสำเร็จของการจัดการพลังงานในโรงงานควบคุมและอาคารควบคุม” ของประเทศไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อพัฒนาแบบจำลองที่ใช้ในการทำนายโอกาสประสบความสำเร็จของการจัดการพลังงานในโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมของประเทศไทยภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535 (2535) ได้มุ่งเป้าที่จะกำกับดูแลให้เกิดการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพในสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีการใช้พลังงานสูง ได้แก่ “โรงงานควบคุม” และ “อาคารควบคุม” ซึ่งพิจารณาจากหลักเกณฑ์ 3 ประการ (พระราชกฤษฎีกากำหนดโรงงานควบคุม พ.ศ. 2540, 2540; พระราชกฤษฎีกากำหนดอาคารควบคุม พ.ศ. 2538, 2538) คือ

1. มีการติดตั้งใช้งานหม้อแปลงไฟฟ้าขนาดรวมกันเกินกว่า 1,175 กิโลโวลต์-แอมแปร์ขึ้นไป หรือ
2. มีความต้องการกำลังไฟฟ้าสูงสุด (Peak Demand) ตั้งแต่ 1,000 กิโลวัตต์ขึ้นไป หรือ
3. มีการใช้พลังงานโดยรวมเทียบเท่าพลังงานความร้อน 20 ล้านเมกะจูลต่อปี ขึ้นไป โดยกำหนดให้เจ้าของโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของอธิบดีกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการใช้พลังงานในสถานประกอบการด้วยการจัดให้มี “ผู้รับผิดชอบด้านพลังงาน” ซึ่งมีคุณสมบัติและจำนวนตาม กฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติ หน้าที่และจำนวนของผู้รับผิดชอบด้านพลังงาน พ.ศ. 2552 พร้อมกับดำเนิน “การจัดการพลังงาน” ตาม กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการพลังงานในโรงงานควบคุมและอาคารควบคุม พ.ศ. 2552 โดยต้องดำเนินการเป็นวงรอบรายปีและนำเสนอรายงานผลการดำเนินงานให้กับกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานในเดือนมีนาคมของทุกปี ประกอบด้วยข้อกำหนดให้มีการดำเนินงานทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550)

1. การตั้งคณะทำงานด้านการจัดการพลังงาน
2. การประเมินสถานภาพการจัดการพลังงานเบื้องต้น
3. การกำหนดนโยบายอนุรักษ์พลังงาน

4. การประเมินศักยภาพการอนุรักษ์พลังงาน
5. การกำหนดเป้าหมายและแผนอนุรักษ์พลังงาน
6. การดำเนินการ การตรวจสอบ และวิเคราะห์การปฏิบัติตามเป้าหมายและแผนอนุรักษ์พลังงาน
7. การตรวจติดตามและประเมินการจัดการพลังงาน
8. การทบทวน วิเคราะห์ และแก้ไขข้อบกพร่องของการจัดการพลังงาน

ในขณะที่ผลการทบทวนวรรณกรรมเปรียบเทียบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยกับข้อกำหนด ISO 50001:2018 และปัจจัยสู่ความสำเร็จ (CSFs) ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการพลังงาน รวมถึงผลกระทบจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในระบบจัดการพลังงาน ควบคู่กับการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยทั้งในส่วนของผู้มีหน้าที่กำกับดูแล อันได้แก่ ผู้แทนกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน และผู้หน้าที่ปฏิบัติ อันได้แก่ ผู้รับผิดชอบด้านพลังงานในโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมทำให้พบแนวทางที่เป็นไปในการปรับปรุงเพื่อยกระดับความสำเร็จของการจัดการพลังงาน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานและประเด็นสนับสนุน

แนวทางปรับปรุง	ประเด็นสนับสนุนสมมติฐาน	
	ISO 50001:2018 (ISO, 2018)	CSFs ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ ระบบการจัดการพลังงาน
การวางยุทธศาสตร์ด้านพลังงานระดับองค์กร	4.1 Context 6.1 Risks & Opportunities	การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร และความเป็นรูปธรรมของเป้าหมาย [ความสอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายองค์กร] (Parkhi, 2019; Krushna, Alm, Hallgren, Bischoff, Tuglu, Kuai, Yang, & Umoru., 2018; Craig, 2018; Liu & Cross, 2016; Pimentel & Major, 2016; Psychogios & Tsironis, 2016; Johansson, 2015; Al-Balushi, Sohal, Singh, Al-Hajri, Al-Farsi, & Al-Abri, 2014; Thollander & Palm, 2013; Al-Najem, Dhakal, & Bennett, 2012; Manville, Greatbanks, Krishnasamy, & Parker, 2012; Nisiforou, Poullis, & Charalambides, 2012; Dayan, 2010)

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานและประเด็นสนับสนุน (ต่อ)

แนวทางปรับปรุง	ประเด็นสนับสนุนสมมติฐาน	
	ISO 50001:2018 (ISO, 2018)	CSFs ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ ระบบการจัดการพลังงาน
การอนุรักษ์พลังงาน ในขั้นตอนออกแบบและ จัดหา	5.2 Energy Policy 8.2 Design 8.3 Procurement	วัฒนธรรมองค์การ [การสร้างบรรทัดฐาน] (Parkhi, 2019; Krushna et al., 2018; Craig, 2018; Pimentel & Major, 2016; Psychogios & Tsironis, 2016; Al-Balushi et al., 2014; Nisiforou et al., 2012)
ความชัดเจนของ เป้าหมายด้านการ อนุรักษ์พลังงาน	6.2 Objectives, Targets, Planning 6.3 Energy Review 6.4 EnPIs; 6.5 Energy Baseline	ความเป็นรูปธรรมของเป้าหมาย (Krushna et al., 2018; Craig, 2018; Liu & Cross, 2016; Pimentel & Major, 2016; Psychogios & Tsironis, 2016; Thollander & Palm, 2013; Dayan, 2010)
ความพร้อมของเครื่องมือ ในการตรวจวัดและ ติดตาม	9.1 MMAE of Energy Performance and EnMS	ความเป็นรูปธรรมของเป้าหมาย [การวัดผล ที่จับต้องได้] และการมีส่วนร่วมของ ผู้บริหาร [การสนับสนุนของฝ่ายบริหาร] (Parkhi, 2019; Liu & Cross, 2016; Pimentel & Major, 2016; Psychogios & Tsironis, 2016; Al-Balushi et al., 2014; Thollander & Palm, 2013; Al-Najem et al., 2012; Manville et al., 2012; Dayan, 2010)
สถานะของผู้รับผิดชอบ ด้านพลังงานในองค์การ	5.1 Leadership & Commitment	หน้าที่และบทบาทที่ชัดเจน และการมี ส่วนร่วมของผู้บริหาร [ภาวะผู้นำของ หัวหน้าทีม] (Parkhi, 2019; Krushna et al., 2018; Craig, 2018; Pimentel & Major, 2016; Psychogios & Tsironis, 2016; Johansson, 2015; Al-Balushi et al., 2014; Thollander & Palm, 2013; Nisiforou et al., 2012)

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานและประเด็นสนับสนุน (ต่อ)

แนวทางปรับปรุง	ประเด็นสนับสนุนมาตรฐาน	
	ISO 50001:2018 (ISO, 2018)	CSFs ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ ระบบการจัดการพลังงาน
ผลตอบแทนของผู้รับ ผิดชอบด้านพลังงาน	-	การสร้างแรงจูงใจ (Parkhi, 2019; Krushna et al., 2018; Craig, 2018; Al-Balushi et al., 2014; Thollander & Palm, 2013; Foss & Lindenberg, 2013)
การกำหนดหน้าที่และ บทบาทด้านพลังงานของ พนักงาน	5.3 Organization Approach 7.2 Competence 8.1 Operational Planning and Control	หน้าที่และบทบาทที่ชัดเจน และความ สามารถของบุคลากร [การพัฒนาความ สามารถ] (Parkhi, 2019; Liu & Cross, 2016; Pimentel & Major, 2016; Psychogios & Tsironis, 2016; Al-Balushi et al., 2014; Thollander & Palm, 2013); Manville et al., 2012)
การจัดการความรู้ด้าน พลังงานในองค์กร	4.3 Scope of EnMS, 4.4 EnMS process 7.5 Documented Information	ความสามารถของบุคลากร [การพัฒนา ความสามารถ] (Parkhi, 2019; Liu & Cross, 2016; Psychogios & Tsironis, 2016; Al-Balushi et al., 2014; Thollander & Palm, 2013; Manville et al., 2012)
การสื่อสารแบบ 2 ทาง	7.4 Communication 9.1 MMAE of Energy Performance and EnMS	การสื่อสาร (Krushna et al., 2018; Craig, 2018; Liu & Cross, 2016; Pimentel & Major, 2016)
มาตรการจูงใจให้บรรลุ เป้าหมายด้านอนุรักษ์ พลังงาน	-	การสร้างแรงจูงใจ (Parkhi, 2019; Krushna et al., 2018; Craig, 2018; Al-Balushi et al., 2014; Thollander & Palm, 2013; Foss & Lindenberg, 2013)

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานและประเด็นสนับสนุน (ต่อ)

แนวทางปรับปรุง	ประเด็นสนับสนุนสมมติฐาน	
	ISO 50001:2018 (ISO, 2018)	CSFs ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ ระบบการจัดการพลังงาน
การประยุกต์ระบบ ควบคุมพลังงานอัตโนมัติ	-	การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และ ความเป็นรูปธรรมของเป้าหมาย [การวัดผล ที่จับต้องได้] (Shokouhyar, Pahlevani, & Sadeghi, 2019; Tushar et al., 2018; Brundu, Patti, Osello, Giudice, Rapetti, Krylovskiy, Jahn, Verda, Guelpa, Rietto, & Acquaviva, 2017; Mawed & Al-Hajj, 2017; Chongwatpol, 2016; Pimentel & Major, 2016; Psychogios & Tsironis, 2016; Al-Balushi et al., 2014; Thollander & Palm, 2013)
การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ขั้นสูง (IoT, Big data, AI)	-	การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Shokouhyar et al., 2019; Tushar, Wijerathne, Li, Yuen, Poor, Saha, & Wood, 2018; Brundu et al., 2017; Mawed & Al-Hajj, 2017; Chongwatpol, 2016)

ที่มา: ดัดแปลงจาก ปัญญวัฒน์ โกมทุบุตร และปิยะวิทย์ ทิพรส (2564)

จึงนำมาสู่แนวคิดในการศึกษาวิจัยเพื่อยืนยันอิทธิพลของแนวทางที่เป็นไปได้ในการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยด้วยการสร้างแบบจำลองทำนายความสำเร็จของระบบการจัดการพลังงานโดยใช้ตัวแปรอิสระที่มาจาก “ข้อกำหนดที่มีอยู่ในระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทย” (ตัวแปรอิสระกลุ่มที่ 1) ร่วมกับ “ปัจจัยที่ใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงาน” (ตัวแปรอิสระกลุ่มที่ 2) โดยมีตัวแปรตามคือ “ผลสำเร็จของระบบการจัดการพลังงาน”

ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการใช้พลังงานในระยะสั้นมักได้รับผลกระทบจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น สภาพเศรษฐกิจ ราคาพลังงาน หรือแม้แต่สภาพภูมิอากาศ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้สามารถแยกแยะระหว่างกลุ่มเป้าหมายที่ประสบความสำเร็จและยังไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการพลังงานได้อย่างชัดเจน จึงได้กำหนดให้ตัวแปร

ตามมีลักษณะเป็นตัวแปรฐานสอง (Binary Variable) และประเมินผลสำเร็จของการจัดการพลังงานในโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมจากการเปลี่ยนแปลงของค่าดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพการใช้พลังงานอันได้แก่ “ค่าการใช้พลังงานจำเพาะ (Specific Energy Consumption: SEC)” (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2559) บนเงื่อนไขที่ว่า SEC ต้องมีแนวโน้มปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลา 3 ปี เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านพลังงานอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายในการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการพลังงาน (BMU, 2010) จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการสร้างแบบจำลองทำนายความสำเร็จของการจัดการพลังงาน

	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
กลุ่ม 2 แนวทาง ปรับปรุงระบบ การจัดการ พลังงาน	การสื่อสารแบบ 2 ทาง (TWO) มาตรการจูงใจให้บรรลุเป้าหมายด้านอนุรักษ์ พลังงาน (INC) การประยุกต์ระบบควบคุมพลังงานอัตโนมัติ (EAS) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการจัดการ พลังงาน (HIT)	ผลสำเร็จของ การจัดการ พลังงาน (SUC) 1 = SEC ต่ำกว่า 3 ปีก่อน และลดลง อย่างน้อย 2 ครั้ง ในช่วง 3 ปี 0 = ไม่เป็นไปตาม เงื่อนไข

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการสร้างแบบจำลองทำนายความสำเร็จของการจัดการพลังงาน (ต่อ)

วิธีดำเนินการวิจัย

หลักการที่นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบจำลองสำหรับงานวิจัยนี้คือการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์แบบทวิ (Binary logistic regression) เนื่องจากตัวแปรตามของแบบจำลองมีลักษณะเป็นตัวแปรฐานสองซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามไม่อยู่ในรูปเส้นตรงแต่เป็นเส้นโค้งรูปตัว S (Sigmoid function) จึงเป็นการละเมิดข้อตกลงเกี่ยวกับการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (Normality) และความเป็นเอกพันธ์ในการกระจายค่าของตัวแปรตาม (Homoscedasticity) ทำให้ไม่เหมาะที่จะทำการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยพหุตัวแปรตามปกติ

โดยใช้รูปแบบสมการที่เรียกว่าแบบจำลอง Logit ซึ่งเป็นการประเมินความน่าจะเป็นในการเกิดเหตุการณ์ที่สนใจบนฟังก์ชันของตัวแปรอิสระที่มีการปรับรูปสมการให้อยู่ในลักษณะลอการิทึมฐานธรรมชาติ (ln) ของแต้มต่อ (odds) สำหรับการโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ (P_y) เปรียบเทียบกับโอกาสที่จะไม่เกิดเหตุการณ์ที่สนใจ (Q_y) ดังแสดงในสมการ (1) (Pituch & Stevens, 2016)

$$\ln(odds) = \ln\left(\frac{P_y}{Q_y}\right) = \ln\left(\frac{P_y}{1-P_y}\right) = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_n x_n + \varepsilon \quad (1)$$

ดังนั้น การวิจัยจึงมีรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) แบบภาคตัดขวาง โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรที่ต้องการทราบค่าทั้งหมด 21 ตัวแปร (ตัวแปรอิสระ 20 ตัวแปร และตัวแปรตาม 1 ตัวแปร) โดยได้ออกแบบคำตอบในส่วนของตัวแปรอิสระให้มีลักษณะเป็น Rubric 3 ระดับ (สมบูรณ์ = 1 ไม่สมบูรณ์ = 0.5 ไม่เลย = 0) ด้วยการระบุข้อความแสดงความคาดหวังที่มีต่อผลการดำเนินงานในแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้แบบสอบถามมีความเป็นปรนัยอันจะส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถประเมิน

ระดับความสอดคล้องดังกล่าวบนมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น โดยมีผลการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแต่ละข้อคำถามด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.8-1.0 ซึ่งผ่านตามข้อกำหนดคือไม่ต่ำกว่า 0.5 และผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อคำถามด้วยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Alpha coefficient) จำนวน 30 ชุด ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.8599-0.8827 ซึ่งผ่านตามข้อกำหนดคือไม่ต่ำกว่า 0.5 ด้วยเช่นกัน

ในขณะที่กลุ่มเป้าหมาย (ประชากร) สำหรับการวิจัยคือผู้รับผิดชอบด้านพลังงานของโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 8,675 แห่ง ประกอบด้วย โรงงานควบคุมจำนวน 5,693 แห่ง และ อาคารควบคุม จำนวน 2,982 แห่ง (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2562) โดยมีเป้าหมายในการเก็บข้อมูลไม่ต่ำกว่า 600 ชุด เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขของแบบจำลอง Logit ซึ่งควรมีจำนวนตัวอย่างในการวิเคราะห์ไม่น้อยกว่า 30 เท่าของจำนวนตัวแปรอิสระ (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2551) พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขให้เก็บข้อมูลจากผู้รับผิดชอบด้านพลังงาน 1 คน ต่อ 1 สถานประกอบการ และแบ่งโควตา (Quota) ในการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนคือ โรงงานควบคุมในสัดส่วนร้อยละ 65 และอาคารควบคุมในสัดส่วนร้อยละ 35 (คิดเป็นจำนวน 210 แห่ง) คิดเป็น (คิดเป็นจำนวน 390 แห่ง) ตามสัดส่วนจำนวนประชากรโดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลผ่านช่องทาง Email โทรศัพท์ และโทรสารในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 จนได้แบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์จำนวน 614 ชุด (โรงงานควบคุม 404 ชุด และอาคารควบคุม 212 ชุด) คิดเป็นความคลาดเคลื่อนจากตัวอย่างร้อยละ 3.81 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (Krejcie & Morgan, 1970)

ซึ่งหลังแปลงข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นค่าทางคณิตศาสตร์แล้วผลการทดสอบความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระด้วยการคำนวณค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่ามีตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปรที่มีค่า VIF มากกว่า 10 และมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหา Multicollinearity (Menard, 2002) คือ EM8 (การทบทวนผลการดำเนินงานด้านการจัดการพลังงาน) จึงได้ทำการรวมตัวแปรดังกล่าวเข้ากับ EM7 (การตรวจประเมินภายในด้านการจัดการพลังงาน) โดยใช้ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 ตัวแปร เป็นตัวแปรใหม่คือ EM78 (การตรวจติดตาม ประเมินและทบทวนผลการดำเนินงานด้านการจัดการพลังงาน) เนื่องจากผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Pairwise correlation) ระหว่างทั้งสองตัวแปรมีค่าสูงถึง 0.9278 ประกอบกับในทางปฏิบัติแล้วการดำเนินการทั้ง 2 ขั้นตอนมีความเกี่ยวเนื่องกันโดย EM8 เป็นการนำผลที่ได้จากการตรวจประเมินภายใน (EM7) มาเสนอต่อที่ประชุมผู้บริหารเพื่อกำหนดแผนการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานในรอบปีถัดไป

จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ผ่านการปรับปรุงแล้วเข้าสู่แบบจำลอง Logit เพื่อทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์พร้อมทั้งปรับปรุงแบบจำลองโดยใช้วิธีการ Backward Stepwise ซึ่งเริ่มจากการใส่ตัวแปรอิสระทั้งหมด (20 ตัวแปร) ลงในแบบจำลองตั้งต้นเพื่อให้ทราบถึงลักษณะอิทธิพลของทุกตัวแปรเมื่อใช้ทำนายผลของตัวแปรตามร่วมกันเป็นลำดับแรก แล้วจึงทำการปรับลดตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติออกจากแบบจำลอง เพื่อหาแบบจำลองที่ดีที่สุดโดยพิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่คงเหลืออยู่ในแบบจำลองควบคู่กับ “ระดับความแม่นยำและเชื่อถือได้ของแบบจำลอง (Model goodness of fit)” ซึ่งประกอบด้วย

1. ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value) ของ Model chi-square ที่มาจากการเปรียบเทียบค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างแบบจำลองที่มีตัวแปรอิสระกับแบบจำลองว่างที่ไม่มีตัวแปรอิสระ โดยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ปรากฏแสดงถึงระดับความเชื่อมั่นในการทำนายโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ที่สนใจของชุดตัวแปรอิสระในแบบจำลอง
2. เนื่องจากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ใช้วิธีการประมาณค่าแบบ Maximum likelihood จึงทำให้ไม่สามารถหาค่า R^2 ที่แท้จริงได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้สถิติที่สร้างขึ้นมาเพื่อเทียบเคียงเรียกว่า Pseudo R^2 ซึ่งมีการแปลผลคล้ายกับ R^2 คือค่าที่เข้าใกล้ 1 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับชุดตัวแปรอิสระที่เกือบสมบูรณ์
3. ค่าร้อยละของผลทำนายที่ถูกต้อง (Correctly classified) เป็นการนำแบบจำลองที่ได้มาทำนายการเกิดหรือไม่เกิดเหตุการณ์ที่สนใจของตัวอย่างตามข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาแล้ว เปรียบเทียบร้อยละของการทำนายผลที่ถูกต้องกับผลการเกิดหรือไม่เกิดเหตุการณ์ตามข้อมูลจริง ซึ่ง Correctly classified ที่สูง (เข้าใกล้ 100%) แสดงว่าแบบจำลองมีความแม่นยำในการทำนายผลของตัวอย่างได้ดี

ผลวิจัยและอภิปรายผล

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์และปรับปรุงแบบจำลองเป็นดังปรากฏในตารางที่ 2 ซึ่งพบว่าถึงแม้แบบจำลองที่ 6 จะมีระดับความแม่นยำและเชื่อถือได้โดยรวมต่ำกว่าแบบจำลองที่ 1 อันเป็นแบบจำลองตั้งต้นเล็กน้อย แต่แบบจำลองที่ 6 ใช้ตัวแปรอิสระในการทำนายความสำเร็จเพียง 14 ตัวแปร โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระทั้งหมดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่แบบจำลอง 1 ใช้ตัวแปรอิสระในการทำนายความสำเร็จถึง 19 ตัวแปรและมีตัวแปรอิสระที่ค่าสัมประสิทธิ์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญเป็นจำนวนเพียง 11 ตัวแปรเท่านั้น นอกจากนี้แบบจำลองที่ 6 ยังมีการยกระดับนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระให้ดีขึ้นกว่าแบบจำลองที่ 1- 5 อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงพิจารณาว่าแบบจำลองที่ 6 เป็นแบบจำลองที่ดีที่สุด โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของโอกาสประสบความสำเร็จในการจัดการพลังงานของกลุ่มตัวอย่างได้ประมาณร้อยละ 55.68 (Pseudo R^2) รวมถึงสามารถทำนายความสำเร็จของกลุ่มตัวอย่างในอดีตที่ผ่านมาได้ถูกต้องร้อยละ 86.16 (Correctly Classified)

อันนำมาสู่การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ ผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) และศักยภาพในการเพิ่มโอกาสประสบความสำเร็จในการจัดการพลังงาน (Potential Gap) ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแบบจำลอง

กรณี	นัยสำคัญของตัวแปรอิสระ	Model Chi-square	Pseudo R2	Correctly Classified
แบบจำลองที่ 1	EM1*, EM2, EM3, EM4, EM5, EM6, EM78**, STG, INP, TAR*, EQM***, POS*, PAY**, ROL***, KM, TWO***, INC***, EAS*, HIT*	0.000***	0.5609	86.64%
แบบจำลองที่ 2 (นำ EM2 ออก)	EM1*, EM3, EM4*, EM5, EM6, EM78**, STG, INP, TAR*, EQM***, POS, PAY*, ROL***, KM, TWO**, INC***, EAS**, HIT	0.000***	0.5581	86.81%
แบบจำลองที่ 3 (นำ EM6 ออก)	EM1**, EM3, EM4*, EM5*, EM78**, STG, INP, TAR*, EQM***, POS, PAY*, ROL***, KM, TWO**, INC***, EAS**, HIT	0.000***	0.5580	86.97%
แบบจำลองที่ 4 (นำ INP ออก)	EM1**, EM3, EM4*, EM5*, EM78**, STG*, TAR*, EQM***, POS, PAY*, ROL***, KM, TWO**, INC***, EAS**, HIT	0.000***	0.5579	86.81%
แบบจำลองที่ 5 (นำ EM3 ออก)	EM1**, EM4*, EM5*, EM78**, STG*, TAR*, EQM***, POS*, PAY*, ROL***, KM, TWO**, INC***, EAS**, HIT*	0.000***	0.5577	86.81%
แบบจำลองที่ 6 (นำ KM ออก)	EM1**, EM4**, EM5**, EM78**, STG**, TAR*, EQM***, POS*, PAY*, ROL***, TWO***, INC***, EAS**, HIT*	0.000***	0.5568	86.16%

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ตารางที่ 3 ผลกระทบส่วนเพิ่มและศักยภาพในการเพิ่มโอกาสประสบความสำเร็จจากแบบจำลองที่ดีที่สุด

ปัจจัย	ตัวแปร	Coefficient	$\bar{\chi}$	Marginal effect	Potential Gap
การตั้งคณะทำงานด้านการจัดการพลังงาน	EM1	2.6429**	0.9300	0.6081**	4.26%**
การประเมินศักยภาพการอนุรักษ์พลังงาน	EM4	1.6870**	0.8836	0.3882**	4.52%**
กำหนดเป้าหมายและแผนอนุรักษ์พลังงาน	EM5	1.9480**	0.8738	0.4482**	5.66%**
การตรวจติดตาม ประเมิน และ ทบทวน	EM78	4.1847**	0.9190	0.9628**	7.80%**
การวางยุทธศาสตร์ด้านพลังงานระดับองค์กร	STG	0.7478**	0.6515	0.1721**	6.00%**
ความชัดเจนของเป้าหมาย	TAR	1.0326*	0.6506	0.2376*	8.30%*
ความพร้อมของเครื่องมือในการตรวจวัด	EQM	1.6170***	0.7654	0.3720***	8.73%***
สถานะของผู้รับผิดชอบด้านพลังงาน	POS	0.9187*	0.8200	0.2114*	3.80%*
ผลตอบแทนของผู้รับผิดชอบด้านพลังงาน	PAY	1.4034*	0.0545	0.3229*	30.53%*
การกำหนดหน้าที่และบทบาท	ROL	2.0915***	0.7182	0.4812***	13.56%***
การสื่อสารแบบสองทาง	TWO	1.3704***	0.8119	0.3153***	5.93%***
มาตรการจูงใจให้บรรลุเป้าหมาย	INC	1.8737***	0.4462	0.4311***	23.87%***
การประยุกต์ระบบควบคุมพลังงานอัตโนมัติ	EAS	1.1926**	0.4088	0.2744**	16.22%**
การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง	HIT	0.8937*	0.3086	0.2056*	14.22%*
Prob. (Suc) = 0.6411					

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าโอกาสประสบความสำเร็จในการจัดการพลังงานของกลุ่มเป้าหมาย (โรงงานควบคุมและอาคารควบคุม) ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 64.11 ในขณะที่ค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal effect) แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของโอกาสประสบความสำเร็จเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพการดำเนินการตามแต่ละปัจจัยจากสภาพเริ่มต้นที่ยังไม่เคยได้มีการดำเนินการตามปัจจัยดังกล่าวเลย (ค่าของตัวแปร = 0) ไปสู่สภาพที่มีการดำเนินการตามปัจจัยดังกล่าวอย่างสมบูรณ์ (ค่าของตัวแปร = 1) ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันจะพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีการดำเนินการตามแต่ละปัจจัยอยู่บ้างแล้วในระดับหนึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของแต่ละตัวแปร ($\bar{X}$) ดังนั้น การพิจารณาศักยภาพในการเพิ่มโอกาสประสบความสำเร็จในการจัดการพลังงาน (Potential Gap) ของแต่ละปัจจัยจึงต้องพิจารณาจากส่วนต่างที่เหลืออยู่จากสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปสู่การดำเนินการอย่างสมบูรณ์ซึ่งคำนวณได้จากสมการ (2)

$$\text{Potential Gap} = (1 - \bar{X}) \times \text{Marginal effect} \quad (2)$$

จึงนำมาสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับความมีนัยสำคัญทางสถิติและศักยภาพสำหรับข้อกำหนดและแนวทางการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับจากแบบจำลองทำนายความสำเร็จดังต่อไปนี้

1. การเพิ่มความสมบูรณ์ในการดำเนินการตามข้อกำหนดที่มีอยู่ในระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับ ขั้นตอนที่ 1 การตั้งคณะทำงานด้านการจัดการพลังงาน (EM1) ขั้นตอนที่ 4 การประเมินศักยภาพด้านการอนุรักษ์พลังงาน (EM4) ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดเป้าหมายและแผนอนุรักษ์พลังงาน และแผนการฝึกอบรมและกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ขั้นตอนที่ 7 การตรวจติดตามและประเมินการจัดการพลังงาน และขั้นตอนที่ 8 การทบทวน วิเคราะห์ และแก้ไขข้อบกพร่องของการจัดการพลังงาน (EM78) ยังคงส่งผลกระทบเชิงบวกต่อโอกาสประสบความสำเร็จของการจัดการพลังงานในกลุ่มเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีศักยภาพในการเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จอยู่ที่ 4.26% (EM1), 4.52% (EM4), 5.66% (EM5) และ 7.80% (EM78)

2. มี 4 ปัจจัยที่ใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงที่ส่งผลเชิงบวกต่อโอกาสประสบความสำเร็จของการจัดการพลังงานในกลุ่มเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ได้แก่ ความพร้อมของเครื่องมือในการตรวจวัดและติดตาม (EQM) การกำหนดหน้าที่และบทบาทด้านพลังงานที่ชัดเจน (ROL) การสื่อสารแบบสองทาง (TWO) และมาตรการจูงใจให้บรรลุเป้าหมายด้านการอนุรักษ์พลังงาน (INC) โดยมีศักยภาพในการเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จอยู่ที่ 8.73% (EQM), 13.56% (ROL), 5.93% (TWO) และ 23.87% (INC)

3. มี 2 ปัจจัยที่ใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงที่ส่งผลเชิงบวกต่อโอกาสประสบความสำเร็จของการจัดการพลังงานในกลุ่มเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น

ร้อยละ 95 ได้แก่ การวางยุทธศาสตร์ด้านพลังงานระดับองค์กร (STG) และการประยุกต์ใช้ระบบควบคุมพลังงานอัตโนมัติ (EAS) โดยมีศักยภาพในการเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จอยู่ที่ 6.00% (STG) และ 16.22% (EAS)

4. มี 4 ปัจจัยที่ใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงที่ส่งผลเชิงบวกต่อโอกาสประสบความสำเร็จของการจัดการพลังงานในกลุ่มเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ได้แก่ ความชัดเจนของเป้าหมายด้านการอนุรักษ์พลังงาน (TAR) สถานะของผู้รับผิดชอบพลังงานในองค์กร (POS) ผลตอบแทนของผู้รับผิดชอบพลังงาน (PAY) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการจัดการพลังงาน (HIT) โดยมีศักยภาพในการเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จอยู่ที่ 8.30% (TAR), 3.80% (POS), 30.53% (PAY) และ 14.22% (HIT)

ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ CSFs ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการพลังงานและผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามที่ปรากฏในตารางที่ 1 พบว่าผลการวิเคราะห์ที่ได้รับมีความสอดคล้องตรงกันถึง 10 จากทั้งหมด 12 ปัจจัย โดยมีเพียง 2 ปัจจัยที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย “การอนุรักษ์พลังงานในขั้นตอนออกแบบและจัดหา (INP)” อันน่าจะมีสาเหตุมาจากระยะเวลาในการประยุกต์ใช้ใช้ปัจจัยดังกล่าวในกลุ่มตัวอย่างอาจยังไม่ยาวนานเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่ชัดเจนเนื่องจากปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลก็ต่อเมื่อถึงวงจรของการเปลี่ยนแปลงอาคารหรือเครื่องจักรจึงจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนานในการแสดงผล ในขณะที่อีกปัจจัยหนึ่งคือ “การจัดการความรู้ด้านพลังงานในองค์กร (KM)” ก็มีขอบเขตและองค์ประกอบของตัวปัจจัยที่ค่อนข้างกว้างจนทำให้เป็นไปได้ว่าการออกแบบข้อคำถามเพื่อวัดระดับการดำเนินการตามปัจจัยดังกล่าวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อาจยังไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะประเมินระดับของการจัดการความรู้ด้านพลังงานในองค์กรได้อย่างแม่นยำ จึงทำให้ยังไม่สามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์เชิงบวกของของปัจจัยดังกล่าวที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการพลังงานในกลุ่มตัวอย่างได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาช่วยสร้างความเชื่อมั่นโดยอาศัยหลักนัยสำคัญทางสถิติให้กับปัจจัยที่สมควรนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยให้มีโอกาสประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น อันได้แก่ ความพร้อมของเครื่องมือในการตรวจวัดและติดตาม (EQM) หน้าที่และบทบาทด้านพลังงานที่ชัดเจน (ROL) การสื่อสารแบบสองทาง (TWO) มาตรการจูงใจให้บรรลุเป้าหมายด้านการอนุรักษ์พลังงาน (INC) การวางยุทธศาสตร์ด้านพลังงานระดับองค์กร (STG) การประยุกต์ใช้ระบบควบคุมพลังงานอัตโนมัติ (EAS) ความชัดเจนของเป้าหมายด้านการอนุรักษ์พลังงาน (TAR) สถานะของผู้รับผิดชอบพลังงานในองค์กร (POS)

ผลตอบแทนให้กับผู้รับผิดชอบพลังงาน (PAY) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการจัดการพลังงาน (HIT) แต่ในการนำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้ออกแบบแนวทางการปรับปรุงข้อกำหนดหรือกลไกการส่งเสริมสนับสนุนนั้น นอกจากจะพิจารณาจากระดับความเชื่อมั่น (นัยสำคัญทางสถิติ) และศักยภาพ (Potential Gap) อันเป็นผลมาจากการวิจัยแล้วยังจำเป็นต้องพิจารณาระดับความยากง่ายและต้นทุนที่คาดว่าจะต้องใช้ในการยกระดับการดำเนินการตามแต่ละปัจจัยประกอบด้วย ข้อเสนอแนะสำหรับการนำงานวิจัยไปประยุกต์ใช้

ผลการศึกษาทำให้สามารถเล็งเห็นถึงข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทยในเบื้องต้น ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. การปรับปรุงข้อกำหนดที่มีอยู่ในระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับของประเทศไทย โดยประยุกต์ปัจจัยที่ได้รับการพิสูจน์ว่าส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการจัดการพลังงาน ดังต่อไปนี้ (1) การเพิ่มเติมข้อกำหนดให้มีวงยุทธศาสตร์ด้านพลังงานระดับองค์กร (STG) ก่อนที่จะกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการจัดการพลังงาน (2) การเพิ่มเติมข้อกำหนดเกี่ยวกับการทบทวนความพร้อมของเครื่องมือวัดและติดตาม (EQM) ให้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินศักยภาพและติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดการพลังงาน (3) การเพิ่มเติมข้อกำหนดเกี่ยวกับบทบาทด้านพลังงานของพนักงาน (ROL) ให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการตามเป้าหมายและแผนการอนุรักษ์พลังงาน (4) การเพิ่มเติมข้อกำหนดเกี่ยวกับช่องทางการรับฟังความเห็นและการติดตามความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (TWO) ให้เป็นส่วนหนึ่งของการตรวจติดตาม ประเมิน และทบทวนการจัดการพลังงาน และ (5) การเพิ่มเติมข้อกำหนดเกี่ยวกับการรับรองสถานะอำนาจที่จำเป็นในการสนับสนุนระบบการจัดการพลังงานในองค์กรของผู้รับผิดชอบพลังงาน (POS) ให้เป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขในการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบพลังงาน

2. การปรับปรุงกลไกการส่งเสริมและผลักดันระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับ ประกอบด้วย (1) การกำหนดเป้าหมายด้านการอนุรักษ์พลังงานขั้นต่ำสำหรับโรงงานควบคุมและอาคารควบคุม (TAR) และ (2) ออกมาตรการในการส่งเสริมและผลักดันเพื่อจูงใจให้บรรลุเป้าหมายด้านการอนุรักษ์พลังงานดังกล่าว (INC) รวมถึง (3) มาตรการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการพลังงาน (EAS & HIT) พร้อมทั้ง (4) หาแนวทางการสร้างผลตอบแทนให้กับผู้รับผิดชอบด้านพลังงาน (PAY) ซึ่งไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของตัวเงินเสมอไป เช่น อาจใช้การบันทึกผลงานเพื่อยกระดับคุณค่าในเชิงวิชาชีพ เป็นต้น

นอกจากนี้ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าการผลักดันให้เกิดการดำเนินการตามข้อกำหนดที่มีอยู่เดิมอย่างสมบูรณ์ก็ยังคงช่วยเพิ่มโอกาสประสบความสำเร็จในการจัดการพลังงานโดยเฉพาะการดำเนินการตามข้อกำหนดในขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนที่ 7 และขั้นตอนที่ 8

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อยอด

1. พบว่าแบบจำลองที่ดีที่สุดจากการวิจัยนี้ยังความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนในการประสบความสำเร็จของตัวอย่างได้เพียงร้อยละ 55.68 แสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อโอกาสประสบความสำเร็จในการจัดการพลังงานของกลุ่มเป้าหมายอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งควรมีการค้นหาและนำมาใช้ในแบบจำลองต่อไป

2. อิทธิพลของแต่ละปัจจัยที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะแตกต่างกันอาจมีความแตกต่างกัน เช่น โรงงานกับอาคาร หรือ โรงแรมกับห้างสรรพสินค้า หรือแม้แต่อุตสาหกรรมอาหารกับอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกเพื่อวางแนวทางนโยบายในการส่งเสริมและผลักดันเป็นการเฉพาะที่มีความละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไป

3. เนื่องจากงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการออกแบบตัวแปรอิสระโดยไม่สามารถแยกย่อยระดับของการดำเนินการจากไม่มีการดำเนินการเลย (0) ไปจนถึงมีการดำเนินการอย่างสมบูรณ์ (1) ออกเป็นหลายระดับได้อย่างชัดเจน ทำให้จำเป็นต้องวิเคราะห์ค่า Marginal Effect ในลักษณะของการประเมินผลกระทบที่ครอบคลุมการดำเนินการตั้งแต่หน่วยแรกไปจนถึงหน่วยสุดท้าย แทนที่จะประเมินผลของการพัฒนาจากระดับขั้นปัจจุบันไปยังระดับขั้นถัดไป เช่น สมบูรณ์ร้อยละ 80 ไปเป็นสมบูรณ์ร้อยละ 90 เป็นต้น จึงต้องอาศัยการคำนวณศักยภาพ (Potential Gap) โดยเทียบจากส่วนเหลือที่ยังดำเนินการไม่สมบูรณ์ในปัจจุบันกับค่า Marginal effect โดยรวมดังกล่าว ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนเมื่อสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสถานในปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระเปลี่ยนแปลงไป) อันเกิดจากการที่ Marginal effect ไม่ได้มีลักษณะคงที่สม่ำเสมอตลอดช่วงของการดำเนินการตั้งแต่หน่วยแรกถึงหน่วยสุดท้าย ดังนั้นหากสามารถหาแนวทางกำหนดระดับขั้นในการวัดความสมบูรณ์ในการดำเนินการตามแต่ละปัจจัยให้มีความละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้นก็จะทำให้สามารถประเมินค่า Marginal effect ได้อย่างถูกต้องชัดเจนมากขึ้น และควรมีการวิเคราะห์ Marginal effect หรือ Potential gap เพื่อทบทวนแนวทางการดำเนินนโยบายเป็นระยะ

บรรณานุกรม

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2559). *คู่มือฝึกอบรมการประเมินศักยภาพการอนุรักษ์พลังงาน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2562). *รายชื่อโรงงานควบคุม (ปรับปรุง 25 ม.ค. 62) และรายชื่ออาคารควบคุม (ปรับปรุง 25 ม.ค. 62)*. สืบค้น ธันวาคม 2563, จาก <https://www.dede.go.th>.
- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2563ก). *แผนอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.2561-2580*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2563ข). *รายงานการอนุรักษ์พลังงานของประเทศไทย ปีที่ 9 ฉบับที่ 9 (2562)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติ จำนวน และหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านพลังงาน พ.ศ. 2552. (2552, 31 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 126 ตอนที่ 49ก. หน้า 20-25.
- กฎกระทรวงกำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการพลังงานในโรงงานควบคุมและอาคารควบคุม พ.ศ. 2552. (2552, 23 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 129 ตอนที่ 47ก. หน้า 7-12.
- ปัญญาวัฒน์ โกมุทบุตร, และปิยะวิทย์ ทิพรส. (2564). การค้นหาแนวทางพัฒนาระบบการจัดการพลังงานภาคบังคับในประเทศไทย. ใน *DPU international conference on business innovation and social sciences 2021*, (น. 383). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550. (2550, 4 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 87ก. หน้า 1-10.
- พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535. (2535, 2 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 109 ตอนที่ 33. หน้า 1-20.
- พระราชกฤษฎีกากำหนดอาคารควบคุม พ.ศ. 2538. (2538, 14 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 112 ตอนที่ 33ก. หน้า 8-11.
- พระราชกฤษฎีกากำหนดโรงงานควบคุม พ.ศ. 2540. (2540, 19 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 114 ตอนที่ 6ก. หน้า 6-9.
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2563). *รายงานสถิติพลังงานของประเทศไทย 2563*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

- Al-Balushi, S., Sohal, A. S., Singh, P. J., Al-Hajri, A., Al-Farsi, Y. M., & Al-Abri, R. (2014). Readiness factors for lean implementation in healthcare settings: A literature review. *Journal of Health Organization and Management*, 28(2), 135-153.
- Al-Najem, M., Dhakal, H., & Bennett, N. (2012). The role of culture & leadership in lean transformation: A review & assessment model. *International Journal of Lean Thinking*, 3(1), 119-138.
- Brundu, F. G., Patti, E., Osello, A., Giudice, M. D., Rapetti, N., Krylovskiy, A., Jahn, M., Verda, V., Guelpa, E., Rietto, L., & Acquaviva, A. (2017). IoT software infrastructure for energy management and simulation in smart cities. *IEEE Transactions on Industrial Informatics*, 13(2), 832-840.
- Chongwatpol, J. (2016). Managing big data in coal-fired power plants: A business intelligence framework. *Industrial Management & Data Systems*, 116(8), 1779-1799.
- Craig, A. A. (2018). Influencing cultural change as a new energy manager. *Energy Engineering*, 115(4), 38-45.
- Dayan, M. (2010). Managerial trust and NPD team performance: team commitment and longevity as mediators. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 25(2), 94-105.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.
- Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety [BMU]. (2010). *DIN EN 16001: Energy management systems in practice, A guide for companies and organizations*. Berlin: Author.
- Foss, N., & Lindenberg, S. (2013). Microfoundations for strategy: a goal-framing perspective on the drivers of value creation. *Academy of Management Perspectives*, 27(2), 85-102.
- International Organization for Standardization [ISO]. (2018). *ISO 50001:2018 Energy management systems requirements with guidance for use*. Geneva: Author.
- Jeurissen, R. (2000). John Elkington, cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business. *Journal of Business Ethics*, 23, 229-231.

- Johansson, M. T. (2015). Improved energy efficiency with in the Swedish steel industry, the importance of energy management and networking. *Energy Efficiency*, 8(4), 713–744.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Krushna, M., Alm, R., Hallgren, R., Bischoff, L., Tuglu, N., Kuai, L., Yang, Y., & Umoru, I. (2018). A behavioral change-based approach to energy efficiency in a manufacturing plant. *Energy Efficiency*, 11(2), 1103-1116.
- Liu, W. H., & Cross, J. A. (2016). A comprehensive model of project team technical performance. *International Journal of Project Management*, 34, 1150–1166.
- Manville, G., Greatbanks, R., Krishnasamy, R., & Parker, D. (2012). Critical success factors for lean six sigma programmes: A view from middle management. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 29(1), 7-20.
- Mawed, M., & Al-Hajj, A. (2017). Using big data to improve the performance management: A case study from the UAE FM industry. *Facilities*, 35(13/14), 746-765.
- Menard, S. (2002). *Applied logistic regression analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, California: SAGE.
- Nisiforou, O. A., Poullis, S., & Charalambides, A. G. (2012). Behaviour, attitudes and opinion of large enterprise employees with regard to their energy usage habits and adoption of energy saving measures. *Energy and Buildings*, 55, 299–311.
- Parkhi, S. S. (2019). Lean management practices in healthcare sector: A literature review. *Benchmarking: An International Journal*, 26(4), 1275-1289.
- Pimentel, L., & Major M. (2016). Key success factors for quality management implementation: Evidence from the public sector. *Total Quality Management & Business Excellence*, 27(9), 997–1012.
- Pituch K. A., & Stevens J. P. (2016). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (6th ed.). Routledge: New York & London.
- Psychogios, A., & Tsironis, L. K. (2016). Road towards lean six sigma in service industry: A multi-factor integrated framework. *Business Process Management Journal*, 22(4), 812-834.

- Shokouhyar, S., Pahlevani, N., & Sadeghi, F. M. M. (2019), Scenario analysis of smart, sustainable supply chain on the basis of a fuzzy cognitive map. *Management Research Review*, 43(4), 463-496.
- Thollander, P., & Palm, J. (2013). *Improving energy efficiency in industrial energy systems*. London: Springer.
- Tushar, W., Wijerathne, N., Li, W. T., Yuen, C., Poor, H. V., Saha, T. K., & Wood, K. L. (2018). Internet of things for green building management: Disruptive innovations through low-cost sensor technology and artificial intelligence. *IEEE Signal Processing Magazine*, 35(5), 100-110.
- United Nations. (2015). Adoption of the Paris agreement. In 21st conference of the parties. Paris: Author.

ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค
การเสริมสร้างพลังอำนาจและความสุขในการทำงานของครู
โรงเรียนเอกชนสายสามัญ ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

EMOTIONAL STABILITY, ADVERSITY QUOTIENT, EMPOWERMENT AND JOY AT WORK OF PRIVATE GENERAL EDUCATION SCHOOL TEACHERS IN MUEANG DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE

Received: 8 July, 2021

Revised: 6 September, 2021

Accepted: 9 September, 2021

ปกรณ์ รัตนทรัพย์ศิริ*

Pakorn Rattanasubsiri*

ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน**

Theepat Wongkumsin**

* นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* Graduate Student, Psychology Community, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

* Email: pakorn.r@ku.th

** รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** Associate Professor, Lecturer at Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

** Email: fsoctpw@ku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจและความสุขในการทำงาน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์กับความสุขในการทำงาน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคกับความสุขในการทำงาน และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจกับความสุขในการทำงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 285 ตัวอย่าง คัดเลือกด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปทดสอบความเที่ยงของเนื้อหาและทดสอบความเชื่อมั่นโดยรวมในแต่ละด้าน พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความมั่นคงทางอารมณ์โดยรวมเท่ากับ .85 แบบสอบถามด้านความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคโดยรวมเท่ากับ .94 แบบสอบถามด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจโดยรวมเท่ากับ .98 แบบสอบถามความสุขในการทำงานโดยรวมเท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test, Least Significant Difference (LSD) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจ และความสุขในการทำงานของครูอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความมั่นคงทางอารมณ์โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานโดยรวมของครูในระดับ .44 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานโดยรวมของครูในระดับ .71 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) การเสริมสร้างพลังอำนาจโดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานโดยรวมของครูในระดับ .64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความมั่นคงทางอารมณ์ การฟื้นฟ้อุปสรรค พลังอำนาจ ความสุขในการทำงาน

Abstract

The objectives of this research were to study (examine) 1) the level of emotional stability, adversity quotient, empowerment and joy at work of teachers 2) the relationship between emotional stability and joy at work of teachers, 3) the relationship between adversity quotient and joy at work of teachers, and 4) the relationship between empowerment and joy at work of teachers. In this study, 285 teachers from Mueang district in Phetchaburi province were used as samples. The participants were selected by proportional stratified sampling. The overall reliability of the emotional stability questionnaire was.85, and the overall reliability of the adversity quotient questionnaire was.94. The overall reliability of the empowerment questionnaire was.98, and the overall reliability of the joy at work questionnaire was.96. The data were collected through questionnaires, which was then analyzed using a statistical package application. The statistical analysis used percentages, mean, standard deviation, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The statistical significance was set at.05 and.01 levels of confidence.

The result was as follows; 1) emotional stability of teachers was at the moderate level, and their adversity quotient, empowerment and joy at work were all high with the statistical significance of .05. 2) Emotional stability was found to be positively connected to teachers' joy at work, with a score correlation coefficient of.44 and a statistical significance of.01. 3) The adversity quotient was positively related to teachers' joy at work, with a score correlation coefficient of.71 and a statistical significance of.01. 4) empowerment was positively related to teachers' joy at work, with a score correlation coefficient of.64 and a statistical significance of.01, respectively.

Keywords: Emotional Stability, Adversity Quotient, Empowerment, Joy at Work

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดระบบการศึกษาให้กับเด็กไทยให้ได้รับการศึกษาดังแต่ในระดับปฐมวัยจนถึงเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กไทยได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับการศึกษาภาคบังคับที่เด็กไทยจะต้องสำเร็จการศึกษาอย่างน้อยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งได้กำหนดไว้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพ.ศ. 2550 อย่างไรก็ตามในสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันภายใต้แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยังพบเห็นการแข่งขันที่สูงมากเพื่อเข้าเรียนในโรงเรียนชั้นนำที่เป็นโรงเรียนรัฐบาลประจำในแต่ละพื้นที่ โดยการรับนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐนั้นจะมีจำนวนจำกัดทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนบางส่วนจะต้องวางแผนการเรียนในแต่ละปีเพื่อให้มีที่เรียนเมื่อเปิดภาคการศึกษา การมีสถานศึกษาเอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษาด้วยจึงเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับนักเรียนที่มีที่เรียนเพิ่มเติมมากขึ้น แต่ในการจัดการการศึกษาแม้ว่าทั้งโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนจะดำเนินการตามแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังพบว่าโรงเรียนเอกชนในหลายพื้นที่อาจจะมีข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพให้เป็นโรงเรียนแถวหน้าในจังหวัด สำหรับโรงเรียนเอกชนชั้นนำที่จัดการเรียนการสอนในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรีแม้ว่าจะมีการรับสมัครเพื่อคัดเลือกนักเรียนเข้าโดยตรงแต่ยังพบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดีส่วนใหญ่จะสอบเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนรัฐบาล ทำให้โอกาสในการคัดเลือกนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดีเข้าเรียนต่อน้อยกว่าโรงเรียนรัฐบาล อีกทั้งครูโรงเรียนเอกชนยังถูกคาดหวังจากผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานของตนได้รับความรู้ที่ดี รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องการให้ครูโรงเรียนเอกชนสร้างผลงานให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในระดับสูงขณะการแข่งขันทางวิชาการด้านต่าง ๆ เพื่อนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับ แต่ด้วยข้อจำกัดเรื่องความมั่นคงและการยอมรับในสังคมการเป็นครูในโรงเรียนเอกชนจึงเสมือนเป็นทางผ่านโดยเฉพาะเมื่อมีการเปิดสอบบรรจุเข้ารับราชการครูทำให้ครูโรงเรียนเอกชนจำนวนหนึ่งลาออกเมื่อสอบเข้ารับราชการครูได้ นอกจากนี้การจัดการศึกษาเอกชนที่ผ่านมาตามที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2557, น. 51-55) สรุปผลเกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษาเอกชน พบว่า 1) คุณภาพการจัดการศึกษายังแตกต่างกัน 2) ยังมุ่งเน้นการประเมินผลเรื่องวิชาการเป็นสำคัญ 3) ระบบสวัสดิการของครูยังไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจหรือสร้างความมั่นคงทางอาชีพ 4) โรงเรียนยังขาดแคลนครูที่มีคุณภาพสูง และครูในสาขาวิชาหลัก และอัตรา การลาออกยังคงเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

จากปัญหาดังกล่าว พบว่า การสร้างความสุขในการทำงานให้เกิดขึ้นกับครูโรงเรียนเอกชนในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรีจึงเป็นเรื่องสำคัญเพราะจะเป็นการสร้างบุคลากรทางการศึกษาเขาสู่ระบบได้อย่างมีคุณภาพ มีความอดทนในการทำงานลดอัตราการลาออกลงได้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงระดับและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจ และความสุขในการทำงานของ

ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างปัจจัยเพื่อช่วยให้เกิดความสุขในการทำงานและให้ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีสามารถทำงานอย่างมีความสุขและช่วยกันพัฒนาการเรียนการสอนไปสู่ผลสำเร็จในอนาคตต่อไป

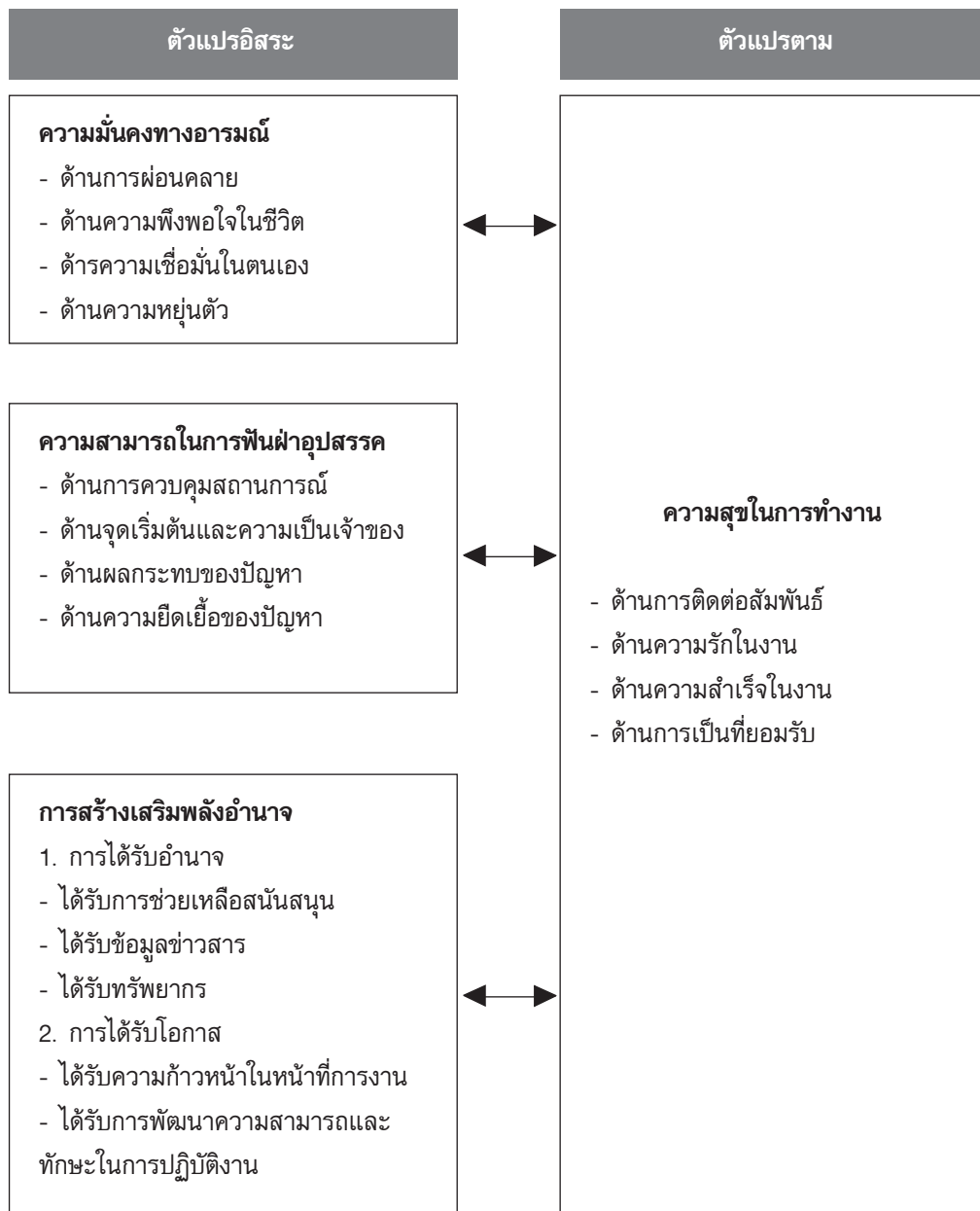
วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจ และความสุขในการทำงาน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์ กับความสุขในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค กับความสุขในการทำงาน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจ กับความสุขในการทำงาน

แนวคิดวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดของ Smith (2003) มาเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การผ่อนคลาย (Relaxed) ความพึงพอใจในชีวิต (Contented) ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-assured) และความยืดหยุ่นตัว (Resilience) และประยุกต์แนวคิดของ Stoltz (1997) มาเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ ด้านความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การควบคุมสถานการณ์ (Control) จุดเริ่มต้นและความเป็นเจ้าของ (Origin and Ownership) การรับรู้ผลกระทบ (Reach) และความยืดหยุ่นของปัญหา (Endurance) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังประยุกต์แนวคิดของ Kanter (1977) มาเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. การได้รับอำนาจ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับทรัพยากร และองค์ประกอบที่ 2. การได้รับโอกาส ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การได้รับความก้าวหน้าในการทำงาน การได้รับเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทักษะ และการได้รับรางวัลและการรับรองความสามารถในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังประยุกต์แนวคิดของ Manion (2003) เกี่ยวกับความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงาน และด้านการเป็นที่ยอมรับ มาเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรตาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความมั่นคงทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ
2. ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ
3. การเสริมสร้างพลังอำนาจ มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในปีการศึกษา 2563 คำนวณหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิจัยครั้งนี้ตามสูตร Yamane (1976) จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม 271 คน ผู้วิจัยเพิ่มตัวอย่างร้อยละ 5 เพื่อให้ได้จำนวนที่ดีของประชากร รวมทั้งหมด 285 คน จากจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย 610 คน ใน 6 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ โรงเรียนสุวรรณรังสฤษฎ์วิทยาลัย โรงเรียนราษฎร์วิทยา โรงเรียนเซนต์โยเซฟ โรงเรียนสารสาสน์วิเทศวิทยา และ โรงเรียนปริยัติรังสรรค์ แล้วคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของโรงเรียนโดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน โดยผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากประชากรแต่ละกลุ่มโดยวิธีการจับสลากเพื่อคัดเลือกตัวอย่างตามสัดส่วน จำแนกได้ดังตารางที่ 1

โรงเรียน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
อรุณประดิษฐ์	166	78
สุวรรณรังสฤษฎ์วิทยาลัย	91	42
ราษฎร์วิทยา	72	34
เซนต์โยเซฟ	57	26
สารสาสน์วิเทศวิทยา	64	30
ปริยัติรังสรรค์	160	75
รวม	610	285

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้เฉลี่ยรวมต่อเดือน ความสมดุลของ รายได้-รายจ่าย ภูมิลำเนา การพักอาศัย ภาวะสุขภาพโรคประจำตัว และการเข้ารับการฝึกอบรม ภายในและภายนอก

ส่วนที่ 2 ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์ แนวคิดของ Smith (2003) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การผ่อนคลาย ความพึงพอใจ ในชีวิต ความเชื่อมั่นในตนเอง และความหยิ่งหัว เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ข้อความนั้นเป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงปานกลาง เป็นจริงน้อย และเป็นจริงน้อยที่สุด จำนวน 20 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient) ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยประยุกต์แนวคิดของ Stoltz (1997) ได้แก่ การควบคุมสถานการณ์ จุดเริ่มต้นและความเป็น เจ้าของ การรับรู้ผลกระทบ และความยืดหยุ่นของปัญหา เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ข้อความนั้นเป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงปานกลาง เป็นจริง น้อย และเป็นจริงน้อยที่สุด จำนวน 28 ข้อ

ส่วนที่ 4 การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์แนวคิด ของ Kanter (1977) ได้แก่ การได้รับอำนาจ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การช่วยเหลือสนับสนุน การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับทรัพยากร และการได้รับโอกาส ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การได้รับความก้าวหน้าในการทำงาน การได้รับเพิ่มพูนความสามารถและทักษะ และการได้รับ รางวัล เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ข้อความนั้นเป็นจริง มากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงปานกลาง เป็นจริงน้อย และเป็นจริงน้อยที่สุด จำนวน 48 ข้อ

ส่วนที่ 5 ความสุขในการทำงาน (Joy at Work) ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์แนวคิด ของ Manion (2003) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ ข้อความนั้นเป็นจริงมากที่สุด เป็นจริงมาก เป็นจริงปานกลาง เป็นจริงน้อย และเป็นจริงน้อยที่สุด จำนวน 40 ข้อ

กำหนดเกณฑ์แปลผลระดับความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจ ความสุขในการทำงาน จำแนกเกณฑ์การวัดระดับ เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง นำมาจัดกระจายข้อมูลเพื่อให้ได้ความกว้างของอันตรภาค ขึ้น ตามสูตรการคำนวณ กำหนดเกณฑ์ตามช่วงคะแนน ดังนี้ ระดับต่ำ 1.00 – 2.33 ระดับปาน กลาง 2.34 – 3.67 ระดับสูง 3.68 – 5.00

ทดสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.มนทิรา จารุเพ็ง อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดร.นฤตม์ พรประสิทธิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ ดร.วิทยา พัฒนวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความตรงตามเนื้อหา ทดสอบหาความเชื่อมั่นในกลุ่มครูโรงเรียนเอกชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นรายข้อ คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีผลดังนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับความมั่นคงทางอารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .85 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .94 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างเสริมพลังอำนาจมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .98 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงานมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .96

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 79.30) มีอายุ 21–30 ปี (ร้อยละ 46.67) มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 59.30) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน (ร้อยละ 54.04) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 88.07) มีอายุงานต่ำกว่า 5 ปี (ร้อยละ 44.91) มีรายได้เฉลี่ยรวมต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท (ร้อยละ 46.67) มีรายได้พอดีกับรายจ่าย (ร้อยละ 59.65) ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 72.28) และเคยฝึกอบรมจำนวน 2 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 40.00)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความมั่นคงทางอารมณ์ของครู จำแนกรายด้านและโดยรวม

ความมั่นคงทางอารมณ์ของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการผ่อนคลาย	2.83	0.80	ปานกลาง
ด้านความพึงพอใจในชีวิต	3.37	0.52	ปานกลาง
ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	3.19	0.44	ปานกลาง
ด้านความหยุนตัว	3.91	0.62	สูง
ความมั่นคงทางอารมณ์โดยรวมเฉลี่ย	3.32	0.41	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ความมั่นคงทางอารมณ์ของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) โดยด้านความหยุนตัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจในชีวิต ($\bar{X} = 3.37$) และด้านการผ่อนคลาย ($\bar{X} = 2.83$) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรคจำแนกรายด้านและโดยรวม

ความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรค	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการควบคุมสถานการณ์	4.14	0.57	สูง
ด้านจุดเริ่มต้นและความเป็นเจ้าของ	4.04	0.63	สูง
ด้านการรับรู้ผลกระทบ	4.22	0.63	สูง
ด้านความยืดหยุ่นของปัญหา	4.18	0.62	สูง
ความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรคโดยรวมเฉลี่ย	4.14	0.56	สูง

จากตารางที่ 3 ความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรคของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.14$) โดยรายด้านทุกด้านนั้นอยู่ในระดับสูง ด้านการรับรู้ผลกระทบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.22$) รองลงมาคือ ด้านความยืดหยุ่นของปัญหา ($\bar{X} = 4.18$) และด้านจุดเริ่มต้นและความเป็นเจ้าของ ($\bar{X} = 4.04$) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู จำแนกรายด้านและโดยรวม

การเสริมสร้างพลังอำนาจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การได้รับอำนาจ	3.88	0.61	สูง
ด้านการได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน	3.84	0.71	สูง
ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร	4.08	0.65	สูง
ด้านการได้รับทรัพยากร	3.73	0.68	สูง
2. การได้รับโอกาส	3.78	0.66	สูง
ด้านการได้รับความก้าวหน้าในการทำงาน	3.68	0.77	สูง
ด้านการได้รับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทักษะ	3.91	0.67	สูง
ด้านการได้รับการยกย่องชมเชยและรางวัลในการปฏิบัติงาน	3.75	0.78	สูง
การเสริมสร้างพลังอำนาจโดยรวมเฉลี่ย	3.87	0.69	สูง

จากตารางที่ 4 ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.87$) โดยรายด้านทุกด้านนั้นอยู่ในระดับสูง ด้านการได้รับอำนาจ ($\bar{X} = 3.88$) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ด้านการได้รับโอกาส ($\bar{X} = 3.78$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสุขในการทำงานของครู จำแนกรายด้านและโดยรวม

ความสุขในการทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการติดต่อสัมพันธ์	4.15	0.64	สูง
ด้านความรักในงาน	4.28	0.59	สูง
ด้านความสำเร็จในงาน	4.14	0.62	สูง
ด้านการเป็นที่ยอมรับ	3.92	0.65	สูง
ความสุขในการทำงานโดยรวมเฉลี่ย	4.12	0.54	สูง

จากตารางที่ 5 ความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.12$) โดยรายด้านทุกด้านนั้นอยู่ในระดับสูง ด้านความรักในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมาคือ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.15$) และด้านการเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X} = 3.92$) ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางอารมณ์กับความสุขในการทำงานของครู

ความมั่นคงทางอารมณ์	ความสุขในการทำงาน									
	ด้านการติดต่อสัมพันธ์		ด้านความรักในงาน		ด้านความสำเร็จในงาน		ด้านการเป็นที่ยอมรับ		ความสุขในการทำงานโดยรวม	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
1. ด้านการผ่อนคลาย	.04	.50	.16**	.01	.11	.06	-.01	.83	.08	.15
2. ด้านความพึงพอใจในชีวิต	.33**	.00	.32*	.00	.32**	.00	.15*	.01	.32**	.00
3. ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	.17**	.00	.29**	.00	.27**	.00	.18**	.00	.26**	.00
4. ด้านความหย่อนตัว	.52**	.00	.56**	.00	.55**	.00	.45**	.00	.60**	.00
ความมั่นคงทางอารมณ์โดยรวม	.37**	.00	.47**	.00	.44**	.00	.26**	.00	.44**	.00

** หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 ความมั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นหมายความว่า ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ มีความมั่นคงทางอารมณ์สูงขึ้นยังมีความสุขในการทำงานสูงขึ้น

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคกับความสุขในการทำงานของครู

ความสามารถ ในการฟันฝ่า อุปสรรค	ความสุขในการทำงาน									
	ด้านการติดต่อ สัมพันธ์		ด้านความรัก ในงาน		ด้านความ สำเร็จในงาน		ด้านการเป็น ที่ยอมรับ		ความสุขในการ ทำงานโดยรวม	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
1. ด้านการควบคุม สถานการณ์	.55**	.00	.60**	.00	.60**	.00	.47**	.00	.64**	.00
2. ด้านจุดเริ่มต้น และความเป็น เจ้าของ	.63**	.00	.63**	.00	.66**	.00	.51**	.00	.70**	.00
3. ด้านการรับรู้ ผลกระทบ	.55**	.00	.60**	.00	.65**	.00	.40**	.00	.64**	.00
4. ด้านความ ยืดหยุ่นของปัญหา	.55**	.00	.63**	.00	.67**	.00	.45**	.00	.66**	.00
ความสามารถ ในการฟันฝ่า อุปสรรคโดยรวม	.62**	.00	.66**	.00	.70**	.00	.49**	.00	.71**	.00

** หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นหมายความว่า ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคสูงขึ้นยังมีความสุขในการทำงานสูงขึ้น

ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจกับความสุขในการทำงานของครู

การเสริมสร้างพลังอำนาจ	ความสุขในการทำงาน									
	ด้านการติดต่อสัมพันธ์		ด้านความรักในงาน		ด้านความสำเร็จในงาน		ด้านการเป็นที่ยอมรับ		ความสุขในการทำงานโดยรวม	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
1. ด้านการได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน	.55**	.00	.53**	.00	.53***	.00	.55***	.00	.62***	.00
2. ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร	.58**	.00	.55**	.00	.51***	.00	.49***	.00	.62***	.00
3. ด้านการได้รับทรัพยากร	.42**	.00	.38**	.00	.35**	.00	.41**	.00	.45**	.000
การเสริมสร้างพลังอำนาจด้านการได้รับอำนาจโดยรวม	.57**	.00	.54**	.00	.52**	.00	.53**	.00	.63**	.000
4. ด้านการได้รับความก้าวหน้าในการทำงาน	.45**	.00	.43**	.00	.41**	.00	.53**	.00	.53**	.00
5. ด้านการได้รับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทักษะ	.59**	.00	.56**	.00	.53**	.00	.51**	.00	.63**	.00
6. ด้านการได้รับการยกย่องชมเชยและรางวัลในการปฏิบัติงาน	.42**	.00	.36**	.00	.35**	.00	.45**	.00	.46**	.00
การเสริมสร้างพลังอำนาจด้านการได้รับโอกาสโดยรวม	.53**	.00	.50**	.00	.48**	.00	.55**	.00	.60**	.00
การเสริมสร้างพลังอำนาจ	.58**	.00	.54**	.00	.52**	.00	.57**	.00	.64**	.00

** หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 8 การเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นหมายความว่า ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ มีการเสริมสร้างพลังอำนาจสูงขึ้นยังมีความสุขในการทำงานสูงขึ้น

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจ และความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ อภิปรายผลได้ ดังนี้

ความมั่นคงทางอารมณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ จากภาระงานการสอนในชั้นเรียนที่ต้องรับผิดชอบแล้ว การใช้ชีวิตในสังคม การดำรงตนให้เป็นแบบอย่าง ประกอบกับความคาดหวังจากเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เป็นปัจจัยที่สร้างความกดดันให้เกิดขึ้นต่อสภาพอารมณ์ สอดคล้องกับ Allport (1963 อ้างใน ทรงศรี สารภูษิต, 2558) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์เกิดจากการที่บุคคลยอมรับตนเอง ซึ่งความมั่นคงนี้ช่วยให้บุคคลทนต่อความคับข้องใจและไม่ถูกกระทบกระเทือนมากเกินไป สามารถควบคุมตนเองได้ สามารถที่จะระออยการสนองความพึงพอใจและปรับตัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างช่วยไม่ได้ มองโลกตามความเป็นจริง และควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

ความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค อยู่ในระดับสูง ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า ด้านการควบคุมสถานการณ์ของครูแม้อยู่ในระดับสูง แต่ถ้าหากลดอุปสรรคในการทำงานลงได้จะส่งผลดีต่อการทำงานของครู ทำให้สามารถควบคุมหรือตัดสินใจในสถานการณ์ได้แม่นยำและรวดเร็วขึ้น แม้จะตกอยู่ในเหตุการณ์หรือสภาวะที่คับขัน การส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคย่อมพัฒนาให้ครูสามารถฟื้นฟ้อุปสรรคได้สูงขึ้น สอดคล้องกับ Stoltz (1997, pp. 11-12) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552, น. 24-26) กล่าวว่า คนที่มีสติปัญญาดี (IQ) เมื่อใช้ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เข้ามาร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จะทำให้มีความรู้ เกิดสติ บริหารจัดการอารมณ์เกิดความสงบช่วยให้เกิดปัญญาในการแก้ไขปัญหาได้ ขณะเดียวกันเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่อยู่บนความเปลี่ยนแปลงย่อมต้องมีความอดทนเพื่อจะฟันฝ่าต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม (AQ) ทำให้เกิดการปรับตัวและเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยแวดล้อม หรือปัจจัยภายนอก สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ปัญหาที่เกิดขึ้นจะไม่ยึดเยื้อและไม่ส่งผลต่อชีวิต เชื่อว่าตนเองจะอดทน ฟันฝ่าอุปสรรคต่องานนั้นให้ประสบความสำเร็จได้ รวมไปถึงมีวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

การเสริมสร้างพลังอำนาจของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ อยู่ในระดับสูง ทั้งด้านการได้รับอำนาจ และด้านการได้รับโอกาส สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงมาจากนโยบายการบริหารบุคลากรของครูโรงเรียนเอกชน ที่มีนโยบายการบริหารองค์กรมุ่งเน้นให้ครูโรงเรียนเอกชนมีความก้าวหน้า

และเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การส่งเสริมให้เกิดการเสริมสร้างพลังอำนาจให้อยู่ในระดับสูงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งตามแนวคิดพลังอำนาจของ Kanter (1977) ประกอบด้วย การได้รับอำนาจและการได้รับโอกาส การเสริมสร้างพลังอำนาจทั้ง 2 ด้านนี้ โรงเรียนควรมีการส่งเสริมไปอย่างพร้อมกัน ในด้านการได้รับอำนาจควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมผู้บริหารพบปะครูในโรงเรียนยิ่งช่วยให้การเสริมสร้างพลังอำนาจด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ลดความขัดแย้งในการทำงานลงได้ นอกจากนี้ในด้านการได้รับโอกาส เป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนต้องส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ ศึกษาดูงาน หรือการจัดโครงการโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องเพื่อให้ครูมีโอกาสได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ และยังส่งเสริมครูต้นแบบในโรงเรียนให้ได้รับการยอมรับในวงกว้างมากยิ่งขึ้นตามการได้รับการยกย่องชมเชยและการมอบรางวัลในการปฏิบัติงาน ทำให้ครูรู้สึกว่าคุณค่าต่อองค์กร เกิดความภาคภูมิใจ มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ด้วยวิชาชีพครูซึ่งเป็นอาชีพที่ได้รับเกียรติเป็นที่ยอมรับของสังคม ความสุขของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญแม้จะมีความเครียด ความกดดันจากการทำงาน แต่ความภูมิใจในงานที่ได้รับมอบหมาย รับรู้ว่าการที่ทำงานที่มีคุณค่า สร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาคน เกิดความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนสังคม และประเทศ ยิ่งสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพต่อการมีโอกาสได้ช่วยพัฒนาคน สอดคล้องกับ Manion (2003 อ้างใน ศิริพันธ์ สอนสุทธิ, 2552) กล่าวว่าความสุขในการทำงานคือ ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลตอบสนองจากการกระทำการสร้างสรรค์ของตนเอง มีความปลาบปลื้ม นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงการรับรู้ การแสดงออก การปฏิบัติงานด้วยความรู้สึกลึกซึ้งที่จะทำงาน

ผลการวิจัย พบว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครูโดยรวม และความสุขในการทำงานรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่า การที่ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง สะกดกลั่นอารมณ์ของตนให้เผชิญกับสิ่งเร้าในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองจากความผิดพลาดต่าง ๆ ให้กลับเข้าสู่สภาพปกติได้ รู้จักตนเอง เชื้อมนั่น เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจตนเองอย่างเหมาะสม และเปิดใจกว้าง ยอมรับความแตกต่างของเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาอย่างเข้าใจ จะทำให้ครู มีทัศนคติและพฤติกรรมในเชิงบวกมากขึ้น สอดคล้องกับ ทรงศรี สารภูษิต (2558) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นความสามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึก และสะกดกลั่นอารมณ์ของตนให้เผชิญกับสิ่งเร้าในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และยอมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่ในโลกของความเป็นจริง มีพฤติกรรมที่เหมาะสมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า การที่ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคในการทำงานได้โดยอดทนทำงานที่รับผิดชอบอย่างไม่ย่อท้อ พร้อมทั้งทำงานที่ยากและท้าทาย แม้จะต้องเหนื่อยเพิ่มขึ้นและไม่ล้มเลิกกลางคัน แต่ก็พร้อมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีสติ และสามารถทำงานได้ตามปกติ แม้จะมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างทำงาน ซึ่งความสามารถของครูในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ จะเป็นพลังทำให้ครูทุ่มเททำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จในการทำงานส่งผลให้ครูมีความสุขในการทำงาน สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ให้ความหมายว่า ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคเป็นความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อปัญหาและอุปสรรคด้วยเจตคติในทางบวก มีสติ มีความรับผิดชอบและหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยความมุ่งมั่น อดทน จนสามารถฟันฝ่าเอาชนะปัญหาได้

ผลการวิจัย พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครูโดยรวม และความสุขในการทำงานรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า การที่ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญ ได้รับอำนาจโดยการส่งเสริมจากผู้บังคับบัญชาให้ทำงานที่มีความถนัด สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับงานด้วยตัวเอง ได้รับการช่วยเหลือจากหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน มีโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง และได้รับการยกย่องชมเชยและรางวัลในการปฏิบัติงาน จะทำให้ครูรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าต่อองค์กร ก็จะเกิดความภาคภูมิใจ มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น ทำให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ส่งผลให้พึงพอใจในงานที่ปฏิบัติและเกิดความสุขในการทำงาน

บทสรุป

1. ความมั่นคงทางอารมณ์ของครูอยู่ในระดับปานกลาง ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของครูอยู่ในระดับสูง การเสริมสร้างพลังอำนาจของครูอยู่ในระดับสูง และความสุขในการทำงานของครูอยู่ในระดับสูง
2. ความมั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
3. ความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
4. การเสริมสร้างพลังอำนาจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการทำงานโดยรวมของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรค การเสริมสร้างพลังอำนาจ และความสุขในการทำงาน ของครูที่สังกัดหน่วยงานอื่น เช่น ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญเพื่อสามารถอธิบายความสุขในการทำงานได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครู เช่น ทุนจิตวิทยาเชิงบวก, อัตมโนทัศน์ของครู, ความฉลาดทางอารมณ์

บรรณานุกรม

- ทรงศรี สารภูษิต. (2558). *การพัฒนาความมั่นคงทางอารมณ์ของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวโดยการปรึกษากลุ่มทฤษฎีเน้นทางออกระยะสั้น*. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริพันธ์ สอนสุทธิ. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล บุคลิกภาพ คุณค่าในงานกับความสุขในการทำงานของพยาบาลประจำการ หน่วยอภิบาลผู้ป่วยหนัก ในโรงพยาบาลรัฐในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *แผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2552-2555)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2557). *แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2556-2560*. สืบค้น 24 สิงหาคม 2564, จาก <http://www.opec.go.th/naeana-sch>
- Kanter, R. M. (1997). *Men and women on the corporation*. New York: Basic Books.
- Manion, J. (2003). Joy at work: creating a positive workplace. *Journal of Nursing Administration*, 33(12), 652-655.
- Smith, J. (2003). *Big five personality questionnaire (work style report)*. Retrieved May 16, 2020, from <http://www.scribd.com/doc/216686264/Big-Five-Personality-Questionnaire#scribd>.
- Stoltz, P. G. (1997). *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*. United States of America: John Wiley and Sons.
- Yamane, T. (1976). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

ความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย

SUSTAINABILITY OF RUBBER FARMER IN THAILAND

Received: 6 May, 2021

Revised: 16 September, 2021

Accepted: 17 September, 2021

ภัทรพงศ์ วงศ์วิวัฒน์*

Pattarapong Wongsuwat*

วันชัย รัตนวงษ์**

Wanchai Rattanawong**

วัชรวี จันทระประกายกุล***

Watcharavee Chandraprakaikul***

* นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (โลจิสติกส์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

* Ph.D. Student, Graduate School, University of the Thai Chamber of Commerce

* Email: tanawasu@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ และปริญญาเอก คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

** Assoc. Prof. Dr., Faculty of Engineering, University of the Thai Chamber of Commerce

** Email: wanchairat@utcc.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

*** Asst. Prof. Dr., Faculty of Engineering, University of the Thai Chamber of Commerce

*** Email: watcharavee_cha@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรชาวสวนยางในส่วนใหญ่ยังไม่สามารถประกอบอาชีพการทำสวนยางได้อย่างยั่งยืน และจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง ประกอบไปด้วย 4 ด้าน 18 ตัวชี้วัด และเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลของเกษตรกรชาวสวนยางจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 ตัวอย่าง กับตัวชี้วัดปัจจัยจะเห็นได้ว่าเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทยยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน จำนวน 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (รายได้จากการทำสวนยาง และราคาผลผลิต) ปัจจัยด้านสังคม (การศึกษาของเกษตรกร และการได้รับการฝึกอบรม) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่สวนยาง และการไม่สร้างมลภาวะต่าง ๆ) และปัจจัยด้านอื่น ๆ (การเข้าถึงการช่วยเหลือสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาล รวมถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร) ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐรวมถึงภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จะต้องเร่งพัฒนาในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางประกอบอาชีพเสริม การยกระดับและสร้างเสถียรภาพราคายางพารา การให้การศึกษาและการฝึกอบรม การบริหารจัดการสวนยางอย่างมีประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง การสนับสนุนและช่วยเหลือให้สามารถเข้ารับการช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาลได้อย่างทั่วถึง และการนำการนำแนวคิด BCG Economy Model และแนวคิดชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางวิถีใหม่ มาประยุกต์ใช้

คำสำคัญ: ความยั่งยืน เกษตรกรชาวสวนยาง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน การประเมินความยั่งยืน

Abstract

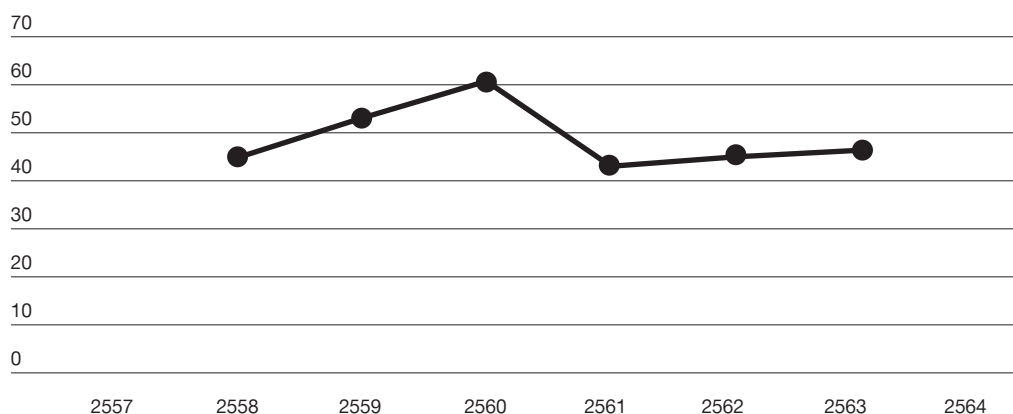
Thailand is the number one of natural rubber producer and exporter in the world. However, most of rubber farmers are unable to maintain the suitability of rubber farming. Various literatures related to sustainable development and sustainability assessment in both Thailand and abroad are mentioned that there are 4 aspects and 18 indicators using for assessing the sustainability of rubber farmers. However, analyzing the data of 399 sampled rubber farmers with the mentioned sustainability factors, it was found that Thai rubber farmers have not passed the criteria of 8 indicators for sustainability factors, including

economic factors consisting of income from rubber plantations and output price, social factors consisting of farmer education and training, environmental factors including biodiversity in rubber plantation areas and not creating any pollution, and other factors include access to government agencies and government policy support including being a member of a group of farmers. Therefore, government agencies as well as various sectors related to natural rubber might need to accelerate and promote 1) additional occupations for rubber farmers, 2) enhancing and stabilizing rubber prices, 3) providing education and training for rubber farmers, 4) effective rubber plantation management, 5) organizing rubber groups to strengthen rubber farmers, 6) to support and assist rubber farmers to be able to receive assistance from government policies and government agencies as well as introducing BCG Economy Model and new way of life for rubber farmers.

Keywords: Sustainability, Rubber Farmer, Sustainability Factor, Sustainability Assessment

บทนำ

ยางพาราเป็นไม้ยืนต้นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกยางพาราและผลิตภัณฑ์ยางพาราเป็นอันดับ 1 ของโลก นับตั้งแต่ พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา โดยผลิตภัณฑ์ยางพาราส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในรูปวัตถุดิบแปรรูปขั้นต้น เช่น ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง และน้ำยางข้น ซึ่งสามารถทำรายได้เข้าประเทศได้ปีละกว่าแสนล้านบาท จากข้อมูลของการยางแห่งประเทศไทย พบว่ามีเกษตรกรตลอดจนผู้ที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับยางพาราประมาณ 1.7 ล้านครอบครัว จำนวนไม่น้อยกว่า 6 ล้านคน (การยางแห่งประเทศไทย, 2563) ดังนั้นอาชีพการทำสวนยางพาราจึงเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่มีความจำเป็นในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสถานการณ์การผลิตยางพาราปี 2563 ของประเทศไทย พบว่ามีเนื้อที่กรีต 20.579 ล้านไร่ ให้ผลผลิต 4.751 ล้านตัน และมีผลผลิตเฉลี่ย 231 กิโลกรัม/ไร่ (คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพข้อมูลด้านการเกษตร, 2563) อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ผลิตยางพารารายใหญ่ของโลก แต่ก็ไม่สามารถที่จะกำหนดราคายางเองได้ เนื่องจากราคายางถูกกำหนดโดยประเทศผู้ใช้อย่างเป็นหลัก ประกอบกับการเกิดวิกฤติของเศรษฐกิจโลก และการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส Corona-19 ซึ่งส่งผลต่อการถดถอยของเศรษฐกิจโลก รวมถึงปริมาณการผลิตยางของประเทศต่างๆ ก็ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดอุปทานส่วนเกินในตลาดยางพาราของโลก และตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปัจจุบัน ราคายางได้ตกต่ำอยู่ที่ระดับต่ำกว่า 60 บาท/กิโลกรัม ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ราคาข้าว (บาท/กก.) ระหว่างปี 2558 – 2563

ที่มา: การยางแห่งประเทศไทย ฝ่ายวิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจยาง (2563)

จากปัญหาราคาข้าวดังกล่าวได้กลายเป็นปัญหาที่ลุกลาม และทำให้เกษตรกรชาวสวนยางซึ่งเป็นหน่วยการผลิตและแปรรูปยางพาราขั้นต้นของโซ่อุปทานยางพาราได้รับความเดือดร้อน ส่งผลต่อการดำรงชีพและคุณภาพชีวิตในหลายด้าน เนื่องจาก เกษตรกรขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ต้นทุนในการผลิตสูงกว่ารายได้ การผลิตยังต้องใช้สารเคมี และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ซึ่งล้วนเป็นสาเหตุว่าทำไมเกษตรกรชาวสวนยางจึงไม่มีความยั่งยืน จนก่อให้เกิดการประท้วงเรียกร้องของเกษตรกรชาวสวนยางให้ภาครัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาตลอดระยะเวลาหลายปี แม้ว่าในปัจจุบันจะมีนักวิชาการจำนวนมาก ให้คำนิยาม ปัจจัยในการสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกร แต่ยังไม่มีการศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่จะส่งผลต่อการสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง และทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีรายได้ที่มั่นคง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสถานะในปัจจุบันของเกษตรกรชาวสวนยางกับตัวชี้วัดของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน และนำไปกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทยภายใต้บริบทของหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน
2. เพื่อประเมินความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย
3. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาและสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นคำที่ใช้กันมากในการพัฒนาประเทศ มีการให้คำนิยามแตกต่างกันไปตามการแปลความของประเทศต่างๆ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายทัศนะ โดยที่นำมาอ้างอิงกันเป็นจำนวนมาก คือ นิยามของคณะกรรมการบรันท์แลนด์ (Brundtland Commission) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ “การพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา” (Sustainable development is development which meets the needs current generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs) (Brundtland G., 1987) ซึ่งต่อมาแนวคิดดังกล่าวถูกนำไปขยายและพัฒนาไปสู่แนวคิดที่เรียกว่า Three Bottom Line หรือหลักสามประการในการนำไปสู่ความยั่งยืน คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ (การทำให้เศรษฐกิจเติบโต มีการกระจายรายได้) การพัฒนาสังคม (การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาความรู้ การเกื้อกูลกับสังคมรอบข้าง) และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม (การดูแลรักษาสีเขียวธรรมชาติ และรักษาระบบนิเวศ) (Elkington, 1997) ซึ่งสิ่งที่ได้จากการพัฒนาทั้งสามสิ่งไปพร้อมกันก็คือ การร่วมมืออย่างบูรณาการจากทุกภาคส่วน และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่โซ่อุปทาน (Rosca, Arnold, & Bendul (2017) นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอีกเป็นจำนวนมากที่การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สร้างความยั่งยืนโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร หรือเกษตรกรชาวสวนยาง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถระบุได้ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง

กลุ่มปัจจัย	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน
ด้านเศรษฐกิจ	จำนวนแรงงาน ^{[3] [16]} พื้นที่ทำกิน ^{[4] [13]} ราคาผลผลิต ^{[9] [13]} ผลผลิตต่อไร่ ^[6] ต้นทุนการผลิต ^[2] พื้นที่สวนยางกริดได้ ^[16] ต้นทุนในการบำรุงดูแลรักษา ^[16] รายได้จากการทำ สวนยาง ^[16] หนี้สิน ^[17]
ด้านสังคม	สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ^{[2] [12] [15]} สุขภาพ ^{[3] [4] [14] [15] [18]} การฝึกอบรม ^{[2] [5] [16]} การศึกษา ^{[2] [6]} ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนท้องถิ่น ^{[2] [6] [7] [12]}
ด้านสิ่งแวดล้อม	ความหลากหลายทางชีวภาพ ^{[7] [11] [14]} การใช้น้ำ ^[3] การใช้ปัจจัยการผลิต ^{[3] [7]} การใช้ปุ๋ย ^{[3] [9]} การใช้สารเคมี ^{[3] [9]} ไม่มีมลพิษทางน้ำ ทางดิน ทางกลิ่น ^{[2] [7] [12] [16] [18]}
ด้านอื่นๆ	การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ^{[1] [8]} การเข้าถึงการช่วยเหลือสนับสนุนจากนโยบาย รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ ^{[10] [18]} การรวมกลุ่ม ^{[2] [5] [18]}

ที่มา: จากการศึกษาของผู้วิจัย (2563)

หมายเหตุ. ตัวเลขใน [วงเล็บ] แสดงลำดับรายการอ้างอิงดังนี้

[1] Vural (2015); [3] Galal and Moneim (2016); [2] Kumar and Rahman (2015); [3] Galal and Moneim (2016); [4] Azapagic, Stamford, Youds, & Barteczko-Hibbert (2016); [5] Chen et al (2017); [6] Ceptureanu et al (2018); [7] Amiril et al (2018); [8] Prommee et al (2017); [9] Tu Luc Tran (2020); [10] Sala, Farioli, & Zamagni (2013); [11] Razak et al (2016); [12] Massaroni, Cozzolino, & Wankowicz (2015); [13] Chanchaichujit et al (2016); [14] Little, Hester & Carey (2016); [15] Arodudu et al (2017); [16] ทวนทัศน์ นิลดำ, รังษฤษดิ์ กาวีตะ และนุชนาถ มั่งคั่ง. (2561); [17] วรวิทย์ เจียมปัญญารักษ์ (2560); [18] ญาณิศา สมสกุล (2560)

เมื่อนำปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน ในตารางที่ 1 มาพิจารณาในบริบทของประเทศไทย โดยใช้ดัชนีชี้ความพาสูกของเกษตรกรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย และใช้เป็นตัวชี้วัดของแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) และตัวชี้วัดในการพัฒนาเกษตรกรชาวสวนยางของการยางแห่งประเทศไทยมากำหนดเป็นตัวชี้วัดของปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางได้ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดของปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน	ตัวชี้วัด
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ - พื้นที่ทำกิน/จำนวนสวนยางกรีดได้ - รายได้จากการทำสวนยาง - ราคาผลผลิต - ผลผลิตต่อไร่ - เงินออม	- ไม่น้อยกว่า 15 ไร่/ครัวเรือน - ไม่น้อยกว่า 180,000 บาท/ปี - ไม่น้อยกว่า 60 บาท/กิโลกรัม - ไม่น้อยกว่า 240 กิโลกรัม/ไร่/ปี - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของเกษตรกร (มีเงินออม)
ปัจจัยด้านสังคม - การศึกษา - สุขภาพ - การฝึกอบรม - ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน	- เกษตรกรทุกรายจะต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับ - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (มีสุขภาพดี) - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (ได้รับการฝึกอบรม) - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของเกษตรกร (ไม่มีปัญหากับชุมชน)

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดของปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน	ตัวชี้วัด
ด้านสิ่งแวดล้อม - ความหลากหลายทางชีวภาพ - แหล่งน้ำ - มลภาวะ - การใช้พื้นที่ที่เหมาะสม - การใช้ปุ๋ย** - การใช้สารเคมี**	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (สวนยางมีความหลากหลายทางชีวภาพ) - เกษตรกรทุกรายจะต้องมีแหล่งน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร - เกษตรกรทุกรายจะต้องไม่มีการสร้างมลภาวะ - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (มีพื้นที่ปลูกที่เหมาะสม) - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (มีการใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงดูแลรักษายาง) - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (ไม่ใช้สารเคมีในการบำรุงดูแลรักษายาง)
ด้านอื่นๆ - การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร** - การเข้าถึงการช่วยเหลือสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ** - การรวมกลุ่ม*	- เกษตรกรทุกรายจะต้องได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น - เกษตรกรทุกรายจะต้องเข้าถึงสิทธิได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐ - เกษตรกรทุกรายจะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม/สหกรณ์

หมายเหตุ. * หมายถึงตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม โดยเริ่มจากการออกแบบสอบถาม โดยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ว่าด้วยความยั่งยืน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน ตัวชี้วัดของปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน และการประเมินความยั่งยืน จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วนำมาออกแบบเป็นโครงสร้างของแบบสอบถาม และนำไปใช้ในการสำรวจความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ราย ได้แก่ กรรมการการยางแห่งประเทศไทย ผู้แทนเกษตรกรชาวสวนยาง รองผู้ว่าการการยางแห่งประเทศไทย และผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาการผลิต การยาง

แห่งประเทศไทย โดยเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเกี่ยวกับปัจจัยในการสร้างความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในบริบทของประเทศไทย

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรง (Validity) และปรับปรุงโดยใช้เทคนิค Index of Item Objective Congruence (IOC) โดยถ้าหากค่า IOC ของปัจจัยใดมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จะเลือกปัจจัยนั้นไว้ใช้ในแบบสอบถามเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง และถ้าปัจจัยใดมีค่าต่ำกว่า 0.5 จะทำการปรับปรุงหรือตัดทิ้งปัจจัยดังกล่าวออกจากแบบสอบถาม ซึ่งการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและจุดประสงค์ ใช้สูตรของโรวินลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinelli & Hambleton, 1977, pp. 49-60) และนำมาทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของการทดสอบแบบสอบถาม (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มที่ทำการศึกษามีลักษณะคล้ายกัน โดยการให้เกษตรกรชาวสวนยางจากจังหวัดอื่น ๆ จำนวน 40 ราย เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วนำผลดังกล่าวมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1970) โดยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ต้องมีค่ามากกว่า 0.70 จึงจะแสดงว่าปัจจัยที่ได้จากการทดสอบมีความเชื่อมั่น สอดคล้องและเชื่อมโยงกัน และสามารถนำไประบุได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง

และเมื่อได้แบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 399 ราย โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เริ่มจากการเลือกพื้นที่ทำการวิจัยแบบเจาะจง และกำหนดให้ประชากร คือ เกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย โดยจะทำการเลือกจังหวัดซึ่งเป็นตัวแทนในแต่ละภาคตามการแบ่งพื้นที่ของการยางแห่งประเทศไทย เพื่อใช้ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามหลักการสุ่มตัวอย่างประชากรของ Yamane (1973) ซึ่งจะต้องเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางมากที่สุด และเป็นจังหวัดที่เป็นตัวแทนกลุ่มประชากรต้องมืองค์ประกอบของโซ่อุปทานยางพาราครบถ้วน ได้แก่ เกษตรกรชาวสวนยาง ผู้ซื้อขายในท้องถิ่น ตลาดยางพารา และโรงงานแปรรูปยางพารา ดังนี้

1. เขตภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนเกษตรกร 10,935 ราย เก็บแบบสอบถามจำนวน 10 ราย
2. เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คือ จังหวัดหนองคาย มีจำนวนเกษตรกร 20,573 ราย เก็บแบบสอบถามจำนวน 19 ราย
3. เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง คือ จังหวัดบุรีรัมย์ มีจำนวนเกษตรกร 18,014 ราย เก็บแบบสอบถามจำนวน 17 ราย
4. เขตภาคกลางและภาคตะวันออก คือ จังหวัดระยอง มีจำนวนเกษตรกร 29,709 ราย เก็บแบบสอบถามจำนวน 27 ราย
5. เขตภาคใต้ตอนบน คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวนเกษตรกร 107,689 ราย เก็บแบบสอบถามจำนวน 100 ราย

6. เขตภาคใต้ตอนกลาง คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนเกษตรกร 142,465 ราย เก็บแบบสอบถามจำนวน 130 ราย

7. เขตภาคใต้ตอนล่าง คือ จังหวัดสงขลา มีจำนวนเกษตรกร 104,104 ราย เก็บแบบสอบถามจำนวน 96 ราย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไป พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.14 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 43.86 ซึ่งมีอายุโดยเฉลี่ยเท่ากับ 53.4 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดคือระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.37 รองลงมาคือระดับประถมศึกษา และระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32.58 และ 21.05 ตามลำดับ อาชีพหลักคือประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรชาวสวนยาง คิดเป็นร้อยละ 79.94 และทำสวนยางเป็นอาชีพเสริมคิดเป็นร้อยละ 19.30 ครอบครัวมีรายได้โดยเฉลี่ย 188,887 บาท/ปี ซึ่งมาจากการทำสวนยางเฉลี่ยครอบครัวละ 115,609 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 61.21 ของรายได้ทั้งหมด และมีรายจ่ายโดยเฉลี่ย 156,226 บาท/ปี ซึ่งเป็นรายจ่ายที่เกิดจากการทำสวนยางโดยเฉลี่ย 27,978 บาท/ปี คิดเป็นร้อยละ 17.91 ของรายจ่ายทั้งหมด มีเงินออมคิดเป็นร้อยละ 75.94 โดยมีเงินออมเฉลี่ย 27,104 บาท/ปี ซึ่งส่วนใหญ่ออมเงินไว้ที่ธนาคาร คิดเป็นร้อยละ 51.38 และกลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 20.55 และมีผู้ที่เป็หนี้คิดเป็นร้อยละ 46.87 ซึ่งสาเหตุจากการเป็นหนี้ส่วนใหญ่เกิดจากการนำไปใช้จ่ายในการทำสวนยาง และใช้จ่ายในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 33.69 และ 32.09 ตามลำดับ ซึ่งแหล่งเงินกู้ คือ ธนาคาร ธกส. คิดเป็นร้อยละ 72.19 และกลุ่มหรือสหกรณ์ที่เกษตรกรเป็นสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 22.46 ตามลำดับเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 87.72 ประกอบอาชีพการทำสวนยางมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และมีประสบการณ์โดยเฉลี่ย 25.69 ปี และส่วนใหญ่มีถิ่นกำเนิดในพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 92.48 เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 59.90 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง และสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 53.14 และ 41.00 ตามลำดับ

2. สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรชาวสวนยาง พบว่า เกษตรกรชาวสวนยางมีสมาชิกในครอบครัวโดยเฉลี่ย 3.74 คน เป็นเพศชาย 1.82 คน เป็นเพศหญิง 1.92 คน และส่วนใหญ่มีอาการเจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำสวนยางนาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 60.15 และไม่เคยมีอาการเจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจากการทำสวนยาง คิดเป็นร้อยละ 38.10 และมีเพียงร้อยละ 3.76 ที่รู้สึกว่ายู่ร่วมกับชุมชนแล้วไม่มีความสุข โดยเกษตรกรชาวสวนยางทั้งหมดมีบ้านและที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 94.74 และเป็นของตนเองร้อยละ 97.74 เป็นบ้านเช่าคิดเป็นร้อยละ 1.75 และเป็นบ้านของนายจ้างไม่ถึงร้อยละ 0.01 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 7.27 ที่มีสาธารณูปโภคที่ไม่เพียงพอ (ไฟฟ้าและน้ำประปา)

3. การปลูกสร้างสวนยาง พบว่าเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ ลงทุนด้วยเงินตนเอง คิดเป็นร้อยละ 66.42 กู้มาลงทุนบางส่วนหรือทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 33.58 ซึ่งผู้ที่กู้ส่วนใหญ่ กู้จากธนาคาร ธกส. คิดเป็นร้อยละ 78.36 รองลงมาคือ กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 15.67 จากข้อมูลพบว่าผู้ประกอบการทำสวนยางส่วนใหญ่มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นพื้นที่ของตนเองที่มีเอกสารสิทธิ์ คิดเป็นร้อยละ 78.70 รองลงมา คือ พื้นที่เอกสารสิทธิ์ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากพ่อแม่ คิดเป็นร้อยละ 9.02 โดยมีเนื้อที่ถือครองโดยเฉลี่ย 24.10 ไร่ ทำการเกษตรอื่น 3.59 ไร่ เป็นเนื้อที่ปลูกยางพารา 19.55 ไร่ และเป็นพื้นที่สวนยางกรีดได้เฉลี่ย 17.48 ไร่ พันธุ์ยางที่ใช้ปลูกคือ RRIM 600 คิดเป็นร้อยละ 85.71 รองลงมาคือพันธุ์ RRIT 251 คิดเป็นร้อยละ 12.78 โดยเหตุผลที่เลือกใช้สายพันธุ์นี้เนื่องจากให้ผลผลิตสูง คิดเป็นร้อยละ 44.86 ทนต่อโรค คิดเป็นร้อยละ 31.83 และเป็นที่ยอมรับ คิดเป็นร้อยละ 11.28 ตามลำดับ สภาพดินที่ปลูกจะเป็นดินร่วน คิดเป็นร้อยละ 79.45 และรองลงมา คือ ดินร่วนปนทราย คิดเป็นร้อยละ 12.78 โดยส่วนใหญ่มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบและที่ราบเนินเขา คิดเป็นร้อยละ 87.72 รองลงมา คือ พื้นที่ลาดชัน คิดเป็นร้อยละ 9.77 อายุของยางพาราโดยเฉลี่ยประมาณ 16.88 ปี มีร้อยละ 15.79 ที่ปลูกพืชอื่นร่วมกับยางพารา ได้แก่ มะพร้าว ถั่วลิสง สับปะรด กาแฟ ถั่วเขียว เป็นต้น โดยยางพาราให้ผลผลิตโดยเฉลี่ย 240.51 กิโลกรัม/ไร่/ปี เกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 95.23 ที่ใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงรักษาสวนยาง โดยร้อยละ 44.61 เลือกใช้และใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 30-5-18 และรองลงมาเลือกใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 20-8-20 คิดเป็นร้อยละ 29.32 และเลือกที่จะไม่ใส่ปุ๋ยเคมี คิดเป็นร้อยละ 4.76 ซึ่งมีต้นทุนของปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 15.73 บาท/กิโลกรัม และส่วนใหญ่จะทำการใส่ปุ๋ยครั้งละ 50 กิโลกรัม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.05 จำนวน 2 ครั้ง/ปี คิดเป็นร้อยละ 61.84 และใส่จำนวน 1 ครั้ง/ปี คิดเป็นร้อยละ 37.89 โดยส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 ในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน และครั้งที่สองในเดือนตุลาคม-ธันวาคม และมีบางส่วนคิดเป็นร้อยละ 12.11 ที่มีการใส่อินทรีย์เสริมลงไป ซึ่งจะใส่ในระหว่างเดือนเมษายนถึงมิถุนายน และมีบางส่วนที่มีการใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมีอื่น ๆ เช่น พาราควอต และกรัมม็อกโซน ในการบำรุงรักษาและดูแลสวนยาง คิดเป็นร้อยละ 7.77 สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้ส่วนใหญ่อาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่คือบ่อน้ำ และการรอฟนตตามฤดูกาล คิดเป็นร้อยละ 100 นอกจากนี้แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.89 คน/ครัวเรือน มีบ้างที่จ้างแรงงานภายนอกเฉลี่ย 0.34 คน ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 4,561 บาท/เดือน/คน ทั้งนี้เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 56.39 มีความเห็นที่จะไม่ขยายพื้นที่ปลูกยางพารา

4. สภาพมลภาวะและความหลากหลายทางชีวภาพ พบว่ามีเกษตรกรชาวสวนยางเพียงร้อยละ 17.79 ที่ประสบปัญหามลภาวะในการประกอบอาชีพการทำสวนยาง ซึ่งปัญหาที่พบได้แก่ ดินเสื่อมสภาพ ดินเค็ม มีกลิ่นยางรบกวน และการขาดแคลนน้ำ และมีเพียงร้อยละ 43.86 ที่พบว่าในพื้นที่สวนยางมีความหลากหลายทางชีวภาพ

5. ข้อมูลด้านการตลาดและการรับข้อมูลข่าวสาร พบว่าเกษตรกรชาวสวนยางร้อยละ 100 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตลาดยางพารา โดยส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 54.64 รองลงมา คือ ผู้ซื้อขายในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 49.87 เพื่อนเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 48.12 และสื่อออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 47.37 ตามลำดับ และผู้ประกอบการอาชีพการทำสวนยางส่วนใหญ่เลือกผลิตและขายวัตถุดิบเป็นน้ำยางสดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.84 รองลงมา คือ ยางก้อนถ้วย คิดเป็นร้อยละ 22.47 และยางแผ่นดิบ คิดเป็นร้อยละ 5.98 ตามลำดับ ซึ่งราคาผลผลิตในปี 2562 ที่ผ่านมา มีราคาเฉลี่ย 33.75 บาท/กิโลกรัม

6. ด้านการสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ พบว่า เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 87.47 โดยมาตรการที่ได้รับการช่วยเหลือมากที่สุด คือ โครงการประกันรายได้ รองลงมา คือ การส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกแทน โดยแหล่งที่ถ่ายทอดความรู้ในการบริหารจัดการสวนยางมากที่สุด คือ การยางแห่งประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 50.13 รองลงมา คือ เพื่อนเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 19.55 และได้รับการตรวจเยี่ยมจากเจ้าหน้าที่ของการยางแห่งประเทศไทย โดยเฉลี่ย 1.42 ครั้ง/ปี และมีผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ 59.40 โดยได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้เฉลี่ยคนละ 1.17 ครั้ง/ปี โดยความรู้ที่อยากได้รับมากที่สุด คือ การบำรุงดูแลรักษา คิดเป็นร้อยละ 38.10 รองลงมา คือ การปลูกสร้างสวนยาง คิดเป็นร้อยละ 27.82 และ การกรีดยางผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 25.06 ตามลำดับและสิ่งที่ต้องการให้รัฐบาลให้การช่วยเหลือและดูแลมากที่สุด คือ ปัญหาราคายางพาราตกต่ำ คิดเป็นร้อยละ 73.43 และข้อเสนอแนะสิ่งที่ต้องการให้รัฐบาลทำมากที่สุดก็คือ อยากรให้รัฐบาลประกันราคายางพาราที่ 60 บาท/กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 27.32 และส่งเสริมการใช้ยางภายในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 12.03

จากการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลของเกษตรกรชาวสวนยางกับตัวชี้วัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน ซึ่งได้จากเกณฑ์ในการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดัชนีชี้วัดความผาสุกของเกษตรกร ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รวมไปถึงตัวชี้วัดในการพัฒนาเกษตรกรชาวสวนยางของการยางแห่งประเทศไทย โดยจากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย ยังคงมีอีกหลายปัจจัยที่จะต้องพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน โดยปัจจัย ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้จากการทำสวนยาง และราคาผลผลิต ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย การศึกษาของเกษตรกร และการได้รับการฝึกอบรม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่สวนยาง และการไม่สร้างมลภาวะต่าง ๆ และปัจจัยด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย การเข้าถึงการช่วยเหลือสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินความยั่งยืนโดยการเปรียบเทียบตัวชี้วัดข้อมูลของเกษตรกรชาวสวนยางกับตัวชี้วัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ - พื้นที่ทำกิน/จำนวนสวนยางกรี๊ดได้* - รายได้จากการทำสวนยาง - ราคาผลผลิต - ผลผลิตต่อไร่* - เงินออม*	- ไม่น้อยกว่า 15 ไร่ - ไม่น้อยกว่า 180,000 บาท/ปี - ไม่น้อยกว่า 60 บาท/กิโลกรัม - ไม่น้อยกว่า 240 กิโลกรัม/ไร่/ปี - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของเกษตรกร (มีเงินออม)	17.48 ไร่ 115,609 บาท/ปี 33.75 บาท/กิโลกรัม 240.5 กิโลกรัม/ไร่/ปี - ร้อยละ 75.94
ปัจจัยด้านสังคม - การศึกษา - สุขภาพ* - การฝึกอบรม - ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน*	- เกษตรกรทุกรายจะต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับ - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (มีสุขภาพดี) - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (ได้รับการฝึกอบรม) - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของเกษตรกร (ไม่มีปัญหากับชุมชน)	- ร้อยละ 53.63 - ร้อยละ 98.25 - ร้อยละ 59.40 - ร้อยละ 96.24
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม - ความหลากหลายทางชีวภาพ - แหล่งน้ำ* - มลภาวะ - การใช้พื้นที่ที่เหมาะสม*	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (สวนยางมีความหลากหลายทางชีวภาพ) - เกษตรกรทุกรายจะต้องมีแหล่งน้ำเพียงพอในการทำเกษตร - เกษตรกรทุกรายจะต้องไม่มีการสร้างมลภาวะ - ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (มีพื้นที่ปลูกที่เหมาะสม)	- ร้อยละ 43.86 - ร้อยละ 100 - ร้อยละ 82.21 - ร้อยละ 92.23

ตารางที่ 3 การประเมินความยั่งยืนโดยการเปรียบเทียบตัวชี้วัดข้อมูลของเกษตรกรชาวสวนยางกับตัวชี้วัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
- การใช้ปุ๋ย*	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (มีการใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงดูแลรักษายาง)	ร้อยละ 97.49
- การใช้สารเคมี*	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกร (ไม่ใช้สารเคมีในการบำรุงดูแลรักษายาง)	ร้อยละ 95.24
ปัจจัยด้านอื่น ๆ		
- การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร*	- เกษตรกรทุกรายจะต้องได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น	ร้อยละ 100
- การเข้าถึงการช่วยเหลือสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ	- เกษตรกรทุกรายจะต้องเข้าถึงสิทธิ์ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐ	ร้อยละ 87.47
- การรวมกลุ่ม	- เกษตรกรทุกรายจะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่ม/สหกรณ์	ร้อยละ 59.90

หมายเหตุ *หมายถึงตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์

จากการประเมินผลความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 3 สามารถนำมากำหนดแนวทางในการสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางประกอบอาชีพเสริม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรักพงษ์ รัตติคุณปรกร (2562) เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน การปลูกพืชแซม การทำปุ๋ยคอก และประมง ที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดและสภาพท้องถิ่นของตนเอง ควบคู่ไปกับการทำสวนยาง เพื่อให้มีรายได้ที่หลากหลาย และกระจายความเสี่ยงจากสถานการณ์ราคายางพาราตกต่ำ หรือ การระบาดของโรคใบยางร่วงที่เริ่มมีการระบาดในพื้นที่ประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2562 รวมทั้งยังสามารถลดการพึ่งพารายได้จากการทำสวนยางแต่เพียงอย่างเดียว และส่งผลให้มีรายได้เท่ากับเกณฑ์ด้านรายได้ของ Smart Farmer (180,000 บาท/ปี)

2. การยกระดับ และสร้างเสถียรภาพราคายางพารา ซึ่งจากการศึกษาจะเห็นว่าปัญหาหลักที่เกษตรกรชาวสวนยางได้รับความเดือดร้อนมากที่สุด คือ ปัญหาราคายางพารา เนื่องจากส่งผลกระทบต่อรายได้ และการดำรงชีวิต ดังนั้นเพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง จึงต้องหาแนวทางในการยกระดับ และสร้างเสถียรภาพราคายางพารา ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อาทิเช่น การประกันรายได้เกษตรกรชาวสวนยาง การจัดตั้งกองทุนรักษาเสถียรภาพราคายาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนต์ชัย พิณจิตรสมุทร, อภิญญา วนเศรษฐ์, วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย และสุวรรณา สายรวมญาติ (2555) รวมทั้งการสร้างสมดุลของอุปสงค์และอุปทานยางพารา

3. การให้การศึกษา และการฝึกอบรมแก่เกษตรกรชาวสวนยาง เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้แก่การประกอบอาชีพการทำสวนยาง เนื่องจากผลการศึกษาจะเห็นว่าเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ และการทำสวนยางเป็นการถ่ายทอดอาชีพมาจากบรรพบุรุษ ส่งผลให้ขาดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบำรุงดูแลรักษาสวนยาง เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการลดต้นทุนในการผลิต การตลาดยางพารา เป็นต้น ดังนั้นภาครัฐจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้การศึกษา หรือให้การฝึกอบรมที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรวดี เพชรประดับ (2561) ที่มีแนวคิดว่าจะควรส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางพารามีความรู้ทางการเกษตร มีทักษะความรู้การลดต้นทุนในการผลิตยางพารา รักษาคุณภาพของ ยางพารา โดยมีจรรยาบรรณในอาชีพ และยังสามารถยกระดับตนเองเป็นธุรกิจการเกษตรในอนาคต รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพลกร สัตย์ชื่อ และปรีวิชญ์ พิทยาภินันท์ (2561) ซึ่งมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพการทำสวนยางพาราผ่านการให้ความรู้นอกระบบแก่เกษตรกรชาวสวนยาง ในประเด็นที่เกษตรกรชาวสวนยางมีความต้องการ

4. การบริหารจัดการสวนยางอย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นการแก้ไขปัญหาระยะยาว ซึ่งจะป้องกันมาตรการในการกีดกันทางการค้าของประเทศผู้ใช้อย่าง โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการยกระดับการบริหารจัดการสวนยางของไทยอย่างมีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามมาตรฐาน FSC ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการยางแห่งประเทศไทยที่ได้มีนโยบายที่จะรับรองการจัดการสวนยางพาราอย่างยั่งยืน เพื่อความมั่นคงทางด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสวนยางพาราให้มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างกำไรจากการทำสวนป่าได้อย่างยั่งยืน

5. การจัดทำโครงการเกษตรแปลงใหญ่ยางพารา โดยให้เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย มีการรวมกลุ่มและรวมพื้นที่การ ผลิตเป็นแปลงขนาดใหญ่ ที่มีผู้จัดการพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการ แปลง ตั้งแต่การวางแผนการผลิตตลอดห่วงโซ่ อุปทาน (Supply chain) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรมีความสามารถในการจัดการผลิตสินค้า เกษตรจนถึงการตลาดที่มีมาตรฐาน

เช่นเดียวกับฟาร์มขนาดใหญ่ ส่งผลให้สามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตยางพารา และลดต้นทุนในการจัดหาปัจจัยการผลิต ซึ่งจะทำให้มีโอกาสการเพิ่มขึ้นของรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรี สุจริตธรรม, เชิดเกียรติ กุลบุตร และสุวารี ศรีบุญ (2561) ซึ่งกล่าวว่าการพัฒนากลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางพารา เป็นการสร้างความมั่นคงทางสังคมของเกษตรกร ได้แก่ การรวมกลุ่มกันขาย ผลิต และจำหน่าย ทำให้มีอำนาจในการต่อรองทางการตลาด นอกจากนี้งานวิจัยของจุมพฏ สุขเกื้อ และพัชรินทร์ ศรีวารินทร์ (2558) ซึ่งกล่าวว่า เกษตรกรชาวสวนยางที่มีการรวมกลุ่มจะต้องมีแนวคิดหรืออุดมการณ์ในการทำงาน เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม โดยมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยให้การดูแลและสนับสนุนการดำเนินงาน ก็จะส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางมีความเข้มแข็ง

6. การเข้าถึงการสนับสนุนช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจากการศึกษาจะเห็นได้ว่ามีเกษตรกรชาวสวนยางบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการสนับสนุนช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ เช่น การยางแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมวิชาการเกษตร เป็นต้น เนื่องจากเกษตรกรชาวสวนยางบางส่วนไม่สามารถเข้าสู่ระบบการลงทะเบียนเกษตรกรได้ ซึ่งทั้งนี้อาจเกิดจากการปลูกสร้างสวนยางในพื้นที่ที่ผิดกฎหมาย เช่น พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ รวมไปถึงทัศนคติที่ไม่อยากให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้องหรือถูกตรวจสอบข้อมูล ดังนั้นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางเข้าถึงการสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ ต้องเริ่มจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และความสำคัญต่อการเข้าสู่ระบบการลงทะเบียนเกษตรกร และให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นด้านการให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน การให้ความรู้ทางวิชาการ การสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ การตลาด หรือแม้กระทั่งการให้สวัสดิการ เช่น การประกันชีวิต ซึ่งงานวิจัยของนิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ (2019) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่ารัฐบาลควรให้การสนับสนุนส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมอุตสาหกรรมยางพาราประกอบกับมาตรการอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในภาคยางพาราด้วย

7. การจัดทำโครงการธนาคารผู้กรีดยาง (Tapper Bank) โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรแรงงานให้แก่เจ้าของสวนยางพาราที่ไม่สามารถดำเนินการได้โดยตนเอง ซึ่งเป็นการนำแนวคิดในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานกรีดยางของประเทศมาเลเซีย มาใช้ในพื้นที่ที่ขาดแคลนแรงงานกรีดยาง เช่น ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้ว่างงาน และลดความสูญเสียจากการขาดประสิทธิภาพการผลิต

8. การนำแนวคิด BCG Economy Model ซึ่งเป็นโมเดลที่มุ่งเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมและสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาธุรกิจให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ประกอบด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) รวมทั้งการนำแนวคิดชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางวิถีใหม่ (New Normal) มาปรับใช้ในการบริหารจัดการสวนยาง เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytic)

การใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) ในการจัดทำฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Farm) การสร้าง Blockchain เพื่อระบุตัวตนเกษตรกรและที่มาของผลผลิต เป็นต้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถประกอบอาชีพการทำสวนยางได้อย่างยั่งยืน และจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่กล่าวถึงการพัฒนายางที่ยั่งยืนพบว่า ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง ประกอบไปด้วย 4 ด้าน 18 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (พื้นที่ทำกิน/จำนวนสวนยางกรีดยางได้ รายได้จากการทำสวนยาง ราคาผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ และเงินออม) ด้านสังคม (การศึกษา สุขภาพ การฝึกอบรม และความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน) ด้านสิ่งแวดล้อม (ความหลากหลายทางชีวภาพ แหล่งน้ำ มลภาวะ การใช้พื้นที่ที่เหมาะสม การใช้ปุ๋ย และการใช้สารเคมี) และด้านอื่น ๆ (การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงการช่วยเหลือสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ และการรวมกลุ่ม) และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เริ่มจากการเลือกพื้นที่ทำการวิจัยแบบเจาะจง และจะทำการเลือกจังหวัดซึ่งเป็นตัวแทนในแต่ละภาคตามการแบ่งพื้นที่ของการยางแห่งประเทศไทย โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามหลักการสุ่มตัวอย่างประชากรของ Yamane จากจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางมากที่สุด และเมืองคัมภีร์ประกอบของใช้อุปทานยางพาราครบถ้วน เป็นตัวแทนของประชากร

จากการศึกษาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลของเกษตรกรชาวสวนยางกับตัวชี้วัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนจะเห็นได้ว่าเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน จำนวน 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้จากการทำสวนยาง และราคาผลผลิต ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย การศึกษาของเกษตรกร และการได้รับการฝึกอบรม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่สวนยาง และการไม่สร้างมลภาวะต่าง ๆ และปัจจัยด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย การเข้าถึงการช่วยเหลือสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งหน่วยงานภาครัฐรวมถึงภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น สถาบันเกษตรกร ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา จะต้องเร่งพัฒนาในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางประกอบอาชีพเสริม การยกระดับและสร้างเสถียรภาพราคายางพารา การให้การศึกษา และการฝึกอบรมแก่เกษตรกรชาวสวนยาง การบริหารจัดการสวนยางอย่างมีประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง การจัดทำโครงการเกษตรแปลงใหญ่ยางพารา การสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางให้สามารถเข้ารับการช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐได้อย่างทั่วถึงการจัดทำโครงการธนาคารผู้กรีดยาง การนำแนวคิด BCG Economy Model และการนำแนวคิดชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางวิถีใหม่ มาปรับใช้ในการบริหารจัดการสวนยาง

ในการศึกษารั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการสร้างความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง เพื่อที่จะทำให้ได้ทราบว่าสถานะของเกษตรกรชาวสวนยางในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดที่เป็นค่ามาตรฐานตามที่หน่วยงานภาครัฐกำหนด รวมทั้งค่าประสิทธิภาพที่ได้จากการคำนวณมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดแนวทางหรือวิธีปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- การยางแห่งประเทศไทย. ฝ่ายพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร. (2563). *คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- การยางแห่งประเทศไทย. ฝ่ายวิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจยาง. (2563). *สถานการณ์ยางพารา 2563*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพข้อมูลด้านการเกษตร. (2563). *สถานการณ์การผลิตยางพารา*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- จักรี สุจริตธรรม, เชิดเกียรติ กุลบุตร, และสุวารี ศรีบุญ (2561). การสร้างความมั่นคงทางสังคมด้วยกระบวนการกลุ่มในการพัฒนาเกษตรกรชาวสวนยางพาราแบบครบวงจรในจังหวัดเลย. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 18(2), 12-22.
- จุมพฏ สุขเกื้อ, และพัชรินทร์ ศรีวารินทร์. (2558). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการตลาดกลางยางพาราของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยยาง.
- ญาณิศา สมสกุล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของโซ่อุปทานอุตสาหกรรมยางพารา กรณีศึกษา: อุตสาหกรรม ยางพาราในเขตอำเภอคลองหลวงจังหวัดเชียงราย (การศึกษาค้นคว้าอิสระ)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ทวนทัศน์ นิลดำ, รังสฤษฎ์ กาวีดิษฐ์, และนุชนาถ มั่งคั่ง. (2561). ความยั่งยืนของอาชีพเกษตรกรในพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(3), 517-561.
- นิธิตา ลีพิงศ์ทักษิณ. (2562). ผลกระทบจากนโยบายยางพาราของรัฐบาลต่อการปลูกยางพาราในไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(2).
- เนตรวดี เพชรประดับ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรายได้ของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้. *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 3596-3617.
- พลากร ลัดยี่ซื่อ, และปฐวิชัย พิทยาภินันท์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจากปัญหาราคายางพาราดตกต่ำในอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 37(3).
- มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร, อภิญา วนเศรษฐ์, วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย, และสุวรรณา สายรวมญาติ. (2555). *การศึกษานโยบายและมาตรการรักษาเสถียรภาพราคายางพาราของ ประเทศไทย ด้วยกองทุนรักษาเสถียรภาพราคาและแนวทางที่เหมาะสมในการจัดตั้ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.

- รักพงษ์ รัตติคุณปรกร. (2562). บทบาทของการวางผังประเทศไทยในการพัฒนายางพาราทั้งระบบ. *JHUSO*, 10, 259-269.
- วรพัทธ์ เจียมปัญญาธิราช. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ของไทย: บทเรียนจากเกษตรกรรายย่อย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 20, 199-215.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). *รายงานดัชนีความฟาสุกของเกษตรกร ปี 2562*. บันทึกข้อความที่ กษ 0206.01/ว8509. 5 ตุลาคม 2563.
- Amiril, A., Nawawi, A. H., Takim, R., & Latif, S. N. F. A. (2018). Sustainability factors and performance. *Asian Journal of Quality of Life (AjQoL)*, 3(9), 151-160.
- Arodudu, O., Helming, K., Wiggering, H., & Voinov, A. (2017). Towards a more holistic sustainability assessment framework for agro-bioenergy systems : A review. *Environ. Impact Assess.Rev.* 62, 61–75.
- Azapagic, A., Stamford, L., Youds, L., & Barteczko-Hibbert, C. (2016). Towards sustainable production and consumption: A novel decision-support framework integrating economic, environmental and social sustainability (DESIREs). *Computers & Chemical Engineering*. 91, 93-103.
- Brundtland, G. (1987). *Report of the World commission on environment and development: Our common future*. United Nations General Assembly document A/42/427.
- Ceptureanu, S. I., Ceptureanu, G. E., Luchian, C. E., & Luchian L. (2018). Community based programs sustainability. A multidimensional analysis of sustainability factors. *Sustainability*, 10(3), 870. doi:10.3390/su10030870
- Chanchaichujit, J., Saavedra-Rosas, J., Quaddus, M., & West, M. (2016). The use of an optimisation model to design a green supply chain: A case study of the Thai rubber industry. *Int. J. Logist. Manag.* 27(2), 595-618.
- Chen, L., Zhao, X., Tang, O., Price, L., Zhang, S., & Zhu, W. (2017). Supply chain collaboration for sustainability: A literature review and future research agenda. *International Journal of Production Economics*, 194, 73-87.
- Cronbach, Lee J. (1970). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper and Row Publishers.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks – Triple bottom line of 21st century business*. Stoney Creek, CT: New Society Publishers.

- Galal, N. M., & Moneim, A. F. (2016). Developing sustainable supply chains in developing countries.. *Procedia CIRP* 48, 419 – 424.
- Kumar, D., & Rahman, Z. (2015). Sustainability adoption through buyer supplier relationship across supply chain: A literature review and conceptual framework. *International Strategic Management Review*, 3(1), 110-127.
- Little, J. C., Hester, E. T., & Carey, C. C. (2016). Assessing and enhancing environmental sustainability: A conceptual review. *Environmental Science & Technology*, 50(13), 6830–6845.
- Massaroni, E., Cozzolino, A., & Wankowicz, E. (2015). Sustainability in supply chain management-a literature review. *Sinergie*. 33(98), 331-355.
- Prommee, P., Kuwornu, J. K. M., Jourdain, D., & Shivakoti, G. P. (2017). Factors influencing rubber marketing by smallholder farmers in Thailand. *Development in Practice*, 27(6), 865-879.
- Razak, S. B. A., Aziz, A. A., Ali, N. A., Ali, M. F., & Visser, F. (2016). The sustainable integration of meliponiculture as an additional income stream for rubber smallholders in Malaysia. *In Conference: CRI & IRRDB international rubber conference 2016, Siem Reap, Cambodia*, 143–156.
- Rosca, E., Arnold, M., & Bendul, J. (2017). Business models for sustainable innovation: an empirical analysis of frugal products and services. *Journal of Cleaner Production*, 162, 133-145
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Sala, S., Farioli, F., & Zamagni. (2013). A life cycle sustainability assessment in the context of sustainability science progress (part 2). *Int. J. Life Cycle Assess*, 18, 1686–1697.
- Tran, T. L. (2020). Economic efficiency of rubber production and affecting factors: Case of smallholder rubber production in Quang Binh Province, Vietnam. *African Journal of Agricultural Research*, 16(11), 1622-1630.
- Vural, C. A. (2015). Sustainable demand chain management: An alternative perspective for sustainability in the supply chain. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 207, 262-273.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

โครงสร้างตลาดและพฤติกรรมการแข่งขัน ในตลาดโซลาร์รูฟท็อป

SOLAR ROOFTOP MARKET STRUCTURE AND COMPETITIVE BEHAVIORS

Received: 6 June, 2021

Revised: 29 July, 2021

Accepted: 2 August, 2021

ธนัทเทพ จิระประวัติตระกูล*

Thanutthep Jirapavatragoon*

รุจิระ โรจนประภาณต์**

Rujira Rojjanaprapayon**

* นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

* Doctor of Business Administration, College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

* Email: thanutthep@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และ ปรินญาเอก, อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

** Assistant Professor and Ph.D., College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

** Email: rujira.roj.@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุลักษณะโครงสร้างของตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทยในช่วงปี และเพื่อพรรณนาลักษณะพฤติกรรมการแข่งขันในตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย ใช้กรอบแนวคิดความสัมพันธ์ของโครงสร้างการตลาด พฤติกรรมของหน่วยผลิต และผลของการดำเนินงาน (Structure-Conduct-Performance (SCP) เก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค รวมทั้ง 9 ราย แนวคำถามการสัมภาษณ์พัฒนาจากทฤษฎีโครงสร้างการตลาด พฤติกรรมของหน่วยผลิต และผลของการดำเนินงาน ร่วมกับแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยแนวคิดการวิเคราะห์แก่นสาระ ผลวิจัยพบว่า ประการแรก โครงสร้างตลาดในปัจจุบัน มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ การเป็นตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ การไม่มีความแตกต่างกันในด้านเทคโนโลยี และผู้บริโภคมีความสนใจในการติดตั้ง ประการที่สอง ตลาดมีพฤติกรรมการแข่งขันที่มีลักษณะสำคัญคือ ผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดราคา ผลการดำเนินการมีผลกำไรต่ำ และการสนับสนุนจากทางภาครัฐมีอิทธิพลต่อการผลักดันให้เกิดการติดตั้ง ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือ ประการแรก ภาครัฐควรออกนโยบายช่วยเหลือผู้บริโภครายการทางการเงินในการติดตั้งและการรับซื้อไฟฟ้า และ ประการที่สอง ภาครัฐควรจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จสำหรับกระบวนการติดตั้ง ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนด้านการเงิน การจัดทำรายชื่อผู้ประกอบการติดตั้งที่ได้มาตรฐาน และ การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการขออนุญาตติดตั้งกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยนี้จะช่วยหาวิธีที่นำไปสู่การเพิ่มจำนวนการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย

คำสำคัญ: โครงสร้างตลาด โซลาร์รูฟท็อป พฤติกรรมการแข่งขัน นโยบายพลังงาน

Abstract

The objectives of this study were to identify the structure of Thailand's solar rooftop market and (to describe competitive behaviors of Thailand's solar rooftop market. The structure-conduct-performance paradigm (SCP) was implemented as a conceptual framework. Data were collected by in-depth interviews with nine informants in three groups, governments, entrepreneurs, and users. Interview questions were constructed based on the structure-conduct-performance theory (SCP) and the diffusion of innovation theory. The data were analyzed by a thematic

analysis. Findings revealed that, first, the current market structure contained key components including imperfect market competition, indifferent use of technology, and consumers interested in installing; and second, the market's competitive behaviors consisted of key components including consumers dictating prices, operating performance yielding low profits, and government support positively influencing installations. Recommendations derived from this study included the government issuing policies to financially support consumers on installations and energy purchases and the public sector establishing a one-stop-service installation center that provides financial support, a list of standardized installation service providers, and facilitation on requests for installation permission with relevant agencies. Implications are that how to increase the volume of solar rooftop installations in Thailand can be developed.

Keywords: Market Structure, Solar Rooftop, Competitive Behavior, Energy Policy

บทนำ

ประเทศไทยมีศักยภาพพลังงานแสงอาทิตย์สูง ความเข้มรังสีรวมของดวงอาทิตย์รายวันเฉลี่ยต่อปีของพื้นที่ทั่วประเทศพบว่ามีค่าเท่ากับ 18.2 เมกะจูล/ตารางเมตร-วัน (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2555) แต่การพัฒนาระบบพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาหรือโซลาร์รูฟท็อป (ต่อไปนี้จะใช้คำว่า โซลาร์รูฟท็อป) กลับไม่ได้รับความสนใจจากภาคประชาชน รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานทดแทนในประเทศเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันการใช้พลังงานทดแทนมีเพียง 13.6% ของการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายทั้งหมด จากเป้าหมายที่ต้องมีการใช้พลังงานทดแทนในปี 2555-2559 ที่ 19.1% และ 2560-2565 ที่ 20.3% (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2563) การใช้พลังงานทดแทนในปัจจุบันจึงยังคงห่างไกลเป้าหมายของแผนพัฒนาพลังงาน 15 ปี (กระทรวงพลังงาน, 2558)

แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (Thailand Power Development Plan (PDP)) ระยะยาว 15-20 ปี จัดทำโดย กระทรวงพลังงาน (พ.น.) เพื่อวางแผนการใช้พลังงานอย่างเป็นระบบและใช้พลังงานหมุนเวียนมาร่วมผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอกับความต้องการใช้พลังงาน การจัดทำแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2561-2580 (PDP2018) จึงเน้นให้มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ปี 2561-2580) โดยมีการพิจารณาการพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าให้เหมาะสมกับความต้องการใช้ไฟฟ้าและศักยภาพการผลิตในแต่ละภูมิภาค การคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างการลงทุนในการผลิตไฟฟ้า ความมั่นคงของระบบส่งไฟฟ้าเพื่อให้การบริหารจัดการของระบบไฟฟ้าเกิดความคุ้มค่าสูงสุด และการส่งเสริมกิจการ

ไฟฟ้าเพื่อเพิ่มการแข่งขันภายใต้การกำกับดูแลให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและคงไว้ซึ่งความมั่นคงแผนดังกล่าวยังมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาพลังงานทดแทนให้เป็นพลังงานหลักของประเทศทดแทนการนำเข้าน้ำมันได้ในอนาคต เสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศ สนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตเทคโนโลยีพลังงานทดแทนในประเทศ และเพิ่มการวิจัยพัฒนาส่งเสริมเทคโนโลยีพลังงานทดแทนสัญชาติไทยจะได้สามารถแข่งขันในตลาดสากล (กระทรวงพลังงาน, 2562)

ผลที่เกิดขึ้นทำให้เกิดโครงสร้างด้านพลังงานในประเทศไทยทั้งหมดแบ่งออกเป็นสามกลุ่มคือ กลุ่มแรกคือผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่ คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ คณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงาน และ สำนักงานบริหารกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน กลุ่มที่สองคือผู้ควบคุม ได้แก่ กรมธุรกิจพลังงาน คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ และ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน และ กลุ่มที่สามคือผู้ปฏิบัติการ ได้แก่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัทน้ำมัน การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (กฟผ.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) ผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชน (Independent Power Producer : IPP) ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (Small Power Producer : SPP) ผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กมาก (Very Small Power Producer : VSPP) และภาคเอกชนทั่วไป (คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน, 2562)

การติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทยได้เกิดขึ้นเมื่อ คณะรัฐมนตรี (ครม.) ในการประชุมเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2556 เห็นชอบให้มีการรับซื้อไฟฟ้าจากโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา (Rooftop photovoltaic system) โดยมีปริมาณกำลังการผลิตติดตั้งของแผงโฟโตโวลเทอิก (Photovoltaic panel) รวม 200 megawatt-peak (MWp) จำแนกเป็น 100 MWp สำหรับอาคารประเภทบ้านอยู่อาศัย และอีก 100 MWp สำหรับอาคารประเภทธุรกิจและโรงงาน ทั้งนี้ ให้มีการเริ่มจำหน่ายไฟฟ้าเชิงพาณิชย์เข้าสู่ระบบโครงข่ายไฟฟ้าภายในปี 2556 ด้วยอัตราค่ารับซื้อแบบ Feed-in Tariff ระยะเวลาการสนับสนุน 25 ปี (คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน, 2562)

ในอดีตมีโครงการส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์เซลล์จำนวน 3 โครงการได้แก่ โครงการรับซื้อไฟฟ้าจากโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคา พ.ศ.2556 โครงการนำร่อง (Pilot project) การผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาอย่างเสรี พ.ศ.2559 และในปัจจุบันคือ โครงการโซลาร์ภาคประชาชน หมายถึง โครงการรับซื้อกระแสไฟฟ้าที่ครัวเรือนผลิตได้จากแสงอาทิตย์ หรือโซลาร์เซลล์ที่ติดตั้งบนหลังคา เมื่อเหลือใช้ก็จะสามารถขายไฟฟ้าเข้าระบบให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่าย (กฟน. และ กฟภ.) ที่ราคา 1.68 บาทต่อหน่วย เป็นระยะเวลา 10 ปี มีเป้าหมายรับซื้อไฟฟ้ารวม 100 เมกะวัตต์ อย่างไรก็ตามโครงการในอดีตมีผู้เข้าร่วมติดตั้งเพียง 7,538 ราย กำลังการผลิตสะสมสูงสุด 598.86 เมกะวัตต์ (คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน, 2562)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยรายงานเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2563 ว่า กระทรวงพลังงานกำลังอยู่ในระหว่างพิจารณามาตรการสร้างแรงจูงใจให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อผลักดันโครงการโซลาร์ภาคประชาชนที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้าที่เป็นพลังงานสะอาดเพื่อใช้เองผ่านการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้าน หรือ โซลาร์รูฟท็อป โดยในเบื้องต้นมีแนวทางที่จะปรับอัตราค่าไฟฟ้าเป็นราว 2.00-2.20 บาทต่อหน่วย หลังจากที่ในปี 2562 มีการเปิดโครงการเป็นครั้งแรก และรับซื้อไฟส่วนเกินจากการใช้งานในอัตรา 1.68 บาทต่อหน่วย เป็นระยะเวลา 10 ปี เพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปภาคครัวเรือนที่ในปัจจุบันส่วนใหญ่มักจะยังไม่ติดตั้งแบบเต็มตัว เนื่องจากยังมีต้นทุนที่สูง (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563) ในปี 2563 มีการขอติดตั้งในโครงการโซลาร์ภาคประชาชน มีเพียง 1 MWp เท่านั้น จากเป้าหมายของโครงการที่ 100 MWp (วัฒนพงษ์ คุโรวาท, 2562)

ประเทศไทยมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องให้เกิดการใช้โซลาร์เซลล์ตั้งแต่ปี 2556 มีโครงสร้างที่ชัดเจนสำหรับการส่งเสริมการใช้พลังงานจากโซลาร์รูฟท็อปอย่างเป็นทางการทั้งในระดับนโยบาย ระดับควบคุม และ ระดับปฏิบัติการ รวมถึงมีการโครงการส่งเสริมการใช้งานโซลาร์รูฟท็อปถึงปัจจุบันเป็นจำนวน 3 โครงการ อย่างไรก็ตามโครงการที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่เน้นการใช้พลังงานทดแทนจากโซลาร์เซลล์ และพลังงานทดแทนจากโซลาร์รูฟท็อปยังไม่สามารถสร้างการใช้งานถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาพลังงานไฟฟ้าของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2561-2580 การรับซื้อไฟฟ้าจากโซลาร์รูฟท็อปในปัจจุบัน มีขั้นตอนจำนวนมากและเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน และการไฟฟ้าในพื้นที่ ในขณะที่หน่วยงานภาคเอกชนคือ ผู้ประกอบการติดตั้งระบบโซลาร์รูฟท็อป โดยเฉพาะขั้นตอนการขออนุญาตที่มีความซับซ้อนและยุ่งยาก ทำให้เกิดความล่าช้า และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง รวมถึงค่าไฟฟ้าที่การไฟฟ้ารับซื้อจากประชาชนไม่จูงใจให้เกิดการลงทุน พร้อมกับการลงทุนระยะระยะเวลายาวนานในการคืนทุน

จากปัญหาโครงการโซลาร์ภาคประชาชน ที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย การศึกษาโครงสร้างตลาดของโซลาร์รูฟ ท็อปและการพรรณาลักษณะพฤติกรรมการแข่งขันในตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย จะเป็นการช่วยหาวิธีที่นำไปสู่การเพิ่มจำนวนการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย และจะทำให้การติดตั้งในโครงการโซลาร์ภาคประชาชนเป็นไปตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

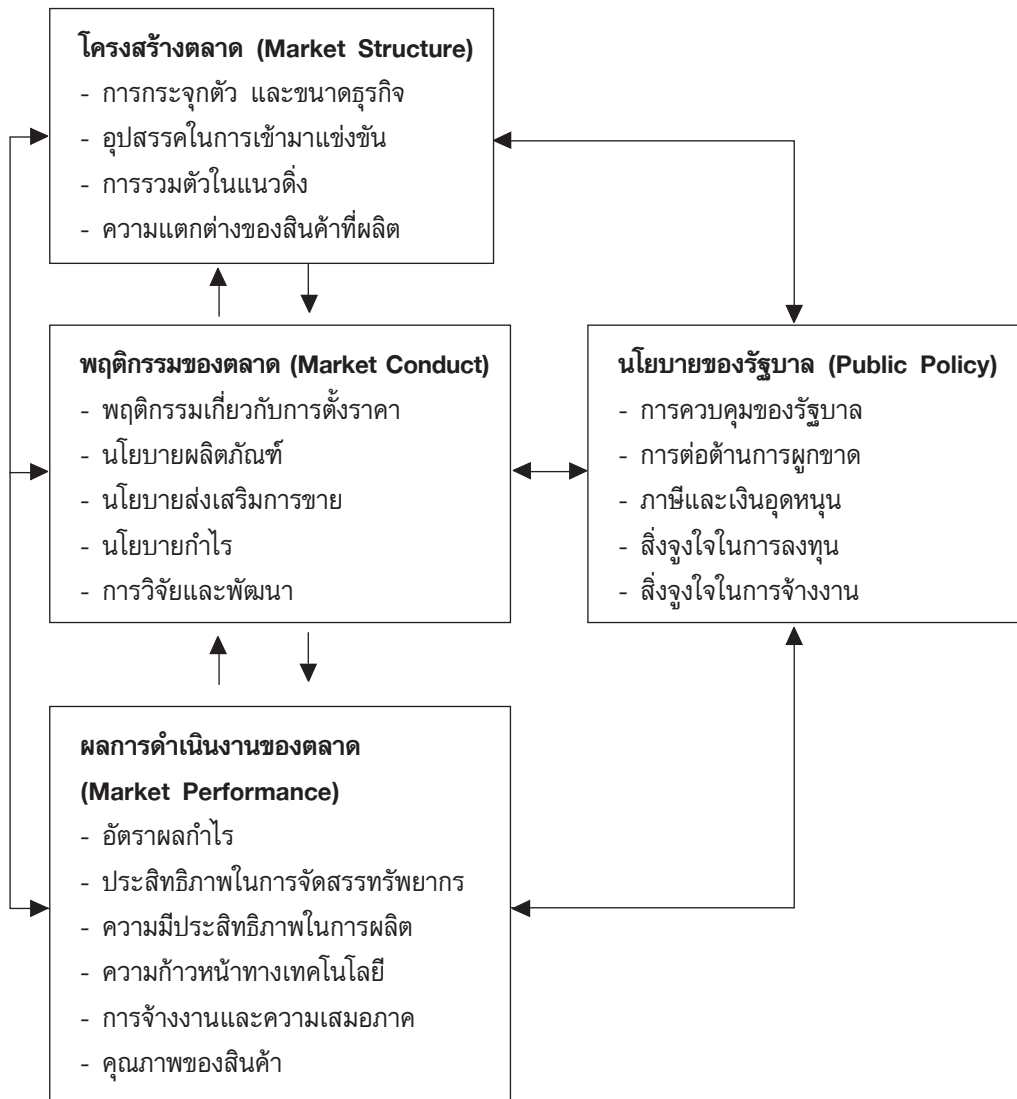
การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ เพื่อระบุลักษณะโครงสร้างของตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย และ เพื่อพรรณาลักษณะพฤติกรรมการแข่งขันในตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการ ผู้บริโภค และภาครัฐ จำนวนทั้งหมด 9 ราย และมีคำถามนำวิจัย (Research questions) ดังต่อไปนี้ คำถามนำวิจัยที่ 1 โครงสร้างของตลาด

โซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย มีลักษณะอย่างไร และคำถามนำวิจัยที่ 2 ลักษณะพฤติกรรมการแข่งขันในตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย เป็นอย่างไร

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้จะเป็นการอภิปรายแนวคิดดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างตลาด พฤติกรรมของตลาด และผลของการดำเนินงาน (SCP) 2) แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม (Everett, 1995) และ 3) แนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบบการวิเคราะห์แก่นสาระ (Owen, 1984)

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างตลาด พฤติกรรมของตลาด และผลของการดำเนินงาน (Structure, conduct and performance (SCP) ในส่วนนี้จะเป็นการทบทวนแนวคิดของ SCP และการศึกษา SCP ในระดับสากล โดยแนวคิดของ SCP (สุภาสินี ดันติศรีสุข, 2545) ช่วยให้ทราบถึงลักษณะการแข่งขัน การดำเนินธุรกิจ การผูกขาดและ ลักษณะของตลาด SCP ศึกษาใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ ด้านแรก โครงสร้างตลาด (Market structure) หมายถึง ลักษณะการกระจายของหน่วยผลิตในตลาด โดยจะแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfectly competitive market) ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic competition market) ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly market) และ ตลาดผูกขาด (Monopoly) ด้านที่สอง พฤติกรรมของตลาด (Market conduct) หมายถึงนโยบายธุรกิจที่มีต่อตลาดสินค้าของตน ทั้งด้านราคารวมถึงด้านสินค้า และผู้แข่งขัน สามารถแบ่งได้เป็น พฤติกรรมที่เกี่ยวกับราคาของหน่วยผลิต (Price competition) พฤติกรรมที่ไม่ได้เกี่ยวกับราคาของหน่วยผลิต (Non-price competition) ด้านที่สาม ผลการดำเนินงานของตลาด (Market performance) หมายถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการกระทำของผู้ผลิต เมื่อการกระทำมีความแตกต่างทำให้ผลการดำเนินงานแตกต่างกัน ซึ่งมักพิจารณาจาก กำไรหรือผลประโยชน์ (Profit) หรือประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดสรร (Cost and resource allocation efficiency) หรือการเจริญเติบโตของบริษัทและตลาด (Equity) ซึ่งก่อให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจนั้น ๆ และ ด้านที่สี่ นโยบายของรัฐ (Public Policy) หมายถึง แนวทางกิจกรรม การกระทำ หรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้วางนโยบาย การตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้แนะให้มีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้บรรลุ ได้แก่ การควบคุมของรัฐบาล การต่อต้านการผูกขาด ภาษี เงินอุดหนุน สิ่งจูงใจในการลงทุน และอื่น ๆ ดังนั้น แนวคิดโครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของ เป็นการหาคำตอบของคำถามงานวิจัยจากฝั่งด้านอุปทาน (Supply side) ทำให้สามารถเลือกทางเลือกในการพัฒนาตลาดโซลาร์รูฟท็อปโดยการส่งเสริมจากทางภาครัฐ การกำหนดนโยบายส่งเสริม หรือ การแทรกแซงจากภาครัฐได้อย่างถูกต้อง

ภาพที่ 1 The Structure Conduct-Performance. (สุภาสินี ดันติศรีสุข, 2545)

การศึกษา SCP ในระดับสากล แนวคิด SCP ในงานวิจัยการตลาดในหลายบริษัท เช่น ในประเทศจีนโดย Li et al (2017) มีการศึกษาตลาดโซลาร์รูฟท็อประหว่างปี 2008 ถึง 2014 เกี่ยวกับ โครงสร้างตลาด พฤติกรรมของตลาด และผลการดำเนินการของตลาด มีปัจจัยหลักมาจากการสนับสนุนด้านการเงิน และอธิบายว่าสินค้าในตลาดไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการพัฒนาตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศจีนควรจะต้องมี การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แตกต่าง เพื่อสร้างความแตกต่างในด้านเทคโนโลยีและการแข่งขัน รวมถึง การส่งเสริมจากภาครัฐ ที่จะต้องมีมาตรการสนับสนุนทางการเงินและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้

Gillingham et al (2016) พบว่าในสหรัฐอเมริกาการาระบบโซลาร์รูฟท็อปแตกต่างกันในแต่ละรัฐ และยิ่งมีการสนับสนุนจากภาครัฐจะทำให้ค่าติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปยิ่งสูง และถ้าตลาดมีการแข่งขัน สมบูรณ์ราคาค่าติดตั้งก็จะลดลง กล่าวโดยสรุปการอุดหนุนระบบโซลาร์รูฟท็อปจากทางภาครัฐจะต้องมีการจำกัดการอุดหนุน และเน้นไปที่ด้านการเงินในการติดตั้ง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิด SCP ที่ภาครัฐจำเป็นต้องสนับสนุนในด้านแรงจูงใจในการลงทุน และด้านเงินอุดหนุน

แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม นิยามของแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจาย นวัตกรรม Everett (1995) เสนอว่าการยอมรับนวัตกรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทางในบุคคล ซึ่งแบ่งบุคคลเป็น 5 กลุ่มคือ กลุ่มนวัตกรรม กลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่น กลุ่มนำสมัย กลุ่มตามสมัย และกลุ่มล่าสมัย ซึ่งกระบวนการนี้มีลักษณะคล้ายกับกระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจ (Decision Making) โดยกระบวนการยอมรับแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ การสนใจ การประเมินค่า การทดลอง และการยอมรับ กระบวนการตัดสินใจของทฤษฎีนี้ จะใช้กับสินค้าหรือเทคโนโลยีใหม่ในที่นี้ คือโซลาร์รูฟท็อปที่ใช้กับบ้านเรือน ซึ่งประชาชนรับรู้ถึงเทคโนโลยีนี้ แต่ยังไม่เกิดการใช้งานโดยทั่วไป

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม ในระดับสากล แนวคิดการแพร่กระจายนวัตกรรมหลายบริบท เช่น Varun (2011) พบว่าในรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา ศึกษาคุณลักษณะประชากรและการตัดสินใจในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป รวมถึงผลกระทบต่อ การติดตั้งโซลาร์เซลล์ พบว่า การศึกษา และฐานะทางการเงินมีผลให้มีการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป Sigrin, Pless and Drury (2015) พบว่าการรับโซลาร์เซลล์จะเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูงและมีรายได้สูง Borenstein (2015) เป็นการนำข้อมูลจาก Pacific Gas & Electric – the U.S. utility มาทำการวิเคราะห์พบว่า ผู้ใช้โซลาร์เซลล์รูฟท็อปจะเป็นคนที่มีรายได้สูง การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ได้ผลเมื่อค่าติดตั้งมีราคาสูง Rai, Reeves and Margolis (2016) การหาแนวทาง การตัดสินใจในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปในแคลิฟอร์เนียเหนือ จากโครงการ purchase/leasing/ power purchase agreement (PPA) เป็นการชี้ให้เห็นถึงกระบวนการให้ข้อมูลและการสนับสนุนทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป จากการศึกษาที่ผ่านมาสอดคล้องกับแนวคิด เกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรมคือผู้บริโภคที่ทำการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปเป็นกลุ่มที่มีการศึกษา สูง และฐานะทางการเงินดี ซึ่งเป็นกลุ่มของกลุ่มนวัตกรรม รวมถึงกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่น แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) Owen (1984) นำเสนอเกณฑ์ สามประการในการวิเคราะห์ว่าทฤษฎีดังกล่าว ได้แก่ การใช้รูปซ้ำ (Recurrence) การใช้ความหมายซ้ำ (Repetition) และ การใช้ถ้อยคำที่ทรงพลัง (Forcefulness) การวิเคราะห์แก่นสาระ มีกระบวนการดังต่อไปนี้ ลำดับแรก วางแนวความคิดการวิเคราะห์เบื้องต้น โดยใช้ทฤษฎีที่เขียนในงานวิจัยเพื่อวิเคราะห์ ความคิดเห็นและแนวคิดของผู้ถูกสัมภาษณ์ ลำดับที่สอง จัดระบบข้อมูลและ แยกประเภทข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่และนำข้อมูล ข้อความ ประโยคที่ได้มาวิเคราะห์ หาความหมาย ที่เหมือนกันหรือลักษณะใกล้เคียงมาจัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน โดยจัดแบ่งจากประโยคละคำสำคัญ โดย

ตัดข้อมูลที่ไม่สำคัญออกไป ลำดับที่สามเขียนบรรยายสิ่งที่พบเจออย่างละเอียดและชัดเจน โดยยกตัวอย่างหรือคำพูดเพื่อแสดงความรู้สึก และสุดท้ายสร้างข้อสรุปจากกระบวนการตีความ โดยการนำข้อมูลที่ได้แยกประเภทและ จำแนกเป็นนชุด ๆ เพื่อทำการเปรียบเทียบ รวมไปถึงการหาข้อสรุปเพื่อเชื่อมโยงและหาผลกระทบ

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์แก่นสาระในระดับสากล Herzog (2019) กล่าวว่า การวิเคราะห์แก่นสาระ เป็นวิธีที่นิยม และเป็นวิธีพื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพ Braun and Clarke (2009) ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยของนักศึกษา LGBT จำนวน 20 คนในประเทศนิวซีแลนด์ Agyekum, Adinyira, Baiden, and Ampratwum (2019) ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านอาคารอนุรักษ์พลังงานจำนวน 10 คน และใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ ในการหาคำตอบเรื่อง “Barriers to the adoption of green certification of buildings” พบว่า การขาดความรู้ การขาดแรงจูงใจ การมีพฤติกรรมอนุรักษ์นิยม การขาดการสนับสนุนจากทางภาครัฐ การขาดผู้เชี่ยวชาญ การขาดความตระหนักเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ การไม่มีเงินสนับสนุน และการขาดกฎหมายสนับสนุน จากการศึกษาที่ผ่านมามีการวิเคราะห์แก่นสาระจึงเป็นการวิเคราะห์พื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ได้หลากหลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื้อหาในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นประกอบด้วย เครื่องมือวิจัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเป็นประเด็นอย่างชัดเจนดังนี้

เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยทางคุณภาพเพื่อจะหาความจริงที่ในปัจจุบันของตลาดโซลาร์รูฟท็อป หลังจากการสร้างคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แล้ว ได้ทำการนำคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ จากนั้นผู้วิจัยนำคำถามการสัมภาษณ์ไปทดสอบกับผู้ให้ข้อมูลทั้งสามกลุ่มประกอบด้วย ผู้ประกอบการหนึ่งราย ภาครัฐหนึ่งราย ผู้บริโภคโซลาร์รูฟท็อปหนึ่งราย ทั้งสามรายไม่ได้นับรวมเป็นกลุ่มที่อยู่ในการศึกษา จากนั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขจนพร้อม ต่อมาผู้วิจัยได้ผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) จากนั้นทำการนัดหมายการสัมภาษณ์ มีการขออนุญาตในการบันทึกเสียง และทำการถอดความจากการสัมภาษณ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ผู้มีส่วนร่วมทั้งสามฝ่ายได้แก่ ฝ่ายแรกผู้ประกอบการทั้งสามรายคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปบนหลังคาบ้านเรือนในปัจจุบันและพร้อมที่จะให้ผู้วิจัยเข้าทำการสัมภาษณ์ แต่ละรายจะต้องดำเนินการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี ฝ่ายที่สอง ภาครัฐประกอบไปด้วย ตัวแทนจาก คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน

ซึ่งเป็นผู้ออกใบอนุญาตในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป ตัวแทนจากการไฟฟ้านครหลวงซึ่งเป็นผู้รับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตไฟฟ้าจากโซลาร์รูฟท็อปในเขตกรุงเทพและปริมณฑล และ ตัวแทนจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นผู้รับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตไฟฟ้าจากโซลาร์รูฟท็อปนอกเขตการไฟฟ้านครหลวง และ ฝ่ายสุดท้าย ผู้บริโภคโซลาร์รูฟท็อปทั้งสามรายประกอบไปด้วยผู้ที่ติดตั้งแล้วจำนวนสองรายและกำลังจะติดตั้งหนึ่งราย โดยทั้งสามรายมีความสนใจในเรื่องโซลาร์รูฟท็อปเป็นอย่างดีและศึกษาเรื่องโซลาร์รูฟท็อปเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เรียกว่า การวิเคราะห์ที่แก่นสาระ (Thematic analysis) Owen (1984) มีขั้นตอนดังนี้ การใช้รูปซ้ำ (Recurrence) โดยการนำข้อความที่ทางผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวข้อความที่เหมือนกันในที่ต่าง ๆ กันระหว่างสัมภาษณ์ มาใส่ในตารางความถี่ของการกล่าวซ้ำ การใช้ความหมายซ้ำ (Repetition) โดยการจัดกลุ่มเนื้อสารที่มีความหมายเหมือนกันแต่ใช้เนื้อสารต่าง ๆ กัน ในระหว่างการสัมภาษณ์ มาใส่ในตารางความถี่ของการใช้ความหมายซ้ำ และ การใช้ถ้อยคำที่ทรงพลัง (Forcefulness) โดยการบันทึกข้อความที่มีผลสำคัญ หรือ การแสดงอารมณ์ระหว่างการสัมภาษณ์ที่แสดงถึงความสำคัญของคำพูดนั้นมาใส่ในตารางการใช้ถ้อยคำที่ทรงพลัง จากนั้นนำมาแปลความหมายผ่านกรอบแนวคิดการวิเคราะห์แก่นสาระ

รายงานผลการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อความสัมภาษณ์มาทำการแปลให้อยู่ในรูปตารางแจกแจงความถี่ และนำมาวิเคราะห์ผ่านการวิเคราะห์แก่นสาระ ดังที่กล่าวมาแล้ว

การใช้รูปซ้ำ (Recurrence)

ผู้วิจัยได้รวบรวม การใช้รูปซ้ำ (Recurrence) ของการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 9 ท่าน ได้ผลดังต่อไปนี้ ลำดับที่ (1) ของการใช้รูปซ้ำคือ “การส่งเสริมจากภาครัฐ” มีการใช้รูปซ้ำ 8 ครั้ง ลำดับที่ (2) และ (3) ของการใช้รูปซ้ำคือ “เทคโนโลยีไม่แตกต่าง” “ช่วงแนะนำ” มีการใช้รูปซ้ำ 7 ครั้ง ลำดับที่ (4) ของการใช้รูปซ้ำคือ “ตลาดเป็นของผู้บริโภค” มีการใช้รูปซ้ำ 6 ครั้ง ลำดับที่ (5) ของการใช้รูปซ้ำคือ “ความคุ้มค่า” มีการใช้รูปซ้ำ 5 ครั้ง ลำดับที่ (6) (7) และ (8) ของการใช้รูปซ้ำคือ “สิทธิซึ่งคอสต่ำ” “ค่าใช้จ่ายสูง” และ “การแข่งขันสูง” มีการใช้รูปซ้ำ 3 ครั้ง และ ลำดับที่ (9) ของการใช้รูปซ้ำ คือ “แบตเตอรี่แพง” มีการใช้รูปซ้ำ 2 ครั้ง จากการใช้รูปซ้ำที่เกิดขึ้น “การส่งเสริมจากภาครัฐ” เป็นเรื่องที่ถูกกล่าวมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ภาครัฐจำเป็นต้องมีการสนับสนุน ส่วนเรื่อง “เทคโนโลยีไม่แตกต่าง” ภาครัฐและผู้ประกอบการมีจำนวนการกล่าวซ้ำเท่ากัน ทำให้เห็นว่าภาครัฐและผู้ประกอบการทราบถึงสถานะการณ์ในปัจจุบันที่ไม่มีความแตกต่างด้านเทคโนโลยี และ “ช่วงแนะนำ” นั้นผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีจำนวนการกล่าวซ้ำเท่ากัน ทำให้เห็นว่าจำเป็นต้องมีนโยบายจากทางภาครัฐในการสนับสนุนเพื่อให้มีการใช้โซลาร์รูฟท็อปอย่างแพร่หลาย

ตารางที่ 1 ความถี่ของการกล่าวซ้ำ

ลำดับ	การกล่าวซ้ำ	ผู้บริโภค	ผู้ประกอบการ	ภาครัฐ	รวม
1	การส่งเสริมจากภาครัฐ	3	3	2	8
2	เทคโนโลยีไม่แตกต่าง	1	3	3	7
3	ช่วงแนะนำ	3	3	1	7
4	ตลาดเป็นของผู้บริโภค	2	3	1	6
5	ความคุ้มค่า	2	3	-	5
6	สิทธิซึ่งคอสต่ำ	1	2	-	3
7	ค่าใช้จ่ายสูง	2	-	1	3
8	การแข่งขันสูง	2	1	-	3

การใช้ความหมายซ้ำ (Repetition)

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำกล่าวที่แสดงถึงการใช้ความหมายซ้ำ (Repetition) ของการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 9 ท่าน ได้ผลดังต่อไปนี้ ชุดความหมายที่ (1) คือ “การส่งเสริมจากภาครัฐ” ชุดความหมายที่ (2) คือ “ความคุ้มค่า” ชุดความหมายที่ (3) คือ ตลาดเป็นของผู้ซื้อ และ ชุดความหมายที่ (4) คือ “การเปลี่ยนผู้ดูแลระบบ” การใช้ความหมายซ้ำมีชุดความหมาย “การส่งเสริมจากภาครัฐ” เกิดขึ้นสูงที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต “ความคุ้มค่า” และ “ตลาดเป็นของผู้ซื้อ” แสดงถึงการตัดสินใจติดตั้งที่มาจากผู้บริโภค โดยเน้นที่ความคุ้มค่าจากการลงทุนมากที่สุด

ตารางที่ 2 ความถี่ของการใช้ความหมายซ้ำ

ลำดับ	ชุดความหมาย	คำที่กล่าว	จำนวนครั้งที่เกิดขึ้น
1	การส่งเสริมจากภาครัฐ	1. อย่างแรกเลยผมมองเรื่องของนโยบายส่งเสริมภาครัฐเป็นหลัก 2. การให้ความรู้ความเข้าใจจากหน่วยงานภาครัฐเป็นหลักก่อน 3. ราคาต่อหน่วยกลางของการรับซื้อไฟฟ้า 4. เรื่องของการรับซื้อไฟให้มันเหมือนกับที่อเมริกาหรือออสเตรเลีย 5. อย่างไรก็ตามก็ต้องส่งเสริมมากขึ้น 6. ผลักดันให้เกิดนโยบายขึ้นมา 7. คือเรื่องของเนติมติเตอรัง	7
2	ความคุ้มค่า	1. ความคุ้มค่าที่จะให้ผู้ซื้อเขาลงทุนตอนนี้มันยังไม่คุ้มค่า 2. พวกนี้ส่วนใหญ่จะเลือกตลาดจากไหนก็เปิดเว็บไซต์แล้วเลือกเสนอราคามาเลย 3. ผู้ซื้อจะมองในเรื่องของจุดคุ้มค่าเป็นหลัก 4. เรื่องตัวเงินว่าจะรีไทร์ต้นทุนเขาได้เร็วที่สุดเท่าไร 5. เจ้าไหนที่ผลิตไฟให้เขาได้มากที่สุด	5
3	ตลาดเป็นของผู้ซื้อ	1. ตลาดของผู้ซื้อมากกว่าผู้ขาย 2. ตัวผู้ขายมีค่อนข้างจำกัด 3. ราคาเดี่ยวนี้อาจไม่ต่างกันครับ 4. สินค้าก็ไม่ต่างกันครับ สินค้าคุณภาพใกล้เคียงกัน 5. บังคับด้วยราคาตลาด	5
4	การเปลี่ยนผู้ดูแลระบบ	1. เซอร์วิส ตอนนี้ส่วนใหญ่กรณีที่ติดตั้งแล้วก็ต้องดูแล 2-3 ปี ส่วนใหญ่ สามารถเปลี่ยนคนดูแลได้ 2. โดยปกติแล้วเขาจะเปลี่ยนหลังจากที่หมดประกันไปแล้ว 3. การเปลี่ยนผู้ดูแลระบบสามารถทำได้	3

การใช้ถ้อยคำที่ทรงพลัง (Forcefulness)

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำกล่าวที่แสดงถึงการใช้ถ้อยคำที่ทรงพลังของการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 9 ท่าน ได้ผลดังต่อไปนี้ การใช้ถ้อยคำที่ทรงพลัง ลำดับที่ (1) คือ “คุ่มทุน” การใช้ถ้อยคำที่ทรงพลังลำดับที่ (2) คือ “ช่วงแนะนำ” การใช้ถ้อยคำที่ทรงพลังลำดับที่ (3) และ (4) คือ “เน็ตมิเตอร์ริง” และ “แหล่งเงินทุน” การใช้ถ้อยคำที่ทรงพลังลำดับที่ (5) ถึง (9) คือ “สิ่งแวดล้อม” “รับซื้อถุก” “One stop service” “ลงทุนสูง” และ “เปิดเสรีการรับซื้อไฟฟ้า” คำว่า “คุ่มทุน” เป็นถ้อยคำทรงพลังที่กล่าวมากที่สุด แสดงถึงการคำนึงถึงทางการเงินของผู้บริโภคที่ทั้งสามส่วนเห็นตรงกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีต

ตารางที่ 3 ความถี่ของการใช้ถ้อยคำที่ทรงพลัง

ลำดับที่	คำกล่าวที่ทรงพลัง	จำนวนครั้งที่เกิดขึ้น
1	คุ่มทุน	4
2	ช่วงแนะนำ	3
3	เน็ตมิเตอร์ริง	2
4	แหล่งเงินทุน	2
5	สิ่งแวดล้อม	1
6	รับซื้อถุก	1
7	One stop service	1
8	ลงทุนสูง	1
9	เปิดเสรีการรับซื้อไฟฟ้า	1

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์แก่นสาระแบ่งได้เป็น 4 แก่นสาระ ได้แก่ หนึ่ง นโยบายภาครัฐ สอง ราคาและความคุ้มค่าในการติดตั้ง สาม ตลาดเป็นของผู้ซื้อ และ สี่ ตลาดอยู่ในช่วงแนะนำสินค้า

ปัจจุบันตลาดเป็นของผู้ซื้อ สภาวะตลาดปัจจุบันอยู่ในช่วงแนะนำ ผู้จำหน่ายไม่มีความแตกต่างกันในด้านเทคโนโลยีอย่างชัดเจน สามารถเลือกติดตั้งหรือเลือกใช้บริการดูแลจากผู้ประกอบการรายใดก็ได้ในตลาด ผู้บริโภคต้องมีความรู้ความเข้าใจและต้องการความคุ้มค่าในการติดตั้ง ปัญหาในปัจจุบันคือ การติดตั้งใช้เงินทุนสูง การดำเนินเรื่องกับทางหน่วยงานภาครัฐมีความยุ่งยาก รวมถึงความต้องการนโยบายการสนับสนุนจากทางภาครัฐ

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ในส่วนนี้จะประกอบด้วย ส่วนแรก การตอบคำถามนำวิจัย ซึ่งมี 2 คำถามได้แก่ คำถามนำวิจัยที่ 1 โครงสร้างของตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทยมีลักษณะอย่างไร? และ คำถามนำวิจัยที่ 2 พฤติกรรมการแข่งขันในตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย มีลักษณะอย่างไร? ส่วนที่สอง อภิปรายผลการวิจัยจากแนวคิด “แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอุตสาหกรรมขององค์กรที่เน้นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างองค์กรและผลประกอบการ (SCP)” และ “แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม” และ ส่วนสุดท้าย ข้อเสนอแนะ

ตอบคำถามนำวิจัยที่ 1 โครงสร้างของตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย มีลักษณะอย่างไร?

โครงสร้างตลาดปัจจุบันเป็นตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์ ผู้บริโภคมีความสนใจในการติดตั้งเป็นจำนวนมาก ส่วนผู้ประกอบการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปสามารถเข้าสู่ตลาดได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากทางการ มีข้อกำหนดเรื่องอุปกรณ์ที่จะต้องได้รับการรับรองจาก กฟน.และ กฟผ. เท่านั้น และผู้ประกอบการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปแต่ละรายไม่มีความแตกต่างในด้านเทคโนโลยี รวมถึงไม่ได้มีเทคโนโลยีเป็นของตนเอง เป็นเพียงผู้ที่ซื้อสินค้าจากต่างประเทศมาประกอบให้เป็นระบบโซลาร์รูฟท็อป

การตอบคำถามนำวิจัยที่ 2 พฤติกรรมการแข่งขันในตลาดโซลาร์รูฟท็อปในประเทศไทย มีลักษณะอย่างไร?

ปัจจุบันในตลาดโซลาร์รูฟท็อปผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดราคาตามความต้องการที่จะซื้อบริการการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป ทำให้ผู้ประกอบการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปมีการแข่งขันเรื่องราคาสูง ถ้าไรจากบริการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปมีต่ำส่งผลให้กำไรขั้นสุดท้ายของผู้ประกอบการมีต่ำด้วย เนื่องจากไม่มีความแตกต่างในเรื่องเทคโนโลยีทั้งในด้านการติดตั้งและการให้ผลผลิตไฟฟ้า ผู้บริโภคไม่สามารถรับรู้ถึงความแตกต่างในการให้บริการและเทคโนโลยีที่ทางผู้ประกอบการส่งมอบแก่ผู้บริโภคได้ จึงไม่มีผู้ที่ติดตั้งที่เป็นเจ้าตลาดที่สามารถกำหนดราคาของโซลาร์รูฟท็อปได้ ประกอบกับผู้บริโภคในปัจจุบันเห็นว่าการส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ ของภาครัฐยังไม่พอเพียง โดยเฉพาะเรื่องนโยบายราคารับซื้อในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัยจาก แนวคิดโครงสร้างตลาด พฤติกรรมของตลาด และผลของการดำเนินงาน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยใน 4 ส่วนได้แก่ โครงสร้างตลาด พฤติกรรมของตลาด ผลการดำเนินงาน และ การสนับสนุนภาครัฐ

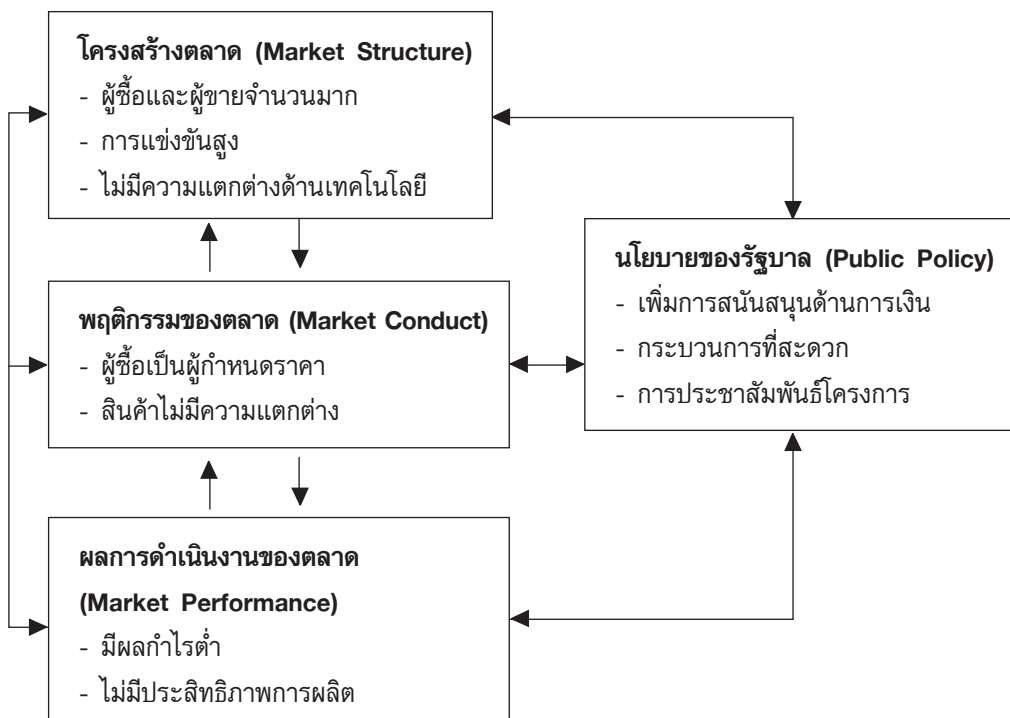
โครงสร้างตลาด พบว่ามีจำนวนและขนาดผู้บริโภคและผู้ประกอบการมีเป็นจำนวนมากในตลาดโซลาร์รูฟท็อป ในส่วนของความแตกต่างของสินค้าในตลาดมีต่ำ ไม่มีความแตกต่างกันในด้านเทคโนโลยี และอุปสรรคในการเข้าตลาดมีต่ำ หากผู้ประกอบการรายใหม่จะเข้ามาสู่ตลาดโซลาร์รูฟท็อปต้องการเข้ามาสามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่าย สรุปว่า โครงสร้างตลาดโซลาร์รูฟท็อปมีการแข่งขันสูง และไม่มีความแตกต่างด้านเทคโนโลยี

พฤติกรรมของตลาด พบว่า ตลาดเป็นของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดราคาและลักษณะของผลิตภัณฑ์ ส่วนผู้ประกอบการนั้นไม่มีความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ทั่วไปในท้องตลาดเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศต่างประเทศ

ผลงานตลาด พบว่า จากการแข่งขันที่รุนแรงในตลาด ทำให้กำไรของผู้ประกอบการอยู่ในระดับต่ำ และมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ซึ่งมาจากการใช้แรงงานติดตั้งเป็นหลัก

นโยบายภาครัฐ พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐมีไม่เพียงพอจำเป็นต้องมีสนับสนุนจากภาครัฐเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านการสนับสนุนเรื่องการเงิน กระบวนการการติดต่อกับภาครัฐมีความยุ่งยาก และการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงโครงการ

สรุป ปัจจุบันโครงสร้างของตลาดมีการแข่งขันสูง พฤติกรรมของตลาดเป็นของผู้บริโภค ผลงานของตลาดต่ำ และต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งเรื่องเงินลงทุนในการติดตั้ง และราคารับซื้อไฟฟ้า สอดคล้องกับแนวคิดโครงสร้างการตลาด พฤติกรรมของหน่วยผลิต และผลของการดำเนินงาน

ภาพที่ 2 SCP ของตลาดโซลาร์ฟาร์มในประเทศไทย

อภิปรายผลการวิจัยจากแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม รวมถึงการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาพบว่าการใช้ในแต่ละประเทศ ภาครัฐมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้มีการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปทั้งในเรื่องการทำให้เกิดตลาดที่มีการแข่งขัน การให้การสนับสนุนผู้บริโภคในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูงและมีรายได้สูง รวมถึงการมีการสนับสนุนทางการเงินที่ดีซึ่งอยู่ในกลุ่มนวัตกรรม รวมถึงกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่น และ การให้ความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องมีความหลายชั้นตอนและหลายหน่วยงาน

สถานการณ์การติดตั้งโซลาร์รูฟท็อปของไทยในปัจจุบัน จากการวิจัยและการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าอยู่ในช่วงเริ่มต้น มีเพียงกลุ่มนวัตกรรม และกลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่นเท่านั้น ยังไม่มีการใช้อย่างแพร่หลาย โดยมีเพียงกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูงและมีรายได้สูงเท่านั้นที่ทำการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป และจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคผู้ประกอบการ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการแพร่กระจายนวัตกรรม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อปฏิบัติใน 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก โครงการในปัจจุบัน มีการรับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตโซลาร์รูฟท็อปอยู่ที่ 1.68 บาทต่อหน่วย ในขณะที่ค่าไฟฟ้าที่ทางผู้บริโภคซื้อจากทางการไฟฟ้าอยู่ที่ 3-4 บาทต่อหน่วย ทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป ดังนั้น การจัดทำแผนการสนับสนุนให้เกิดการคุ้มทุนในการติดตั้งภายในระยะเวลาที่เหมาะสมจากทางภาครัฐ

ประเด็นที่สอง การจัดทำศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป การที่ผู้ใช้ตามบ้านเปลี่ยนจากผู้บริโภค (Consumer) มาเป็นผลิตโดยผู้บริโภค (Prosumer) เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of interest) กับผู้ขายไฟฟ้าเดิม การดำเนินการติดตั้งและการขออนุญาตขายไฟฟ้า เป็นไปด้วยความซับซ้อนทำให้เกิดต้นทุนการติดต่อที่สูง (High transaction cost) ส่งผลต่อความคุ้มค่าในการลงทุนของผู้บริโภคในระยะยาว

ประเด็นที่สาม การประชาสัมพันธ์ในกลุ่มนวัตกรรม และ กลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมก่อนผู้อื่น เพื่อให้มีกลุ่มการใช้งานเป็นตัวนำในการใช้งานอย่างแพร่หลายในสังคมต่อไป

ประเด็นที่สี่ การศึกษาในอนาคตจะต้องศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับการสนับสนุนของทางภาครัฐที่ผู้บริโภคสนใจอย่างมีนัยสำคัญในการติดตั้งโซลาร์รูฟท็อป

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2555). *สถานการณ์คุณภาพพลังงานของประเทศไทยปี 2555*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2563). *สถานการณ์พลังงานของประเทศไทย เดือนมกราคม - มิถุนายน 2563*. สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก https://www.dede.go.th/download/stat63/fontpage__dec2020.pdf
- กระทรวงพลังงาน. (2558). *แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2558 – 2579*. สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก <http://www.eppo.go.th/index.php/th/plan-policy/tieb/aedp>
- กระทรวงพลังงาน. (2562). *รายงานประจำปี 2562*. สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก https://energy.go.th/2015/wp-content/uploads/2021/04/Energy__Annual__Report__2562-V2.pdf
- คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน. (2562) *ภาพรวม โครงสร้าง นโยบายพลังงาน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- วัฒนพงษ์ คุโรวาท. (2562). *เปิดยอด โซลาร์ภาคประชาชน*. สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก <https://www.thebangkokinsight.com/231038/>.
- สุภาลิณี ดันติศรีสุข. (2545). *เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม และทฤษฎีองค์กรอุตสาหกรรม, ประมวลสาระวิชาชุดเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยที่ 1 – 8*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Agyekum, K., Adinyira, E., Baiden, B., & Ampratwum, G. (2019). Barriers to the adoption of green certification of buildings: A thematic analysis of verbatim comments from built environment professionals. *Journal of Engineering, Design and Technology*, 17(6). Retrieved from <https://doi.org/10.1108/JEDT-01-2019-0028>
- Borenstein, R. (2015). *The private net benefits of residential solar PV: And who gets them*. Retrieved April 21, 2020, from http://idei.fr/sites/default/files/medias/doc/conf/eem/conf2014/Abstract__Borenstein.pdf.
- Braun, V., & Clarke, V. (2009). Special issue: Coming out in higher education. *Lesbian & Gay Psychology Review*, 10, 3–69.
- Everett, R. (1995). *Diffusion of innovations* (4th ed.). New York: The Free Press.
- Gillingham et al. (2016). *Deconstructing solar photovoltaic pricing: The role of market structure, technology, and policy*. Berkeley lab.

- Herzog, C. (2019). Analyzing talk and text II: Thematic analysis. In *The palgrave handbook of methods for media policy research*. chapter 22.
- Li et al. (2017). *Reduction of solar photovoltaic resources due to air pollution in China*. Retrieved April 21, 2020, from <https://www.pnas.org/content/114/45/11867>
- Rai, V., Reeves, D., & Margolis, R. (2016). Overcoming barriers and uncertainties in the adoption of residential solar PV. *Renewable Energy*, 89, 498-505. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.renene.2015.11.080>
- Sigrin, B., Pless, J., & Drury, E. (2015). Diffusion into new markets: evolving customer segments in the solar photovoltaics market. *Environmental Research Letters*, 10, 1-8. Retrieved from <https://doi.org/10.1088/1748-9326/10/8/084001>
- Owen, W. F. (1984). Interpretive themes in relational communication. *Quarterly Journal of Speech*, 70, 274-287.
- Varun, R. (2011). *Decision-making and behavior change in residential adopters of solar pv*. Retrieved April 21, 2020, from <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.463.3935&rep=rep1&type=pdf>

ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้า ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

MARKETING FACTORS THAT INFLUENCE THE DECISION TO BUY COMMERCIAL BUILDING OF CUSTOMERS IN BANGYAI DISTRICT, NONTHABURI PROVINCE

Received: 16 June, 2021

Revised: 15 August, 2021

Accepted: 25 August, 2021

โชติรส เอี่ยมมณีนศิริ*

Choetirost Aimmanisiri

สายพิน ปั่นทอง**

Saiphin Panthong

* นักศึกษาปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการการค้าธุรกิจสมัยใหม่ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

* Master student, Faculty of Business Administration, Master of Modern trade business management, Panyapiwat Institute of Management

* Email: Mtaematae@gmail.com

** อาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการค้าธุรกิจสมัยใหม่ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

** Professor of Faculty of Business Administration, Modern trade business management, Panyapiwat Institute of Management

** Email: Saiphinpan@pim.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยเก็บข้อมูลจากลูกค้าที่ซื้ออาคารพาณิชย์ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 ราย เป็นเครื่องมือในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ (t-test), การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ มีรายได้ 40,001-50,000 บาทต่อเดือน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ในส่วนของปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีได้แก่ ปัจจัยด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ค่าอิทธิพลมีประสิทธิภาพร้อยละ 62.70

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการตลาด อาคารพาณิชย์ การตัดสินใจซื้อ นนทบุรี

Abstract

This research aimed at studying the marketing factors that influenced the decision to buy the commercial buildings of customers in Bang Yai District, Nonthaburi Province. Data were collected from 400 customers who bought the commercial buildings in Bang Yai District, Nonthaburi Province, which was used as a research tool. Data were analyzed by using descriptive statistics, means, percentage, standard deviation, and, the hypothesis test was performed by using statistics as T-test, one-way analysis of variance (ANOVA), Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

It was found from the research that most respondents were males whose ages were 51 years old and over, were married, were graduated with the Bachelor Degree, whose careers were business owners/ freelancers, and whose income was

40,001 – 50,000 baht per month. It was found from the hypothesis test that the personal factor which was career, influenced the decision to buy the commercial buildings of customers in Bang Yai District, Nonthaburi Province. And the marketing factors that influenced the decision to buy the commercial buildings of customers in Bang Yai District, Nonthaburi Province included price, distributional channel, and marketing promotion with statistical significance of 0.05 level, with the effect size of efficiency of 62.70 percent.

Keywords: Marketing Factors, Commercial Building, Decision to Buy, Nonthaburi

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจการก่อสร้างที่พักอาศัยเพื่อจำหน่ายให้ลูกค้า พบว่ามีหลายรูปแบบ โดยมีทั้ง (1) อสังหาริมทรัพย์รูปแบบแนวราบ คือ บ้านเดี่ยว ทาวน์เฮ้าส์ อาคารพาณิชย์ ความหมายของอาคารพาณิชย์ คือ อาคารซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยหรืออาคารใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชย์กรรม หรือใช้ประโยชน์ทั้งอยู่อาศัยและประกอบการพาณิชย์กรรม ที่ก่อสร้างต่อเนื่องกันเป็นแถวยาวตั้งแต่สองคูหาขึ้นไป มีผนังแบ่งอาคารเป็นคูหาและประกอบด้วยวัสดุทนไฟเป็นส่วนใหญ่ อาคารสูงไม่เกิน 4 ชั้นและห่างจากถนนหรือทางสาธารณะไม่เกิน 20 เมตร (พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522) และ (2) อสังหาริมทรัพย์รูปแบบแนวตั้งคือ คอนโดมิเนียม เป็นต้น ซึ่งโครงการต่างๆ เหล่านี้มีทั้งโครงการขนาดเล็ก ขนาดกลาง และโครงการขนาดใหญ่ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพราะปัจจุบันมีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น โดยแนวโน้มเศรษฐกิจไทยปี 2564 คาดว่าจะขยายตัวในช่วงร้อยละ 3.5 - 4.5 (NESDC ECONOMIC REPORT, 2563) จากแนวโน้มดังกล่าวจึงทำให้ที่อยู่อาศัยนั้นไม่เพียงแต่ใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัยเท่านั้นแต่จะต้องสามารถเป็นที่ทำงานหรือสถานที่ประกอบกิจการได้ด้วย จึงทำให้คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจอาคารพาณิชย์มากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะในกลุ่มลูกค้าที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยและบุคคลทั่วไป เพราะอาคารพาณิชย์นั้นสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งเป็นที่อยู่อาศัยและใช้เป็นสถานที่ประกอบธุรกิจได้ (ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2563) โดยในปี พ.ศ. 2562 จำนวนอาคารพาณิชย์ที่ได้รับอนุญาตให้ก่อสร้างทั่วประเทศมีจำนวน 11,091 ใบอนุญาตซึ่งมีการขอใบอนุญาตก่อสร้างมากที่สุดคือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 4,289 ใบอนุญาต แบ่งตามการได้รับอนุญาตก่อสร้างอาคารพาณิชย์รายจังหวัด ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้ดังนี้ กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,615 ใบอนุญาต นนทบุรีจำนวน 712 ใบอนุญาต ปทุมธานีจำนวน 669 ใบอนุญาต สมุทรปราการจำนวน 552 ใบอนุญาต สมุทรสาครจำนวน 409 ใบอนุญาต และนครปฐมจำนวน 332 ใบอนุญาต (ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2563)

จึงเห็นได้ว่าอาคารพาณิชย์ที่อยู่ในจังหวัดนนทบุรีนั้นได้รับความนิยมเป็นอันดับที่สอง รองจากอาคารพาณิชย์ในพื้นที่กรุงเทพ จังหวัดนนทบุรีจึงมีความน่าสนใจในการสร้างอาคารพาณิชย์ขาย เพราะการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและประชากร โดยเฉพาะในอำเภอบางใหญ่ มีการขยายตัวทางระบบขนส่งมวลชนรถไฟฟ้าสายสีม่วง บางซื่อ-บางใหญ่ (Bangkok MRT) และมีโครงการพัฒนาการคมนาคมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โครงการมอเตอร์เวย์บางใหญ่-กาญจนบุรี (กรมทางหลวง, 2561) รวมถึงอำเภอบางใหญ่มีเส้นทางเดินรถที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครปฐม จึงทำให้สะดวกในการคมนาคมในหลายเส้นทาง อีกทั้งยังมีการลงทุนของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ อาทิ เซ็นทรัลเวสต์เกต โลตัส บิ๊กซี ทำให้เกิดความเจริญและความหนาแน่นของประชากรชุมชนเมือง จังหวัดนนทบุรี จึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในการสร้างอาคารพาณิชย์เพื่อจำหน่ายให้แก่ลูกค้าที่มีความต้องการซื้ออาคารพาณิชย์เหมาะแก่การประกอบกิจการของลูกค้า

จากข้อมูลทีกล่าวนมาแล้วข้างต้นเกี่ยวกับเรื่องอาคารพาณิชย์ และทำเลอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยทำการศึกษาปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการขาย (เมธัส ธีระจิตม้น, 2561) และทำการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ รายได้ อาชีพ และการศึกษา เป็นต้น (เสาวลักษณ์ มงคลไทยศิริ, 2556) ว่ามีอิทธิพลอย่างไรต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ภาวินี กาญจนภา (2554) ได้กล่าวว่าปัจจัยทางการตลาด หมายถึง การตลาดเป็นการดำเนินกิจกรรมต่างๆโดยนักการตลาดจะต้องมีการตัดสินใจเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix: 4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เพื่อสามารถตอบสนองหรือความจำเป็นของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายขององค์กรธุรกิจ ส่วนประสมการตลาดนี้นับเป็นกิจกรรมทางการตลาดที่องค์กรธุรกิจสามารถควบคุมได้

Kotler and Keller (2009) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค (Personal factor influencing consumer behavior) การตัดสินใจของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลทางด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. อายุ (Age) 2. วงจรชีวิตครอบครัว (Family life cycle) 3. อาชีพ (Occupation) 4. รายได้ (Income) 5. การศึกษา (Education) 6. รูปแบบการดำรงชีวิต (Lifestyle)

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในเขตอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เพื่อจะได้ทราบว่าปัจจัยทางการตลาดใดบ้างที่ลูกค้าใช้ตัดสินใจในการซื้ออาคารพาณิชย์ และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในวางแผนกลยุทธ์และพัฒนาธุรกิจการก่อสร้างอาคารพาณิชย์เพื่อจำหน่าย ให้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ อาชีพ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของผู้บริโภคในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของผู้บริโภคในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานของงานวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ที่ต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ อาคารพาณิชย์ ราคาอาคารพาณิชย์ ช่องทางการจัดจำหน่ายอาคารพาณิชย์ การส่งเสริมการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

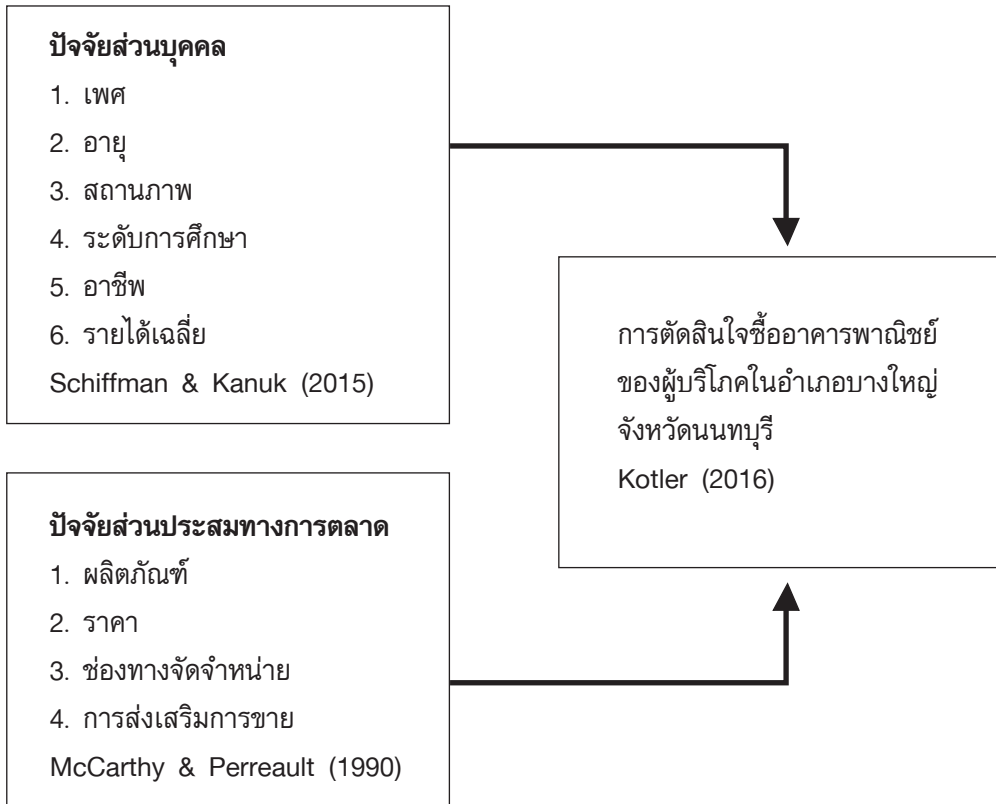
แนวคิดและวรรณกรรมเกี่ยวข้อง

Schiffman and Kanuk (2015) ได้กล่าวไว้ว่าลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ (Demographic Characteristic) คือ ลักษณะที่สำคัญของแต่ละบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส รายได้ อาชีพ และการศึกษา เป็นต้น ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวจะมีผลต่อการรับรู้ การตีความ และการเข้าใจในการสื่อสารทั้งสิ้น

McCarthy and Perreault (1990) ได้กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง ชุดของตัวแปรทางการตลาดที่องค์กรสามารถควบคุมได้และองค์กรสามารถผสมผสานส่วนประสมทางการตลาดดังกล่าวเพื่อสร้างการตอบสนองที่องค์กรต้องการจากตลาดเป้าหมายโดยส่วนประสมทางการตลาดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาดเป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการสามารถควบคุมได้ผู้ประกอบการจะต้องสร้างส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด องค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาดที่ได้รับการอ้างอิงและนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) การกำหนดราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place or Channel of Distribution) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เรียกส่วนประสมทางการตลาดได้อีกอย่างหนึ่งว่า 4Ps

Kotler (2016) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการตัดสินใจมี 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ได้แก่ การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ (Problem recognition) ขั้นที่ 2 ได้แก่ การหาข้อมูล (Information search) ขั้นที่ 3 ได้แก่ การประเมินทางเลือก (Evaluation of alternatives) ขั้นที่ 4 ได้แก่ การตัดสินใจซื้อ (Purchase decision) และขั้นที่ 5 ได้แก่ พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post purchase Behavior) จะเห็นได้ว่ากระบวนการตัดสินใจของ Kotler

กรอบแนวคิดวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้คือ ลูกค้าที่ซื้ออาคารพาณิชย์ในอำเภอบางใหญ่ แบ่งสัดส่วนตามตำบล ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Cochran (1997) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จำนวน 385 คน และได้เผื่อจำนวนป้องกันการสูญหายของข้อมูลไว้ร้อยละ 5 จำนวน 15 คน (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2561) จึงมีขนาดตัวอย่างเป็น 400 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย กำหนดสัดส่วนจากข้อมูลของลูกค้าที่ซื้ออาคารพาณิชย์ในอำเภอบางใหญ่ ตำบลบางม่วงจำนวน 62 คน ตำบลบางแม่นางจำนวน 27 คน ตำบลบางเลนจำนวน 71 คน ตำบลเสาธงหินจำนวน 99 คน ตำบลบางใหญ่จำนวน 112 คน ตำบลบ้านใหม่จำนวน 29 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้แบบสอบถามโดยแบ่งส่วนของแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อคำถามคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามลักษณะเป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ จำนวน 2 ข้อ ส่วนที่ 2 จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ มีจำนวน 6 ข้อ Kotler and Keller (2009) เพศ อายุ การศึกษาของท่าน ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การซื้อของผู้ตอบแบบสอบถามในการซื้ออาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นคำตอบที่ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว นันทาสรี สุขโต และคณะ (2560) เช่น ท่านซื้ออาคารพาณิชย์เพื่อใช้ประโยชน์ด้านใด ส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งแบ่งได้ 4 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด จำนวน 20 ข้อ McCarthy and Perreault (1990) เช่น อาคารพาณิชย์มีการออกแบบที่ในรูปแบบทันสมัย ส่วนที่ 5 สอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 5 ข้อ Kotler (2016) เช่น ท่านมีข้อมูลจากการโฆษณาเกี่ยวกับอาคารพาณิชย์ ซึ่งแบบสอบถามได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประเมินแบบสอบถามทุกข้อ ได้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.93 จึงจะถือได้ว่าเป็นแบบสอบถามข้อนั้นสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (จิตตรัตน์ แสงเลิศอุทัย, 2558) และได้ทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงมาแล้วไปใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี แล้วนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.72 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงสูง (ชัยวิชิต เขียรชนะ, 2562) ผู้วิจัยจึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างอาคารพาณิชย์ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างอาคารพาณิชย์ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ข้อคำถาม	จำนวนอาคารพาณิชย์	สัดส่วน	1/100	จำนวนตัวอย่าง 400
1. ต.บางม่วง	1,430	ร้อยละ	15.48	62
2. ต.บางแม่นาง	620	ร้อยละ	6.71	27
3. ต.บางเลน	1,640	ร้อยละ	17.75	71
4. ต.เสาธงหิน	2,290	ร้อยละ	24.78	99
5. ต.บางใหญ่	2,580	ร้อยละ	27.92	112
6. ต.บ้านใหม่	680	ร้อยละ	7.36	29

หมายเหตุ. งานทะเบียนราษฎร ที่ว่าการอำเภอบางใหญ่ (2562)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในรูปของเอกสาร (Offline) ด้วย จำนวน 400 ชุด โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2564

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้ t-Test Independent Sample การทดสอบสถิติแบบ F-test Independent Sample (One Way ANOVA?) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลลักษณะประชากรของลูกค้าอาคารพาณิชย์ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน จากการศึกษาวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.00 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 49.75 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 91.50 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 91.25 ประกอบอาชีพเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 53.50 และระดับปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิตการแปลความหมายของระดับคะแนนเฉลี่ยโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น มีช่วงค่าเฉลี่ย คือ 4.21 - 5.00 เห็นด้วยมากที่สุด 3.41 - 4.20 เห็นด้วยมาก 2.61 - 3.40 เห็นด้วยปานกลาง 1.81 - 2.60 เห็นด้วยน้อย 1.00 - 1.80 เห็นด้วยน้อยที่สุด โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยทางการตลาด

ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.41	0.75	มากที่สุด
2. ด้านราคา	4.47	0.65	มากที่สุด
3. ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	4.33	0.79	มากที่สุด
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.91	0.98	มาก
รวม	4.28	0.84	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านบุคคลที่แตกต่างกันจะมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ที่แตกต่างกันดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

ปัจจัยด้านบุคคล	t	F	Sig.
สมมติฐานที่ 1.1 เพศ	0.767	-	0.653
สมมติฐานที่ 1.2 อายุ		1.171	0.323
สมมติฐานที่ 1.3 การศึกษา		0.223	0.880
สมมติฐานที่ 1.4 สถานภาพ		0.260	0.772
สมมติฐานที่ 1.5 อาชีพ		3.136	0.025*
สมมติฐานที่ 1.6 รายได้		0.492	0.782

หมายเหตุ. *Sig.<0.05

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สันเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันทางบวกโดยมีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง 0.368 ถึง 0.637 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของ ปัจจัยที่ศึกษาเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ไม่เกิน 0.80 (ชัยวิชิต เขียวชนะ, 2562) และไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่สูงเกิน จึงสามารถนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุต่อไป ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด

ปัจจัยทางการตลาด	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r)			
	ด้านผลิตภัณฑ์	ด้านราคา	ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	ด้านส่งเสริมการตลาด
ด้านผลิตภัณฑ์	1			
ด้านราคา	0.507**	1		
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	0.368**	0.637**	1	
ด้านส่งเสริมการตลาด	0.369**	0.418**	0.382**	1

หมายเหตุ. *r.<0.05, **r.<0.01

งานวิจัยฉบับนี้ใช้การวิเคราะห์จากค่า Tolerance และ ค่า VIF (Variance Inflation Factor) เพื่อทดสอบค่าของตัวแปรต้นอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยกำหนดไว้ว่าค่า Tolerance ต้องมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า VIF ต้องมีค่าที่ไม่เข้าใกล้เกิน 10 ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า Tolerance ของตัวแปรต้นที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มีค่าตั้งแต่ 0.205-0.348 ซึ่งมากกว่า 0.10 และค่า VIF ของตัวแปรต้นมีค่าตั้งแต่ 2.875-4.885 ซึ่งมีค่าไม่เข้าใกล้ 10 แสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity (ยุทธ โกยวรรณ, 2561)

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย (Sig. = 0.000) ด้านราคา (Sig. = 0.000) ด้านส่งเสริมการตลาด (Sig. = 0.040) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในขณะที่ด้านผลิตภัณฑ์ นั้นไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีมีค่าอิทธิพล

ตารางที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

ปัจจัยทางการตลาด	การตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี						
	B	S.E.	β	T	Sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.877	.162		5.414	.000		
ด้านผลิตภัณฑ์	0.058	0.069	-0.057	-0.836	0.403	0.205	4.885
ด้านราคา	0.332	0.054	0.316	6.099	0.000**	0.348	2.875
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	0.408	0.053	0.483	7.670	0.000**	0.236	4.243
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.146	0.071	0.131	2.057	0.040*	0.229	4.359

R2Square = 0.627, F = 168.386, *p<0.05, **p<0.01

บทสรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่าปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ต้องการประกอบธุรกิจตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์เพื่อการขยายธุรกิจ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร ก่อเบญจวรรณ (2553) ทำ การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและความพึงพอใจของลูกค้าในการเลือกซื้ออาคารพาณิชย์ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ประกอบอาชีพค้าขาย มีผลต่อกระบวนการ ตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์

ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

1. ด้านผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นว่า ลูกค้าตัดสินใจซื้อได้โดยไม่คำนึงถึงการออกแบบของอาคารพาณิชย์แต่ดูจากสถานที่ตั้งและราคา ก่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร ก่อเบญจวรรณ (2553) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและความพึงพอใจของลูกค้าในการเลือกซื้ออาคารพาณิชย์ และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันไปมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ที่ต่างกัน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านราคา ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ และด้านกายภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์

2. ด้านราคา จากการศึกษาพบว่า ด้านราคา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นว่า ราคาของอาคารพาณิชย์มีความเหมาะสมกับคุณภาพของอาคาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธัส ธีระจิตมัน (2561) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ ด้านการค้นหาข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.000) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาทรัพย์ บุญอยู่ (2561) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อทาวน์โฮม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกซื้อทาวน์โฮมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรวม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์พิชญ์ ทองทิพย์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อบ้านทาวน์โฮม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของโครงการมีผลต่อความพึงพอใจและมีผลต่อการตัดสินใจเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็นปัจจัยด้านราคาของบ้านในโครงการและปัจจัยโดยรวมของโครงการตามลำดับ

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จากการศึกษาพบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นว่า สถานที่ตั้งอาคารพาณิชย์มีพื้นที่ในการจอดรถเพื่ออำนวยความสะดวกผู้มาติดต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธัส ธีระจิตมัน (2561) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อกระบวนการ

ตัดสินใจซื้อ ด้านการค้นหาข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. =0.000) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาทรัพย์ บุญอยู่ (2561) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อทาวนโฮม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกซื้อทาวนโฮมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยรวม และสอดคล้องกับ พงศ์พิชญ์ ทองทิพย์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อบ้านทาวนโฮม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของโครงการ มีผลต่อความพึงพอใจและมีผลต่อการตัดสินใจเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็นปัจจัยด้านราคาของบ้านในโครงการและปัจจัยโดยรวมของโครงการตามลำดับ

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษาพบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นว่า อาคารพาณิชย์มีการโฆษณาผ่านสื่อ Online ในช่องทางต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธัส ธีระจิตมัน (2561) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ ด้านการค้นหาข้อมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.000) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาทรัพย์ บุญอยู่ (2561) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อทาวนโฮม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกซื้อทาวนโฮมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัย ปัจจัยด้านบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ อาชีพ ดังนั้นผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นที่ลูกค้าที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว ที่มีความต้องการขยายกิจการ ดังนั้นผู้ประกอบการก่อสร้างอาคารพาณิชย์เพื่อจำหน่ายควรจัดกิจกรรมทางการตลาด เช่น การจัดโปรโมชั่นทำป้ายโฆษณากิจการของลูกค้ากลุ่มผู้ประกอบการให้ฟรีที่หน้าตัวอาคาร จัดโปรโมชั่นก่อสร้างห้องสุขาในชั้นที่ 1 เพิ่มขึ้น 2 ห้องแยกห้องสุขาชายและสุขาหญิงเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการของกลุ่มลูกค้าผู้ประกอบการไม่ต้องไปทำห้องน้ำเพิ่ม เป็นต้น

2. ผลการวิจัยปัจจัยทางการตลาด พบว่า ปัจจัยด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ของลูกค้าในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีหากผู้ประกอบการอาคารพาณิชย์สามารถจัดกิจกรรมทางการตลาด เช่น การจัดกิจกรรมฟรีค่าธรรมเนียมการโอนอาคารพาณิชย์ ฟรีค่าประกันภัยตัวอาคารพาณิชย์ รวมถึงขอความร่วมมือกับสถาบันการเงินจัดกิจกรรมดอกเบี้ยกู้ซื้ออาคารพาณิชย์ในอัตราพิเศษสำหรับ SMEs เนื่องจากกิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยลดต้นทุนอาคารพาณิชย์ให้แก่กลุ่มลูกค้าที่เป็นผู้ประกอบการ จึงทำให้ลูกค้ากลุ่มผู้ประกอบการมีผลพลอยได้ คือได้ลดต้นทุนในการประกอบกิจการไปด้วย เพื่อเป็นการดึงดูดลูกค้ากลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวทั้งรายเก่าและรายใหม่ให้ตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีได้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นปัจจัยที่นอกเหนือจากการวิจัย เช่น ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ปัจจัยทางสังคม คุณภาพการบริการ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง และประชากรในสถานที่ ที่แตกต่างกัน เช่น จังหวัดหรือพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำมาทำการศึกษาร่วมเทียบกับงานวิจัยฉบับนี้ว่ามีความแตกต่างหรือสอดคล้องกันอย่างไร ผลที่ได้จากการวิจัยนั้นสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงและสามารถนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาธุรกิจต่อไป

3. ควรเพิ่มวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจากลูกค้าเพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นที่เพิ่มขึ้น เพื่อนำไปปรับปรุงธุรกิจได้อย่างเหมาะสม

4. จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยสามารถพัฒนาเป็นโมเดลทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์ เพื่อใช้เป็นโมเดลในการพัฒนางานวิจัยในครั้งต่อไป โดยปัจจัยที่ส่งผลการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์จากการศึกษานี้ได้แก่ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา และการส่งเสริมการตลาด

บรรณานุกรม

- กรมทางหลวง. (2561). *แนวโน้มธุรกิจอาคารพาณิชย์*. สืบค้น 10 มกราคม 2564, จาก <http://www.doh.go.th/>
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวิชิต เขียรชนะ. (2562). *สถิติสำหรับการวิจัย แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (2562). *ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ธนาคารอาคารสงเคราะห์*. สืบค้นจาก *วารสารศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์*.
- ธนาทรัพย์ บุญอยู่. (2561). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อทาวน์โฮม ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* (สารนิพนธ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นันทสารี สุขโต และคณะ. (2560). *หลักการตลาด: Marketing an Introduction* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- พงศ์พิชญ์ ทองทิพย์. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อบ้านทาวน์โฮม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เมธัส ธีระจิตม้น. (2561). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้ออาคารพาณิชย์* (สารนิพนธ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2561). *หลักสถิติวิจัยและการใช้โปรแกรม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร ธีระจิตม้น. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและความพึงพอใจของลูกค้าในการเลือกซื้ออาคารพาณิชย์* (การศึกษาค้นคว้าอิสระ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เสาวลักษณ์ มงคลไทยศิริ. (2556). *พฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้ออาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Cochran, W. G. (1997). *Sample techniques*. New York: Wiley.
- McCarthy, E. J., & Perreault, W. D. (1990). *Basic marketing* (10th ed.). Illinois: Irwin.

CAN CULTURAL INTELLIGENCE' BE DEVELOPED?: A CASE STUDY IN THE TAIWANESE CONTEXT

ผลกระทบหลักสูตรวัฒนธรรมข้ามชาติ
และทัศนคติสากลต่อความฉลาดทางวัฒนธรรม
กรณีศึกษา: นักศึกษาระดับปริญญาตรี
ในมหาวิทยาลัยเอกชนของไต้หวัน

Received: 14 July, 2021

Revised: 30 August, 2021

Accepted: 9 September, 2021

เฟลิเซีย จาง*

Felicia Zhang*

* Assistant Professor and Ph.D., Master Program of Teaching Chinese As a Second Language, Chinese Culture University, Taipei, Republic of China.

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์และปริญญาเอก หลักสูตรปริญญาโท สาขาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาที่สอง มหาวิทยาลัย Chinese Culture University นครไทเป สาธารณรัฐจีน

* Email: feliciazhang8381@gmail.com

บทคัดย่อ

รายงานการศึกษาเกี่ยวกับการทดลองนี้มุ่งที่จะศึกษาความสามารถหลักของความฉลาดทางวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเอกชนของไต้หวัน กล่าวคือ นครไทเปกำลังได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วในระดับนานาชาติ ด้วยเหตุนี้ นักศึกษามหาวิทยาลัยจึงมีแนวโน้มว่าจะได้พบและร่วมงานกับเพื่อนร่วมงานและผู้คนจากหลายประเทศในระหว่างการทำงาน ดังนั้นการตระหนักให้เพิ่มความฉลาดทางวัฒนธรรมให้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยจึงสูงขึ้นในทุกวัน ความฉลาดทางวัฒนธรรมคือความสามารถ ซึ่งจะเพิ่มศักยภาพของนักศึกษาในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มาจากวัฒนธรรมอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อตรวจสอบผลกระทบของหลักสูตรความคิดข้ามวัฒนธรรมและทัศนคติสากล ซึ่งมีส่วนผสมผสานระหว่างประวัติศาสตร์และทฤษฎีข้ามวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความฉลาดทางวัฒนธรรม ซึ่งวัดจากการสำรวจความฉลาดทางวัฒนธรรม ข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ได้รวบรวมจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี 70 คนในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในไทเป สาธารณรัฐไต้หวัน โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการเรียน วิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test การศึกษานี้ได้เปลี่ยนแปลงมิติการสำรวจความฉลาดทางวัฒนธรรมของนักศึกษาในเรื่องทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมอื่น ๆ เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนที่มีระยะเวลาทั้งสิ้น 18 สัปดาห์ (36 ชั่วโมง) ผลการวิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกจากการตอบแบบสำรวจความฉลาดทางวัฒนธรรมหลังเรียน

คำสำคัญ: ความฉลาดทางวัฒนธรรม สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ICC) บริบทของไต้หวัน ทัศนคติสากล

Abstract

The study reports on an empirical experiment that aimed to identify the key competency of cultural intelligence in a private Taiwanese university. Taipei is quickly gaining an impressive international profile in recent times. Prospective university students will likely work with many colleagues and people from many different countries in the course of their work and therefore a call for increasing university students' cultural intelligence has been increasing day by day. Cultural intelligence is a capability, which increases students' potential ability to effectively interact with people from other cultures. The purpose of the study is to examine the effect of a cross-cultural and global mindset course which contained a mixture of history and cross-cultural theories on cultural intelligence as measured by the

Cultural Intelligence survey The data for the study has been collected from 70 undergraduate students in a private Chinese university in Taipei, Republic of Taiwan. Using a pre-and post-test design and T-test, the study measures change in the dimensions of the Cultural intelligence survey items in students' attitudes towards other cultures at the end of an 18-week (36 hours) semester. The results revealed that there is a positive change in their cultural intelligence survey responses in the posttest.

Keywords: Cultural Intelligence, Intercultural Competence (ICC), Taiwanese Context, Global Mindset

1. Introduction

One meaningful outcome of internationalization efforts at the university level is the development of interculturally competent students particularly in a cosmopolitan city such as Taipei, in the Republic of China. Few universities address the development of interculturally competent students as an anticipated outcome of internationalization as measured through the concept of “intercultural competence”. This paper details a research study that examined the effect of a cross-cultural and global mindset course which aimed to (1). establish students' international outlook and analytical thinking on international relations; (2). develop in students have a coherent and in-depth understanding of the cross-culture nature of international relations; (3) develop students' ability to analyze the impact of cross-culture theories on practices of workplaces within different cultures. In this study, the attaining of these objectives was through the measurement of students' intercultural competence. Intercultural competence is defined as “knowledge of others; knowledge of self; skills to interpret and relate; skills to discover and/or to interact; valuing others' values, beliefs, and behaviors; and relativizing oneself. Linguistic competence plays a key role” (Byram, 1997, p. 34). Other components included: World knowledge, foreign language proficiency, cultural empathy, approval of foreign people and cultures, ability to practice one's profession in an international setting” (Lambert, 1994, as cited in Deardorff, 2004, p. 230) were also considered when designing the course.

2. Literature review

2.1 Intercultural competence (ICC) research

Deardorff (2004) sought to determine a definition and appropriate assessment methods of intercultural competence as agreed on by a panel of internationally known intercultural scholars using the Delphi method. She concluded that intercultural competence (ICC) was assessable and measurable. In the various definitions obtained in Deardorff's research (2004), a person's linguistic ability, in either in his/her own language or in another language, to control the communicative process; shift the frame of reference appropriately; identify behaviors; behave appropriately and effectively; participate in interactions and possess good interpersonal skills contribute to their ICC. Students in this course, however, were mostly monolingual in Mandarin Chinese with an intuitive understanding of their own language and culture but a very limited linguistic and cultural proficiency in English. The teacher, an Applied linguist in English and Chinese, taught students those aspects of language control mentioned in Deardorff's research (2004) in English and Chinese. For instance, she taught students meta-functions of ideational meaning, interpersonal textual meaning (Halliday, 1978) to develop students' ability to shift the frame of reference and speak at the appropriate register. Particularly emphasis was made to the interpersonal metafunction of Halliday's theory through illustrations from the Chinese language. Politeness and pragmatic theories were taught to highlight the differences in conversational interactions in different cultures. Concepts such as high and low context cultures were also explicated through different social structures of different countries with particular application to the Taiwanese culture.

To develop the ability to explicitly identify behaviors in one's own culture and new behaviors in other cultures, students were introduced to concepts such as kinesics, proxemics, chronemics as well as high context and low context cultures outlined in the seminal book "The Silent Language" (Hall & Hall, 1959). Taiwanese culture, in Hall's definition can be defined as a high context culture with a comparatively large power distance when compared to some Western countries (Hofstede, 1980). To provide tools for analyzing different cultures, students were introduced to the conception of national cultures which sees national cultures (Hofstede, 1980, 2001) as well-defined entities that are homogeneous (no cultural

variation within a country), stable over time and that can therefore be compared. They were also introduced the GLOBE research program conducted by House, Hanges, Javidan, Dorfman, and Gupta (2004). Students used Hofstede's national cultures website (<https://www.hofstede-insights.com/product/compare-countries/>) and value dimensions of power distance, individualism, masculinity, uncertainty avoidance, long-term orientation, and indulgence as individual group exercises. Hofstede's national cultures came under criticism from several researchers. Criticism consisted of treating culture in an essentialist manner (see among others, Dervin, 2012; Fang, 2006; Piller, 2011); seeing culture as homogeneous despite the diverse regions (McSweeney, 2002; Piller, 2011; Stening & Zhang, 2007), as exclusive (a culture is categorized as collectivist or individualist and do not take the divergent subcultures and contexts (Fang, 2012; Osland & Bird, 2000) nor interactions into account (Sackmann & Phillips, 2004; S  derberg & Holden, 2002).

Studies that have analyzed the role of language in internal communication in the global context (Louhiala-Salminen, Charles, & Kankaanranta, 2005), have shown that foreign language is the main source of communication problems. In Louhiala-Salminen et al. (2005, p. 419), analyses of verbal interactions of Swedish and Finnish business colleagues and their email correspondences in Business English Lingua Franca (BELF) concluded that 'the pragmatic communication aspects of language use should be emphasized (see also (Charles & Marschan-Piekkari, 2002; Hall & Hall, 1959) Secondly, learners should be helped to use contextual cues and to identify the situational presuppositions of the other interactants. This means actually listening to what the other BELF speakers say and imply in interaction. Thirdly, learners should be encouraged to be aware of their own and of their interactants discourse practices, conventions, and cultural preferences. When they learn to know and appreciate a range of communication cultures, including their own, they will also learn to appreciate the need to be flexible.'

In a multinational context, many companies chose English as a business lingua franca (Louhiala-Salminen et al., 2005); Ly (2012) cautioned that it is necessary to be careful that the concept of 'culture' is not used as an excuse or alibi, especially where collaborators from both cultures are of equal status in terms of expertise, that other variables such as lack of internal procedure or the linguistic proficiency in English or another common language might account for

the misunderstanding between participants. In this study, the lecturer involved in measuring ICC was an Australian expatriate who spent most of her career (over 30 years) in tertiary institutions in Australia. Though she is ethnically Chinese, completely bilingual and bicultural having completed her Ph.D. in English specializing in acoustic phonetics and Applied Linguistics. Having resided in Australia for some 30 years, her cultural biases might have been more Western than that of a Chinese. The course was taught in Chinese using a recently published book by French author Jean-Christophe Victor. *Virginie Raisson, Frank Tetart: The world, what does the future world look like?* (Translated into Chinese).

The present class consisted of 111 students. The management of 111 students limited the kind of assessment methods used. To assess the outcome of the course, student learning was assessed through a multiple-choice test, weekly homework, attendance, and final course presentation. The multiple-choice test was administered during mid-semester and assessed historical knowledge covered in the first 9 weeks of the semester. Homework and attendance marks were collected throughout the semester. The final course presentation mark was allocated on a collaborative project involving 5-6 class members. To measure ICC improvement, a pre-/posttest design was adopted using the self-report instrument called Cultural Intelligence Survey (CQS) (explain with reference?).

2.2 Intercultural Competence (ICC) research in the Chinese context

In the pioneering work Hall and Hall (1959) and his colleagues did in the field of intercultural communication in Japan, Hall stressed that interaction with people from different cultures involved more than the mere exchange of words. Cultural systems of beliefs, values, and worldviews were also involved. Hall's work and subsequent work of Japanese scholars and language educators also directed the attention of Chinese scholars and language educators to nonverbal aspects of Chinese interpersonal and intercultural communication (Cai, 2019; Yang, 2010, 2013). Hall's theoretical perspective, particularly high-context and low-context communication, facilitated the exploration of Chinese cultural concepts as they relate to interpersonal and intercultural communication, even to influence the design of an official website (Tanveer, Mouratidis, & Preston, 2009; Wang, 2008). However, power and privilege issues especially in hierarchical relationships in workplaces in

Chinese society are still under research (Ly, 2013). This was also the reason why the lecturer decided to include Hall and Fang's theories of cultural dimensions in the curriculum.

2.3 Global Mindset and Cultural Intelligence

Bücker and Poutsma (2010) contend that global mindset and cultural intelligence have been treated as similar concepts and there appeared to show major overlap. However, cultural intelligence is a useful construct when investigating intercultural interactions that may be marked by high cultural complexity, but that the concept does not incorporate business complexity to a significant degree (Andresen & Bergdolt, 2017). Since the sample of participants in this study were university students rather than business managers, Cultural intelligence (CQ) had been deemed suitable to measure intercultural competency.

As conceptualized by Ang, Van Dyne and Koh (2006; 2007), CQ is a construct with four dimensions: metacognitive, cognitive, motivational, and behavioral. Metacognitive CQ is the person's cultural consciousness and awareness of cultural cues during interactions with people from other cultural backgrounds. People with metacognitive CQ consciously question their cultural assumptions, reflect on these assumptions, and then develop cultural knowledge and skills during interactions with people from other cultures (Ang & Van Dyne, 2008). Cognitive CQ is a competence-based on the knowledge of norms, practices, and conventions used in different cultural settings, acquired through education and personal experience (Ang et al., 2007; Ang and Van Dyne, 2008). Motivational CQ represents a capability to direct attention and energy toward learning about and functioning in situations characterized by cultural differences. People with high motivational CQ have an intrinsic interest in cross-cultural situations and are confident of their cross-cultural effectiveness (Ang et al., 2007). A high score on the motivational CQ dimension also reflects a high level of self-efficacy (Ng & Earley, 2006). Finally, behavioral CQ refers to the capability to exhibit appropriate verbal and nonverbal behavior when interacting with people from different cultures (Ang, Van Dyne, & Koh, 2007). People with high behavioral CQ behave appropriately in cross-cultural settings because of their good verbal and nonverbal communication capabilities.

3. Method

3.1 Sample characteristics

Data for this study was obtained from a Cultural Intelligence Questions (CQS) online survey filled in by 70 undergraduate students in a private university in Taipei, Taiwan. Out of 111 students in the course, only data from students who filled in both pre and post-tests were reported here. Descriptive characteristics in Table 1 show that the sample consists of 58.57 percent female respondents and 41.43 percent male respondents. 84.29% of the respondents belonged to the 18-29 years old group, with 8.57% and 7.14% of respondents belonging to the 30-44- and 45-60-year-old groups, respectively. All students work during the day with many mature age students studying at the university to improve themselves as they lacked opportunities when they were younger due to career or family reasons. Many students participated in the course with integrative motivation (Gardner, 2001).

In terms of frequency of contact with people from different cultures, in the pretest surveys, 56.14 percent of students seldom had contact with foreigners; 28.57 percent occasionally had contact, 8.57% had contact with foreigners often and 5.71 percent had contact with foreigners all the time. In the posttest surveys, the percentage for seldom having contact went down to 44.29 percent, the figure for occasionally having contact went up to 41.43 percent, others remained the same. This significant increase in occasional contact (rising from 28.57 percent to 41.43 percent) could be due to the fact the content of the course increased their confidence in speaking to foreigners which caused them to seek out cross-cultural encounters deliberately.

Furthermore, 60 percent of the respondents have completed High School or vocational education, 37.14 percent have a bachelor's degree, and 2.86 percent are pursuing a master's degree. In terms of the degrees they were doing, 72.90 percent (n=51) were first- and second-year students undertaking this unit as a compulsory unit but had yet chosen a degree to major in. The rest of the student body was divided between Advertising (n=4), Digital Media (n=2), Fashion (n=1), Finance (n=2), Information Management (n=1), International Business (n=6) and Tourism (n=3). First-year students constituted 70 percent; second-year students constituted 14.3 percent; third-year students constituted 7.1percent and Fourth-year students constituted 8.6 percent.

In terms of time spent abroad before attending the course, 78.6 percent have spent less than 3 months, 5.7 percent have spent between 3-6 months, 5.7 percent have spent between 1-3 years, 7.1 percent between 3-5 years, and 2.9 percent more than 5 years abroad.

Table 1 Sample characteristics

Independent Variables	Frequency	Percent
Gender (male/female)	41/29	58.57/41.43
Age groups		
18-29 years old	59	84.29
30-44 years old	6	8.57
45-60 years old	5	7.14
>60 years old	0	0.00
Total	70	100.00
1. Pre-test: How often do you have contacts with people from different cultures?		
Contact frequency categories	Frequency	Percent
Seldom	40	57.14
Occasionally	20	28.57
Often	6	8.57
All the time	4	5.71
Total	70	100
2. Post-test: How often do you have contacts with people from different cultures?		
Contact frequency categories	Frequency	Percent
Seldom	31	44.29
Occasionally	29	41.43
Often	6	8.57
All The Time	4	5.71
Total	70	100.00

3. What is your highest education level?		
Education level	Frequency	Percent
High School/Vocational School level	42	60.00
Bachelor	26	37.14
Master's	2	2.86
Total	70	100.00
4. What degree are you currently doing?		
Degrees	Frequency	percent
Advertising	4	5.7
Digital Media	2	2.9
Fashion	1	1.4
Finance	2	2.9
Information science	1	1.4
International business	6	8.6
Have not yet chosen a degree	51	72.9
Tourism	3	4.3
Total	70	100.0
5. Year levels of students		
Year Levels	Frequency	Percent
First-year (have not chosen a degree)	49	70.0
Second-year	10	14.3
Third-year	5	7.1
Fourth year	6	8.6
Total	70	100.0
6. Total Time Spent overseas before attending the course		
Length of time categories	Frequency	Percent
<3 months	55	78.6
3-6 months	4	5.7
1-3 years	4	5.7
3-5 years	5	7.1
>5 years	2	2.9
Total	70	100.0

This cohort of students averaged 24.44 years of age. They were mostly millennials with a few mature students mixed in. Further, the degrees they were undertaking all had this course as a compulsory unit and they all worked during the day and attended their degrees from 6-11 pm during the week. This course was run from 8.50 to 10.25 pm. totaling 1.30 hours per session. The course was called 'Global mindset and multiculturalism'. This course was taught from September 2019 till the 10th of January 2020.

The course started with nine weeks on how the world map was constructed because of the first and second world wars. Then teaching turned to several ICC theories and concepts such as Hall's high and low contexts, kinesics, proxemics, and chronemics (Hall, 1959), and Hofstede's cultural dimensions (2003). To increase interactivity in teaching, exercises using an online e-learning platform called Zuvio School (<https://irs.zuvio.com.tw/>), were completed by students during class on the mobile phones they brought to class. Over the course ten such interactive exercises were administered and completed. Each exercise concerned the topic for the week.

3.2 Questionnaire design and measures

The survey instrument consisted of two parts. To assess CQ, the second part contains Ang et al.'s CQS (2007). The first part of the instrument featured demographic items: gender (female, male); age groups; education level; time spent abroad (please see Table 1). The CQS consists of 20 items, covering the four dimensions of CQ: 4 metacognitive CQ items such as item 12 'I am conscious of the cultural knowledge I use when interacting with people with different cultural backgrounds', 6 cognitive CQ items such as item 6. 'I know the legal and economic systems of other countries', 5 motivational CQ items such as item 1. 'I enjoy interacting with people from different cultures' and 5 behavioral CQ items such as item 16. 'I change my verbal behavior (e.g. accent, tone) when a cross-cultural interaction requires it'. All CQS items were measured on the 5-point Likert-type scales, ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree).

3.3 Data analysis

First, an assessment of scale reliability using Cronbach's α values was conducted for both pre and post-test of CQS. α values greater than or equal to 0.70 suggest acceptable reliability (Nunnally & Bernstein, 1994). Second, the purpose of this research is to find out what demographic variables seem to influence the survey responses and whether there are any statistically significant changes in students' survey responses for CQS items. Due to different group sizes of students according to the variables of 'age', 'year level', 'degree', 'total time spent overseas before starting the course' (see Table 1) being considerably different and the data collected not being normally distributed, nonparametric tests for 2 independent samples had been used to assess the effect of 'Gender' on survey responses. The same has also been used to assess whether 'gender' affected student performance for the midterm test, attendance, and homework. To ascertain whether there were significant differences in the means for two paired items (pre-test and posttest items), the following hypothesis had been proposed: after an eighteen-week (1.5hours per week) teaching intervention, the means of students' post-test survey responses for all items would be higher or significantly higher than their pretest responses for the same items. For variables with three or more groups, i.e., age-group, highest educational level, year level, total time spent abroad before course and frequency of contact with foreigners, nonparametric tests for K independent samples had been used to examine their effect on pre and post-test survey responses.

Results

4.1 Reliability data of items in the pre and post-test CQS surveys

When calculating the reliability of a set of data, cronbach's alpha, α (or coefficient alpha), developed by Lee Cronbach in 1951 is often used. Cronbach's alpha tests if multiple questions on Likert scale surveys are reliable. These questions measure unobservable variables like a person's conscientiousness, neurosis or openness or in this case, for instance, motivation. These are very difficult to measure in real life. Cronbach's alpha would inform readers how closely related a set of test items are as a group. The Cronbach's alpha for each of the four CQS dimensions was first computed for the pre-test surveys and then for the post-test surveys. Most

of the Cronbach's alpha coefficients for the pre-test surveys were satisfactory, ranging from .80 for metacognitive CQ (MC), .85 for cognitive strategies CQ (COG) and .88 for motivational strategies CQ (MOT). Only the Cronbach's Alpha coefficient for Behavioral strategies CQ (BEH) was .68, slightly below the acceptable level of .70 (Nunnally & Bernstein, 1994). The Cronbach's alpha for each of the four CQS dimensions for the posttest surveys was satisfactory, ranging from .84 for metacognitive CQ (MC), .91 for cognitive strategies CQ (COG), .83 for motivational strategies CQ (MOT), and .82 for Behavioral strategies CQ (BEH).

4.2 Two related samples test results on pre and post-test survey responses

Because the data was collected on an ordinal scale, a Wilcoxon Signed-Ranks Test was run on the pre and posttest survey scores and the output indicated that mean of the post-test scores was statistically significantly higher than the mean of pre-test scores for item 11: 'I know the rules for expressing non-verbal behaviors in other cultures.', $Z = -3.510$, $p = .000$, with the sum of ranks (130.50-572.50); for item 15: 'I check the accuracy of my cultural knowledge as I interact with people from different cultures.', $Z = -2.180$, $p = 0.029$ with the sum of ranks (97.00-254.00); for item 16: 'I change my verbal behavior (e.g. accent, tone) when a cross-cultural interaction requires it.', $Z = -2.757$, $p = 0.006$ with the sum of ranks (123.50-404.50); item 17: 'I use to pause and silence differently to suit different cross-cultural situations.', $Z = -1.964$, $p = 0.050$ with the sum of ranks (156.00-340.00); for item 18: 'I vary the rate of my speaking when a cross-cultural situation requires it.', $Z = -3.430$, $p = 0.001$ with the sum of ranks (93.00-403.00).

4.3 Effect of other variables on survey responses

4.3.1 Variable: Gender

To assess the effect of 'Gender' on respondents' responses before and after teaching, a Mann-Whitney U test for non-parametric data was used due to the lack of normality in the distribution of the male and female data. The data showed that the only statistically significant difference in the mean ranks between female and male students related to survey item 4: I enjoy living in cultures that are unfamiliar to me, with $Z = 2.208$, $p = 0.027$, mean rank for females is 31.35; for males

is 41.36. For the posttest survey responses, for the same item, $Z=-2.158$, $p=0.031$, mean rank for females is 31.43 and males is 41.28. No significant differences in the mean ranks of responses for all other items were found between female and male students. To assess the effect of gender on dependent variables such as the mid-term test mark, homework mark, and attendance mark, a Mann-Whitney test was carried out for each variable with a near significant result yielded only for the independent variable 'attendance mark' with $Z=-1.703$, $p=0.088$, mean rank for females is 38.00 and for males is 31.97.

4.3.2 Pearson correlation between mid-term test, homework, attendance marks and age

There is a significant correlation at $p=0.05$ level between homework and mid-term test marks ($r=0.280$, $p=0.019$) and between homework and attendance mark ($r=0.308$, $p=0.01$ level); and between age and homework at ($r=0.320$, $p=0.007$). This suggests that to perform well in this class, it would have been essential to attend the weekly lectures and complete homework tasks. Secondly, the older the students the more homework they completed.

4.3.3 Variable: Age-groups and pre and posttest survey responses

For the independent variable 'age group' is concerned, in the pretest, with item 16: 'I change my verbal behavior (e.g. accent, tone) when a cross-cultural interaction requires it.' a significant difference was found between groups of students as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, a non-parametric test, $X^2=7.230$, $p=.027$ with a mean rank survey score of 33.36 for 18-29-year-old students; 38.83 for 30-44-year-old students and 56.80 for 45-60-year-old students. Pairwise comparison for age groups for this item indicates that the significant difference is contributed by students in the 45-60-year-old group when compared to students in the 18-29-year-old group.

In the posttest, with item 3: 'I am sure I can deal with the stresses of adjusting to a culture that is new to me.' a significant difference was found between groups of students as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $X^2=9.976$, $p=.007$ with a mean rank survey score of 35.67 for 18-29-year-old students; 50.17 for 30-44-year-old students and 15.90 for 45-60-year-old students. Pairwise comparison for age groups for this item indicates that the significant difference is contributed by students in the 45-60-year-old group when compared to students in the 30-44-year-old group.

For item 4: 'I enjoy living in cultures that are unfamiliar to me.', a significant difference was found between groups of students as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $X^2=9.284$, $p=.010$ with a mean rank survey score of 35.15 for 18–29-year-old students; 53.00 for 30–44-year-old students and 18.60 for 45–60-year-old students. Pairwise comparison for age groups for this item indicates that the significant difference is contributed by students in the 30–44-year-old group when compared to students in the 45–60-year-old group.

4.3.4 Variable: Year Level and pre-test and posttest survey responses

For the independent variable 'year level', in the pretest, with item 5: 'I am confident that I can get accustomed to the shopping conditions in a different culture.' a significant difference was found between year levels as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p=.043$ with a mean rank survey score of 38.05 for first-year students 18-29-year-old students; 17.50 for third-year students and 41.50 for fourth-year students. Pairwise comparison for age groups for this item indicates that the significant difference is contributed by students in the third-year students compared with first-year students' and third-year students compared to students in the fourth year.

For the independent variable 'year level', in the pretest, with item 15: 'I check the accuracy of my cultural knowledge as I interact with people from different cultures.' a significant difference was found between year levels as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p=.008$ with a mean rank survey score of 36.96 for first-year students; 19.20 for second-year students, 46.60 for third-year students and 41.50 for fourth-year students. Pairwise comparison for year level for this item indicates that the significant differences are contributed by students in the second-year students compared with first-year students, second-year students compared to students in the fourth year and second-year students compared to third-year students.

4.3.5 Variable: Highest educational Level and pre-test and posttest survey responses

For the independent variable 'highest educational level', in the posttest, with item 14: 'I am conscious of the cultural knowledge I apply to cross-cultural interactions.' a significant difference was found between different educational levels

as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p = .009$ with a mean rank survey score of 31.79 for students with high school certificates; 39.12 for students with bachelor's degrees, 66.50 for students with master's degrees. Pairwise comparison for age groups for this item indicates that the significant differences are contributed by students with high school certificates compared with students with master's degrees. Students with master's degrees scored considerably higher than students with High school qualifications.

For the independent variable 'highest educational level', in the posttest, with item 8: 'I know the cultural values and religious beliefs of other cultures.' a significant difference was found between different educational levels as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p = .004$ with a mean rank survey score of 30.32 for students with high school certificates; 41.37 for students with bachelor's degrees, 68.00 for students with master's degrees.

Pairwise comparison for age groups for this item indicates that the significant differences are contributed by students with high school certificates (mean rank: 30.32) compared with students with master's degrees (mean rank=68.00). Students with master's degrees scored considerably higher than students with High school qualifications.

For the independent variable 'highest educational level', in the posttest, with item 9: 'I know the marriage systems of other cultures.' a significant difference was found between different educational levels as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p = .046$ with a mean rank survey score of 31.90 for students with high school certificates; 39.38 for students with bachelor's degrees, 60.50 for students with master's degrees.

Pairwise comparison for age groups for this item indicates that the significant differences are contributed by students with high school certificates (mean rank: 31.90) compared with students with master's degrees (mean rank=60.50). Students with master's degrees scored considerably higher than students with High school qualifications.

For the independent variable 'highest educational level', in the posttest, with item 14: 'I am conscious of the cultural knowledge I apply to cross-cultural interactions.' a significant difference was found between different educational levels as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p = .014$ with a mean rank survey

score of 31.79 for students with high school certificates; 39.12 for students with bachelor's degrees, 66.50 for students with master's degrees. Pairwise comparison for age groups for this item indicates that the significant differences are contributed by students with high school certificates (mean rank: 31.79) compared with students with master's degrees (mean rank=66.50. Students with master's degrees scored considerably higher than students with High school qualifications.

4.3.6 Total time spent abroad before the course and the pretest survey response.

For the independent variable 'total time spent abroad before the course', in the pre-test, with item 7: 'I am conscious of the cultural knowledge I apply to cross-cultural interactions.' a significant difference was found between different periods spent overseas as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p = .017$ with a mean rank survey score of 32.04 for students who had traveled overseas less than 3 months; 58.00 for students who had traveled overseas between 3-6 months; 45.10 for students who had lived overseas 3-5 years and 27.50 for students who had lived overseas more than 5 years. Pairwise comparison for the variable 'total time spent overseas before the course' for this item indicates that the significant differences are contributed by students who lived overseas between 1-3 years compared to students who lived overseas for only 3 months. Furthermore, students who had lived overseas between 3-6 months had a higher mean rank than students who had lived overseas only for 3 months.

For the independent variable 'total time spent abroad before the course', in the pre-test, with item 12: 'I am conscious of the cultural knowledge I use when interacting with people with different cultural backgrounds.' a significant difference was found between different periods spent overseas as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p = .046$ with a mean rank survey score of 32.88 for students who had traveled overseas less than 3 months; 56.00 for students who had traveled overseas between 3-6 months; 30.50 for students who had lived overseas 1-3 years, 43.70 for students who had lived overseas 3-5 years and 56.00 for students who had lived overseas more than 5 years. Pairwise comparison for the variable 'total time spent overseas before the course' for this item indicates that the significant differences are contributed by students who had lived overseas between 3-6 months (mean rank=56.00) had a higher mean rank than students who had lived overseas only for 3 months (mean rank=32.88).

For the independent variable 'total time spent abroad before the course', in the post-test, with item 19: 'I change my non-verbal behavior when a cross-cultural situation requires it.' a significant difference was found between different periods spent overseas as demonstrated by a Kruskal-Wallis H test, $p = .010$ with a mean rank survey score of 35.25 for students who had traveled overseas less than 3 months; 49.25 for students who had traveled overseas between 3-6 months; 11 for students who had lived overseas 1-3 years, 36.00 for students who had lived overseas 3-5 years and 62.50 for students who had lived overseas more than 5 years. Pairwise comparison for the variable 'total time spent overseas before the course' for this item indicates that the significant differences are contributed by students who had lived overseas between 3-6 months (mean rank=49.25) had a higher mean rank than students who had lived overseas for 1-3 years (mean rank=11.00). Furthermore, students who had lived overseas for more than 5 years (mean rank=62.50) had a higher mean rank than students who had lived overseas for 1-3 years (mean rank=11.00).

4.3.7 Frequency of contacts before the course and the pre-survey responses

For the independent variable 'frequency of contact with foreigners', in the pre-test, with item 7: 'I know the rules (e.g., vocabulary, grammar) of other languages.' a significant difference was found between different periods spent with foreigners. Pairwise comparison for this variable the significant differences are contributed by students who had occasionally (mean rank=3) and often (mean rank=4) had contact with foreigners compared to students who seldom (mean rank 2) had contact with foreigners. Furthermore, there is also a statistical difference between students who 'often' had (mean rank 4) and 'all the time had contacts with foreigners' (mean rank=3).

For the independent variable 'frequency of contact with foreigners', in the pre-test, with item 15: 'I check the accuracy of my cultural knowledge as I interact with people from different cultures.' a significant difference was found between different periods spent overseas. Pairwise comparison for the variable 'frequency of contact with foreigners' for this item indicates that the significant differences are contributed by students who had daily contact with foreigners (mean rank=4.5) compared to students who seldom (mean rank =4) had contact

with foreigners. Furthermore, there is also a statistical difference between students who had daily contact with foreigners (mean rank=4.5) compared to students who 'occasionally' had contacts with foreigners (mean rank 4).

4.3.8 Variables of frequency of contacts, Age group, year level, educational level, total time spent abroad before the course on mid-term test mark, homework mark, and attendance mark.

To calculate the effect of frequency of contacts, Age group, year level, educational level, total time spent abroad before the course on the mid-term test, homework, and attendance marks, a one-way ANOVA was conducted. There was a statistically significant difference between age groups as demonstrated by one-way ANOVA ($F(2,67) = 3.95, p = .024$). A Tukey post hoc test, a test that shows where the statistically significant difference between age groups, demonstrated by ANOVA, comes from, indicated that the 45–60-year-old group was achieved a statistically significantly higher mark in homework than the 18-29 age group ($p = .024$). There was no statistically significant difference between the 18-29 and 30-44 age groups ($p = .175$) or between the 30-44 and 45-60 age groups ($p = .878$).

There was a statistically significant difference between year levels as demonstrated by one-way ANOVA ($F(2,67) = 4.12, p = .010$). A Tukey post hoc test showed that the first-year students (Mean=94.98) attended statistically significantly more classes than the fourth-year students (Mean=66.67, $p = .007$); second students (Mean=93.85) attended statistically significantly more classes than the fourth-year students. (Mean=66.67, $p = .043$); There were no statistically significant differences in attendance levels between other year levels. No significant differences between groups for the variable's frequency of contacts, educational level and total time spent abroad before the course.

Conclusion

The use of CQS successfully elicited statistically significant gains, as perceived by students, in the posttest surveys in cognitive strategy items (item 11), meta-cognitive strategies (items 15, 16) and behavioral strategies (items 17 and 18). One of the findings was that many misunderstandings created were mostly language-oriented misunderstandings. This agrees with conclusions made by Louhiala-Salminen et al. (2005) and Deardorff)2004(that the pragmatic

communication aspects of language use should be emphasized and contextual cues to identify the situational presuppositions of the other interactants need to be explicitly taught and practice so that students practice how to decipher what other interactants imply in their speech and students' self-awareness of their own culture and language practice in discourses and convention are also extremely important. Learning to be and appreciate the need to be flexible may come from their knowledge and appreciation of cultural differences. Research findings in this study recommend that ICC courses need to be cross-disciplinary to include linguistic, non-linguistic, historical and other associated content in its curriculum.

This study also revealed that 'homework' and 'attendance' were correlated at a significant level. Given the interactive nature of some of the activities in class, many linguistic and cultural insights from the lecturer's extensive experience were shared in class. Such discussion exerted influence on students' thinking on intercultural issues and affected their motivation for completing homework. This study is limited to a sample of students dominated by first-year students with only 70 students. However, it proved that the CQS was a suitable instrument to measure intercultural growth. With a larger and more differentiated sample containing near to equal group sizes for each year level, interesting differences in growth might be found in future studies.

Bibliography

- Andresen, M., & Bergdolt, F. (2017). A systematic literature review on the definitions of global mindset and cultural intelligence: Merging two different research streams. *The International Journal of Human Resource Management*, 28(1), 170-195. doi: 10.1080/09585192.2016.1243568
- Ang, S., & Van Dyne, L. (2008). *Handbook of cultural intelligence: Theory, measures and applications*. Armonk: M.E. Sharpe.
- Ang, S., Van Dyne, L., & Koh, C. (2007). Cultural intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Management and Organization Review*, 3, 335-371.
- Ang, S., Van Dyne, L., Koh, C., Ng, K. Y., Templer, K. L., Tay, C., & Chandrasekar, N. A. (2015). Cultural intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Management and Organization Review*, 3(3), 335-371. doi: 10.1111/j.1740-8784.2007.00082.x
- Bücker, J., & Poutsma, E. (2010). Global management competencies: A theoretical foundation. *Journal of Managerial Psychology*, 25, 829-844. doi:10.1108/02683941011089116
- Byram, M. (1997). Teaching and assessing intercultural communicative competence. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Cai, M. (2019). Reflection of cultural difference of the east and the west in nonverbal communication *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 311, 288-297.
- Charles, M., & Marschan-Piekkari, R. (2002). Language training for enhanced horizontal communication: A challenge for MNCs. *Business Communication Quarterly*, 65(2), 9-29.
- Deardorff, D. K. (2004). *The identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of international education at institutions of higher education in the United States* (Doctoral dissertation). Raleigh: North Carolina State University.
- Dervin, F. (2012). *Impostures interculturelles*. L' Harmattan.

- Fang, T. (2006). From “onion” to “ocean”. *International Studies of Management and Organization*, 35(4), 71–90.
- Fang, T. (2012). Yin yang: A new perspective on culture. *Management and Organization Review*, 1–26.
- Gardner, R. C. (2001). Integrative motivation and second language acquisition. In Z. Dörnyei & R. Schmidt (Eds.), *Motivation and second language acquisition* (pp. 1-20). Honolulu, HI: University of Hawaii Press.
- Hall, E. T., & Hall, T. (1959). *The silent language*. Anchor books.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as a social semiotic*. London: Edward Arnold.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. USA: Sage Publications.
- Hofstede, G. (2003). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. USA: Sage Publications.
- House, R. J., Hanges, P. J., Javidan, M., Dorfman, P. W., & Gupta, V. (2004). *Culture, leadership, and organizations: The GLOBE study of 62 societies*. USA: Sage Publications.
- Louhiala-Salminen, L., Charles, M., & Kankaanranta, A. (2005). English as a lingua franca in Nordic corporate mergers: Two case companies. *English for Specific Purposes*, 24(4), 401–421.
- Ly, A. (2012). Making sense of communication and cultural differences in the workplace: The case of Sino-Scandinavian Collaborations. In F. Dervin & R. Machart (Eds.), *Intercultural communication with China beyond (Reverse) essentialism and culturalism?* (pp. 111-131). Singapore: Higher Education Press and Springer.
- Ly, A. (2013). A critical discussion of Hofstede's concept of Power. *SYNAPS*, 28, 51–66.
- McSweeney, B. (2002). Hofstede's model of national cultural differences and their consequences: A triumph of faith—A failure of analysis. *Human Relations*, 55(1), 89–118.
- Ng, K. Y., & Earley, C. P. (2006). Culture and intelligence: Old constructs, new frontiers. *Group and Organization Management*, 31, 4-19.

- Nunnally, J., & Bernstein, I. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Osland, J., & Bird, A. (2000). Beyond sophisticated stereotyping: Cultural sensemaking in context. *Academy of Management Executive*, 14(1), 65-77.
- Piller, I. (2011). *Intercultural communication: A critical introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Sackmann, S. A., & Phillips, M. E. (2004). Contextual influences on culture research: Shifting assumptions for new workplace realities. *International Journal of Cross-Cultural Management*, 4(3), 370-390.
- S  derberg, A.-M., & Holden, N. (2002). Rethinking cross-cultural management in a globalizing business world. *International Journal of Cross-Cultural Management*, 2, 103-121.
- Stening, B. W., & Zhang, M. Y. (2007). Methodological challenges confronted when conducting management research in China. *International Journal of Cross-Cultural Management*, 7(1), 121-142.
- Tanveer, A., Mouratidis, H., & Preston, D. (2009). Website design guidelines: High power distance and high-context culture. *International Journal of Cyber Society and Education*, 2(1), 47-60.
- Wang, J. (2008). A cross-cultural study of daily communication between Chinese and American: From the perspective of high context and low context. *Asian Social Science*, 4(10), 151-154.
- Yang, P. (2010). Managing mi  zi in Mandarin Chinese talk-in-interaction: A nonverbal perspective. *Semiotica*, 181. doi: 10.1515/semi.2010.041
- Yang, P. (2013). *Nonverbal communication in Mandarin Chinese talk-in-interaction*. Saarbr  cken, Germany: LAP Lambert Academic Publishing.

วิเคราะห์แนวคิดนโยบายลดความยากจนของ ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง

AN ANALYSIS OF POVERTY REDUCTION POLICIES OF XI JINPING

Received: 30 July, 2021

Revised: 7 September, 2021

Accepted: 13 September, 2021

หวัง เต้าหมิง*

Wang Daoming*

วรารุณี เรือนคำ**

Warawut Ruankham**

* อาจารย์ และปริญญาเอก สายงานวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Instructor and Ph.D., Research Development and Innovation (RDI), Dhurakij Pundit University, Bangkok

*Email: daoming.wan@dpu.ac.th

** อาจารย์ และนักวิจัย สำนักงานเศรษฐกิจชายแดน สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

** Instructor and Researcher, Office of Border Economy and Logistics Studies (OBELS), School of Management, Mae Fah Luang University, Chiang Rai, Thailand

** Email: warawut.rua@mfu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวคิดนโยบายลดความยากจนของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจจีนในระดับมหภาค วิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศไทย และ วิเคราะห์แนวคิดการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศไทย ภายใต้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ผลการศึกษา พบว่า เหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการลดความยากจนสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาที่สำคัญ ได้แก่ ก่อนการปฏิรูป (1953 - 1977) 2) ช่วงปฏิรูป (1978 - 2000) และหลังการปฏิรูป (2001 - ปัจจุบัน) จีนได้กำหนดขั้นตอนในการลดความยากจน 4 ระดับ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการลดความยากจนจากการปฏิรูประบบระหว่าง ค.ศ. 1979-1985 ขั้นตอนที่ 2 เป็นการลดความยากจนด้วยการพัฒนาระหว่าง ค.ศ.1986-2007 ขั้นตอนที่ 3 เป็นการใช้ 2 ระบบเพื่อลดความยากจนระหว่าง ค.ศ. 2008-2012 ขั้นตอนที่ 4 เป็นการลดความยากจนอย่างตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation) เริ่มจาก ค.ศ. 2013 จนถึงปัจจุบัน แนวความคิดที่ป๋อ.สี จิ้นผิงเพื่อลดความยากจนประกอบด้วย 4 แนวคิด คือ ประการแรก การพิสูจน์อย่างตรงจุด (精准识别) ประการที่สอง การช่วยเหลือเพื่อลดความยากจนอย่างตรงจุด (精准帮扶) ประการที่สาม การบริหารจัดการอย่างตรงจุด (精准管理) และประการสุดท้ายการตรวจสอบอย่างตรงจุด (精准考核) ผลที่เกิดขึ้นทำให้จีนลดจำนวนคนจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำนวนคนจนลดลงจาก 405 ล้านคนในปี 2002 เหลือ 7.2 ล้านคนในปี 2016 หรือลดลงร้อยละ 98.2 ในระยะเวลาเพียง 14 ปี

คำสำคัญ: ความยากจน นโยบายลดความยากจน สี จิ้นผิง จีน

Abstract

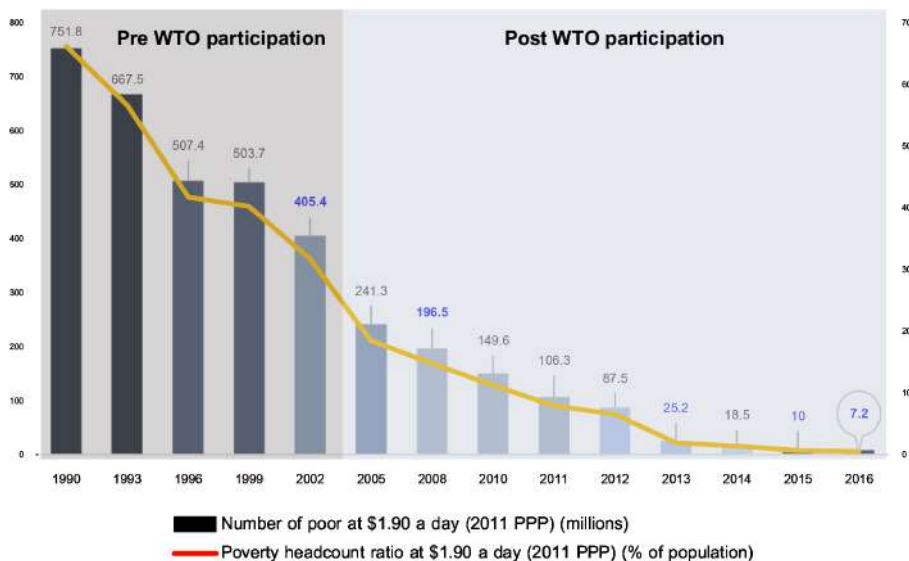
This paper aimed at analyzing the poverty reduction policy of the president Xi Jinping by taking a look into the macroeconomic situations that related to poverty reduction, the poverty reduction policy procedures, and the concept of implementation of China's poverty reduction policy. The study found Important events contributing to the transformation of economic and society structure and poverty reduction. These include the post great reform (1953 - 1977), during the reformation period (1978 - 2000) and post country reformation (2001 - present). China has established four steps to reduce poverty: Phase one is poverty reduction from systemic reforms (1979-1985), phase two is poverty reduction through

inter-development (1986-2007), phase three is the use of two systems to reduce poverty between 2008-2012, and phase four is the targeted poverty alleviation (2013-present). The poverty reduction policy of Xi Jinping follows four profound concepts. First, the targeted proof. Second, the helping to reduce poverty on the spot. Third, the management at the point. And fourth, targeted inspection. As a result, China has effectively reduced the number of Chinese people. The number of poor fell from 405 million in 2002 to 7.2 million in 2016, or 98.2 percent in just 14 years.

Keywords: Poverty, Poverty Reduction Policy, Xi-Jinping

บทนำ

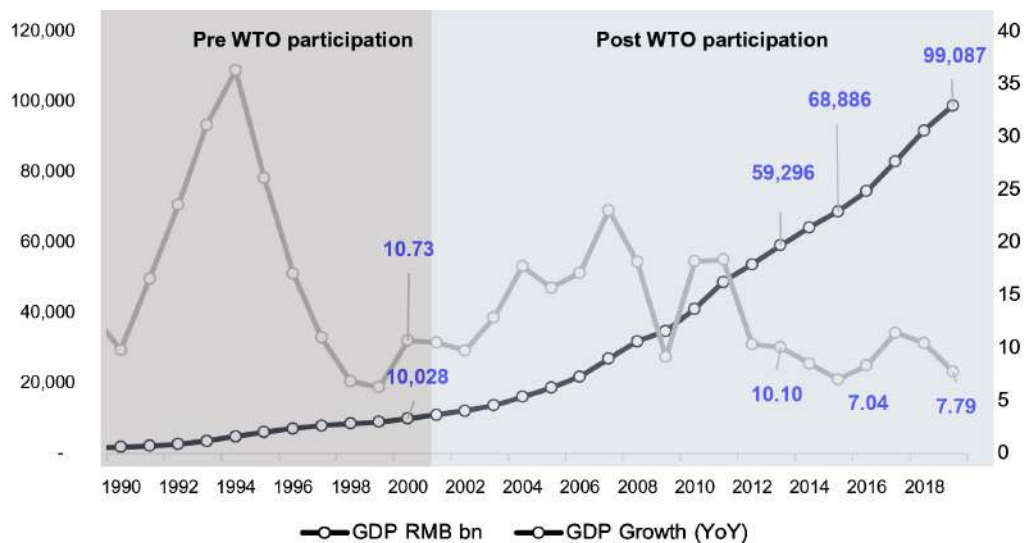
จำนวน "คนจน" ในประเทศจีนลดลงอย่างต่อเนื่องในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา โดยในปี 1990 มีคนจนในประเทศจีนสูงถึง 752 ล้านคน ที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันต่ำกว่า 1.9 ดอลลาร์ต่อวัน (โดยประมาณ 58 บาท/วัน) ซึ่งในระยะเวลา 10 ปีต่อมามีคนจนลดลงเหลือ 405 ล้านคน (ลดลง 46% จากปี 90) และข้อมูลล่าสุดในปี 2016 มีจำนวนคนจนเหลือในประเทศจีนเพียง 7 ล้านคนเท่านั้น โดยจำนวนดังกล่าวคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.5 ของคนจีนทั้งหมด ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับหลายๆ ประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน และเทียบกับเวลาพัฒนาเพียง 30 ปีเท่านั้น นอกจากนี้หากคิดสัดส่วนการลดลง จะเห็นว่าจีนมีคนจนลดลงเฉลี่ยปีละ 27% ต่อเนื่องกันเป็นเวลานานกว่า 30 ปี ดูได้จากภาพที่ 1

ภาพที่ 1 จำนวนคนจนในประเทศจีน (ล้านคน)

ที่มา: Poverty & Equity Databank and PovcalNet, Worldbank (2020)

โดยในระยะ 30 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ต้นนโยบายการเปิดประเทศ (Open door policy) และนโยบาย 4 ทันสมัย ปี ค.ศ. 1978 ของผู้นำเติ้ง เสี่ยวผิง ที่มุ่งเน้นเปิดประเทศ และปฏิรูปเศรษฐกิจจีนให้เป็นสังคมนิยมที่ทันสมัยใน 4 ด้าน ได้แก่ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (จุลชีพ ชินวรโรณ, 2547) ได้สร้างแผนการต่อการสร้างสรรค์จีนให้ทันสมัย (ปิยะภพ มะหะมัด, 2559) ทำให้จีนเปิดรับการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนการเข้ารับตำแหน่งของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ในปี 2013 จีนได้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างหลายประการ รวมถึงได้ออกนโยบายที่สำคัญได้แก่ นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และนโยบาย Made In China 2025 ส่งผลให้เศรษฐกิจจีนมีการเติบโตและขยายตัวต่อเนื่อง ในระยะที่ผ่านมา ดูได้จากภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลผลิตมวลรวมประชาชาติและอัตราการเติบโตก่อนและหลังเข้าเป็นสมาชิก WTO (2001)

ที่มา: National Bureau of Statistics, Compiled by CEIC (2020)

จากภาพที่ 1 และ 2 จะเห็นได้ว่า หลังจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิก WTO (2001) จีนมีจำนวนคนจนจาก 400 ล้าน เหลือเพียง 200 ล้านคน (ช่วงปี 2002-2005) และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของจีนในเวทีระดับโลก ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดการศึกษาขึ้นมาจำนวนมากถกเถียงกันว่าจีนทำอย่างไรจึงสามารถลดจำนวนคนจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น Ravallion, (2011); De Janvry and Sadoulet (2010); Yao (2000); Chow (2015); Shen, Han, Hou, Wu, and Wen (2015); Fan, Zhang, and Zhang, (2004); Bardhan (2007); Thorat and Fan (2007); Yu (2013)

เป็นต้น โดยการศึกษาดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น การลงทุน การได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ระดับความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น แต่ยังขาดการศึกษาปัจจัยด้านนโยบายซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญในการเหนี่ยวนำการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์นโยบายลดความยากจนของจีน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการลดความยากจนตั้งแต่ปี 1953 – ปัจจุบัน รวมถึงแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศจีน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประเทศอื่น ๆ ที่มองจีนเป็นแบบอย่าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายลดความยากจนในประเทศจีน มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ประกอบด้วย

1. วิเคราะห์สถานการณ์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจจีนในระดับมหภาค ซึ่งเป็นนการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ เช่น Actions ได้แก่ นโยบาย การลงทุน การได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ระดับความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศ รวมถึง Players เช่น ภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม เป็นต้น
2. วิเคราะห์แนวคิดนโยบายลดความยากจนของประเทศจีน ในประเด็นดังนี้
 - 2.1) วิเคราะห์ความขั้นตอนการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศจีน
 - 2.2) วิเคราะห์แนวคิดการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศจีน ภายใต้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการลดความยากจน (Poverty Alleviation) ของประเทศจีนมีจำนวนมาก ทั้งที่เป็นการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการลดความยากจน และการศึกษาปัจจัยทางนโยบายที่ใช้ลดความยากจน ในส่วนนี้จะอภิปรายวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีลดความยากจนในประเทศจีนใน 2 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ดังนี้

ก. ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการลดความยากจนในประเทศจีน

ประกอบด้วยการศึกษาที่มาจากมุมมองของชาวต่างชาติที่มองจีนเป็นแบบอย่างและการศึกษาโดยนักวิชาการจีน เช่น Thorat and Fan (2007) ศึกษาการลดความยากจนโดยการลงทุนภาครัฐบาลในประเทศจีนและอินเดีย พบว่าการเติบโตประสิทธิภาพการผลิตในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร การขึ้นค่าจ้างในชนบท การลงทุนโดยรัฐ สามารถลดความ

ยากจนในชนบทได้ การลงทุนโดยรัฐจัดว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการลดความยากจน ประกอบ ด้วย การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ระบบชลประทาน การสื่อสาร และการลงทุนในการศึกษา Ravallion (2011) ศึกษาการลดความยากจนเปรียบเทียบระหว่างประเทศจีน บราซิล และอินเดีย พบว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้ตลาดเป็นตัวนำ (Market-led economic growth) การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาค ช่วยลดความยากจนได้อย่างมีนัยสำคัญ De Janvry and Sadoulet (2010) พบการศึกษาสอดคล้องกับ Thorat and Fan (2007) กล่าวคือ การลดความยากจนเริ่มต้นจากการเติบโตภาคการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นประสิทธิภาพการผลิต (yields) ประสิทธิภาพแรงงาน (Labor productivity) การเติบโตรายได้ของประชากรกลุ่ม 40% ที่จนที่สุด โดยการศึกษาพบอีกว่าการเติบโตภาคเกษตรไม่เพียงแต่ลดความยากจนของประเทศ แต่ยังส่งผลต่อการเติบโตของการผลิตภาคอื่นๆอีกด้วย Fan et al. (2004) ศึกษาการลงทุนและการลดความยากจนในพื้นที่ชนบทในประเทศจีน ประกอบด้วย 1) การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ด้านการเกษตร โดยจีนมีการลงทุนด้านการวิจัยด้านเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ปี 1960 เป็นต้นมา และหลังการปฏิวัติทางวัฒนธรรม (Cultural Revolution (1966–76)) วิกฤตภัยธรรมชาติ (1959–1961) จีนได้ทุ่มงบประมาณเพื่อวิจัยด้านเกษตรโดยมีอัตราการเติบโตสูงถึงร้อยละ 23 ต่อปี เพื่อกระตุ้นการเพาะปลูกโดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) การลงทุนในระบบชลประทาน (Irrigation) โดยรัฐบาลจีนยกให้ระบบชลประทานมีความสำคัญอันดับแรกของประเทศ ตั้งแต่หลังปี 1953 เป็นต้นมา โดยในปี 1953 รัฐบาลทุ่มงบประมาณลงทุนสูงถึง 177 ล้านหยวน ในการสร้างเขื่อน ซึ่งสูงกว่าการลงทุนด้านการวิจัยเกษตรถึง 10 เท่า การลงทุนของรัฐเพื่อสร้างระบบชลประทานได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 1997-99 3) การลงทุนด้านการศึกษา (Education) โดยก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรมและนโยบายการก้าวกระโดดไปข้างหน้า (Great Leap Forward (1958–61)) สถานการณ์ด้านการศึกษาของจีนจัดได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีการศึกษาดำสุดในโลก ดังนั้นรัฐบาลจีนจึงออกนโยบายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยระบุว่า เด็กทุกคนจะต้องรับการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษา และก่อนปี 2000 อัตราการเข้าเรียน (Enrollment Rate) ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 98 ผลที่เกิดขึ้นทำให้แรงงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น อัตราการไม่รู้หนังสือในภาคเกษตรลดลงจากร้อยละ 28 เป็นร้อยละ 10 ในปี 1997 นโยบายดังกล่าวสามารถช่วยลดความยากจนและเพิ่มดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI) 4) การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งรัฐบาลถือว่าการเชื่อมโยงการขนส่ง ไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศและลดความยากจน โดยมูลค่าการลงทุนในพลังงาน (Investment in Power) เพิ่มขึ้นกว่า 90 เท่าในปี 2000 เพิ่มขึ้นจากปี 1953 การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมเพิ่มขึ้นกว่า 20 เท่า ในช่วงปี 1989-2000

ข. ปัจจัยทางนโยบายที่ส่งผลต่อการลดความยากจนในประเทศจีน

การศึกษาการลดความยากจนในประเทศจีนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีการศึกษาจำนวนไม่มากที่วิเคราะห์นโยบายลดความยากจน ปัจจัยทางการเมืองและผู้นำประเทศ โดยเฉพาะการวิเคราะห์แนวคิดเบื้องหลังของการกำหนดนโยบาย การศึกษาที่มุ่งเน้นวิเคราะห์นโยบายลดความยากจนในประเทศจีนสามารถสรุปได้ดังนี้ Tak-chuen (2000) ศึกษาการเมืองการจัดความยากจนในชนบทของจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลำดับของนโยบายลดความยากจน (Genealogy of poverty alleviation policies) ภายใต้เป้าหมายการประกาศสงครามความยากจนก่อนปี 2000 พบว่าจีนแบ่งขั้นตอนในการลดความยากจนออกเป็น 3 ช่วงที่สำคัญ ได้แก่ 1) ช่วงพัฒนา (The Development Stage) นำโดยนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจและการจัดพื้นที่ความจน (The Leading Group for the Economic Development of Poor Areas: LGEDPA) หน่วยงานรับผิดชอบหลักคือ Poor Area Development Office (PADO) ทำการแบ่งพื้นที่ที่เผชิญปัญหาความยากจนออกเป็น 271 คลัสเตอร์ วัดจากรายได้ต่อหัวต่ำกว่า 300 RMB จัดว่าเป็นพื้นที่ประสบปัญหาความยากจน (Tak-chuen, L.,(2000)) โดยโปรแกรมลดความจนแบ่งออกเป็น 2 ช่องทาง ได้แก่ ช่องทางกระทรวงการคลังและธนาคารในการให้เงินกู้แก่พื้นที่ที่ประสบความยากจนเป็นกรณีพิเศษ และช่องทางหน่วยงานขนาดใหญ่ เช่น สหพันธ์สตรี (Women Federation) ออกแบบและดูแลโครงการลดความจนตามความเชี่ยวชาญ สันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ (Communist Youth League) ทำหน้าที่ให้ทุนการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ยากจน และคณะกรรมการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology Commission) ทำหน้าที่ปรับปรุงประสิทธิภาพการทำการเกษตรโดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่นโครงการ Dabi Mountain Science and Technology Poverty Alleviation Programme เป็นต้น 2) ช่วงลดความยากจน (The Eradication Stage) ผ่านแผนขจัดความยากจนเจ็ดปีแห่งชาติ (The National Seven-year Poverty Eradication plan) ปี 1994 โดยให้คำมั่นสัญญาว่าจะจบปัญหาความจนภายในปี 2000 โปรแกรมที่ดำเนินการ ได้แก่ การให้เงินกู้เพื่อหลุดพ้นความจน (Work for Relief Programme: Yigoung daizhen) ให้แก่พื้นที่ที่ประสบปัญหา ที่ประกาศเพิ่มขึ้นเป็น 592 คลัสเตอร์ และการให้เงินกู้แก่รัฐบาลท้องถิ่น (Work for Relief) เพื่อฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน พื้นที่ดิน ก่อสร้างถนน และระบบชลประทาน เป็นต้น โดยธนาคารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมจีน (Chinese Agricultural Development Bank) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในปี 1994 เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว รวมถึงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีเพื่อส่งเสริมการเกษตร และออกแผนให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานมีส่วนร่วมในการลดปัญหาความจนในพื้นที่ที่ประสบปัญหา และ 3) ช่วงสุดท้ายในการพิชิตความจน (The Last Two Years of Poverty Eradication) มุ่งเน้นดำเนินการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ (Husbandry) และการปลูกพืชเศรษฐกิจ (Cash crops) โดยรัฐบาลจะส่งเสริมการพัฒนาเมล็ดพันธุ์และการเพิ่มมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยี 2) การสนับสนุนด้าน

เงินกู้ ลดปัญหาการกระจายเงินกู้และการฉ้อโกง (Embezzlement) โดยมุ่งเน้นใช้การเงินระดับจุลภาค (Micro-credit) ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคนจนมากขึ้น 3) รัฐบาลกลางเร่งรัดให้รัฐบาลท้องถิ่นปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การปรับปรุงที่ดิน ชลประทาน ไฟฟ้า และถนนหนทาง โดยเพิ่มเงินกู้ผ่านโครงการ Work for Relief projects และ 4) รัฐบาลกลางจะระดมกำลังหน่วยงานภาครัฐในการช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนยากจน ในการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา สุขภาพ ให้บริการด้านเทคโนโลยี หน่วยงานที่อยู่ในชุมชนเมืองให้ขยายความช่วยเหลือไปยังพื้นที่ชนบท ผ่านโครงการให้บริการแก่ชนบท (Tree service to the country side: san xiexiang)

จากที่อภิปรายมาข้างต้นจะเห็นว่าช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ในการศึกษาวิเคราะห์นโยบายลดความยากจนในประเทศจีนยังไม่พบมากนัก มีการศึกษาจำนวนไม่มากที่วิเคราะห์นโยบายลดความยากจนรวมถึงปัจจัยทางการเมืองและแนวคิดของผู้นำประเทศ โดยเฉพาะการวิเคราะห์แนวคิดเบื้องหลังของการกำหนดนโยบาย ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายลดความยากจนเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว และเพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานภาครัฐของไทยในการนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ประกอบการออกแบบนโยบายลดความยากจนในประเทศไทย

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ Actions และ Players รวมถึงการทบทวนวรรณกรรม (Survey Study) ในการวิเคราะห์นโยบายลดความยากจนของประเทศจีน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์เนื้อหาใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจจีนในระดับมหภาค 2) วิเคราะห์ความขั้นตอนการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศจีน 1949 - ปัจจุบัน และ 3) วิเคราะห์แนวคิดเบื้องหลังการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงประธานาธิบดีสี จิ้นผิง

ผลการศึกษา

1. วิเคราะห์สถานการณ์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจจีนในระดับมหภาค

เหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นช่วงที่ผ่านมา ทำให้จีนได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในเวทีโลกอย่างน่าประทับใจ โดยเหตุการณ์ดังกล่าวล้วนเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญระดับโลกและสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจในประเทศเป็นอย่างมาก โดยการกำหนดช่วงเวลาอ้างอิงตามการศึกษาของมนัสชัย จิตระกูล (2010) ทั้งนี้สามารถสรุปการปฏิบัติ (Actions) และ ผู้ปฏิบัติ (Players) ดังนี้

ก่อนการปฏิรูป (1953 - 1977) พรรคคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะเหนือพรรคก๊กมินตั๋ง ทำให้นายเหมา เจ๋อ ตง ประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 1949 ได้เปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากประชาธิปไตยเป็นระบอบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ ได้ออกแบบพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ในปี 1953 ภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์ที่รัฐเป็นเจ้าของทรัพยากรทุกประเภท เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสหภาพโซเวียต และได้รับการช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีและเงินทุนจากสหภาพโซเวียต ผลที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจผันผวน ประสบปัญหาขาดแคลนอาหาร (Famine) ขาดแรงจูงใจในการผลิตภาคอุตสาหกรรม จึงได้มีการประกาศใช้นโยบายก้าวกระโดด (The Great Leap Forward) เพื่อเร่งรัดการพัฒนาให้จีนเป็นประเทศสังคมนิยมที่ทันสมัย มีการเกณฑ์แรงงานออกจากภาคเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ข้าราชการเกิดวิกฤตความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม (Cultural Revolution: 1966-1976)

ช่วงปฏิรูป (1978 - 2000) นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจล้มเหลว ทำให้ความเชื่อมั่นในรัฐบาลลดลง เปรียบเทียบกับประเทศอื่นที่ใช้กลไกตลาดเป็นตัวนำอย่าง เกาหลี และสิงคโปร์ เกิดภัยธรรมชาติช่วง 1959 - 1961 ทำให้การผลิตอาหารไม่เพียงพอ เกิดภาวะขาดแคลนอาหารเพิ่มขึ้น รัฐบาลต้องระงับการส่งออกอาหาร และใช้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศนำเข้าอาหาร และป้อนจากต่างประเทศ เหมา เจ๋อ ตง ประกาศการปฏิวัติวัฒนธรรม โน้มน้าวให้เยาวชนเข้าร่วมกองทัพพิทักษ์แดง (Red Guards) เพื่อลงโทษผู้ไม่เห็นด้วย สุดท้ายหลังจากนายเหมา เจ๋อ ตง เสียชีวิตในปี 1976 ด้วยวัย 82 ปี ทำให้นายเติ้ง เสี่ยวผิง ขึ้นเป็นผู้นำในรุ่นต่อมา ได้ประกาศปฏิรูปประเทศ ตามนโยบายสี่ทันสมัย (Four Modernizations) และนโยบายเปิดประเทศ (Open Door Policy) โดยเร่งปฏิรูปด้านต่างๆ ได้แก่ การปฏิรูปการเกษตร แก้ไขปัญหาความขาดแคลนเปลี่ยนระบบนารวม (Commune System) ที่เกษตรกรต้องขายผลผลิตทั้งหมดให้รัฐบาล ภายใต้ราคากลางที่ต่ำมาก ซึ่งไม่สร้างแรงจูงใจ มาเป็นระบบความรับผิดชอบของครัวเรือน (The Household Responsibility System) เริ่มมอบกรรมสิทธิ์การใช้ที่ดินให้เอกชนภายใต้สัญญาเช่าระยะยาว ส่วนเกิดการผลิสามารถเก็บไว้กินเองหรือจำหน่ายในราคาตลาด ปฏิรูประบบราคา ให้เป็นเศรษฐกิจแบบตลาด สร้างแรงจูงใจในการผลิต การแข่งขัน และการพัฒนาประสิทธิภาพ ปฏิรูปการคลังให้อำนาจรัฐบาลท้องถิ่นบริหารจัดการภาษีของตนเอง ปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ (SOEs) ยกเลิกการกำหนดให้รัฐวิสาหกิจต้องส่งผลกำไรทั้งหมดให้รัฐ มาเป็นเก็บภาษากำไรแทน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ปฏิรูปการค้า การลงทุน และอัตราแลกเปลี่ยน อนุญาตให้เอกชนทำการค้ากับต่างประเทศ ผ่อนคลายข้อจำกัดในการนำเข้า ลดภาษีนำเข้า ยกเลิกระเบียบการขอใบอนุญาตนำเข้าและระบบโควตานำเข้า ปฏิรูประบบอัตราแลกเปลี่ยน เปลี่ยนจากระบบหลายอัตราเป็นอ้างอิงอัตราเดียว และใช้ระบบลอยตัวแบบบริหารจัดการ (Managed Float) ปฏิรูปการลงทุน ทดลองจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ 4 แห่ง

(เซินเจิ้น จูไห่ ชัวเถา และ เซียะเหมิน) บริเวณชายฝั่งด้านตะวันออก โดยรัฐลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน และให้สิทธิพิเศษทางภาษีแก่บริษัทต่างชาติที่เข้ามาลงทุน ปฏิรูปภาคการเงิน จัดตั้งธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ 4 ธนาคาร ในปี 1983 ได้แก่ Bank of China, Industrial and Commercial Bank of China, Agricultural Bank of China, และ People's Construction Bank เพิ่มเติมจากการที่มีเพียงธนาคารประชาชนจีน (People's Bank of China: PBOC) เพียงแห่งเดียว

ช่วงหลังการปฏิรูป (2001 - 2020) นโยบายเศรษฐกิจและสังคมของจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด สรุปลงเป็นประเทศที่สำคัญดังนี้

ค.ศ. 2001 จีนเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก วันที่ 11 ธันวาคม 2001 มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้ 1) จีนปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจให้เป็นไปตามกลไกตลาดและเรียนรู้กฎระเบียบกติกาทางการค้าโลก (Trade Rules) 2) เปิดรับและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ กลายเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุน (Investment Destination) อันดับ 5 ของโลก ในปี 2010 3) ขนาด GDP ขยายตัวเป็น 2 เท่า จากการส่งออกเพิ่มขึ้น 4.9 เท่า และนำเข้า 4.7 เท่า ภายใน 10 ปี (สำนักบริหารกิจการต่างประเทศ, สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2554)

ค.ศ. 2008 จีนเป็นเจ้าภาพโอลิมปิก "ปักกิ่งเกมส์" มีการเปลี่ยนแปลงและผลที่เกิดขึ้น ได้แก่ 1) จีนก่อสร้างสนามกีฬาแห่งใหม่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ (ศูนย์วิจัยกลีกรไทย, 2551) 2) สินค้าแบรนด์จีนก้าวขึ้นเป็นแบรนด์โลก ในช่วงการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อน 2008 ผ่านการเป็น Worldwide Olympic Partners เช่น Lenovo, Haier, Huawei, และ Medea เป็นต้น (Admin, 2551) 3) ภาคอุตสาหกรรมในประเทศขยายตัว หลังการจัดงานโอลิมปิก รวมถึงกำลังซื้อในประเทศ และการลงทุนจากต่างประเทศที่ได้เข้ามาลงทุนในจีนมากขึ้น (MGR Online, 2551) 4) ภาคการผลิตในจีนให้ความตระหนักด้านมลพิษทางอากาศ มากขึ้นหลังจากกีฬาโอลิมปิกปิดตัวลง (Admin, 2551) 5) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับอานิสงส์จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เข้ามาเยี่ยมชมสถานที่กีฬา

ค.ศ. 2013 สีจิ้นผิง เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เดือนมีนาคม 2013 มีการเปลี่ยนแปลงและผลที่เกิดขึ้นดังนี้ 1) ประกาศนำพาประเทศสู่ ความฝันจีน ออกนโยบายปฏิรูปรอบด้านเชิงลึก ได้แก่ การฟื้นฟูประเทศ ยุกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน สร้างความมั่งคั่ง สร้างสังคมที่ดีขึ้น และขยายกำลังกองทัพ พร้อมกับได้ปลูก คนหนุ่มสาวให้กล้าที่จะฝัน ทำงานหนักเพื่อที่จะบรรลุฝัน ไปพร้อมกับอุทิศให้แก่ประเทศชาติ (ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล, 2019) 2) ระหว่างดำรงวาระในช่วงแรก ได้ประกาศเปลี่ยนแปลงประเทศ ผ่านสโลแกนด้านเศรษฐกิจ 5 ด้าน ประกอบด้วย สโลแกน 3 สงคราม: กำจัดความจน มลพิษ pollution และปัจจัยเสี่ยงก่อวิกฤติเศรษฐกิจ 3 เปลี่ยน: โมเดลการพัฒนาโครงสร้าง และเศรษฐกิจตัวนำการเติบโต 3 ปฏิรูป: คุณภาพ ประสิทธิภาพตลาด และ

สร้างแรงจูงใจการลงทุน 4 ประสาน: เชื่อมโยงภาคเศรษฐกิจจริง เชื่อมโยงนวัตกรรม ระบบการเงินที่ทันสมัย และ ทรัพยากรมนุษย์ และ 3 มี: กลไกตลาดมีประสิทธิภาพ วิสาหกิจจุลภาคมีการแข่งขัน มีการดูแลเศรษฐกิจมหภาคมีความพอดี (อาร์ม ตั้งนิรันดร์, 2561) และ 3) กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ **ด้านการเมือง** ได้ประกาศการต่อต้านคอร์รัปชันกับการยับยั้งการนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในรอบด้าน **ด้านเศรษฐกิจ** บรรทัดฐานใหม่ของเศรษฐกิจกับการปฏิรูปโครงสร้างอุปทานให้เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบจีน (Supply-side reform) ที่เปลี่ยนจากการผลิตพึ่งพาแรงงานราคาถูก มาเน้นประสิทธิภาพ และเน้นการผลิตที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสูง **ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ** เน้นการเชื่อมโยงเศรษฐกิจจีนกับภูมิภาคผ่านโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) และยึดหลัก “การเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจ” และไม่ทำลายอำนาจอธิปไตยของประเทศอื่น หรือที่รู้จักในนาม ประชาคมร่วมชะตากรรมเดียวกันแห่งมนุษยชาติ (Common Destiny) (Guo & Weimin, 2018)

ค.ศ. 2013 สิ้นจิ้นผิงจัดตั้ง Belt and Road Initiative (BRI) หรือโครงการเส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ 21 ในปี 2013 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างระเบียบเศรษฐกิจ 6 ระเบียบ (อักษรศรี พานิชสาส์น, 2562) ประกอบด้วย

- ระเบียบเศรษฐกิจสะพานเชื่อมยูเรเชียใหม่ (New Eurasian Land Bridge Economic Corridor) เชื่อมจีนตะวันออก – ยุโรป ระยะทาง 10,000 กม.
- ระเบียบเศรษฐกิจจีน-มองโกเลีย-รัสเซีย (China-Mongolia-Russia Economic Corridor: CMREC) เชื่อมโยง ปักกิ่ง เทียนจิน เหวอเป่ย์ ไปยังมองโกเลีย และรัสเซีย รวมถึงต้าเหลียน เลิ่นหยาง ฉางชุน ฮาร์บิน ไปยังรัสเซียตะวันออก
- ระเบียบเศรษฐกิจจีน-เอเชียกลาง-เอเชียตะวันตก (China-Central and West Asia Economic Corridor: CCWAEC) หรือเส้นทางสายไหมเดิม เชื่อมโยงจีนไปยังคาบสมุทรอาหรับ ผ่านเอเชียกลาง และเอเชียตะวันตก
- ระเบียบเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน (China-Pakistan Economic Corridor: CPEC) ระเบียบเศรษฐกิจทวิภาคีระหว่างจีน-ปากีสถาน เชื่อมโยงคัชการ์ ชินเจียง ไปยังท่าเรือกวาดาร์ในปากีสถาน ระยะทาง 3,000 กม.
- ระเบียบเศรษฐกิจบังกลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา (Bangladesh-China-India-Myanmar Economic Corridor: BCIMEC) เชื่อมโยงเศรษฐกิจเอเชียใต้
- ระเบียบเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรอินโดจีน (China-Indonesia Peninsula Economic Corridor: CICPEC) เชื่อมโยงเศรษฐกิจจีนเข้ากับกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง GMS ประกอบด้วย ไทย กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม

ค.ศ. 2014 บริษัทเอกชนจีนมูลค่าเทียบเท่าอเมริกา และเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในตลาดโลก (Geoff Colvin, 2019) โดยผลการจัดอันดับบริษัท 500 อันดับแรกของโลกที่มีรายได้สูงสุด ของวารสาร Fortune พบว่าบริษัทสัญชาติจีนติดอันดับโลกมากถึง 129 อันดับ โดย

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา บริษัท ของจีนได้เติบโตขึ้นจนกลายเป็นคู่แข่งระดับโลกกับ และบริษัท อเมริกัน (Strauss, 2019) ซึ่งกิจการที่มีมูลค่าหลักทรัพย์สูงสุด 7 อันดับแรก ที่ติดอันดับโลกในปี 2019 เช่น 1) Alibaba มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด: 453 พันล้านดอลลาร์ 2) Tencent มูลค่า 436 พันล้านดอลลาร์ 3) Industrial and Commercial Bank of China มูลค่า 282 พันล้านดอลลาร์ 4) Ping An Insurance มูลค่า 228 พันล้านดอลลาร์ 5) China Construction Bank มูลค่า 200 พันล้านดอลลาร์ 6) Agricultural Bank of China มูลค่า 178 พันล้านดอลลาร์ และ 7) Kweichow Moutai มูลค่า 175 พันล้านดอลลาร์

ค.ศ. 2015 ประกาศแผนยุทธศาสตร์ Made in China 2025 ภายใต้ 10 อุตสาหกรรมแห่งอนาคตของจีน เพื่อพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมแห่งอนาคต และรวบรวมห่วงโซ่มูลค่าการผลิตในแนวตั้ง (Vertical Integration) ตั้งแต่ผลิตสินค้าขั้นปฐมภูมิ ทุติยภูมิ รวมถึงตติยภูมิ โดยนโยบาย MIC 2025 ได้ประกาศไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของจีนฉบับที่ 13 ได้แบ่งช่วงเวลาการปฏิรูปด้านการผลิตและอุตสาหกรรมของประเทศออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ปี 59-68 พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการผลิต โดยมีเป้าหมายเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ลดต้นทุนการผลิตและลดอัตราการปล่อยของเสียร้อยละ 50 2) ปี 69-78 พัฒนาขีดความสามารถด้านนวัตกรรม มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมให้เท่าเทียมกับประเทศมหาอำนาจ และ 3) ปี 79-92 ยกกระดับศักยภาพของ อุตสาหกรรมการผลิต ให้มีความแข็งแกร่งทัดเทียมมหาอำนาจ ประกอบด้วย 10 อุตสาหกรรม ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลการผลิตที่ควบคุมด้วยระบบ Numerical Control (NC) และหุ่นยนต์ 3) อุตสาหกรรมการผลิตอุปกรณ์อากาศยานและอวกาศ 4) อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องมือด้านวิศวกรรมทางทะเลและเรือที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง 5) อุตสาหกรรมการผลิตอุปกรณ์ขนส่งทางรถไฟที่ทันสมัย 6) อุตสาหกรรมยานยนต์ประหยัดพลังงานและยานยนต์พลังงานใหม่ 7) อุตสาหกรรมการผลิตอุปกรณ์ด้านพลังงานไฟฟ้า 8) อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือทางการเกษตร 9) อุตสาหกรรมการผลิตวัสดุชนิดใหม่ และ 10) อุตสาหกรรมการผลิตยาชีวภาพและอุปกรณ์การแพทย์ประสิทธิภาพสูง

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบว่าจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงการปรับเปลี่ยนห่วงโซ่มูลค่าการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ด้วยเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจีนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะหลังการเข้าเป็นสมาชิก WTO ในปี 2000 เป็นต้นมา และได้เกิดการเติบโตอย่างก้าวกระโดด หรือเรียกได้ว่าเป็นมังกรผู้ตื่นจากการหลับใหล (ยศ สันตสมบัติ, 2557) แล้วพร้อมจะก้าวเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของโลก

2. ขั้นตอนการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศไทย 1953-ปัจจุบัน

ประเทศไทยเริ่มการลดความยากจนด้วยวิธีการช่วยเหลือประชาชนยากจนในรูปแบบสวัสดิการที่เท่าเทียมกันระหว่าง ค.ศ. 1949 - 1977 (Yao & Wang, 2019) เน้นให้ชุมชนและประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นหลัก รวมทั้งความช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น การปฏิรูประบบการจัดสรรที่ดินในชนบท แจกอุปกรณ์เครื่องมือทำการเกษตร รัฐบาลรับผิดชอบเลี้ยงคนยากจนบางส่วน เป็นต้น หลังจาก ค.ศ. 1979 เป็นต้นมา การลดความยากจนของจีนสามารถแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน (Wang & Liu, 2018) สรุปประเด็นโดยสังเขปดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการลดความยากจนจากการปฏิรูประบบระหว่าง ค.ศ. 1979-1985 อนุญาตชาวนาทำสัญญาเช่าที่ดินของรัฐ ส่งผลผลิตส่วนหนึ่งให้แก่รัฐบาลเพื่อเป็นค่าเช่าที่ดิน ส่วนที่เหลือสามารถจัดการเองตามความต้องการ โดยขั้นตอนนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรเป็นหลัก เพราะถือว่าเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ สอดคล้องกับหลักการการพัฒนาเศรษฐกิจตามหลังของ Rostow (1959) หรือแนวคิดที่รู้จักในนาม Rostow's stages of economic growth ที่มุ่งเน้นการเติบโตจากสังคมเกษตรขั้นพื้นฐานก่อนการพัฒนาอุตสาหกรรม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าขั้นพื้นฐาน การจ้างงานภาคเกษตร และการเพิ่มรายได้เกษตรกร

ระยะที่ 2 เป็นการลดความยากจนด้วยการพัฒนาระหว่าง ค.ศ. 1986 - 2007 จัดตั้งคณะกรรมการลดความยากจนระดับส่วนกลางและมณฑล กำหนดแนวทางการลดความยากจนโดยการอาศัยทรัพยากรท้องถิ่น พัฒนาการผลิตด้วยตัวเอง ปรับชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิตของประชาชนยากจนและศักยภาพโดยรวม เพื่อเปลี่ยนสภาพด้อยพัฒนาของเขตพื้นที่ยากจนอย่างเป็นขั้นตอนและสร้างความสมดุลการพัฒนาของท้องถิ่น ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการพัฒนาอย่างรอบด้าน ให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นหลัก

ระยะที่ 3 เป็นการใช้ 2 ระบบเพื่อลดความยากจนระหว่าง ค.ศ. 2008 - 2012 คือ ระบบการพัฒนาและระบบความช่วยเหลือเพื่อลดความยากจน แบ่งเขตพื้นที่ยากจนของประเทศให้เป็น 11 เขตพิเศษเพื่อระดมกำลังลดความยากจน ในขณะเดียวกัน กำหนดมาตรการเพื่อรับรองให้ครอบครัวที่ยากจนมีโอกาสดำเนินการศึกษาภาคบังคับ การรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานและการมีบ้านพักอาศัย เป็นต้น

ระยะที่ 4 เป็นการลดความยากจนอย่างตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation) เริ่มจาก ค.ศ. 2013 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยให้ความสำคัญกับการหากลุ่มเป้าหมายที่ตรงจุด จากนั้นนำนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละกลุ่มอย่างตรงไปตรงมา

3. แนวคิดการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศจีน ในช่วง ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง

การลดความยากจนอย่างตรงจุดของประเทศจีนเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 2013 (The state council leading group office of poverty alleviation and development [CAPD], 2013) มีเป้าหมายการลดความยากจนให้ครอบคลุมทุกครอบครัวและหมู่บ้านที่ยากจน สร้างกลไกลดความยากจนตรงจุดในระยะยาว โดยกระบวนการพิสูจน์ ช่วยเหลือ บริหารจัดการและการตรวจสอบอย่างตรงจุด มีรายละเอียดดังนี้

1. การพิสูจน์อย่างตรงจุด (精准识别)

เป็นการพิสูจน์ครอบครัวที่ยากจนและหมู่บ้านที่ยากจนเพื่อสร้างเป็นประวัติ โดยผ่านกระบวนการยื่นคำขอรับพิจารณา ประกาศต่อสาธารณะ การสุ่มตรวจและตรวจสอบซ้ำ

เกณฑ์การพิสูจน์ครอบครัวยากจนในชนบท กำหนดเส้นแบ่งความยากจนที่รายได้ 2,736 หยวนต่อคนต่อปี (หรือ 12,400 บาท โดยประมาณ) (CAPD, 2014) แต่ละมณฑลสามารถคัดเลือกจำนวนครอบครัวที่มีฐานะยากจนได้ตามสัดส่วนคนจน (Poverty Incidence) ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติประกาศไว้เป็นรายมณฑลและบวกเพิ่มอีก 10% การสร้างประวัติครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์ จะบันทึกข้อมูลครอบครัวทั่วไป สาเหตุที่ทำให้ยากจน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบช่วยเหลือ แผนการช่วยเหลือ และผลการช่วยเหลือ รายชื่อครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์ในรอบแรกจะติดประกาศในหมู่บ้าน หลังจากนั้นยื่นขอพิจารณาต่อรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อคัดเลือกครอบครัวที่ยากจนทั้งอำเภอ และประกาศรอบที่ 2 หากไม่มีการคัดค้าน จะส่งไปยังคณะกรรมการลดความยากจนในท้องถิ่นเพื่อพิจารณาอนุมัติ

เกณฑ์การพิสูจน์หมู่บ้านที่ยากจน พิจารณาตามรายได้โดยเฉลี่ยของสมาชิก หากต่ำกว่า 60% ของรายได้โดยเฉลี่ยต่อปีของมณฑล และหมู่บ้านไม่มีรายได้จากธุรกิจใด ๆ คณะกรรมการลดความยากจนในมณฑลจะส่งรายชื่อไปยังคณะรัฐมนตรีของประเทศจีนเพื่อขออนุมัติขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านที่ยากจน

2. การช่วยเหลือเพื่อลดความยากจนอย่างตรงจุด (精准帮扶)

เป็นการวิเคราะห์เชิงลึกในสาเหตุที่ทำให้ยากจนของครอบครัวและหมู่บ้านที่ผ่านการพิสูจน์แล้ว หลังจากนั้น กำหนดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ เพื่อจัดทำแผนการช่วยเหลือลดความยากจนรายครอบครัวและรายหมู่บ้าน พร้อมระดมกำลังดำเนินการตามแผน ดังนี้

1. รัฐบาลระดับเมืองและมณฑลสร้างระบบเจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้าน มีเป้าหมายเพื่อให้หมู่บ้านยากจนมีคณะทำงานประจำของเจ้าหน้าที่ลดความยากจนทุกหมู่บ้าน ครอบครัวยากจนมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทุกครอบครัว พร้อมสร้างฐานข้อมูลของคณะทำงานประจำหมู่บ้านและผู้รับผิดชอบช่วยเหลือครอบครัวยากจน

2. เจ้าหน้าที่ที่จะได้รับการคัดเลือกให้ทำงานในคณะทำงานช่วยเหลือลดความยากจนประจำหมู่บ้าน ต้องมีศักยภาพการทำงานในระดับหนึ่ง มีคุณค่าแก่การได้รับโอกาส

ในอนาคต โดยกำหนดภาระหน้าที่ โครงการ วิธีตรวจสอบผลงานและมาตรการรับผิดชอบการทำงานประจำหมู่บ้านอย่างชัดเจน

3. คณะทำงานประจำหมู่บ้านมีหน้าที่สำรวจสภาพหมู่บ้านเพื่อได้ตัวเลขความยากจนที่แท้จริง วิเคราะห์สาเหตุความยากจน กำหนดแผนการช่วยลดความยากจน ระดมทรัพยากร และจัดสรรเงินทุนเพื่อลดความยากจน และกำกับการดำเนินงานของโครงการลดความยากจน

4. รัฐบาลระดับเมืองและมณฑลสร้างระบบเจ้าหน้าที่ลดความยากจน ซึ่งครอบคลุมด้านการคัดเลือก การฝึกอบรม การบริหาร การตรวจสอบ การให้รางวัลและสวัสดิการ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เจ้าหน้าที่ที่มีผลงานดีเด่น จะมีสิทธิได้รับโอกาสการทำงานพิเศษในอนาคต สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีผลงานเท่าที่ควร จะให้พ้นจากตำแหน่งเจ้าหน้าที่ลดความยากจนและถูกดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงาน

5. รัฐบาลระดับเมืองและมณฑลจะให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมและธุรกิจที่สามารถช่วยลดความยากจน โดยมีโครงการหลักที่รัฐบาลส่วนกลางกำหนดเป็นแนวทาง 3 โครงการ ได้แก่ โครงการการศึกษา โครงการสินเชื่อขนาดเล็กและโครงการอพยพเพื่อลดความยากจน

โครงการการศึกษาจะมีหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม เช่น หน่วยงานบริหารจัดการการศึกษา กรมสวัสดิการและกรมการคลัง เป็นต้น นักเรียนจากครอบครัวที่ยากจนของโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นกลางและชั้นสูง จะได้รับเงินอุดหนุนเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ และทุนการศึกษาดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ของครอบครัวที่ยากจน มีทักษะในการทำงานและสร้างชีวิตที่ดีขึ้นด้วยตนเอง ส่งเสริมคนทำงานเรียนรู้ทักษะใหม่และเปลี่ยนอาชีพ จัดการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นในชนบทและสร้างผู้นำพื้นความยากจนในหมู่บ้านที่ยากจน

โครงการสินเชื่อขนาดเล็กจัดโดยหน่วยงานลดความยากจน การคลังและสถาบันการเงิน เพื่อปล่อยสินเชื่อให้แก่ครอบครัวยากจนที่มีทักษะและความประสงค์ที่จะทำธุรกิจเอง สนับสนุนเปลี่ยนธุรกิจที่ไม่สามารถทำให้พ้นจากความยากจนได้

โครงการอพยพเพื่อลดความยากจน จัดขึ้นสำหรับครอบครัวยากจนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยการพัฒนาต่อ มีต้นทุนสูงในการพ้นจากความยากจน หรือมีความยากลำบากสูงที่จะพ้นจากความยากจนตามสภาพของพื้นที่ รัฐบาลท้องถิ่นสามารถวางแผนและจัดการให้อพยพไปยังที่อื่น โดยจัดการและดูแลปัญหาด้านการประกอบอาชีพ การศึกษา การรักษาพยาบาล สวัสดิการสังคมและการเข้าร่วมสังคมในที่อยู่อาศัยแห่งใหม่

3. การบริหารจัดการอย่างตรงจุด (精准管理)

เป็นการติดตามผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือพ้นจากความยากจนอย่างใกล้ชิด สร้างเครือข่ายฐานข้อมูลการลดความยากจนระดับประเทศ เพื่อแสดงพลวัตความก้าวหน้าในการลดความยากจน และสนับสนุนการวางแผนตัดสินใจสำหรับงานลดความยากจน

CAPD ของคณะรัฐมนตรีสร้าง website การลดความยากจนแห่งประเทศไทย เพื่อแบ่งปันข้อมูลความต้องการ พร้อมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวและหมู่บ้านที่ยากจนกับทรัพยากรลดความยากจนและผู้ที่มีความประสงค์ร่วมช่วยเหลือการลดความยากจนในสังคม ซึ่งสามารถทำให้การจัดสรรทรัพยากรอย่างตรงจุดได้มากยิ่งขึ้น รัฐบาลท้องถิ่นในแต่ละระดับสร้างฐานข้อมูลย่อยตามความเหมาะสมของท้องถิ่น โดยรัฐบาลส่วนกลางเป็นผู้กำหนดโครงสร้าง (Top-level design)

4. การตรวจสอบอย่างตรงจุด (精准考核)

เป็นการตรวจสอบเชิงปริมาณในผลการดำเนินงานตั้งแต่การพิสูจน์ครอบครัวและหมู่บ้านที่ยากจน การช่วยเหลือและบริหารจัดการลดความยากจนอย่างตรงจุด เพื่อรับรองการปฏิบัติงานในทุกระดับ ดำเนินการตามแนวทางนโยบายการลดความยากจนอย่างถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการลดความยากจนจะดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนินงานลดความยากจนของคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีนประจำมณฑลและรัฐบาลระดับมณฑลในทุกปี (General Office of the Communist Party of China & General Office of the State Council of the People's Republic of China, 2016) คณะกรรมการพรรคฯ และรัฐบาลจัดทำรายงานสรุปการปฏิบัติงานตามแผนที่ได้ผ่านการอนุมัติแล้ว นำส่งคณะกรรมการลดความยากจนส่วนกลาง คณะกรรมการส่วนกลางมอบหมายสถาบันวิจัย หรือองค์การทั่วไป ดำเนินการตรวจสอบ หรือสุ่มตรวจเพื่อประเมินตามตัวชี้วัดต่าง ๆ คณะกรรมการส่วนกลางจะประเมินรายงานผลการปฏิบัติงานของมณฑล โดยพิจารณาข้อมูลประวัติครอบครัวและหมู่บ้านยากจน ผลการประเมินจากสถาบันวิจัย และผลการประเมินการใช้งบประมาณเพื่อลดความยากจน หลังจากนั้น จัดทำเป็นรายงานเพื่อนำส่งคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการการพรรคฯ ส่วนกลาง ในขณะเดียวกัน แจ้งผลการประเมินไปยังมณฑลพร้อมข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง

คณะกรรมการลดความยากจนส่วนกลางประกาศผลการประเมินต่อสาธารณะ สำหรับมณฑลที่พบปัญหาในการประเมิน เช่น ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายลดความยากจนประจำปี การใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์ เป็นต้น จะนัดหมายซักถามผู้บริหารสูงสุดทั้งคณะกรรมการพรรคฯ ประจำมณฑลและรัฐบาลมณฑล ผลการประเมินการทำงานลดความยากจน เป็นส่วนประกอบสำคัญของการประเมินผลการดำเนินงานประจำปีของผู้บริหารพรรคฯ และรัฐบาลท้องถิ่น

รัฐบาลจีนกำหนดเกณฑ์การพ้นจากความยากจนสำหรับครอบครัวและหมู่บ้านที่ได้รับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการลดความยากจนในแต่ละระดับ เพื่อเป็นกลไกในการแสดงถึงการบรรลุเป้าหมายของการลดความยากจน (General Office of the Communist Party of China & General Office of the State Council of the People's Republic of China, 2016) โดยแยกเป็น 3 ประเภท คือ ประชาชนที่ยากจน หมู่บ้านที่ยากจนและอำเภอที่ยากจน

ประชาชนที่ยากจน จะพิจารณาเป็นครอบครัว หากครอบครัวมีรายได้ประจําสุทธิต่อคนเกินเกณฑ์มาตรฐานช่วยเหลือเพื่อลดความยากจน พร้อมสามารถได้รับการรับรองในด้านการศึกษาภาคบังคับ การรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานและมีบ้านพักอาศัย ให้ถือว่าพ้นจากความยากจนแล้ว ครอบครัวที่พ้นจากความยากจนจะต้องได้รับการเสนอชื่อจากหมู่บ้านผ่านการตรวจสอบจากคณะทำงานลดความยากจนประจําหมู่บ้าน ได้รับความยินยอมจากครอบครัวที่ถูกระบุชื่อ และประกาศในหมู่บ้านแล้วไม่มีการคัดค้าน จะได้รับการนำชื่อออกจากประวัติครอบครัวที่ยากจน

หมู่บ้านที่ยากจน จะได้รับการพิจารณาในด้านสัดส่วนคนจนของสมาชิกเป็นหลัก โดยคำนึงถึงโครงสร้างพื้นฐาน การบริการสาธารณสุข โภค การพัฒนาอุตสาหกรรมหมู่บ้าน รายได้ของหมู่บ้าน เป็นต้น หากสัดส่วนคนจนต่ำกว่า 2% และไม่มีการคัดค้านหลังจากติดประกาศในอำเภอแล้ว จะถือว่าพ้นจากหมู่บ้านที่ยากจนแล้ว

อำเภอที่ยากจน หมายถึงอำเภอที่ยากจนที่ได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ หรือเป็นอำเภอที่ยากจนที่มีพื้นที่ติดต่อกันหลายอำเภอ หากสัดส่วนคนจนลดเหลือน้อยกว่า 2% คณะกรรมการลดความยากจนของอำเภอสามารถเสนอต่อคณะกรรมการระดับเมือง เพื่อได้รับการตรวจสอบเบื้องต้น หลังจากนั้น ต้องผ่านการตรวจซ้ำจากคณะกรรมการระดับมณฑลเมื่อประกาศแล้วไม่มีการคัดค้าน ให้นำส่งคณะกรรมการลดความยากจนของคณะรัฐมนตรี หากคณะรัฐมนตรีตรวจสอบแล้วไม่พบปัญหา จะมอบหมายให้รัฐบาลมณฑลอนุมัติให้อำเภอเหล่านี้นอกจากความยากจนอย่างเป็นทางการ

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวคิดนโยบายลดความยากจนของประธานาธิบดี จินผิง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจจีนในระดับมหภาค วิเคราะห์แนวคิดนโยบายลดความยากจนของประเศจีน ในประเด็น ดังนี้ 1) วิเคราะห์ความขั้นตอนการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเศจีน และ 2) วิเคราะห์แนวคิดการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเศจีน ภายใต้ ปท.ส. จินผิง ผลการศึกษาพบว่า เหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการลดความยากจน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาที่สำคัญ ได้แก่ ก่อนการปฏิรูป (1953 - 1977) ช่วงปฏิรูป (1978 - 2000) และหลังการปฏิรูป (2001 - ปัจจุบัน) สอดคล้องกับการศึกษาของ มนัสชัย จิตรตระกูล (2010) โดยช่วงหลังปี 2001 จีนมีเหตุการณ์ที่สำคัญและส่งผลต่อจำนวนคนจีน ดังนี้

ค.ศ. 2001 จีนเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก วันที่ 11 ธ.ค. 2001 ค.ศ. 2008 จีนเป็นเจ้าภาพโอลิมปิก "ปักกิ่งเกมส์" ค.ศ. 2013 สีจิ้นผิง เข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 2013 สีจิ้นผิง จัดตั้ง Belt and Road Initiative (BRI) ค.ศ. 2014 บริษัทเอกชนจีนมูลค่าเทียบเท่าอเมริกา และเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในตลาดโลก และ ค.ศ. 2015 ประกาศแผนยุทธศาสตร์ Made in China 2025

ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินนโยบายลดความยากจนของจีน พบว่าจีนได้กำหนดขั้นตอนในการลดความยากจน 4 ระดับ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการลดความยากจนจากการปฏิรูประบบระหว่าง ค.ศ. 1979 - 1985 ขั้นตอนที่ 2 เป็นการลดความยากจนด้วยการพัฒนาระหว่าง ค.ศ. 1986-2007 จัดตั้งคณะกรรมการลดความยากจนระดับส่วนกลางและมณฑล ขั้นตอนที่ 3 เป็นการใช้ 2 ระบบเพื่อลดความยากจนระหว่าง ค.ศ. 2008 - 2012 คือ ระบบการพัฒนาและระบบความช่วยเหลือเพื่อลดความยากจน ขั้นตอนที่ 4 เป็นการลดความยากจนอย่างตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation) เริ่มจาก ค.ศ. 2013 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยให้ความสำคัญกับการหากกลุ่มเป้าหมายที่ตรงจุด จากนั้นนำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละกลุ่มอย่างตรงไปตรงมา ผลที่เกิดขึ้นทำให้จำนวนคนจนในประเทศจีนลดลงจาก 405 ล้านคนในปี 2002 เหลือ 7.2 ล้านคนในปี 2018 หรือลดลงกว่าร้อยละ 98.2

แนวคิดการดำเนินนโยบายลดความยากจนของประเทศไทย ในช่วง ปธ.สี จิ้นผิง ประกอบด้วย 4 แนวคิด ดังนี้ 1) การพิสูจน์อย่างตรงจุด เป็นการพิสูจน์ครอบครัวที่ยากจนและหมู่บ้านที่ยากจนเพื่อสร้างเป็นประวัติ โดยผ่านกระบวนการยื่นคำขอรับพิจารณา ประกาศต่อสาธารณะ การสุ่มตรวจและตรวจสอบซ้ำ โดยมีเกณฑ์การพิสูจน์ครอบครัวยากจนในชนบท กำหนดเส้นแบ่งความยากจนที่รายได้ 2,736 หยวนต่อคนต่อปี (หรือ 12,400 บาท/คน/ปี โดยประมาณ) (CAPD, 2014) แต่ละมณฑลสามารถคัดเลือกจำนวนครอบครัวที่มีฐานะยากจนได้ตามสัดส่วนคนจน (Poverty Incidence) ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติประกาศไว้เป็นรายมณฑลและบวกเพิ่มอีก 10% การสร้างประวัติครอบครัวที่ผ่านการพิสูจน์ จะบันทึกข้อมูลครอบครัวทั่วไป สาเหตุที่ทำให้ยากจน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบช่วยเหลือ แผนการช่วยเหลือ และผลการช่วยเหลือ 2) การช่วยเหลือเพื่อลดความยากจนอย่างตรงจุด เป็นการวิเคราะห์เชิงลึกในสาเหตุที่ทำให้ยากจนของครอบครัวและหมู่บ้านที่ผ่านการพิสูจน์แล้ว หลังจากนั้น กำหนดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะ เพื่อจัดทำแผนการช่วยเหลือลดความยากจนรายครอบครัวและรายหมู่บ้าน พร้อมระดมกำลังดำเนินการโดยรัฐบาลระดับเมืองและมณฑล มีการเจ้าหน้าที่ที่จะได้รับการคัดเลือกให้ทำงานในคณะทำงาน มีการใช้คณะทำงานประจำหมู่บ้าน และมีการทำงานของรัฐบาลระดับเมืองและมณฑล 3) การบริหารจัดการอย่างตรงจุด เป็นการติดตามผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือพ้นจากความยากจนอย่างใกล้ชิด สร้างเครือข่ายฐานข้อมูลการลดความยากจนระดับประเทศ เพื่อแสดงพลวัตความก้าวหน้าในการลดความยากจน 4) การตรวจสอบอย่างตรงจุด เป็นการตรวจสอบเชิงปริมาณในผลการทำงานตั้งแต่การพิสูจน์ครอบครัวและหมู่บ้านที่ยากจน การช่วยเหลือและบริหารจัดการลดความยากจนอย่างตรงจุด เพื่อรับรองการปฏิบัติงานในทุก

การใช้นโยบายการลดความยากจนอย่างตรงจุดของประเทศไทย ได้ประสบความสำเร็จหลายด้านตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การประเมินผลการใช้นโยบาย (Zheng, 2019) ได้พบว่า

การพิสูจน์อย่างตรงจุด ช่วยให้แบ่งคนยากจน ศึกษาความต้องการของครอบครัวและหมู่บ้านที่ยากจนอย่างถูกต้อง เช่น เจ้าหน้าที่ได้คัดคนที่ไม่ตรงตามเกณฑ์ความยากจนออก 12.8% เมื่อ ค.ศ. 2017 ซึ่งส่วนใหญ่เพราะครอบครัวมีรายได้เสริมจากแหล่งที่อื่น นโยบายการลดความยากจนอย่างตรงจุดได้เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปัจจัยการผลิตสำคัญในระยะสั้น ช่วยสร้างคนที่มีความรู้ความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของท้องถิ่นในระยะยาว การสร้างหรือปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชนบท การจัดให้มีประกันภัยด้านเกษตรกรรม การปลูกป่าไม้และมาตรการอื่น ๆ ได้ช่วยให้ครอบครัวที่ยากจนสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้มากขึ้น พร้อมมีรายได้เพิ่มขึ้น การใช้นโยบายการลดความยากจนอย่างตรงจุดใน 4 ปีที่ผ่านมาได้ช่วยสร้างโครงสร้างพื้นฐานในเขตพื้นที่ที่ยากจนให้ดีขึ้นเป็นอย่างมาก การอพยพครอบครัวที่ยากจน การปรับปรุงบ้านพักอาศัย การปรับปรุงที่ดิน การประปาและการไฟฟ้าซึ่งเป็นโครงการที่ต้องใช้งบประมาณจากการคลังเป็นจำนวนมาก ได้เสร็จสิ้นเป็นส่วนใหญ่ ภาระด้านเงินลงทุนของการคลังจะลดน้อยลงในอนาคต รวมถึงนโยบายการลดความยากจนของจีน มีแนวโน้มจะพัฒนาต่อไปใน 5 ด้าน คือ การปรับปรุงระบบการลดความยากจนอย่างตรงจุดให้ดีขึ้น การพัฒนาแบบสีเขียวและส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อลดความยากจน ออกแบบแผนการส่งเสริมแรงงานเพื่อสร้างอุปทานแรงงานมากขึ้นแก่ครอบครัวที่ยากจน เปลี่ยนแนวทางการช่วยเหลือคนยากจนให้เข้าระบบประกันสังคม และเน้นการตรวจสอบและประเมินในระยะกลางและระยะยาวต่อไป

บรรณานุกรม

- จุลชีพ ชินวรรณ. (2547). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แนวคิด ทฤษฎี และกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล. (2562). แนวคิดทางยุทธศาสตร์ของจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง (ตอนที่ 1 เป้าหมายและทิศทาง). สืบค้นจาก <http://www.vijaichina.com/articles/1447>
- ปิยะภพ มะหะมัด. (2559). คุณูปการของเติ้ง เสี่ยวผิง ที่มีต่อการสร้างสรรค์จีนให้ทันสมัย. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 4(1), 113-129
- มนัสชัย จิงตระกูล. (2553). ถอดเกร็ดเศรษฐกิจมังกร: พัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและนโยบายของจีน. *แว่นขยายเศรษฐกิจ-สายนโยบายการเงิน*, 18.
- ยศ ลันตสมบัติ. (2557). *มังกรหลากสี: การขยายดินแดนกับพันธกิจการสร้างอารยธรรมในอุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ศูนย์วิจัยกลีกรไทย. (2551). *ทิศทางเศรษฐกิจจีนหลังโอลิมปิก 2008: ปรับโครงสร้างเพื่อเติบโตอย่างสมดุล. กระแสทรรศน์*. สืบค้นจาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/economy/Pages/16004.aspx>
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. สำนักบริหารกิจการต่างประเทศ. (2554). *10 ปีของจีนในฐานะสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO)*. สืบค้นจาก https://www.moc.go.th/images/Agencies__Information/Trade__Situation/Commercial__Beijing/18.pdf,
- อาร์ม ตั้งนิรันดร์. (2561). *China 5.0 สีจิ้นผิง เศรษฐกิจจีนยุคใหม่ และแผนการใหญ่ AI*. บัณฑิต.
- อักษรศรี พานิชสาส์น. (2562). *The rise of CHINA จีน คิดใหญ่ มองไกล*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- Bardhan, P. (2007). Poverty and inequality in China and India: Elusive link with globalisation. *Economic and Political Weekly*, 42(38), 3849-3852.
- Admin. (2551). *จากแบรนด์จีนสู่แบรนด์โลก ในโอลิมปิก 2008*. สืบค้นจาก <https://positioningmag.com/11143>
- Chow, N. (2015). My experience researching poverty over the past 35 years. *China Review*, 15(2), 9-21. Retrieved September 1, 2020
- De Janvry, A., & Sadoulet, E. (2010). Agricultural growth and poverty reduction: Additional evidence. *The World Bank Research Observer*, 25(1), 1-20.

- Fan, S., Zhang, L., & Zhang, X. (2004). Reforms, investment, and poverty in rural China. *Economic Development and Cultural Change*, 52(2), 395-421. doi:10.1086/380593
- General Office of the Communist Party of China, & General Office of the State Council of the People's Republic of China. (2016). *แนวทางการสร้างกลไกการพ้นจากความยากจน*. สืบค้น 26 สิงหาคม 2563, จาก http://www.gov.cn/zhengce/2016-04/28/content__5068878.htm
- Geoff, C. (2019, July 22). It's China's world. *Fortune Magazine*. Retrieved from <https://fortune.com/longform/fortune-global-500-china-companies/>
- Guo, J., & Weimin, W. (2018). Policy analysis on the Xi Jinping's new era and China's Strategy. *MFU Connexion*, 7(2), 198.
- MGR Online. (2551, 27 มกราคม). จีนมั่นใจเศรษฐกิจหลังโอลิมปิกกรุงโรจน์. *MGR online*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/china/detail/9510000007910>
- National Bureau of Statistics. (2020). *Statistical database*. Retrieved July 1, 2020, from <https://data.stats.gov.cn/english/>
- Ravallion, M. (2011). A comparative perspective on poverty reduction in Brazil, China, and India. *The World Bank Research Observer*, 26(1), 71-104. Retrieved September 1, 2020, from <http://www.jstor.org/stable/41261423>
- Rostow, W. (1959). The stages of economic growth. *Economic History Review*, 12(1), 1-16.
- Shen, J., Han, X., Hou, Y., Wu, J., & Wen, Y. (2015). The relationship between marine biodiversity conservation and poverty alleviation in the strategies of rural development in China. *Journal of Coastal Research*, 781-785.
- Strauss, D. (2019). These are the 14 largest Chinese companies. *Business Insider*. Retrieved from <https://markets.businessinsider.com/news/stocks/14-biggest-chinese-companies-based-on-market-cap-2019-7-1028377989#>
- Tak-chuen, L. (2000). The politics of poverty eradication in rural China. *China Review*, 509-527. Retrieved September 1, 2020, from <https://www.jstor.org/stable/23453381>
- The State Council Leading Group Office of Poverty Alleviation and Development. (2013). *แผนการดำเนินการสร้างกลไกทำงานลดความยากจนอย่างตรงจุด*. สืบค้น 26 สิงหาคม 2563, จาก http://www.cpad.gov.cn/art/2014/5/26/art_50_23765.html

- The State Council Leading Group Office of Poverty Alleviation and Development. (2014). แผนการสร้างบัตรบันทึกประวัติเพื่อพัฒนาและลดความยากจน. สืบค้น 26 สิงหาคม 2563, จาก http://www.cpad.gov.cn/art/2014/4/11/art_27_22097.html
- Thorat, S., & Fan, S. (2007). Public investment and poverty reduction: Lessons from China and India. *Economic and Political Weekly*, 42(8), 704-710. Retrieved September 1, 2020
- Wang, C., & Liu, J. X. (2018). *The evolution of Chinese anti-poverty work over the past 40 years: An quantitative analysis based on China's anti-poverty policies*, 1-17.
- World Bank. (2020). *Poverty and Inequality databank*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/>
- Yao, S. (2000). Economic development and poverty reduction in China over 20 years of reforms. *Economic Development and Cultural Change*, 48(3), 447-474. doi:10.1086/452606
- Yao, S. J., & Wang, J. F. (2019). เส้นทางการพัฒนาเศรษฐกิจและลดความยากจนของจีนใหม่ใน ปีที่ 70 ผ่านมา. *Journal of Zhongnan University of Economics and Law*, 237(6), 16-23.
- Yu, J. (2013). Multidimensional poverty in China: Findings based on the CHNS. *Social Indicators Research*, 112(2), 315-336. Retrieved September 1, 2020, from <http://www.jstor.org/stable/24719187>
- Zheng, X. Y. (2019). รายงานการประเมินผลการใช้นโยบายลดความยากจนอย่างตรงจุด *National Academy of Development and Strategy, Renmin University of China*. สืบค้น 28 สิงหาคม 2563, จาก http://ae.ruc.edu.cn/docs/2019-08/4632c8c5c4154e84ae03a432bc_5e981a.pdf

ชื่อหนังสือ: China 5.0: สี่จีนผิง เศรษฐกิจยุคใหม่ และแผนการใหญ่ AI

ชื่อผู้เขียนหนังสือ: อาร์ม ตั้งนิรันดร

สำนักพิมพ์: บัณฑิต กรุงเทพมหานคร

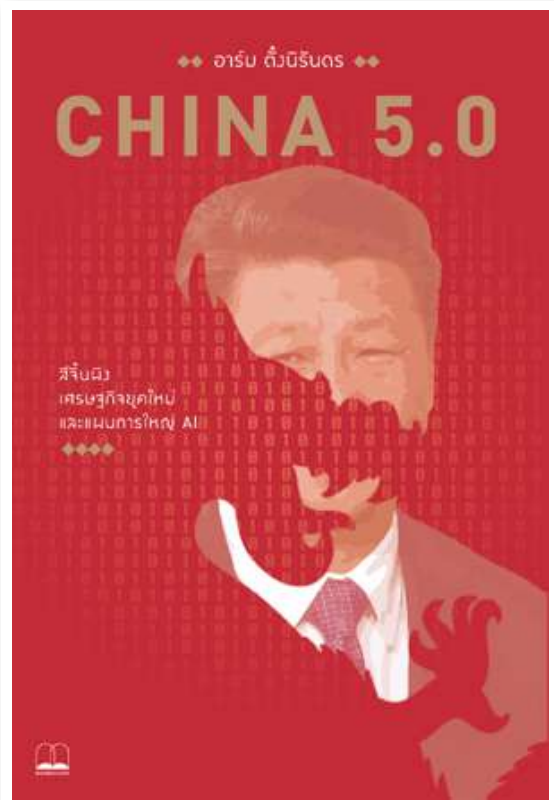
ชื่อผู้แนะนำหนังสือ: ณัฐพันธุ์ กองบัวใหม่*

Nattapan Kongbuamai*

หนังสือเรื่องนี้สะท้อนภาพให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ทาง การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทั้งด้านบวกและด้านลบ ภายใต้ การบริหารของ "สี่จีนผิง" ผู้นำรุ่น ที่ 5 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่ขับเคลื่อนประเทศจากยุค 4.0 (เทคโนโลยีดิจิทัล) ก้าวสู่ยุค 5.0 (เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์หรือ AI)

หลังจาก สาธารณรัฐ ประชาชนจีนดำเนินนโยบายเปิด และปฏิรูปประเทศตั้งแต่ ค.ศ. 1978 สาธารณรัฐประชาชนจีนมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้ง ทางการเมือง เศรษฐกิจ ความคิด และค่านิยม กว่า 30 ปี กระทั่ง ในปี ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดีสี่จีนผิง ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ ก้าวขึ้นสู่ ตำแหน่งประธานาธิบดี ขับเคลื่อน

ยุทธศาสตร์ของประเทศ ทั้งในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ให้บรรลุเป้าหมาย ครบรอบ 100 ปีสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี ค.ศ. 2049 โดยพยายามผลักดันการดำเนินงาน ในภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ

*สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

*Economics Major, School of Management, Mae Fah Luang University

*E-mail: nattapan.kon@mfu.ac.th

สำหรับด้านการเมือง ในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง มีกลยุทธ์ในการครอบครองอำนาจ การปราบปรามคอร์รัปชัน การคุมสื่อและคุมสาร การแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

สำหรับด้านเศรษฐกิจ ในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ที่มีอำนาจสั่งการสูงสุด ประกาศใช้แนวคิด “เศรษฐกิจศาสตร์อุปทาน (Supply-side economics หรือ Xiconomics) โดยมีสโลแกน “3 สงคราม-3 เปลี่ยน-3 ปฏิรูป-4 ประสาน-3 มี” ให้บรรลุเป้าหมาย ประเทศที่กินดีอยู่ดี และกำจัดความยากจน ค.ศ. 2021 รวมถึงเป้าหมายเป็นประเทศทันสมัย ค.ศ. 2035 และประเทศสังคมนิยมมหาอำนาจสมัยใหม่ ค.ศ. 2049 โดยปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ พัฒนาอุตสาหกรรม พัฒนากลศาสตร์เมืองและระเบียบเศรษฐกิจ ตลอดจนยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) และการลงทุนของทุนจีนในต่างประเทศ

สำหรับด้านเทคโนโลยี ในยุคประธานาธิบดีสีจิ้นผิง มีการประกาศแผน Artificial Intelligence (AI) 2030 เพื่อขับเคลื่อนเทคโนโลยีในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา รวมถึงขับเคลื่อนเศรษฐกิจการแชร์ (Sharing Economy) การค้าอิเล็กทรอนิกส์หรืออีคอมเมิร์ซ และการค้าปลีกรูปแบบใหม่ (E-commerce and New retail) รวมถึงการพัฒนาคิวอาร์โค้ด (QR code) เป็นต้น

ทั้งนี้ทั้งนั้นสาธารณรัฐประชาชนจีน กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ช่องว่างทางความคิด ค่านิยมที่เปลี่ยนไป และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาจจะเป็นทั้งแรงผลักและแรงฉุด ในการก้าวเป็นประเทศมหาอำนาจของโลกในอนาคต

ดังนั้นหนังสือ “China 5.0: สีจิ้นผิง เศรษฐกิจยุคใหม่ และแผนการใหญ่ AI” เล่มนี้ จึงควรค่าต่อการอ่านสำหรับประชาชนทุกสาขาอาชีพเป็นอย่างมาก ผู้แนะนำเชื่อว่าเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจการพัฒนาและทิศทางอนาคตของสาธารณรัฐประชาชนจีน ยุคใหม่ ทั้งการขับเคลื่อนในภาครัฐ ภาคเอกชน ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ (Manuscript) สำหรับขอตีพิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์

วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์

วารสารสุทธิปริทัศน์เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

วารสารสุทธิปริทัศน์มีนโยบายการจัดพิมพ์ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ประจำเดือน ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน และฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการในศาสตร์สาขาต่างๆ อาทิเช่น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและโรงแรม กฎหมาย ภาษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการศึกษา และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
2. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ
3. เพื่อส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอผลการค้นคว้าและวิจัย
4. เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ นักวิชาการและนักศึกษาได้เผยแพร่ผลงาน
5. เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

นโยบายการจัดพิมพ์

- วารสารสุทธิปริทัศน์มุ่งเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยที่มีคุณภาพในสาขาวิชาต่างๆ อาทิเช่น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยวและโรงแรม กฎหมาย ภาษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการศึกษา และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- บทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ
- บทความวิชาการ มุ่งเน้นบทความที่เสนอแนวความคิดหรือผลการทบทวนวรรณกรรม หรือบทความที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจหรือกระตุ้นการวิจัยต่อเนื่องในหัวข้อวิชาการที่สำคัญต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- บทความวิจัย มุ่งเน้นงานวิจัยที่ช่วยทดสอบทฤษฎี แนวคิด หรือผลงานวิจัยที่ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมสำคัญต่างๆของทฤษฎีหรือแนวคิดเหล่านั้นเพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ หรือสามารถนำไปทำวิจัยต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างได้
- วารสารยินดีตีพิมพ์งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในหลากหลายรูปแบบที่ช่วยสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญหรือที่มีผลกระทบต่อสังคมวิชาการในวงกว้าง

กระบวนการคัดเลือกบทความ ค่าธรรมเนียม การเตรียมต้นฉบับ

วารสารสุทธิปริทัศน์จัดให้มีกระบวนการในการคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพตามวิธี Double – Blinded Peer Review Process ซึ่งมีกระบวนการดังต่อไปนี้

- บทความที่ส่งเข้ามาจะผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการ และถูกส่งไปยังผู้ชำนาญการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ในสาขาวิชานั้นๆ เพื่อเป็นผู้อ่านประเมินบทความ (Peer Review) จำนวนอย่างน้อย 2 คน
- ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านประเมินบทความ และเป็นผู้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะว่าบทความนั้นๆ สมควรจะได้รับที่ยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข หรือ ยอมรับโดยมีเงื่อนไขให้แก้ไข และนำเสนอผลประเมินภายใน 4-6 สัปดาห์ ผู้เขียนจะต้องทำการแก้ไขและส่งบทความที่แก้ไขนั้นอีกครั้งภายใน 15 วัน หลังจากได้รับผลการประเมิน (มีเดิมนั้นจะถือว่าไม่ประสงค์จะตีพิมพ์)

- ในกรณีที่บทความที่แก้ไขแล้วจากผลประเมินแบบ major revision ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความจะต้องพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่าบทความที่แก้ไขแล้วดังกล่าวเป็นที่ยอมรับเพื่อการตีพิมพ์ได้
- กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายที่จะตอบรับการตีพิมพ์หรือไม่ หากปรากฏมีความไม่สอดคล้องของผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 2 ท่าน
- บทความสามารถจัดทำเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น และผ่านการตรวจพิสูจน์อักษรเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดในข้อความและการพิมพ์
- ในการตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ บทความดังกล่าวต้องผ่านการตรวจการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษโดยผู้ชำนาญมาแล้ว
- นอกจากนั้นกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการตีพิมพ์หากค้นพบว่าบทความได้รับการตีพิมพ์ในแหล่งอื่นมาก่อนแล้ว หรือเป็นการลอกเลียนมาจากแหล่งอื่น หรือเข้าข่าย Plagiarism ตามหลักสากล
- บทความทุกชิ้นจะต้องผ่านกระบวนการพิจารณา และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับบทความหรือผลงาน ไม่ว่าจะเป็นบทความรับเชิญหรือในกรณีอื่น
- ทุกบทความที่ได้ผ่านการคัดเลือกเพื่อพิมพ์เผยแพร่จะถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวารสารสุทธิปริทัศน์
- กองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนทราบภายในระยะเวลา 6-8 สัปดาห์ หากได้รับผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิตรงตามกำหนดเวลา
- กองบรรณาธิการไม่รับผิดชอบข้อผิดพลาดในบทความ ที่เกิดจากความผิดพลาดของผู้เขียน
- ในการจัดทำบทความผู้เขียนจะต้องจัดทำบทความในรูปแบบที่ทางวารสารสุทธิปริทัศน์กำหนดไว้ โดยสามารถดาวน์โหลดรูปแบบและส่งบทความผ่านระบบ Online Submission ได้ทางเว็บไซต์ของวารสาร <http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal> กรณี Online Submission มีปัญหาให้ส่งบทความต้นฉบับมาที่ Email: dpjournal@dpu.ac.th
- หากกองบรรณาธิการรับบทความไว้พิจารณา ทางกองจัดการวารสารจะแจ้งผลไปที่ Email ของผู้เขียนเพื่อชำระเงินเป็น **ค่าจัดการลงบทความในอัตรา 4,500 บาท ต่อ 1 บทความ**
- เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนสามารถ Download วารสารเรื่องนั้นๆ ในฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร <http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบการพิมพ์บทความ

บทความต้นฉบับจะต้องทำส่งมาในรูปแบบดังต่อไปนี้

- ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์ลงโปรแกรม Microsoft Word กระดาษ A4
 - ขอบกระดาษ เว้นระยะ 1 นิ้ว ทุกด้าน
 - การตั้งค่าระยะบรรทัดให้ใช้ค่าตามปกติ คือ 1 เท่า หรือ 1 Single
 - จำนวนหน้า ไม่เกิน 12 หน้า ขนาดกระดาษ A4 (รวม ชื่อเรื่อง รูปและตารางที่เกี่ยวข้อง บรรณานุกรม และภาคผนวก) หากมีจำนวนหน้าเกินกว่านั้น หลังทำการแก้ไขตามคำแนะนำของผู้อ่านประเมินบทความเสร็จสิ้นแล้ว ผู้เขียนต้องชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมสำหรับหน้าที่เกิน หน้าละ 300 บาท (อนุญาตให้ไม่เกิน 3 หน้า เท่านั้น)
 - ใส่เลขหน้า กำหนดมุมบนขวา ขนาด 14 point ทุกหน้า
 - ตัวอักษร Browallia New ตามหัวข้อที่กำหนดดังนี้
- ชื่อเรื่อง (Title)

- ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 18 point กำหนดขีดซ้าย ตัวหนา
- ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ทุกตัว
- ควรให้ความกระชับให้มากที่สุด

ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน (ทุกคน)

- ชื่อ-ที่อยู่และประวัติผู้เขียน ภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point กำหนดขีดซ้ายทั้งหมด ประกอบด้วยผู้เขียน ตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด ชื่อสถาบัน ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทาง ไปรษณีย์ เบอร์โทรศัพท์ และ Email address

บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ต้องผ่านการตรวจพิสูจน์โดยผู้ชำนาญ)

- ชื่อ "บทคัดย่อ" และ "Abstract" ขนาด 16 point กำหนดกึ่งกลาง ตัวหนา เว้น 1 บรรทัด
- Text บทคัดย่อภาษาไทย - อังกฤษขนาด 14 point
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- ความยาวของบทคัดย่อแต่ละภาษาควรอยู่ระหว่าง 200-250 คำและมีเนื้อหาที่ตรงกัน
- ความยาวรวมไม่เกิน 1 หน้า นับรวมทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษอยู่ในหน้าเดียวกัน เนื้อหาในบทคัดย่อควรระบุวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและบทสรุปโดยย่อ

คำสำคัญ (Keywords)

- พิมพ์ต่อจากส่วนบทคัดย่อ และอยู่ในหน้าเดียวกันกับบทคัดย่อ ทั้งภาษาไทย-อังกฤษ ขนาด 14 point
- ใช้ศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานและเป็นคำหลักที่ใช้ในการอ้างอิง ค้นหา ไม่เกิน 5 คำ

เนื้อหา (Body) ประกอบด้วย

- ขนาด 14 point พร้อมเลขหน้ากำหนดมุมบนด้านขวา
- ย่อหน้า 0.5 นิ้ว
- บทนำ
- วัตถุประสงค์ (การวิจัย)
- แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (หากเป็นบทความวิจัยต้องมีการนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย)
- วิธีการดำเนินการวิจัย (หากเป็นบทความวิจัย)
- ผลการวิจัยและอภิปรายผล
- บทสรุปและข้อเสนอแนะ
- บรรณานุกรม (ใช้รูปแบบ APA Style และผ่านการตรวจข้อผิดพลาดในข้อความและจากการพิมพ์)

■ การแสดงภาพและรูปภาพ (Figure) ให้พิมพ์คำว่า "ภาพที่..." ตามด้วยลำดับที่ของภาพ 1, 2, 3... ไว้ด้านล่างของภาพหรือรูปนั้นพร้อมชื่อรูปภาพ โดยให้ใช้สีขาว-ดำเท่านั้น หรือ หากผู้เขียนต้องการตีพิมพ์รูปภาพสี ผู้เขียนต้องชำระค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมหน้าละ 500 บาท

■ การพิมพ์ตาราง (Table) ให้พิมพ์คำว่า "ตารางที่..." ตามด้วยลำดับที่ของตาราง 1, 2, 3... ไว้ด้านบนของตาราง และมีชื่อตาราง

■ การเขียนบรรณานุกรม (Bibliography) ใช้รูปแบบ APA Style (อ่านรายละเอียดได้จากเมนูขั้นตอนการส่งบทความที่เว็บไซต์ของวารสาร <http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal-agree>) หมายเหตุ ท่านสามารถดาวน์โหลดตัวอย่างบทความได้จากเมนูวารสารย้อนหลังที่เว็บไซต์ <http://www.dpu.ac.th/dpurc/journal-search> หรือ Facebook: <https://www.facebook.com/suthiparithat/>

จริยธรรมการตีพิมพ์ของวารสารสุทธิปริทัศน์

จริยธรรมในการตีพิมพ์

หน้าที่และความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

1. กองบรรณาธิการประกาศวิสัยปฏิบัติในการจัดเตรียมต้นฉบับและรายละเอียดที่จำเป็นอื่น ๆ ที่ผู้เขียนต้องปฏิบัติตามให้ผู้สนใจส่งบทความตีพิมพ์และสาธารณชนทั่วไปรับทราบ
2. กองบรรณาธิการประกาศวิธีการเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ ค่าดำเนินการจัดการต้นฉบับ หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดในอัตราจัดเก็บที่ชัดเจนจากผู้เขียน เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ ที่เกี่ยวข้องให้ผู้สนใจส่งบทความตีพิมพ์และสาธารณชนทั่วไปรับทราบ
3. กองบรรณาธิการมีการตรวจสอบการพิมพ์ซ้ำซ้อน (Duplication) และการลอกเลียนผลงานวิชาการ (Plagiarism)
4. กองบรรณาธิการมีกระบวนการประเมินคุณภาพบทความที่ปราศจากอคติ และไม่ลำเอียงว่าที่ประกาศโดยไม่มีเหตุผลอันควร โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนอย่างน้อย 2 คน ในสาขาวิชานั้น ๆ
5. กองบรรณาธิการไม่เปิดเผยข้อมูลผู้เขียนทุกท่านและผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างที่การประเมินบทความยังดำเนินอยู่
6. กองบรรณาธิการไม่เปิดเผยเนื้อหาหรือข้อมูลในบทความในระหว่างที่บทความนั้นยังไม่ได้รับการตีพิมพ์
7. กองบรรณาธิการต้องคัดเลือกบทความที่จะตีพิมพ์ตามเกณฑ์คุณภาพของวารสารและไม่รับตีพิมพ์บทความวิจัยเพื่อผลประโยชน์อื่น ๆ
8. กรณีมีเหตุสงสัยว่ามีการกระทำความผิดจรรยาบรรณของผู้เขียน กองบรรณาธิการต้องตรวจสอบหาหลักฐานให้แน่ชัดก่อนปฏิเสธการตีพิมพ์ และมีการแจ้งให้ผู้เขียนได้ชี้แจง
9. กองบรรณาธิการไม่มีส่วนในการตัดสินใจคัดเลือกบทความที่ตนเป็นผู้เขียนหรือผู้เขียนร่วมหรือมีผลประโยชน์อื่น ๆ เกี่ยวข้อง
10. กองบรรณาธิการมีช่องทางในการร้องเรียนผลการตัดสินใจของกองบรรณาธิการและที่เกี่ยวกับบทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร และมีวิธีปฏิบัติในการแก้ไขข้อร้องเรียนและข้อผิดพลาดต่าง ๆ ของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประเมิน

1. ผู้ประเมินต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความในระหว่างที่บทความนั้นยังไม่ได้รับการตีพิมพ์
2. ผู้ประเมิน ประเมินคุณภาพบทความด้วยความที่เป็นกลาง ปราศจากอคติ และไม่เสนอแนะด้วยเจตนาซ่อนเร้นที่หวังประโยชน์อื่น ๆ อาทิ เพื่อเพิ่มจำนวนการอ้างอิงของผลงาน
3. ผู้ประเมินส่งผลการประเมินตามกำหนดเวลาและรับผิดชอบต่อผลการประเมิน
4. หากพบว่าผู้เขียนมีการกระทำความผิดจรรยาบรรณใดๆ หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนบทความที่ประเมิน ผู้ประเมินต้องแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบอย่างเป็นทางการ

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เขียน

1. ผู้เขียนรับรองว่าผลงานที่ส่งมาให้เป็นผลงานใหม่ของผู้เขียนและหรือผู้ร่วมเขียนและไม่เคยตีพิมพ์ในแหล่งใดมาก่อน
2. ผู้เขียนรับรองว่าผลงานที่ส่งมาให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดที่เป็นการลอกเลียนผลงานวิชาการ (Plagiarism) ทั้งของตนเองและผู้อื่น และต้องมีการอ้างอิงผลงานอย่างถูกต้องและครบถ้วน
3. ผู้เขียนรายงานข้อเท็จจริงจากการทำวิจัย โดยไม่บิดเบือนหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
4. ผู้เขียนอ้างอิงผลงานของผู้อื่นอย่างถูกต้องตามรูปแบบการอ้างอิงทั้งในเนื้อหาและการเขียนบรรณานุกรมตามนโยบายของวารสาร
5. ผู้เขียนปฏิบัติตามจริยธรรมในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นผู้เขียน (Authorship) อย่างเคร่งครัด โดยทุกชื่อที่ปรากฏในบทความจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการทำวิจัย
6. หากมีผู้เขียนร่วม ผู้เขียนทุกคนจะต้องเห็นชอบกับต้นฉบับบทความและเห็นชอบกับการส่งต้นฉบับบทความนั้นให้วารสารพิจารณาตีพิมพ์
7. ผู้เขียนควรระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี)
8. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการตีพิมพ์ หากพบว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในแหล่งอื่นมาก่อนแล้ว หรือเป็นการลอกเลียนจากแหล่งอื่น
9. ความเสียหายต่าง ๆ จากการละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือองค์กรอื่น ๆ ด้วยข้อเท็จจริงจากบทความ (ถ้ามี) ให้ตกเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน

ใบสมัครสมาชิกและใบส่งชื่อวารสารสุทธิปริทัศน์

ชื่อ-นามสกุล.....
 สถานที่จัดส่งวารสาร.....
 เลขที่..... หมู่ที่..... ต.รอก/ซอย..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....
 อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
 สถานที่ติดต่อ.....

โทรศัพท์(มือถือ)..... โทรศัพท์(บ้าน/ที่ทำงาน).....
 Email:.....

กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 ม.ค.-มี.ค. ฉบับที่ 2 เม.ย.-มิ.ย.
 ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. ฉบับที่ 4 ต.ค.-ธ.ค.

ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกวารสาร"สุทธิปริทัศน์" ☐ 1 ปี ☐ 2 ปี ☐ 3 ปี

☐ สถานภาพสมาชิก ☐ สมาชิกใหม่ เริ่มเป็นสมาชิกตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....
☐ สมาชิกเก่า ต่ออายุสมาชิกตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ถึงปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อัตราค่าสมาชิกฉบับละ 550 (รวมค่าจัดส่ง)

- ☐ 1 ปี จำนวน 4ฉบับ เป็นเงิน 2,200 บาท
- ☐ 2 ปี จำนวน 8ฉบับ เป็นเงิน 4,400 บาท
- ☐ 3 ปี จำนวน 12ฉบับ เป็นเงิน 6,600 บาท

☐ ส่งชื่อเป็นรายฉบับ ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ฉบับ
 ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ฉบับ
 ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ฉบับ
 ปีที่.....ฉบับที่.....เดือน.....พ.ศ.....จำนวน.....ฉบับ

รวมเป็นเงินทั้งสิ้นจำนวน.....บาท (ตัวอักษร).....บาท

ออกใบเสร็จในนาม.....

วิธีชำระเงินค่า ☐ โอนเงิน ธนาคารกรุงไทย เลขที่บัญชี 647-200111-4 ชื่อบัญชี"มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
 สมัครสมาชิกโดย "สาขาเออร์เบินสแควร์ ประเภทอมทรัพย์

☐ ธนาคารดีเอสวาย "มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์" (ปทจ.หลักสี่)

ส่งหลักฐานการโอนเงิน อ่างหน้าซองจดหมายถึง กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ (ศูนย์บริการวิจัย)
 เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ อ.กรุงเทพ 10210 (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/ส่งชื่อรายฉบับ)
 หรือส่งแฟกซ์/Email dpujournal@dpu.ac.th (ระบุสมัครสมาชิก/ต่ออายุ/ส่งชื่อรายฉบับในใบPay in)

โทร. 02954-7300 ต่อ 646, 636

Email: dpujournal@dpu.ac.th

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบฟอร์มเสนอส่งบทความวารสารสุทธปริทัศน์

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ).....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนหลัก คนที่ 1).....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนร่วม คนที่ 2).....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนร่วม คนที่ 3).....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ประเภทบทความที่ขอส่ง ☐ บทความวิจัย (Research article) ☐ บทความวิชาการ (Academic article)

ถ้าบทความที่เสนอเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย คุณเขียนพันธบัตรหรืออื่น ๆ โปรดระบุ.....

☐ งานวิจัย/วิชาการชื่อเรื่อง.....

☐ วิทยานิพนธ์ (คุณเขียนพันธบัตร) ชื่อเรื่อง.....

☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่าบทความนี้และสัญญาว่า เป็นผลงานที่ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ที่ใดมาก่อนและไม่
นำไปตีพิมพ์ลงในวารสารอื่นซ้ำอีกและเป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมตามที่ระบุในบทความตามจริงและยอมรับเงื่อนไข
ของกองบรรณาธิการวารสารสุทธปริทัศน์ทุกประการ กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง
ภาพ กราฟ และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ให้เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว"

ลงชื่อ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วิธีชำระเงินค่าลงบทความ 4,500 บาท ชำระเงินเมื่อบรรณาธิการตอบรับบทความของท่านผ่านขั้นตอนที่ 2

โดยแจ้งผลทาง Email / ผู้ส่งบทความสามารถสอบถามได้ด้วยตนเอง

☐ ธนาคารดิจิทัล “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์” (ปทท.หลักสี่)

☐ โอนเงิน ธนาคารกรุงไทย เลขที่บัญชี 647-200111-4 ชื่อบัญชี “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์”

สาขาออร์บิทัลสแควร์ ประเภทออมทรัพย์

☐ แลกเชียร์เช็ก ส่งจ่ายในนาม “มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์” เลขที่บัญชี 647-200111-4

ส่งหลักฐานการโอนเงินมาที่เมล dpujournal@dpu.ac.th (ค่าลงบทความ ในใบ Pay in) หรือทางไปรษณีย์ จ่าหน้า
ของถึง กองบรรณาธิการวารสารสุทธปริทัศน์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
(ศูนย์บริการวิจัย อาคารสำนักอธิการบดี 1 ชั้น 4) เลขที่ 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ จ.กรุงเทพฯ 10210
(วงเล็บมุมของ ค่าลงบทความวารสารสุทธปริทัศน์) ติดต่อโทร. 0 2954-7300 ต่อ 646

6 วิทยาลัย และ 6 คณะที่ตอบโจทย์อนาคต

**วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**
ความสำเร็จ...ไม่ต้องรอหลังรับปริญญา
You can succeed even before you graduate

CIBA
วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

- การบัญชียุคดิจิทัล**
บัญชีสมัยใหม่ (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 248,000 บาท
● นศ. ● นศ.5
- การตลาดยุคดิจิทัล**
การตลาดสมัยใหม่ (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 248,000 บาท
● นศ.
- Digital Entrepreneurship**
การประกอบการในยุคดิจิทัล (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 248,000 บาท
● นศ.
- Fintech**
การเงิน เทคโนโลยี และการธนาคาร (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 248,000 บาท
● นศ.
- โลจิสติกส์และโซลูชันสมัยใหม่**
โลจิสติกส์สมัยใหม่ (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 248,000 บาท
● นศ. ● นศ.5
- ธุรกิจระหว่างประเทศ**
ธุรกิจระหว่างประเทศ (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 248,000 บาท
● นศ. ● นศ.5
- HR**
การจัดการทรัพยากรบุคคล ยุคดิจิทัล (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 248,000 บาท
● นศ.
- เศรษฐศาสตร์**
สาขา Business Analytics (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 248,000 บาท
● นศ.
- หลักสูตรนานาชาติ**
Bachelor of Business Administration (International Program) (ใหม่)
ค่าเรียนตลอดหลักสูตร 348,000 บาท
● นศ.

**วิทยาลัยนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี
และวิศวกรรมศาสตร์ (CITE)**

CITE
College of Innovative
Technology and Engineering
Dhurakij Pundit University

- สาขาวิชาระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์
- สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ
- สาขาวิชาการออกแบบเชิงโต้ตอบและการพัฒนาเกม
- สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์
- สาขาวิชาวิศวกรรมการจัดการและโลจิสติกส์
- สาขาวิชาวิศวกรรมหุ่นยนต์
- สาขาวิชาธุรกิจวิศวกรรม

CADT
College of Aviation
Development & Training
Dhurakij Pundit University

**วิทยาลัยการพัฒนา
และฝึกอบรมด้านการบิน
(CADT)**

- สาขาวิชาธุรกิจการบิน
- สาขาวิชาการจัดการ
เทคโนโลยีการบิน

CM
COLLEGE OF INNOVATIVE
MEDICINE
Dhurakij Pundit University

**วิทยาลัยการแพทย์บูรณาการ
(CIM)**

- สาขาวิชาบูรณาการสุขภาพ
และความงาม
- สาขาวิชาการประกอบอาหาร
เพื่อสุขภาพ
- สาขาวิชาแพทย์แผนไทย

**วิทยาลัยนานาชาติจีน-อาเซียน
CHINA-ASEAN
International College
(CAIC)**

- สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว
- สาขาวิชาธุรกิจระหว่างประเทศ
- สาขาวิชาการเงินและการบัญชี
- สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ

ICSC

**วิทยาลัยนานาชาติสังคมศาสตร์และนิเทศศาสตร์
International College of Social
Sciences and Communication (ICSC)**

- หลักสูตรสังคมศาสตร์
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารภาครัฐและภาคเอกชน
- หลักสูตรนิเทศศาสตร์
นิเทศศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์
(หลักสูตรภาษาจีน)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มณฑล

- สาขาวิชานิติศาสตร์
(กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ นวัตกรรม
และการสร้างสรรค์, กลุ่มวิชาชีพใน
กระบวนการยุติธรรม,
กลุ่มวิชากฎหมายการคุ้มครอง)

คณะศิลปกรรมศาสตร์

- สาขาวิชาศิลปะการแสดงประยุกต์
- สาขาวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก
- สาขาวิชาการออกแบบตกแต่งภายใน
- สาขาวิชาการออกแบบและธุรกิจแฟชั่น

คณะศิลปศาสตร์

- สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ
- สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ
- สาขาวิชาภาษาไทยเพื่ออาชีพ
- สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารธุรกิจ
(หลักสูตรนานาชาติ)

คณะนิเทศศาสตร์

- สาขาวิชาการโฆษณา
- สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์
- สาขาวิชาการสื่อสารการตลาด
- สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์
- สาขาวิชาสื่อสารมวลชนและนวัตกรรมสื่อ
- สาขาวิชาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

- สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม

- สาขาวิชาการท่องเที่ยว
- สาขาวิชาการโรงแรม

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์

ศูนย์บริการวิจัย สำนักอธิการบดี 1 ชั้น 4

110/1-4 ถนนประชาชื่น หลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์: 0 2954-7300 ต่อ 646, 636

อีเมล: dpujournal@dpu.ac.th